

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

92712

ประมวลสาระชุดวิชา

หน่วยที่ 1-5

การบัญชีและ การเงินสหกรณ์ เพื่อการบริหาร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

ประมวลสาระชุดวิชา

การบัญชีและการเงินสหกรณ์เพื่อการบริหาร

Accounting and Finance for Cooperatives Administration

92712

หน่วยที่ 1-5

คณะกรรมการกลุ่มผลิตและบริหารชุดวิชาการบัญชีและการเงินสหกรณ์
เพื่อการบริหาร

รองศาสตราจารย์สงเสริม หอมกลิ่น
รองศาสตราจารย์ ดร. อนุชา ภูริพันธุ์ภิญโญ
รองศาสตราจารย์สุชาติ สถาวรวงศ์
รองศาสตราจารย์อัฉรา ชีวะตระกูลกิจ
อาจารย์สุจิตรา พันธุมะบำรุง
อาจารย์อัฉรา เอื้ออนุกุลพงษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อมรรัตน์ ภิญโญอนันตพงษ์
รองศาสตราจารย์ ดร. วลัยวัชร รอดชมภู

อาจารย์วิลาวัลย์ ศิลปคร
นางสาววีระวรรณ เพ็งศรี

ประธานกรรมการ
กรรมการและบรรณาธิการ
กรรมการด้านเนื้อหา
กรรมการด้านเนื้อหา
กรรมการด้านเนื้อหา
กรรมการด้านเนื้อหา
กรรมการด้านวัดผล
กรรมการด้านออกแบบ
ระบบการสอน
เลขานุการ
ผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ร่วมผลิต

รองศาสตราจารย์กัลยาณี กิตติจิตต์
รองศาสตราจารย์ดลพร บุญพารอด
รองศาสตราจารย์ธัญญ์รัศม์ วศวรรณวัฒน์
รองศาสตราจารย์นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ
รองศาสตราจารย์ลัดดา ทิศาบุตร

สงวนลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

จัดพิมพ์โดย

สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2557 จำนวนพิมพ์ 200 เล่ม

จัดจำหน่ายโดย

ศูนย์หนังสือ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ปากเกร็ด นนทบุรี 11120

ข้อมูลบัตรรายการ

ประมวลสาระชุดวิชาการบัญชีและการเงินสหกรณ์เพื่อการบริหาร = Accounting and finance for cooperatives administration/
สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

หน่วยที่ 1-5

1. ศากรณ์--การเงิน. 2. ศากรณ์--การบัญชี. 3. การบัญชีบริหาร.

(1) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.

HD2958

658.15

STOU 92712 GT

ISBN 978-616-16-0593-3

บรรณาธิการผู้ช่วย	นายณัฐชนน พรหมม ฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์
ศิลปะและรูปเล่ม	หน่วยศิลปะ สำนักพิมพ์
ถ่ายภาพ	หน่วยถ่ายภาพและไมโครฟอร์ม สำนักเทคโนโลยีการศึกษา
จัดพิมพ์ต้นฉบับ	หน่วยเตรียมต้นฉบับ สำนักพิมพ์
รายละเอียดการพิมพ์	ปก ระบบการพิมพ์ ดิจิตอล เนื้อในระบบการพิมพ์ ดิจิตอล กระดาษปก อาร์ตการ์ด 260 กรัม/ตารางเมตร กระดาษเนื้อใน ปอนด์ 70 กรัม/ตารางเมตร ขนาดรูปเล่ม 8 หน้ายก (190 × 260 มิลลิเมตร)
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

คำนำ

ประมวลสาระชุดวิชาเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเอกสารทางวิชาการสำหรับนักศึกษาใช้ประกอบการศึกษาในชุดวิชาการบัญชีและการเงินสหกรณ์เพื่อการบริหาร โดยคณาจารย์ซึ่งเป็นคณะกรรมการกลุ่มผลิตและบริหารชุดวิชาทุ่มเทความสามารถในการจัดทำ ลักษณะเนื้อหาชุดวิชาจะเป็นเสมือนหนึ่งการสัมมนาเสริมกับนักศึกษาในห้องเรียน ซึ่งคณาจารย์มีปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาตามกรอบโครงสร้างเนื้อหาที่แสดงในแผนผังแนวคิดของทุก ๆ หน่วย กรณีเป็นแนวการศึกษาโดยขอให้นักศึกษาปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้ 1) ทำแบบประเมินตนเองก่อนเรียน 2) ศึกษาโครงสร้างเนื้อหาที่แสดงในแผนผังแนวคิดของหน่วย 3) อ่านแผนการสอนประจำหน่วย 4) ศึกษาสาระสังเขปแต่ละส่วน 5) ทำกิจกรรมให้ครบทุกกิจกรรม และ 6) ทำแบบประเมินผลตนเองหลังเรียน

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าประมวลสาระชุดวิชาเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาและขอให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการศึกษาชุดวิชานี้

คณะกรรมการกลุ่มผลิตและบริหารชุดวิชา
การบัญชีและการเงินสหกรณ์เพื่อการบริหาร

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(3)
รายละเอียดชุดวิชา	(8)
วิธีการศึกษา	(10)
หน่วยที่ 1 แนวคิดการบัญชีและการเงินของสหกรณ์.....	1-1
ตอนที่ 1.1 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการบัญชีและการเงินของสหกรณ์	1-4
เรื่องที่ 1.1.1 ความหมายและความสำคัญของการบัญชีของสหกรณ์	1-5
เรื่องที่ 1.1.2 ความหมายและความสำคัญของการเงินของสหกรณ์.....	1-14
เรื่องที่ 1.1.3 ความสัมพันธ์ของการบัญชีและการเงินกับการบริหารธุรกิจสหกรณ์	1-18
ตอนที่ 1.2 นโยบายการบัญชีและการเงินของสหกรณ์	1-24
เรื่องที่ 1.2.1 นโยบายการบัญชีของสหกรณ์	1-25
เรื่องที่ 1.2.2 นโยบายการเงินของสหกรณ์	1-31
เรื่องที่ 1.2.3 สภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อนโยบายการบัญชีและการเงิน	
ของสหกรณ์.....	1-35
ตอนที่ 1.3 การบัญชีและการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์	1-38
เรื่องที่ 1.3.1 การบัญชีเพื่อการบริหารสหกรณ์.....	1-39
เรื่องที่ 1.3.2 การเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์	1-41
บรรณานุกรม	1-46
หน่วยที่ 2 งบการเงินของสหกรณ์.....	2-1
ตอนที่ 2.1 ลักษณะทั่วไปของงบการเงินของสหกรณ์	2-4
เรื่องที่ 2.1.1 ความหมายและความสำคัญของงบการเงิน.....	2-6
เรื่องที่ 2.1.2 ลักษณะเชิงคุณภาพของข้อมูลในงบการเงิน	2-10
เรื่องที่ 2.1.3 ส่วนประกอบของงบการเงินของสหกรณ์.....	2-16
เรื่องที่ 2.1.4 องค์ประกอบและความสัมพันธ์ของงบการเงินของสหกรณ์.....	2-21

ตอนที่ 2.2	งบแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์	2-31
เรื่องที่ 2.2.1	สินทรัพย์ของสหกรณ์	2-32
เรื่องที่ 2.2.2	หนี้สินและทุนของสหกรณ์	2-37
เรื่องที่ 2.2.3	การใช้ประโยชน์จากงบแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์	2-40
ตอนที่ 2.3	งบกำไรขาดทุนของสหกรณ์	2-45
เรื่องที่ 2.3.1	งบกำไรขาดทุน	2-46
เรื่องที่ 2.3.2	รายได้ของสหกรณ์	2-48
เรื่องที่ 2.3.3	ต้นทุนและค่าใช้จ่ายของสหกรณ์	2-50
เรื่องที่ 2.3.4	การบริหารกำไรขาดทุนของสหกรณ์	2-52
ตอนที่ 2.4	งบกระแสเงินสดของสหกรณ์	2-77
เรื่องที่ 2.4.1	เงินสดจากการดำเนินงานของสหกรณ์	2-81
เรื่องที่ 2.4.2	เงินสดจากการลงทุนและจัดหาเงินทุนของสหกรณ์	2-83
เรื่องที่ 2.4.3	การใช้ประโยชน์จากงบกระแสเงินสดของสหกรณ์	2-87
บรรณานุกรม	2-90
หน่วยที่ 3	การวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์	3-1
ตอนที่ 3.1	ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์งบการเงิน	3-4
เรื่องที่ 3.1.1	ความหมาย วัตถุประสงค์ และความสำคัญของการวิเคราะห์ งบการเงิน	3-6
เรื่องที่ 3.1.2	ขอบเขต ขั้นตอน และเครื่องมือของการวิเคราะห์งบการเงิน	3-11
เรื่องที่ 3.1.3	การวิเคราะห์งบการเงินกับการบริหารสหกรณ์	3-15
ตอนที่ 3.2	วิธีการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์	3-18
เรื่องที่ 3.2.1	การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราร้อยละ	3-20
เรื่องที่ 3.2.2	การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงิน	3-35
เรื่องที่ 3.2.3	การวิเคราะห์งบการเงินโดยวิธีดูปอง	3-54
ตอนที่ 3.3	การวิเคราะห์งบการเงินโดย CAMELS	3-58
เรื่องที่ 3.3.1	วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS และโครงสร้างธุรกิจของสหกรณ์	3-59
เรื่องที่ 3.3.2	การวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS	3-63
บรรณานุกรม	3-93

หน่วยที่ 4	การพยากรณ์ทางการเงินและระบบงบประมาณเพื่อการบริหารสหกรณ์.....	4-1
ตอนที่ 4.1	การพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์.....	4-4
เรื่องที่ 4.1.1	แนวคิดเกี่ยวกับการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์	4-6
เรื่องที่ 4.1.2	การพยากรณ์ยอดขายเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยการวิเคราะห์ ด้วยอนุกรมเวลา.....	4-11
เรื่องที่ 4.1.3	การพยากรณ์รายงานทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยวิธีอัตราร้อยละของยอดขาย	4-16
เรื่องที่ 4.1.4	การพยากรณ์เงินสดเพื่อการบริหารสหกรณ์	4-26
ตอนที่ 4.2	ระบบงบประมาณกับการบริหารสหกรณ์	4-34
เรื่องที่ 4.2.1	ความรู้เกี่ยวกับงบประมาณเพื่อการบริหาร	4-36
เรื่องที่ 4.2.2	งบประมาณดำเนินการของสหกรณ์.....	4-42
เรื่องที่ 4.2.3	งบประมาณการเงินของสหกรณ์	4-56
เรื่องที่ 4.2.4	การใช้งบประมาณเพื่อการบริหารสหกรณ์	4-63
	บรรณานุกรม	4-72
หน่วยที่ 5	การบริหารต้นทุนของสหกรณ์	5-1
ตอนที่ 5.1	แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารต้นทุนของสหกรณ์.....	5-4
เรื่องที่ 5.1.1	ความสำคัญของการบริหารต้นทุนและจรรยาบรรณของผู้บริหาร	5-6
เรื่องที่ 5.1.2	การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าและห่วงโซ่อุปทานกับการบริหาร ต้นทุนของสหกรณ์.....	5-12
เรื่องที่ 5.1.3	ต้นทุนตามวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์.....	5-16
เรื่องที่ 5.1.4	ต้นทุนคุณภาพ.....	5-20
ตอนที่ 5.2	พฤติกรรมของต้นทุน โครงสร้างต้นทุน และการประมาณการต้นทุน ของสหกรณ์.....	5-27
เรื่องที่ 5.2.1	พฤติกรรมของต้นทุน	5-29
เรื่องที่ 5.2.2	โครงสร้างต้นทุนที่เหมาะสมกับสหกรณ์	5-35
เรื่องที่ 5.2.3	การประมาณการต้นทุนของสหกรณ์	5-40

ตอนที่ 5.3 การประยุกต์ระบบต้นทุนเพื่อการบริหารสหกรณ์.....	5-47
เรื่องที่ 5.3.1 การบริหารต้นทุนตามฐานกิจกรรม.....	5-48
เรื่องที่ 5.3.2 ระบบต้นทุนมาตรฐาน.....	5-53
บรรณานุกรม.....	5-64

รายละเอียดชุดวิชา

คำอธิบายชุดวิชา

92712 การบัญชีและการเงินสหกรณ์เพื่อการบริหาร

(Accounting and Finance for Cooperatives Administration)

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการเงินและการบัญชีสหกรณ์ การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน และฐานะทางการเงิน การบริหารสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์ การวางแผน และการควบคุมทางการเงินและการเงินของสหกรณ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบัญชีและบริหารการเงินของสหกรณ์
2. เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินของสหกรณ์
3. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์
4. เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการวางแผนทางการเงินและควบคุมทางการเงินของสหกรณ์

รายชื่อหน่วยการสอน

หน่วยที่	1	แนวคิดการบัญชีและการเงินของสหกรณ์
หน่วยที่	2	งบการเงินของสหกรณ์
หน่วยที่	3	การวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์
หน่วยที่	4	การพยากรณ์ทางการเงินและระบบงบประมาณเพื่อการบริหารสหกรณ์
หน่วยที่	5	การบริหารต้นทุนของสหกรณ์
หน่วยที่	6	การวิเคราะห์ต้นทุนเพื่อการตัดสินใจระยะสั้นของสหกรณ์
หน่วยที่	7	การกำกับดูแลการบริหารความเสี่ยงการควบคุมภายในและการประเมินผลการปฏิบัติงานของสหกรณ์
หน่วยที่	8	กรณีศึกษาการบัญชีการบริหารงานสหกรณ์
หน่วยที่	9	หลักการพื้นฐานในการบริหารการเงิน
หน่วยที่	10	การบริหารสินทรัพย์หมุนเวียนของสหกรณ์
หน่วยที่	11	การบริหารสินเชื่อและการบริหารเงินลงทุนของสหกรณ์
หน่วยที่	12	การบริหารสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนของสหกรณ์

- หน่วยที่ 13 การบริหารหนี้สินและทุนของสหกรณ์
- หน่วยที่ 14 การเงินเฉพาะกรณีกับสหกรณ์
- หน่วยที่ 15 กรณีศึกษาการเงินเพื่อการบริหารงานสหกรณ์

วิธีการศึกษา

การศึกษาชุดวิชาการบัญชีและการเงินสหกรณ์เพื่อการบริหารนี้ ขอแนะนำให้นักศึกษาดำเนินการศึกษาในระบบทางไกล ดังนี้

1. เตรียมตัวเพื่อศึกษาด้วยตนเอง โดยจัดสภาพแวดล้อมในการศึกษาให้เหมาะสม เตรียมอุปกรณ์ประกอบการศึกษาให้พร้อมและจัดทำตารางการศึกษาประจำวัน
2. ทำความเข้าใจโครงสร้างของเนื้อหาสาระและโครงสร้างของสื่อการศึกษา
3. ทำความเข้าใจขั้นตอนการศึกษาด้วยตนเอง
4. ศึกษาเอกสารชุดวิชาการบัญชีและการเงินสหกรณ์เพื่อการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย 3 ประเภท

4.1 **ประมวลสาระชุดวิชา** เป็นเอกสารการสอนที่บรรจุเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับชุดวิชา ประกอบด้วยหน่วยการสอน 15 หน่วย ซึ่งจัดพิมพ์แยกเป็น 3 เล่ม

โดยเล่มที่หนึ่ง เป็นกลุ่มที่เกี่ยวกับ แนวคิดการบัญชีและการเงินของสหกรณ์ งบการเงินของสหกรณ์ การวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์ การพยากรณ์ทางการเงินและระบบงบประมาณเพื่อการบริหารสหกรณ์ การบริหารต้นทุนของสหกรณ์ ประกอบด้วยหน่วยการสอนที่ 1-5

เล่มที่สอง เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับ การวิเคราะห์ต้นทุนเพื่อการตัดสินใจระยะสั้นของสหกรณ์ การกำกับดูแลการบริหารความเสี่ยงการควบคุมภายในและการประเมินผลการปฏิบัติงานของสหกรณ์ กรณีศึกษาการบัญชีการบริหารงานสหกรณ์ หลักการพื้นฐานในการบริหารการเงิน และการบริหารสินทรัพย์หมุนเวียนของสหกรณ์ ประกอบด้วยหน่วยการสอนที่ 6-10

เล่มที่สาม เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้อง การบริหารสินเชื่อและการบริหารเงินลงทุนของสหกรณ์ การบริหารสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน การบริหารหนี้สินและทุนของสหกรณ์ การเงินเฉพาะกรณีกับสหกรณ์ และกรณีศึกษาการเงินเพื่อการบริหารงานสหกรณ์ ประกอบด้วยหน่วยการสอนที่ 11-15

4.2 **แนวการศึกษา** เป็นเอกสารที่ประกอบด้วยขั้นตอนในการศึกษา แบบประเมินผลตนเองก่อนและหลังเรียน กิจกรรมประจำเรื่อง สรุปสาระสังเขปเนื้อหาสาระแต่ละเรื่องจากประมวลสาระชุดวิชา รวมทั้งแนวตอบของแต่ละกิจกรรม และเฉลยแบบประเมินตนเองก่อนและหลังเรียน

4.3 **แผนกิจกรรมการศึกษา** เป็นเอกสารที่นักศึกษาใช้เป็นคู่มือในการเรียนของชุดวิชา ซึ่งมีคำแนะนำการศึกษาโดยละเอียด ระบุงานที่กำหนดให้นักศึกษาทุกคนทำและส่งตามกำหนดเวลาและกำหนดการเข้ารับการสัมมนาเสริมหรือสัมมนาเข้ม และเกณฑ์ประเมินผลการเรียนของนักศึกษา ดังนั้นจึงต้องขอให้ศึกษาแผนกิจกรรมการศึกษาโดยละเอียดและปฏิบัติงานตามแผนกิจกรรมให้ทันตามกำหนดเวลาเพื่อประโยชน์สูงสุดในการศึกษาชุดวิชานี้

หน่วยที่ 1

แนวคิดการบัญชีและการเงินของสหกรณ์

รองศาสตราจารย์สงเสริม หอมกลิ่น

ชื่อ	รองศาสตราจารย์สงเสริม หอมกลิ่น
วุฒิ	ศ.บ. (เศรษฐศาสตร์เกษตร) บธ.ม. (บริหารการเงิน) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ตำแหน่ง	รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
หน่วยที่เขียน	หน่วยที่ 1

หน่วยที่ 1

แนวคิดการบัญชีและการเงินของสหกรณ์

เค้าโครงเนื้อหา

- ตอนที่ 1.1 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการบัญชีและการเงินของสหกรณ์
 - 1.1.1 ความหมายและความสำคัญของการบัญชีของสหกรณ์
 - 1.1.2 ความหมายและความสำคัญของการเงินของสหกรณ์
 - 1.1.3 ความสัมพันธ์ของการบัญชีและการเงินกับการบริหารธุรกิจสหกรณ์
- ตอนที่ 1.2 นโยบายการบัญชีและการเงินของสหกรณ์
 - 1.2.1 นโยบายการบัญชีของสหกรณ์
 - 1.2.2 นโยบายการเงินของสหกรณ์
 - 1.2.3 สภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อนโยบายการบัญชีและการเงินของสหกรณ์
- ตอนที่ 1.3 การบัญชีและการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์
 - 1.3.1 การบัญชีเพื่อการบริหารสหกรณ์
 - 1.3.2 การเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์

แนวคิด

1. การบัญชีของสหกรณ์เป็นศิลปะในการจัดบันทึกตัวเลขเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจหรือการเงินของสหกรณ์ การจัดหมวดหมู่ การสรุปผลรายงานการเงิน และการตีความผลสรุปประกอบด้วยการบัญชีการเงินซึ่งให้ข้อมูลเป็นรายงานทางการเงิน และการบัญชีบริหารเพื่อใช้ในการวางแผน ใช้ในการควบคุมการดำเนินงาน และใช้เพื่อการตัดสินใจภายในสหกรณ์ ส่วนการเงินเป็นศาสตร์และศิลป์ในการจัดการเงินประกอบด้วยการวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การจัดสรรเงินทุน และการควบคุมทางการเงินตลอดจนนโยบายเงินปันผลของสหกรณ์เพื่อความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้น การบัญชีสหกรณ์จะให้ข้อมูลที่ เป็นรายงานทางการเงินเพื่อนำไปสู่การจัดการการเงินในทุกกิจกรรม โดยการจัดการการเงินเป็นหน้าที่ธุรกิจหนึ่งในการบริหารธุรกิจสหกรณ์ที่ต้องอาศัยทรัพยากรการบริหาร และการจัดการตามหน้าธุรกิจอื่นเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์
2. นโยบายการบัญชีของสหกรณ์เป็นมาตรฐานการบัญชีเฉพาะและวิธีการใช้มาตรฐานการบัญชีซึ่งผู้บริหารของสหกรณ์ได้ใช้ดุลยพินิจแล้วเห็นว่าเหมาะสมที่สุดสำหรับสถานการณ์นั้นเพื่อแสดงฐานะการเงิน กระแสเงินสด ผลการดำเนินงานและการเปลี่ยนแปลงฐานะ

การเงินของสหกรณ์ มาตรฐานการบัญชีสหกรณ์จะเป็นไปตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กำหนดไว้ในระเบียบ นโยบายการเงินของสหกรณ์เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการเงินหรือการจัดการการเงินของสหกรณ์ประกอบด้วย การกำหนดและการควบคุมปริมาณเงินของสหกรณ์เพื่อให้สามารถบริหารเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด สภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อนโยบายการบัญชีและการเงินของสหกรณ์ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ ด้านนโยบายรัฐ และด้านกฎหมาย

3. การบัญชีเพื่อการบริหารสหกรณ์ ส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลชุดเดียวกับรายงานทางการเงินหรือจากบัญชีการเงิน นำมาสู่การวิเคราะห์ ตีความผลสรุปเพื่อใช้ในการบริหารกิจการ ตั้งแต่การวางแผน การควบคุม และการตัดสินใจภายในสหกรณ์ การเงินเพื่อการบริหารงานสหกรณ์ประกอบด้วย การวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การใช้เงินทุนหรือการจัดสรรเงินทุน การควบคุมทางการเงิน จนถึงนโยบายเงินปันผล ซึ่งจะมีความเกี่ยวเนื่องกันการกำหนดและควบคุมปริมาณเงินของสหกรณ์เพื่อให้สามารถบริหารเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งจะนำมาสู่ความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้น

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาหน่วยที่ 1 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายความหมาย และความสำคัญของการบัญชีและการเงินของสหกรณ์และอธิบายความสัมพันธ์ของการบัญชีและการเงินกับการบริหารธุรกิจสหกรณ์ได้
2. อธิบายนโยบายการบัญชีและการเงินของสหกรณ์ได้
3. อธิบายการบัญชีและการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ได้

ตอนที่ 1.1

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการบัญชีและการเงินของสหกรณ์

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 1.1 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวข้อเรื่อง

เรื่องที่ 1.1.1 ความหมายและความสำคัญของการบัญชีของสหกรณ์

เรื่องที่ 1.1.2 ความหมายและความสำคัญของการเงินของสหกรณ์

เรื่องที่ 1.1.3 ความสัมพันธ์ของการบัญชีและการเงินกับการบริหารธุรกิจสหกรณ์

แนวคิด

1. การบัญชีของสหกรณ์เป็นศิลปะในการจัดบันทึกตัวเลขเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจของสหกรณ์ การจัดทำหมวดหมู่ การสรุปผลรายงานการเงิน และการตีความผลสรุป ประกอบด้วยการบัญชีการเงินซึ่งให้ข้อมูลเป็นรายงานทางการเงิน และการบัญชีบริหาร เพื่อใช้ในการวางแผน ใช้ในการควบคุมการดำเนินงาน และใช้เพื่อการตัดสินใจภายในสหกรณ์ มีความสำคัญทำให้ทราบฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงาน ตลอดจนทราบสภาพคล่องและความมั่นคงของทุนของสหกรณ์
2. การเงินของสหกรณ์เป็นศาสตร์และศิลป์ในการจัดการเงินโดยการจัดการเงินเป็นการวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การจัดสรรเงินทุน และการควบคุมทางการเงินตลอดจนนโยบายเงินปันผลของสหกรณ์เพื่อให้สหกรณ์มีความมั่นคงส่งผลให้สมาชิกได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมหรือความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้น มีความสำคัญทำให้สหกรณ์มีเป้าหมายในการบริหารการเงินที่ชัดเจน มีการจัดการการเงินทุกกิจกรรมเพื่อการบรรลุเป้าหมายของการจัดการการเงินสหกรณ์
3. การบัญชีของสหกรณ์จะให้ข้อมูลที่เป็นรายงานทางการเงินเพื่อนำไปสู่การจัดการการเงินในทุกกิจกรรม ทั้งนี้การจัดการการเงินเป็นหน้าที่ธุรกิจหนึ่งในการบริหารธุรกิจสหกรณ์ที่ต้องอาศัยทรัพยากรการบริหาร และการจัดการตามหน้าธุรกิจอื่นเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 1.1 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. ระบุความหมายและความสำคัญของการบัญชีของสหกรณ์ได้
2. ระบุความหมายและความสำคัญของการเงินของสหกรณ์ได้
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการบัญชีและการเงินกับการบริหารธุรกิจสหกรณ์ได้

เรื่องที่ 1.1.1 ความหมายและความสำคัญของการบัญชีของสหกรณ์

สหกรณ์เป็นองค์การอิสระของบุคคลซึ่งรวมกันด้วยความสมัครใจ เพื่อสนองความต้องการและความมุ่งหมายร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยดำเนินวิสาหกิจที่เป็นเจ้าของร่วมกันและควบคุมตามแนวประชาธิปไตย บุคคลหมายถึงสมาชิกสหกรณ์ที่มาวมกันเพื่อสนองความต้องการและความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์สำคัญของการรวมกันของสมาชิกเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น ด้านรายได้ รายจ่าย การออม และการลงทุน เป็นต้น ส่วนสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการอยู่ร่วมกันในสังคม ร่วมมือร่วมใจกันอย่างมีสันติสุข หรือสหกรณ์ดำเนินวิสาหกิจหรือดำเนินงานเพื่อความอยู่ดีกินดี และมีสันติสุขของสมาชิก การที่สหกรณ์จะดำเนินงานต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ของคนที่มาวมกันจำเป็นต้องมีการบริหารหรือจัดการ

การบริหารหรือการจัดการเป็น การสั่งการ การควบคุมการดำเนินงาน หรือการประสมประสานทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ทั้งนี้การจัดการโดยทั่วไปประกอบด้วย 1) การสั่งการ การควบคุมการดำเนินงานหรือการประสมประสาน 2) ทรัพยากรต่าง ๆ และ 3) การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

การจะดำเนินงานสหกรณ์ให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ คือทรัพยากรการบริหารนั่นเอง ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ และการจะจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้นทั้งนี้ต้องมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนหรือ กระบวนการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการหรือการนำ และการควบคุม ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับการจัดการตามหน้าที่ธุรกิจด้วย ได้แก่ การจัดการการตลาด การจัดการการผลิตและการปฏิบัติการ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการการเงินในสหกรณ์

ทรัพยากรการบริหารส่วนที่เป็นเงินหรือเงินทุนเป็นทรัพยากรที่สำคัญหนึ่งที่จะทำให้การบริหารจัดการสหกรณ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์จำเป็นต้องมีการจัดการการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป อย่างไรก็ตามการจัดการการเงินของสหกรณ์จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลตัวเลขทางบัญชีมาช่วยในการบริหารจัดการเป็นอย่างมาก โดยการบัญชีจะเป็นการให้ข้อมูลตัวเลขที่สำคัญพื้นฐานในการจัดการการเงินของสหกรณ์และเกี่ยวเนื่องกับการจัดการธุรกิจของสหกรณ์

1. ความหมายของการบัญชี

การบัญชี (Accounting) สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ซึ่งเรียกย่อว่า ส.บ.ช. (The Institute of Certified Accountants and Auditor of Thailand: ICAAT) ได้ให้ความหมายของการบัญชีไว้ดังนี้ การบัญชี (Accounting) หมายถึง ศิลปะของการเก็บรวบรวม บันทึก จำแนก

และทำสรุปข้อมูลอันเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชีก็คือ การให้ข้อมูลทางการเงิน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมของกิจการ

สมาคมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของประเทศสหรัฐอเมริกา (The American Institute of Certified Public Accountants: AICPA) ได้ให้ความหมายของการบัญชีไว้ดังนี้ “Accounting is the art of recording, classifying and summarizing in a significant manner and in terms of money, transactions and events which are, in part at least, of financial character and interpreting the results thereof.”

การบัญชี (Accounting) ตามความหมายที่ สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยได้ให้คำนิยามไว้ การบัญชี คือศิลปะของการเก็บรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุปข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชี คือ การให้ข้อมูลทางการเงินซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่าย และผู้ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมของกิจการ (เมธากุล เกียรติกระจาย และศิลปพร ศรีจันเพชร. 2547: 3-2)

การบัญชี เป็นศิลปะของการรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุปข้อมูล อันเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชีก็คือ การให้ข้อมูลทางการเงิน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมของกิจการ (สุชาติ สถาวรวงศ์. 2553: 1-5)

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ความหมายของการบัญชีจะเน้นถึงหน้าที่ทางการบัญชี ดังนี้

1. การจดบันทึก (recording) รายการค้าหรือรายการทางการเงินที่เกิดขึ้นจะมีการบันทึกตามเอกสารหลักฐานโดยบันทึกเป็นหน่วยเงินตรา
2. การจัดหมวดหมู่ (classifying) เป็นการนำข้อมูลที่ได้นับบันทึกไว้มาจัดหมวดหมู่ตามหมวดหมู่ของสินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ รายได้ และค่าใช้จ่าย
3. การสรุปผล (summarizing) เป็นการนำข้อมูลทางการเงินที่ได้จัดหมวดหมู่ไว้ เพื่อสรุปผลเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น โดยจัดทำในรูปงบการเงินหรือรายงานทางการเงิน
4. การตีความผลสรุป (interpreting) ผลสรุปในรูปของงบการเงินที่ได้รับจะมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อมีการวิเคราะห์ ตีความผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน และการเปลี่ยนแปลงทางการเงินที่เกิดขึ้น โดยอาจวิเคราะห์ในรูปของอัตราส่วนร้อยละ อัตราส่วนทางการเงิน และเปรียบเทียบผลในงวดบัญชีต่าง ๆ กัน หรืออาจเปรียบเทียบกับกิจการซึ่งอยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันหรือประเภทเดียวกันเพื่อใช้ในการวางแผนและควบคุมกิจการให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานต่อไป สำหรับสหกรณ์จะเปรียบเทียบกับสหกรณ์ประเภทเดียวกัน

โดยสรุปการบัญชีเป็นศิลปะของการรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุปข้อมูล เหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงินของกิจการ ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชี คือ การให้ข้อมูลทางการเงิน เป็นรายงานทางการเงิน เช่น งบแสดงฐานะการเงิน (หมายถึง งบดุลก่อนการปรับปรุงมาตรฐานการบัญชี) งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด เป็นต้น ซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมของกิจการ ซึ่งจะต้องมีการวิเคราะห์และการตีความผลสรุป สหกรณ์เป็นองค์การธุรกิจเช่นเดียวกับกิจการทั่วไปความหมายการบัญชีสหกรณ์มีความหมายเหมือนกัน

การแบ่งประเภทบัญชีที่มีการแบ่งได้หลายแนวทางด้วยกัน ในที่นี้แบ่งเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย การบัญชีการเงิน (Financial Accounting) ซึ่งให้ข้อมูลเป็นรายงานทางการเงิน และการบัญชีเพื่อจัดการหรือการบัญชีบริหาร (Managerial Accounting) เพื่อใช้ในการวางแผน ใช้ในการควบคุมการดำเนินงาน และใช้เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับภายในกิจการหรือสหกรณ์

การบัญชีการเงิน เป็นการบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรวบรวมข้อมูลทางการเงินของกิจการ โดยการจดบันทึกข้อมูลทางการเงินทั้งที่เป็นตัวเลข และเหตุการณ์ที่เกิดในการดำเนินงานที่เกิดขึ้นแล้ว โดยถือปฏิบัติตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือมาตรฐานการบัญชี เพื่อสามารถเปรียบเทียบได้กับงบการเงินงวดก่อนๆ และยังเปรียบเทียบได้กับงบการเงินของกิจการอื่นด้วย ทั้งนี้ฝ่ายบริหารต้องให้ความสนใจต่อข้อมูลที่แสดงไว้ในงบการเงิน ซึ่งจะไม่ครอบคลุมรายงานการวิเคราะห์การเงินเพื่อใช้ในการวางแผน และตัดสินใจภายในกิจการหรือสหกรณ์ก็เช่นเดียวกัน

การบัญชีการเงินจะให้ข้อมูล กับผู้ลงทุนในกิจการหรือสมาชิกสหกรณ์ ผู้ให้กู้ พนักงานลูกจ้าง ผู้ขายสินค้า เจ้าหนี้ หน่วยงานภาครัฐ และสาธารณชน โดยรายงานทางการเงินจากการบัญชีโดยทั่วไปจะนำเสนอสำหรับบุคคลภายนอกกิจการจึงต้องจัดทำงบการเงินตามมาตรฐานที่กำหนดของแต่ละกิจการ ซึ่งแม่บทการบัญชี (ปรับปรุง 2552) ได้กำหนดผู้ใช้งบการเงินและความต้องการข้อมูล ไว้ดังนี้ (<http://www.fap.or.th> 2557)

ผู้ใช้งบการเงินประกอบด้วยผู้ลงทุน (ทั้งผู้ลงทุนในปัจจุบันและผู้ที่จะตัดสินใจลงทุนในอนาคต) ลูกจ้าง ผู้ให้กู้ ผู้ขายสินค้าและเจ้าหนี้อื่น ลูกค้า รัฐบาล หน่วยงานราชการ และสาธารณชนผู้ใช้งบการเงินเหล่านี้ใช้งบการเงินเพื่อตอบสนองความต้องการข้อมูลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

9.1 ผู้ลงทุนซึ่งเป็นเจ้าของเงินทุนรวมทั้งที่ปรึกษาของผู้ลงทุน ต้องการทราบถึงความเสี่ยงและผลตอบแทนจากการลงทุน ผู้ลงทุนต้องการข้อมูลที่จะช่วยในการพิจารณาตัดสินใจซื้อขาย หรือถือเงินลงทุนนั้นต่อไป นอกจากข้อมูลดังกล่าว ผู้ลงทุนที่เป็นผู้ถือหุ้นยังต้องการข้อมูลที่จะช่วยในการประเมินความสามารถของกิจการในการจ่ายเงินปันผลด้วย

9.2 ลูกจ้าง รวมทั้งกลุ่มตัวแทนต้องการข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคง และความสามารถในการทำกำไรของนายจ้าง นอกจากนั้นยังต้องการข้อมูลที่จะช่วยให้สามารถประเมินความสามารถของกิจการในการจ่ายค่าตอบแทน บำเหน็จ บำนาญ และโอกาสในการจ้างงาน

9.3 ผู้ให้กู้ต้องการข้อมูลที่จะช่วยในการพิจารณาว่าเงินให้กู้ยืม และดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นจะได้รับชำระเมื่อครบกำหนด

9.4 ผู้ขายสินค้า และเจ้าหนี้อื่นต้องการข้อมูลที่จะช่วยในการตัดสินใจว่าหนี้สินจะได้รับชำระเมื่อครบกำหนด เจ้าหนี้การค้าอาจให้ความสนใจข้อมูลของกิจการในระยะเวลาที่สั้นกว่าผู้ให้กู้ นอกจากว่าการดำเนินงานของเจ้าหนี้นั้นขึ้นอยู่กับภาระการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการซึ่งเป็นลูกค้ารายใหญ่

9.5 ลูกค้าต้องการข้อมูลเกี่ยวกับความต่อเนื่องของการดำเนินงานของกิจการ โดยเฉพาะกรณีที่มีความสัมพันธ์อันยาวนาน หรือต้องพึ่งพากิจการนั้น

9.6 รัฐบาล และหน่วยงานราชการต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกิจการในการจัดสรรทรัพยากร และกิจกรรมต่าง ๆ ของกิจการ หน่วยงานเหล่านี้ต้องการข้อมูลเพื่อการกำกับดูแลกิจกรรม การพิจารณากำหนดนโยบายทางภาษีและเพื่อใช้เป็นฐานในการคำนวณรายได้ประชาชาติ และจัดทำสถิติในด้านต่าง ๆ

9.7 ข้อมูลกิจการอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสาธารณชนในหลาย ๆ ทาง ตัวอย่างเช่น กิจการอาจมีส่วนช่วยอย่างมากต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นในหลายด้าน ซึ่งรวมถึงการจ้างงาน และการรับซื้อสินค้าจากผู้ผลิตในท้องถิ่น งบการเงินจะช่วยสาธารณชนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มความสำเร็จ และกิจกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ

สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 มาตรา 4 งบการเงิน หมายความว่า รายงานผลการดำเนินงานฐานะการเงิน หรือการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของกิจการ ไม่ว่าจะรายงานโดยบุคคล งบกำไรขาดทุน งบกำไรสะสม งบกระแสเงินสด งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น งบประกอบหรือหมายเหตุประกอบงบการเงิน หรือคำอธิบายอื่นซึ่งระบุไว้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงิน

แม้บทการบัญชี (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. 2552, 7) อธิบาย ขยายความหมายของงบการเงิน ดังนี้ งบการเงิน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการรายงานการเงิน งบการเงินที่สมบูรณ์ประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบแสดงการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน (ซึ่งอาจจัดทำและนำเสนอได้หลายแบบ เช่น งบกระแสเงินสด หรืองบกระแสเงินทุน) หมายเหตุประกอบงบการเงิน งบประกอบอื่นและคำอธิบาย ที่ทำให้งบการเงินนั้นสมบูรณ์ขึ้น นอกจากนี้งบการเงินอาจรวมรายละเอียดประกอบและข้อมูลเพิ่มเติมที่อ้างอิง หรือที่ได้มาจากงบการเงิน ซึ่งผู้ใช้งบการเงินคาดว่าจะได้รับเพื่อใช้พิจารณาพร้อมกับงบการเงินนั้น ตัวอย่างรายละเอียดประกอบหรือข้อมูลเพื่อเติมดังกล่าวได้แก่ข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานทางอุตสาหกรรมหรือทางภูมิศาสตร์ และการเปิดเผยผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงระดับราคา

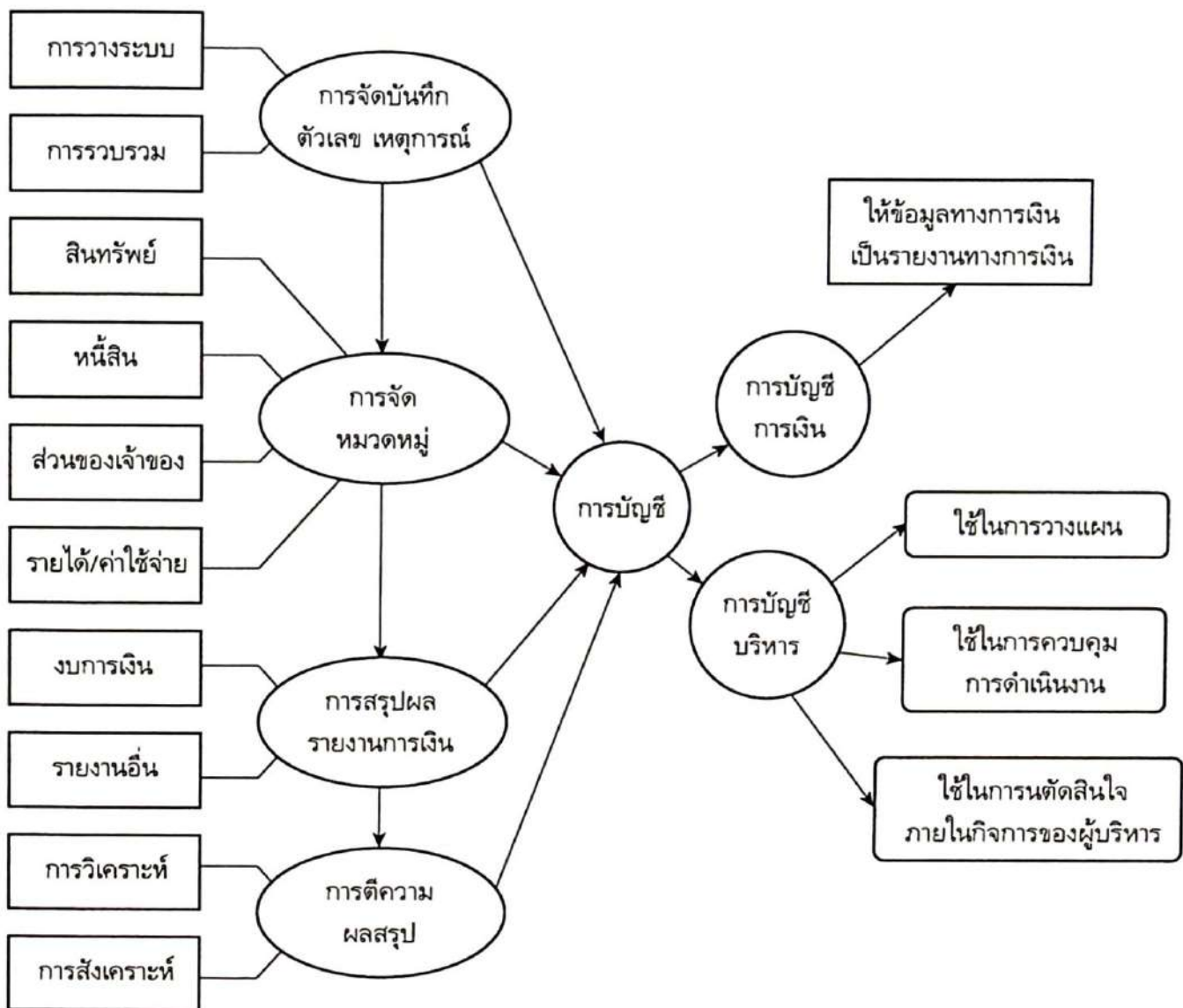
ทั้งนี้งบการเงินไม่รวมถึงรายงานของผู้บริหาร สารจากประธานกรรมการ บทรายงานและการวิเคราะห์ของฝ่ายบริหารและรายงานอื่นในลักษณะเดียวกันที่ปรากฏในรายงานกิจการประจำปีหรือรายงานการเงินสำหรับสหกรณ์กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดมาตรฐานการบัญชีของสหกรณ์ไว้เช่นกันรายละเอียดจะได้ศึกษาในหน่วยต่อไป

การบัญชีบริหาร เป็นการบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอต่อผู้บริหารในการวางแผน และการควบคุมการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นจะใช้ในการตัดสินใจภายในของกิจการหรือสหกรณ์ ซึ่งจะเป็นข้อมูลชุดเดียวกันโดยรายงานทางการบัญชีบริหารนั้นจะมีรูปแบบต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริหาร เช่น รายงานการสรุปผลการวิเคราะห์งบการเงินเปรียบเทียบ รายงานเปรียบเทียบแผนงานกับงบประมาณ เป็นต้น ทั้งนี้อาจจะอาศัยข้อมูลอันเพื่อสนับสนุนประกอบการบริหารของสหกรณ์ด้วย

การบัญชีบริหารใช้ประโยชน์เพื่อการวางแผนและควบคุม และการตัดสินใจภายในของกิจการหรือสหกรณ์ โดยข้อมูลที่จำเป็นจะได้จากการบัญชีการเงินนำมาสู่การวิเคราะห์ เช่น พฤติกรรมต้นทุนทางการเงิน

ของสหกรณ์ การวิเคราะห์ต้นทุนเพื่อการตัดสินใจของสหกรณ์ การบริหารต้นทุน การพยากรณ์ทางการเงิน การวางแผนงบประมาณของสหกรณ์ ตลอดจนการควบคุมการปฏิบัติงานของสหกรณ์

การบัญชีการเงิน เป็นการบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรวบรวมข้อมูลทางการเงินของกิจการ โดยการจดบันทึกข้อมูลทางการเงินทั้งที่เป็นตัวเลข และเหตุการณ์ที่เกิดในการดำเนินงานที่เกิดขึ้นแล้ว การบัญชีบริหาร เป็นการบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอต่อผู้บริหารในการวางแผน และการควบคุมการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นจะใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องภายในของกิจการหรือสหกรณ์ การบัญชีการเงินจะให้ข้อมูลสำหรับการบัญชีบริหารทั้งนี้อาจสรุปการบัญชีการเงินและการบัญชีบริหารได้ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 การบัญชีการเงินและการบัญชีเพื่อการบริหาร

จากภาพการบัญชีการเงินและการบัญชีเพื่อการบริหาร จะเห็นได้ว่าการบัญชีจะเริ่มตั้งแต่การจดบันทึกตัวเลข เหตุการณ์ จนถึงการตีความผลสรุป ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การจดบันทึกตัวเลข เหตุการณ์ เป็นกิจกรรมแรกของการบัญชีที่จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพควรมีการวางระบบบัญชี การวางระบบเอกสาร และการวางระบบการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ก่อน ทั้งนี้การวางระบบบัญชีจะต้องกำหนดว่าจะมีระบบบัญชีอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับการดำเนินงานของสหกรณ์แต่ละสหกรณ์ด้วย

สำหรับระบบบัญชีนั้นเป็นการปฏิบัติงานทางบัญชีเพื่อให้ได้มาซึ่งงบการเงินต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เอกสารทางการเงินจากแผนกต่าง ๆ จะถูกส่งมายังแผนกบัญชีเพื่อเป็นหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชี ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบจึงเรียก ระบบบัญชีในระบบบัญชีมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

- 1) ผังบัญชี ซึ่งประกอบด้วยรหัสบัญชีต่าง ๆ เช่น 101 เป็นรหัสบัญชีเงินสด เป็นต้น
- 2) เอกสารประกอบการบันทึกบัญชี ประกอบด้วย เอกสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร เช่น ใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญจ่ายเงิน เป็นต้น
- 3) การกำหนดทางเดินของเอกสาร ทั้งภายใน และภายนอกที่จัดทำขึ้น
- 4) สมุดบัญชี ประกอบด้วยสมุดรายวัน และสมุดแยกประเภท
- 5) งบการเงินและรายงานทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของเจ้าของ งบประกอบอื่น ๆ และหมายเหตุประกอบงบการเงิน ส่วนรายงานทางการเงิน เช่น รายงานของผู้สอบบัญชี รายงานผลการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน เป็นต้น

1.2 การจัดหมวดหมู่ เมื่อมีการจดบันทึกแล้ว จะนำมาสู่การจัดหมวดหมู่ซึ่งโดยทั่วไปจะแบ่งเป็นสินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ รายได้ และค่าใช้จ่าย ซึ่งในการจัดหมวดหมู่สินทรัพย์ยังต้องแบ่งย่อยรายการสินทรัพย์ รวมทั้งหนี้สินต่าง ๆ อีกด้วยว่ารายการใดเป็นประเภทหมุนเวียน ไม่หมุนเวียน ส่วนของเจ้าของ ซึ่งรายการสินทรัพย์ต่าง ๆ จะต้องบริหารจัดการให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดรายได้มากที่สุด ส่วนในรายการของหนี้สินจะต้องมาเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์แยกประเภทต้นทุนค่าใช้จ่ายของสหกรณ์เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและบริหาร รวมถึงต้องพิจารณาจัดหาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสม ทั้งจากการก่อหนี้ และจากส่วน of เจ้าของ เพื่อให้สหกรณ์มีความเสี่ยงต่ำที่สุดและมีต้นทุนที่ต่ำด้วย

และจากการจัดการสินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ และมีสภาพคล่อง การจัดการหนี้สินและทุนเพื่อให้มีต้นทุนที่ต่ำ จะนำมาสู่การทำให้สหกรณ์มีกำไรมากที่สุดนั่นเอง และจากรายการต่าง ๆ นำมาสรุปผลเป็นรายงานการเงิน

1.3 การสรุปผลรายงานทางการเงิน เมื่อได้จัดทำรายการต่าง ๆ จัดหมวดหมู่แล้วจะนำมาสู่การสรุปผลรายงานทางการเงินเป็นงบการเงินต่าง ๆ เช่น งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบต้นทุนขายและบริการ งบต้นทุนการผลิต งบกระแสเงินสด และหมายเหตุประกอบงบการเงิน เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงานในขั้นนี้จัดว่าเป็นการให้ข้อมูลทางการเงินซึ่งเป็นการบัญชีการเงิน

1.4 การตีความผลสรุป จากการสรุปรายงานทางการเงินต่าง ๆ ซึ่งจะให้ประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามลักษณะของรายงานต่าง ๆ ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์จึงจำเป็นต้องนำมาตีความผลสรุปไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินหรือการสังเคราะห์ข้อมูลก็ตาม เช่น การวิเคราะห์งบการเงินตามวิธีแนวนอนหรือแนวโน้ม วิธีแนวตั้งหรือวิธีอัตราร้อยละของยอดรวม และ วิธีอัตราส่วนทางการเงิน เป็นต้น ซึ่งจะให้ประโยชน์ต่อสหกรณ์เพื่อใช้ในการวางแผน การควบคุมการดำเนินงาน และเพื่อใช้ในการตัดสินใจภายในของสหกรณ์

การบัญชีของสหกรณ์หรือกิจการทั่วไปที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ทางการบัญชีทั้งการบัญชีการเงินและบัญชีการบริหารซึ่งจะต้องบริหารจัดการให้เหมาะสมเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากการบัญชีได้อย่างเต็มมีประสิทธิภาพ

2. ความสำคัญการบัญชี

การบัญชีแบ่งเป็นการบัญชีการเงิน (Financial Accounting) เป็นการจัดทำบัญชีเพื่อแสดงรายงานทางการเงิน ผลการดำเนินงาน สภาพคล่องและความมั่นคงของทุนของสหกรณ์หรือองค์การ ซึ่งจะให้ข้อมูลทางการเงินเป็นรายงานทางการเงิน และนำไปสู่การบริหาร การบัญชีการเงินเป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณชน ซึ่งจะให้ประโยชน์สำหรับสหกรณ์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของ เจ้าหนี้ หรือหน่วยงานในการกำกับแนะนำสหกรณ์ ความสำคัญของการบัญชีการเงินต่อสหกรณ์ ดังนี้

- 1) ทำให้ทราบฐานะทางการเงินของสหกรณ์ เช่น สินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์ เป็นต้น
- 2) ทำให้ทราบผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในรอบระยะเวลาหนึ่ง เช่น ยอดขาย หรือรายได้ ต้นทุนค่าใช้จ่าย และกำไรสุทธิ เป็นต้น
- 3) ทำให้ทราบสภาพคล่องและความมั่นคงของทุนของสหกรณ์ จากสัดส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน สัดส่วนการลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน สัดส่วนหนี้สินและทุนของสหกรณ์ จากงบดุลของสหกรณ์

นอกจากนี้มีความสำคัญต่อบุคคลภายนอก เช่น เจ้าหนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับ ส่งเสริมแนะนำสหกรณ์ เช่นกรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นต้น

การบัญชีบริหาร (Managerial Accounting) เป็นการนำข้อมูลทางการบัญชีการเงินมาใช้ในการบริหารภายในสหกรณ์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะมีรายละเอียดมากกว่าจึงไม่เปิดเผยต่อสาธารณชนและใช้ภายในสหกรณ์เช่น รายงานการวิเคราะห์ผลแตกต่างปัจจัยการผลิต งบประมาณเงินสด รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี และการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์ เป็นต้น ซึ่งผู้บริหารสหกรณ์ใช้ข้อมูลเหล่านี้เพื่อประโยชน์ดังนี้

2.1 การวางแผน เป็นการวางแผนทางการเงินของสหกรณ์ซึ่งอาจจะทำในรูปงบประมาณ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลรายได้ และต้นทุนค่าใช้จ่ายในอดีตมาช่วยในการกำหนดวงเงินงบประมาณที่เหมาะสม ข้อมูลทางการบัญชีจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดแผนงบประมาณอีกทั้งยังใช้ในการควบคุมงบประมาณต่อไปด้วย

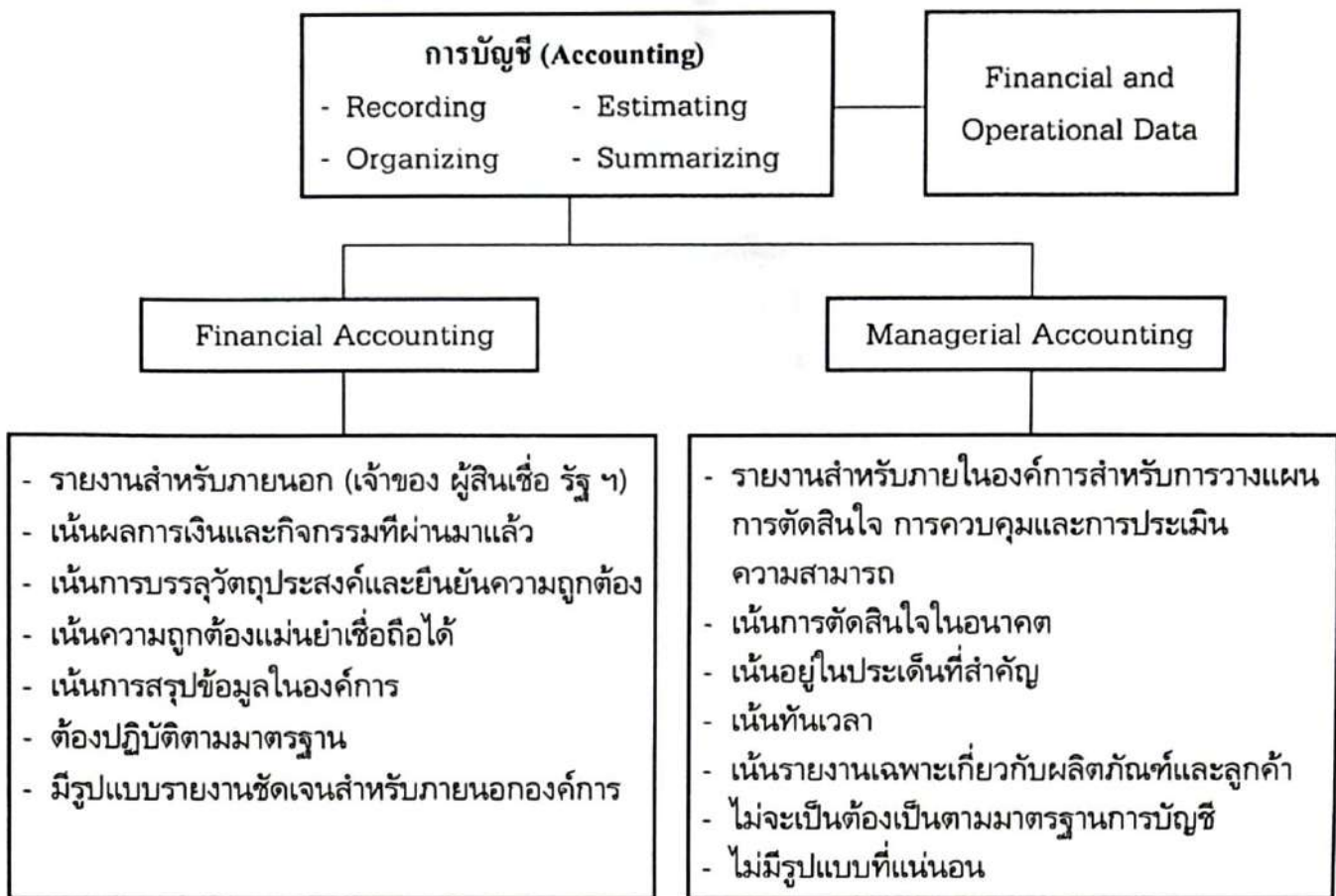
2.2 การควบคุมการดำเนินงาน ผู้บริหารสหกรณ์จะใช้ข้อมูลทางการบัญชี ควบคุมรายได้ให้เป็นไปตามเป้าหมาย ควบคุมต้นทุน ค่าใช้จ่ายให้เป็นไปอย่างประหยัด และคุ้มค่า โดยมักจะเปรียบเทียบกับงบประมาณ หรือมาตรฐานที่กำหนด

2.3 การตัดสินใจภายใน เป็นการตัดสินใจของผู้บริหารภายในกิจการหรือสหกรณ์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การตัดสินใจระยะสั้น เป็นการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในงวดบัญชีซึ่งเกิดจากภาวะเศรษฐกิจ การเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างคาดไม่ถึง ทำให้มีผลกระทบต่อ การดำเนินธุรกิจ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องปรับแผนการบริหารกิจการให้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น การตัดสินใจระยะสั้นเหล่านี้ ได้แก่ การตัดสินใจผลิตชิ้นส่วนเองหรือซื้อชิ้นส่วนจากบุคคลภายนอก การยกเลิกการผลิตสินค้าที่ขาดทุน การเปิดกิจการชั่วคราว เป็นต้น

การตัดสินใจระยะยาว เป็นการตัดสินใจในเรื่องของการวางแผนการลงทุนในระยะยาว ซึ่งเป็นเรื่องของการวิเคราะห์รายได้และผลตอบแทนในอนาคตสำหรับทางเลือกต่าง ๆ ก่อนที่จะตัดสินใจลงทุน เช่น การสร้างโรงสีข้าวของสหกรณ์ การสร้างไซโลเพื่อเก็บพืชผลทางการเกษตร การสร้างบิ๊มน้ำมันของสหกรณ์ เป็นต้น

ทั้งนี้การใช้ประโยชน์การบัญชีเพื่อการบริหารสหกรณ์ได้อย่างเหมาะสมตามเป้าหมายหลักของสหกรณ์นั้น ในกระบวนการบัญชีเริ่มแรกของสหกรณ์จะต้องมีระบบที่ดีด้วย ตั้งแต่การจดบันทึก ตัวเลขเหตุการณ์ ด้านต่าง ๆ ทั้งการจัดวางระบบบัญชี การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่ การสรุปผลรายงานทางการเงิน และการนำผลการสรุปมาตีความผลสรุปเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไปจะต้องเหมาะสม ทันกับช่วงเวลาที่ต้องการใช้ได้ด้วย

โดยสรุปการบัญชีการเงินและการบัญชีบริหารของสหกรณ์หรือกิจการทั่วไปดังภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 1.2 การบัญชีการเงินและการบัญชีบริหาร

ประเด็นการวิเคราะห์

การใช้ประโยชน์การบัญชีการเงิน และการบัญชีบริหารสหกรณ์จะได้ประโยชน์มากที่สุด ผู้บริหารสหกรณ์ควรจะมีการดำเนินการอย่างไร และใครควรมีบทบาทสำคัญบ้าง จงอภิปราย

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 1.1.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 1.1.1
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 1 ตอนที่ 1.1 เรื่อง 1.1.1

วางแผนแล้ว จะต้องนำมาสู่การจัดหาเงินทุนให้ตามแผนที่วางไว้ และต้องจัดหาเงินทุนให้มีต้นทุนทางการเงินต่ำที่สุดด้วย และเมื่อจัดหาเงินทุนมาแล้ว ก็ให้นำมาจัดสรรเงินทุนไปลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ เพื่อให้กิจการก่อให้เกิดรายได้มากที่สุด นอกจากนั้นจำเป็นจะต้องมีการควบคุมการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนทางการเงิน และเมื่อกิจการมีกำไรแล้วจำเป็นจะต้องพิจารณาโยกย้ายเงินปันผลว่าจะจัดสรรกำไรสุทธิอย่างไร จึงจะเหมาะสม

ทั้งนี้การจัดการการเงินของทุกกิจกรรมเพื่อให้กิจการมีกำไรสุทธิมากที่สุดส่งผลถึงความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของนั่นเอง

1.1 การวางแผนทางการเงิน การดำเนินงานทางการเงินของสหกรณ์จำเป็นต้องมีการวางแผนทางการเงินเช่นเดียวกับกิจกรรมอื่นของกิจการ ซึ่งการวางแผนทางการเงินต้องสอดคล้องแผนการตลาดของกิจการ แผนการผลิตหรือบริการ แผนการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนแผนด้านทรัพยากรมนุษย์ในกิจการด้วย เพราะเหตุว่าทุกกิจกรรมของกิจการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยทรัพยากรที่เป็นเงินทุนเพื่อใช้ในการจัดการ และสอดคล้องกับความต้องการของกิจการที่ต้องการหารายได้ หรือดำเนินกิจกรรมตามความต้องการของสมาชิกเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการนั่นเอง

การวางแผนทางการเงินที่ดีจะต้องมีการพยากรณ์ทางการเงินโดยมีเครื่องมือต่าง ๆ ที่มาใช้ในการวางแผนหลายเครื่องมือด้วยกัน กิจการจะต้องเลือกให้เหมาะสมกับการนำมาใช้ และท้ายสุดของการวางแผนทางการเงินซึ่งจะจัดทำออกมาในรูปของงบประมาณต่าง ๆ เช่น งบกำไรขาดทุนประมาณการ งบกระทั่งถึงงบแสดงฐานะการเงินประมาณการ งบกระแสเงินสดประมาณการ ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน และความคุมการดำเนินงานต่อไป

1.2 การจัดหาเงินทุน เมื่อกิจการมีแผนทางการเงินที่จะดำเนินงานซึ่งจะต้องใช้เงินทุนเพื่อการดำเนินงานในทุกกิจกรรมแล้ว กิจการจะต้องจัดหาเงินทุนไม่ว่าจากส่วนของหนี้สินหรือการก่อหนี้ จากส่วนของเจ้าของหรือจากทุนเช่นทุนเรือนหุ้น หรือทุนต่าง ๆ ก็ตาม การจัดหาเงินทุนดังกล่าวเพื่อใช้ในการดำเนินงานตามแผนงานที่ได้วางไว้ ซึ่งเป้าหมายของการจัดหาเงินทุนเพื่อให้ได้เงินทุนตามจำนวนที่ต้องการ ในเวลาที่ต้องการ และให้มีต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด และมีความเสี่ยงทางการเงินที่เหมาะสมด้วย ซึ่งต้องพิจารณาจัดหาจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ อย่างเหมาะสมจัดโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสมด้วย

1.3 การจัดสรรเงินทุน หรือการใช้เงินทุน เมื่อมีเงินทุนหรือจัดหาเงินทุนได้แล้วจะต้องมาจัดสรรทุนหรือการใช้เงินทุนที่ได้มาเพื่อให้เกิดรายได้กับกิจการ ซึ่งเป็นการลงทุนในสินทรัพย์ของกิจการไม่ว่าจะเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนหรือไม่หมุนเวียนก็ตาม จะต้องจัดสรรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับแหล่งเงินทุนและลักษณะธุรกิจของกิจการด้วย เงินทุนหมุนเวียนที่ต้องบริหารจัดการได้แก่ เงินสด และเงินฝากธนาคาร เงินลงทุนในหลักทรัพย์ตามความต้องการ ลูกหนี้การค้า สินค้าคงเหลือ รวมถึงวัสดุคงเหลือ รวมถึงลูกหนี้ระยะสั้นต่าง ๆ ต้องบริหารเพื่อให้กิจการมีสภาพคล่องและมีกำไร การบริหารสินทรัพย์หมุนเวียนแต่ละชนิดมีเครื่องมือในการบริหารจัดการที่ต่างกันออกไป ผู้บริหารต้องเลือกให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับกิจการโดยเน้นสภาพคล่องมากกว่าการกำไร

ส่วนสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนได้แก่ ที่ดิน อาคาร โรงงาน เครื่องจักร หรือลูกหนี้ระยะยาวหรือเงินลงทุนระยะยาวอื่น การลงทุนเพื่อก่อให้เกิดผลผลิตเป็นสินค้าหรือบริการก็เพื่อให้กิจการเกิดรายได้เช่นกัน เครื่องมือในการช่วยตัดสินใจลงทุนระยะยาวของกิจการต้องพิจารณาวิเคราะห์อย่างเหมาะสมเพื่อประกอบการตัดสินใจเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในระยะสั้น และระยะยาวของกิจการ

1.4 การควบคุมการดำเนินงาน เป็นการควบคุมการดำเนินงานทางการเงินเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการเงินหรือ สอดคล้องกับงบประมาณและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจการด้วยซึ่งจะต้องมีการควบคุมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดหาเงินทุน ด้านการจัดสรรเงินทุน การควบคุมการดำเนินงานทางการเงินซึ่งมีเครื่องมือและวิธีการควบคุมหลายวิธีด้วยกันเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ และสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนต่อไปในอนาคตได้ด้วย

1.5 นโยบายเงินปันผล เป็นการพิจารณาจากจัดสรรกำไรสุทธิของกิจการ การจัดการการเงินของกิจการจะต้องพิจารณาถึงนโยบายเงินปันผล เมื่อกิจการดำเนินงานมีกำไรจะต้องพิจารณาต่อไปว่าจะจ่ายเงินปันผลหรือจัดสรรกำไรอย่างไรให้เหมาะสมและผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกพอใจ เช่น จะจ่ายเงินปันผลจำนวนเท่าใด หรือจะจัดสรรเป็นทุนสำรองมากน้อยเพียงใดหรือจะจ่ายเป็นเงินเฉลี่ยตามส่วนธุรกิจอย่างไร เพราะเมื่อได้ตัดสินใจแล้วจะมีผลกระทบต่อกิจการด้วย เช่น กิจการจ่ายเงินปันผลจำนวนมาก การจัดสรรเป็นทุนสำรองของกิจการจะน้อยลงสภาพคล่องของกิจการจะลดลง เป็นต้น ดังนั้นในการตัดสินใจในนโยบายเงินปันผลเป็นเรื่องที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารที่ต้องตัดสินใจอย่างรอบครอบเช่นกัน

2. ความสำคัญของการจัดการการเงิน

การจัดการการเงินของกิจการหรือสหกรณ์ เป้าหมายสุดท้ายเพื่อให้กลุ่มมีความมั่นคงซึ่งจะส่งผลต่อสมาชิกและผู้ถือหุ้นได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมซึ่งในทางธุรกิจจะวัดที่ความมั่นคงของผู้ถือหุ้น กิจกรรมหลักที่ต้องดำเนินการ ได้แก่ การวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การจัดสรรเงินทุนหรือการใช้เงินทุน และการควบคุมทางการเงิน ตลอดจนการพิจารณานโยบายเงินปันผลของกิจการ ดังนั้นความสำคัญของการจัดการการเงิน มีดังนี้

2.1 ทำให้กิจการมีการกำหนดเป้าหมายในการบริหารการเงินที่ชัดเจนเพื่อความมั่นคงสูงสุดของเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น

2.2 ทำให้มีการวางแผนทางการเงินที่สอดคล้องกับแผนการตลาด แผนการผลิตหรือบริการ แผนการวิจัยและพัฒนา และแผนทรัพยากรมนุษย์ในกิจการ

2.3 ทำให้กิจการจัดหาเงินทุนได้สนองความต้องการของกิจการและมีต้นทุนที่ต่ำ

2.4 ทำให้กิจการจัดสรรเงินทุนหรือใช้เงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีรายได้ และมีสภาพคล่องทางการเงินด้วย

2.5 ทำให้กิจการมีการควบคุมการดำเนินงานตามแผนทางการเงิน สอดคล้องกับงบประมาณ และวัตถุประสงค์ของกิจการ

2.6 ทำให้กิจการสามารถจัดสรรกำไรสุทธิได้อย่างเหมาะสม และทำให้ผู้ถือหุ้นและกิจการเจริญก้าวหน้าต่อไป

ทั้งนี้หน้าที่ของการจัดการการเงินของกิจการหรือสหกรณ์ทั่วไปต้องการกำไรสูงสุดเพื่อความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของกิจการหรือสมาชิกนั่นเอง ซึ่งพิจารณาจากมูลค่าธุรกิจของกิจการโดยพิจารณาการมีกำไรสุทธิมากที่สุด และเมื่อกำไรสุทธิสูง มูลค่าของกิจการก็จะสูงด้วย และมูลค่าหุ้นของกิจการก็จะสูงมากด้วยสำหรับธุรกิจทั่วไป แต่สำหรับสหกรณ์นั้นมูลค่าหุ้นคงที่ดังนั้นมูลค่าธุรกิจของสหกรณ์พิจารณาจากกำไรสุทธิที่เพิ่มมากขึ้น กำไรต่อหุ้นสูงขึ้น ซึ่งก็นำมาสู่การที่สมาชิกจะได้รับผลตอบแทนเป็นเงินปันผลที่สูงขึ้น

การบัญชีและการเงินของกิจการเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันและมีกิจกรรมย่อยหลายกิจกรรมที่ผู้บริหารหรือนักการบัญชีการเงินต้องวิเคราะห์สรุปให้ข้อเสนอแนะประกอบการตัดสินใจการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการโดยรวม

ประเด็นการวิเคราะห์

การจัดการการเงินของสหกรณ์เพื่อให้เกิดประโยชน์ใดมากที่สุด และผู้บริหารสหกรณ์ต้องมีการดำเนินการอย่างไรบ้าง จงอภิปราย

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 1.1.2 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 1.1.2
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 1 ตอนที่ 1.1 เรื่อง 1.1.2

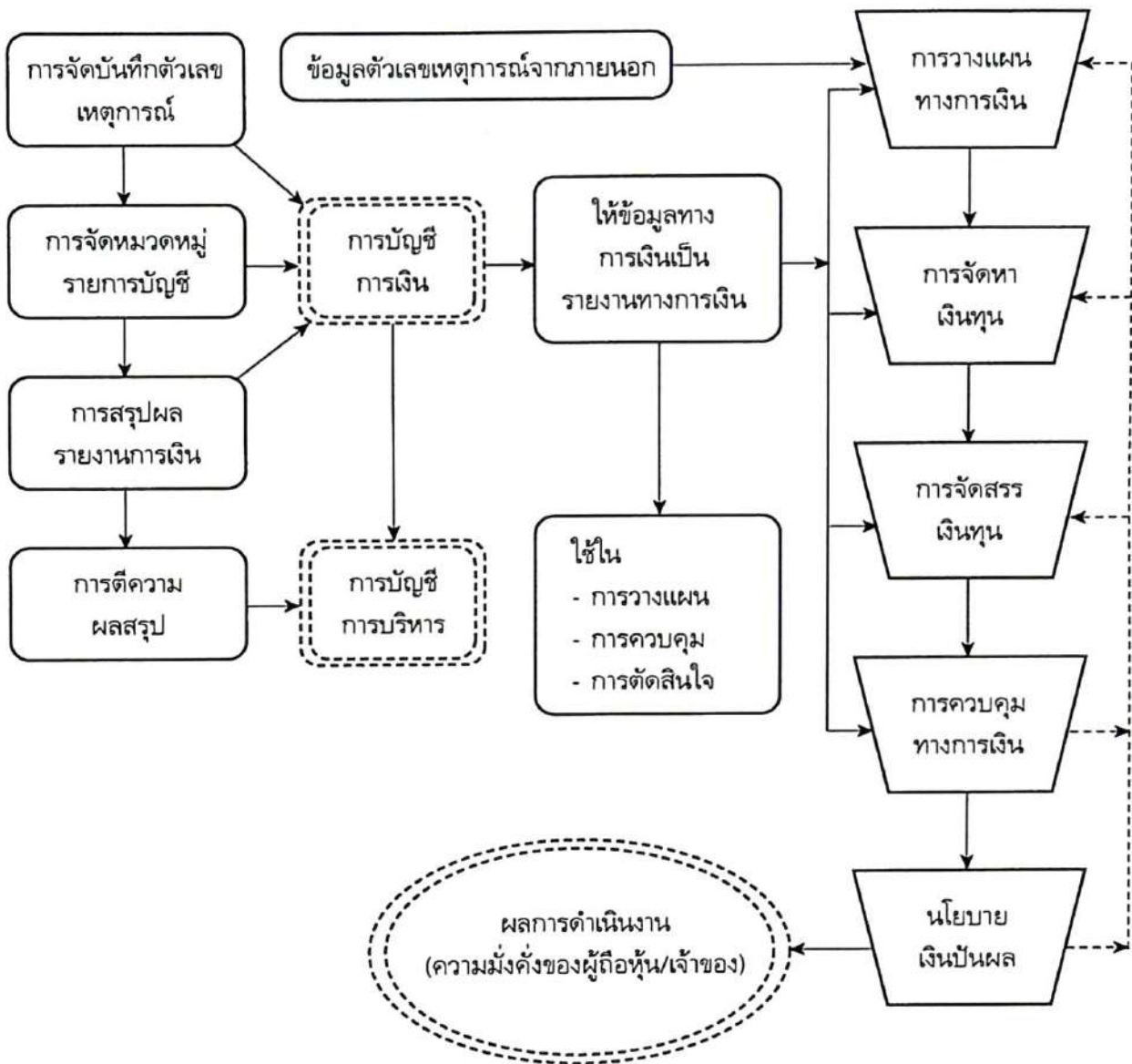
เรื่องที่ 1.1.3 ความสัมพันธ์ของการบัญชี และการเงิน กับการบริหารธุรกิจสหกรณ์

การบัญชีเป็นศิลปะของการรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุปข้อมูล เหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงินของสหกรณ์หรือกิจการ ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชี คือ การให้ข้อมูลทางการเงิน เป็นรายงานทางการเงิน เช่น งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด เป็นต้น ซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่าย และผู้ที่สนใจในกิจกรรมของกิจการหรือสหกรณ์ ในเบื้องต้นนั้นเป็นการบัญชีการเงิน และนำรายงานทางการเงินมาสู่การวิเคราะห์และการตีความผลสรุปเพื่อใช้ในการวางแผน ควบคุมการดำเนินงานและตัดสินใจภายในกิจการหรือสหกรณ์จัดเป็นการบัญชีบริหาร

การจัดการการเงินเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องกับการใช้ข้อมูลทางบัญชีเพื่อนำมาใช้ในการบริหารหรือการจัดการการเงินของกิจการหรือสหกรณ์ซึ่งการจัดการการเงินหมายถึง การวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การจัดสรรเงินทุน และการควบคุมทางการเงิน ตลอดจนการพิจารณานโยบายเงินปันผลของกิจการเป้าหมายสุดท้ายเพื่อให้กิจการมีความมั่นคงซึ่งจะส่งผลต่อสมาชิกและผู้ถือหุ้นได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมหรือสร้างความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้น ดังนั้นการบัญชีและการเงินของกิจการจะมีความสัมพันธ์ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ของการบัญชีกับการเงิน

การบัญชีและการเงินของกิจการหรือสหกรณ์เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันและมีกิจกรรมย่อยหลายกิจกรรมที่ผู้บริหารหรือนักการบัญชีการเงินต้องวิเคราะห์สรุปให้ข้อเสนอแนะประกอบการตัดสินใจการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการโดยรวมดังภาพข้างล่างนี้ ซึ่งจากภาพจะเห็นได้ว่าการบัญชีของกิจการจะให้ข้อมูลทางการเงินของกิจการเพื่อนำมาบริหารจัดการกิจการให้มีกำไรสุทธิสูงสุดและจะสร้างความมั่งคั่งแก่ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของนั่นเอง

ภาพที่ 1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการบัญชีและการเงินของกิจการหรือสหกรณ์

การบัญชีของกิจการหรือสหกรณ์เริ่มตั้งแต่การจดบันทึกข้อมูลเหตุการณ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการระบบบัญชี การวางระบบเอกสาร การรวบรวมข้อมูล ซึ่งจะต้องมีการวางระบบตามรูปแบบที่ดีและมีการพัฒนาให้ทันต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปและจะต้องมีการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบเพื่อลดขั้นตอนในการดำเนินงาน และลดค่าใช้จ่าย การจัดหมวดหมู่ รายการสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของกิจการ ซึ่งจัดหมวดหมู่ไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยส่วนงานที่เกี่ยวข้องหรือตามหลักการบัญชีทั่วไป ซึ่งจะมีผลมาจากการวางระบบบัญชีตั้งแต่แรกด้วย และก็นำมาสู่การสรุปผลข้อมูลหรือรายงานทางการเงินเป็นงบการเงินต่าง ๆ ของกิจการที่ให้ข้อมูลต่อการตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นงบการเงิน หรือรายงานอย่างอื่นที่เป็นเกี่ยวข้อง และเมื่อได้งบการเงินมาแล้วระบบบัญชีสามารถนำมาวิเคราะห์งบการเงินเพื่อนำมาตีความสรุปผลได้อย่างทันช่วงเวลาที่ต้องการ ต้องนำมาสู่กระบวนการวิเคราะห์ และที่สำคัญไม่ยิ่งกว่าการวางระบบบัญชีที่เหมาะสมคือเจ้าของกิจการหรือผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับระบบที่เป็นประโยชน์ และนำผลการสรุปมาใช้ประโยชน์ด้วย

สำหรับธุรกิจหรือสหกรณ์ที่เริ่มดำเนินการยังไม่มีระบบบัญชีจำเป็นต้องให้มีการจัดทำซึ่งจะต้องเริ่มตั้งแต่การจดบันทึกข้อมูลตัวเลขเหตุการณ์ การจัดหมวดหมู่ การสรุปผลข้อมูลออกมาเป็นรายงานทางการเงินซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์ตีความผลสรุปได้ และนำมาจัดการการเงินของธุรกิจได้

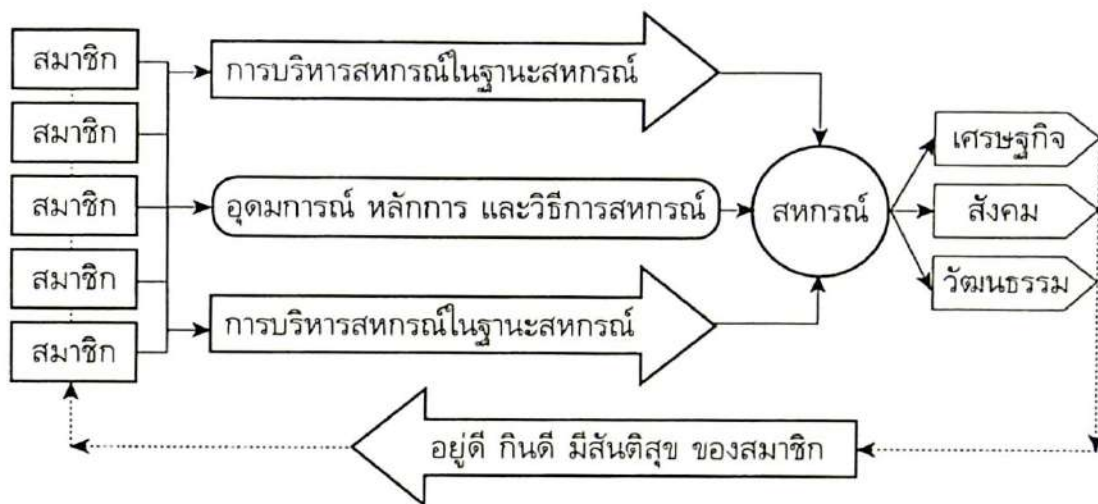
การจัดการการเงินกิจการจะต้องพิจารณาตั้งแต่การวางแผนทางการเงิน ซึ่งจะต้องมีการวางแผนในระยะสั้น เป็นแผนงานงบประมาณประจำปี ซึ่งจะต้องพิจารณาทั้งกระบวนการจัดการการเงินของกิจการ และจะต้องสัมพันธ์กับแผนการตลาด การผลิตหรือบริการของธุรกิจ การวิจัยและพัฒนาตลอดจนทรัพยากรมนุษย์ในกิจการ และการดำเนินงานด้านอื่นด้วย ซึ่งจะต้องจัดทำในลักษณะของแผนธุรกิจนั่นเอง เมื่อมีการวางแผนทางการเงินที่ดีแล้วสามารถนำไปการจัดหาเงินทุน การจัดสรรเงินทุน การควบคุมทางการเงิน เพื่อให้กิจการดำเนินกิจการบรรลุตามวัตถุประสงค์มีกำไรสุทธิสูงสุด กิจการมีฐานะมั่นคง และสุดท้ายเมื่อมีกำไรสุทธิแล้วจะต้องมีการพิจารณาเงินปันผลหรือนโยบายเงินปันผลของกิจการซึ่งจะต้องพิจารณาผลกระทบในระยะยาวของกิจการด้วย

2. การบัญชีและการจัดการการเงินกับการบริหารธุรกิจ

การจัดการเป็น การสั่งการ การควบคุมการดำเนินงาน หรือการประสมประสานทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ การจะดำเนินงานสหกรณ์หรือกิจการให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรการบริหารนั่นเอง ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ และการจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ต้องมีการดำเนินงานเป็นกระบวนการจัดการได้แก่การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการหรือการนำ และการควบคุม ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับการจัดการตามหน้าที่ธุรกิจด้วย ได้แก่ การจัดการการตลาด การจัดการการผลิตหรือปฏิบัติการ การจัดการการเงิน และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์การหรือสหกรณ์

การจัดการหรือบริหารธุรกิจสหกรณ์นั้นจะต่างกับกิจการหรือองค์การธุรกิจอื่น เนื่องจากสหกรณ์ต้องบริหารจัดการภายใต้อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์

อุดมการณ์สหกรณ์ (Cooperative Ideology) เป็น “ความเชื่อร่วมกันที่ว่า การช่วยตนเองและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์จะนำไปสู่การกินดีอยู่ดี มีความเป็นธรรมและสันติสุขในสังคม” ส่วน**หลักการสหกรณ์ (Cooperative Principles)** เป็น “แนวทางที่สหกรณ์ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้คุณค่าของสหกรณ์เกิดผลเป็นรูปธรรม” และ**วิธีการสหกรณ์ (Cooperative Practices)** คือ “การนำหลักการสหกรณ์มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประโยชน์ของมวลสมาชิกและชุมชน โดยไม่ละเลยหลักการธุรกิจที่ดี” ดังนั้นการบริหารจัดการสหกรณ์ในฐานะสหกรณ์นอกจากจะใช้อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์เป็นหลักในการดำเนินงานสหกรณ์แล้ว ต้องไม่ละเลยหลักการธุรกิจที่ดีด้วย เป็นการดำเนินงานสหกรณ์ในฐานะธุรกิจ ซึ่งกล่าวได้ว่าสหกรณ์สามารถบริหารสหกรณ์ในฐานะธุรกิจได้ประสบความสำเร็จจะทำให้การบริหารจัดการสหกรณ์ในฐานะสหกรณ์ประสบความสำเร็จได้ด้วย และถ้าสหกรณ์บริหารสหกรณ์ในฐานะสหกรณ์ประสบความสำเร็จ การบริหารสหกรณ์ในฐานะธุรกิจจะประสบความสำเร็จด้วยเช่นกันดังภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 1.5 การบริหารจัดการสหกรณ์

การบริหารสหกรณ์ในฐานะธุรกิจ เป็นการดำเนินงานสหกรณ์เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมนั้นนอกจากจะอาศัยอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ดังกล่าวแล้ว จะต้องดำเนินงานในฐานะองค์การธุรกิจด้วยเพื่อให้สหกรณ์เป็นองค์การธุรกิจที่ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เพื่อประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

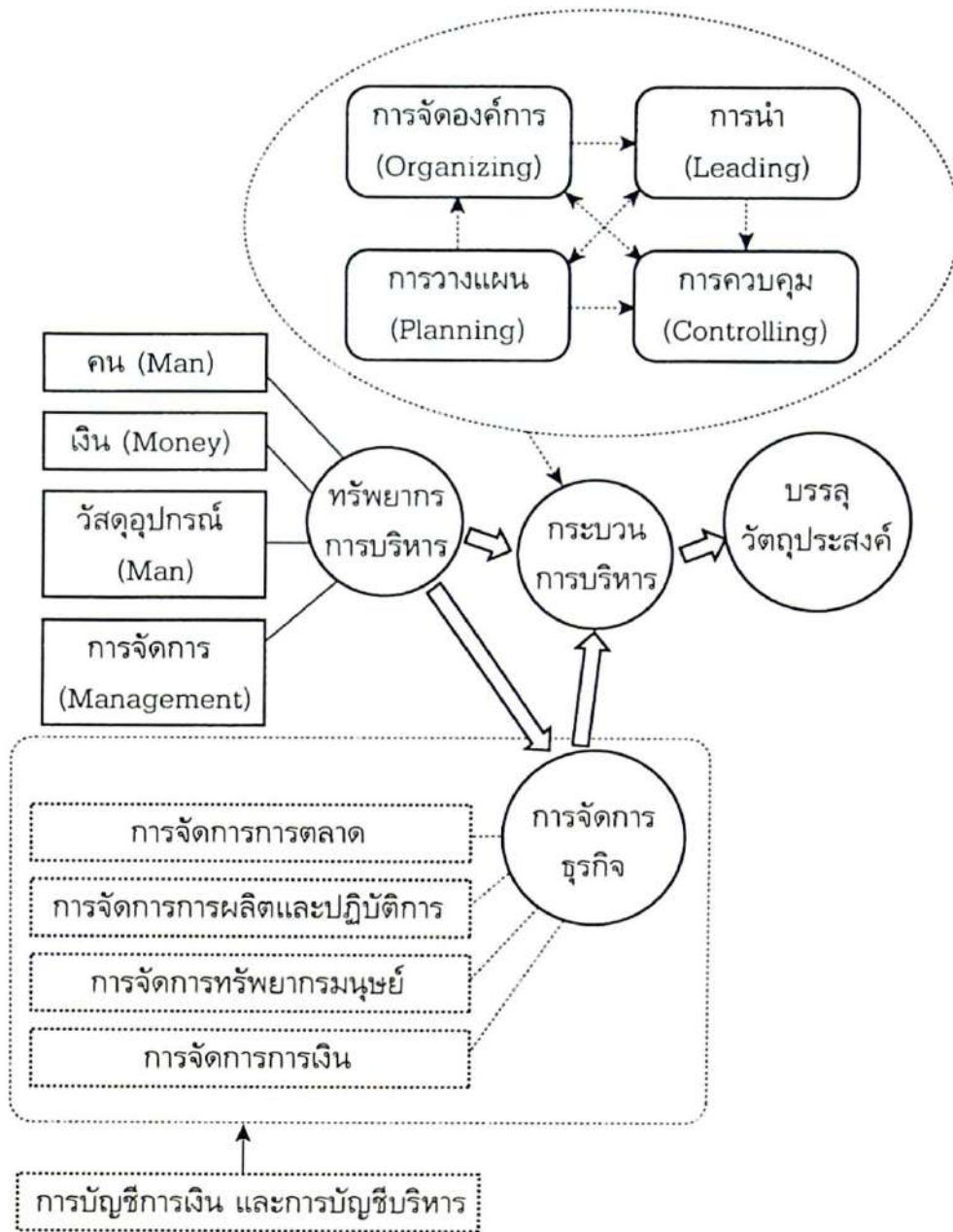
ทั้งนี้การดำเนินงานหรือธุรกิจสหกรณ์โดยทั่วไปได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ หรือการให้เงินกู้แก่สมาชิก ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย หรือธุรกิจซื้อ ธุรกิจรวบรวมผลผลิตของสมาชิกหรือธุรกิจขาย ธุรกิจการแปรรูปผลผลิต และธุรกิจบริการ ทั้งนี้สหกรณ์จะสามารถดำเนินธุรกิจได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการได้นั้นจำเป็นต้องมีทรัพยากรต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ที่เรียกกันโดยทั่วไป คือ ทรัพยากรการบริหาร ได้แก่ คน (Man) เงินทุน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) และการจัดการ (Management)

หรือที่เรียกว่า 4 Ms ทั้งนี้บางองค์การอาจจะให้ความสำคัญกับทรัพยากรการบริหารด้านอื่น ๆ ด้วยก็ได้ เช่น การตลาด (Marketing) เทคโนโลยีและสารสนเทศ (Technology and Information) เป็นต้น

เมื่อสหกรณ์มีทรัพยากรการบริหารแล้วจำเป็นต้องนำมาบริหารตาม กระบวนการบริหาร โดยทั่วไป ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) หรือการสั่งการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้การดำเนินงานของสหกรณ์ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

นอกจากนั้นการบริหารธุรกิจสหกรณ์เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์นั้นจะต้องบริหารจัดการตามหน้าที่ธุรกิจที่สอดคล้องกับทรัพยากรการบริหารของสหกรณ์ด้วย และต้องบริหารธุรกิจของสหกรณ์แต่ละธุรกิจ เพื่อให้ธุรกิจสหกรณ์แต่ละธุรกิจประสบผลสำเร็จ และจะทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จโดยรวมได้ การบริหารจัดการตามหน้าที่ธุรกิจ ได้แก่ การจัดการการตลาด การจัดการการผลิตและปฏิบัติการ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการการเงิน เพื่อการจัดการธุรกิจของสหกรณ์แต่ละธุรกิจและการจัดการสหกรณ์โดยรวมทั้งสหกรณ์

เงินหรือเงินทุนเป็นทรัพยากรที่สำคัญหนึ่งที่จะทำให้การบริหารจัดการสหกรณ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์จำเป็นต้องมีการจัดการการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการบัญชีและการจัดการการเงินของสหกรณ์จึงมีความสัมพันธ์กัน โดยการจัดการการเงินจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลตัวเลขทางบัญชีมาช่วยในการบริหารจัดการธุรกิจสหกรณ์ดังภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 1.6 ความสัมพันธ์ของการบัญชีและการจัดการการเงินกับการบริหารธุรกิจและสหกรณ์

ประเด็นการวิเคราะห์

ความสัมพันธ์ของการบัญชี การจัดการการเงิน และการบริหารสหกรณ์จะเกิดประโยชน์สูงสุดได้นั้น ใครควรมีบทบาทสำคัญบ้าง และมีบทบาทสำคัญอย่างไร จงอภิปราย

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 1.1.3 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 1.1.3

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 1 ตอนที่ 1.1 เรื่อง 1.1.3

ตอนที่ 1.2

นโยบายการบัญชีและการเงินของสหกรณ์

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 1.2 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวเรื่อง

เรื่องที่ 1.2.1 นโยบายการบัญชีของสหกรณ์

เรื่องที่ 1.2.2 นโยบายการเงินของสหกรณ์

เรื่องที่ 1.2.3 สภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อนโยบายการบัญชีและการเงินของสหกรณ์

แนวคิด

1. นโยบายการบัญชีของสหกรณ์เป็นมาตรฐานการบัญชีเฉพาะและวิธีการใช้มาตรฐานการบัญชีซึ่งผู้บริหารของสหกรณ์ได้ใช้ดุลยพินิจแล้วเห็นว่าเหมาะสมที่สุดสำหรับสถานการณ์นั้นเพื่อแสดงฐานะการเงิน กระแสเงินสด ผลการดำเนินงาน และการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของสหกรณ์ ทั้งนี้จะเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน มาตรฐานการบัญชีสหกรณ์จะเป็นไปตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดไว้ในระเบียบ นโยบายการบัญชีมีความสำคัญทางงบการเงินของสหกรณ์เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่กำหนด
2. นโยบายการเงินของสหกรณ์เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการเงินหรือการจัดการการเงินของสหกรณ์ประกอบด้วย การกำหนดและการควบคุมปริมาณเงินของสหกรณ์เพื่อให้สามารถบริหารเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สหกรณ์ นโยบายการเงินมีความสำคัญต่อสหกรณ์ทำให้ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายกำไรที่ชัดเจนสัมพันธ์กับทุกกิจกรรมของการจัดการการเงินของสหกรณ์
3. สภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อนโยบายการบัญชีและการเงินของสหกรณ์ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ ด้านนโยบายรัฐ และด้านกฎหมาย

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 1.2 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. ระบุความหมายและความสำคัญของนโยบายการบัญชีของสหกรณ์ได้
2. ระบุความหมายและความสำคัญของนโยบายการเงินของสหกรณ์ได้
3. วิเคราะห์ปัจจัยสภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อนโยบายการบัญชีและการเงินของสหกรณ์ได้

เรื่องที่ 1.2.1 นโยบายการบัญชีของสหกรณ์

การบัญชีเป็นศิลปะของการรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุปข้อมูล เหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงินของสหกรณ์หรือกิจการ ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชี คือ การให้ข้อมูลทางการเงิน เป็นรายงานทางการเงิน ซึ่งการจะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการวางแผน การควบคุมการดำเนินงานต้องนำไปสู่การบัญชีบริหาร การที่รายงานทางการเงินของสหกรณ์จะถูกต้องเชื่อถือได้ของแต่ละสหกรณ์จะต้องมีการกำหนดนโยบายการบัญชีที่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ความหมายของนโยบายการบัญชีของสหกรณ์

นโยบายการบัญชี (Accounting Policy) หมายถึง หลักการ หลักเกณฑ์ ประเพณีปฏิบัติ กฎและวิธีปฏิบัติที่เฉพาะที่กิจการใช้ในการจัดทำและนำเสนองบการเงิน (สมาคมกับบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย (2552)) จากความหมายข้างต้น นโยบายการบัญชี หมายรวมถึงมาตรฐานการบัญชีเฉพาะเรื่องและวิธีการใช้มาตรฐานการบัญชี ซึ่งผู้บริหารของกิจการได้ใช้ดุลยพินิจแล้วเห็นว่าเหมาะสมที่สุดสำหรับสถานการณ์นั้น เพื่อแสดงฐานะการเงิน กระแสเงินสด ผลการดำเนินงานและการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของกิจการ โดยถูกต้องตามที่ควร และได้ทำขึ้นตามหลักการบัญชีรับรองทั่วไป เช่น วิธีการรับรู้รายได้ เกณฑ์ในการจัดท่างบการเงิน ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ การตีราคาสินค้าคงเหลือและ เงินลงทุน เป็นต้น

มาตรฐานการบัญชี (Accounting Standard) หรือหลักการบัญชี (Accounting Principle) หมายถึง แนวทางที่แนะนำให้นักบัญชีใช้ยึดเป็นหลักปฏิบัติในการรวบรวม จัดบันทึก จำแนก สรุปผล และรายงานเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับการเงิน

มาตรฐานการบัญชีเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติทางการบัญชี ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวเป็นหลักปฏิบัติของกิจการต่าง ๆ ในแนวทางเดียวกันและทำให้ผู้ใช้ข้อมูลทางการเงินไม่เข้าใจผิด นอกจากนี้ยังทำให้งบการเงินที่จัดทำตามมาตรฐานสามารถเปรียบเทียบกันได้ เรื่องที่กำหนดในมาตรฐานการบัญชี มีดังนี้

- การเลือกรายการทางการเงินเพื่อบันทึกบัญชี เป็นการพิจารณาว่ารายงานทางการเงินใดที่ควรนำมาบันทึกบัญชีและควรบันทึกเมื่อไร
- การวัดค่ารายการทางการเงิน พิจารณาว่ารายการทางการเงินที่เกิดขึ้นจะวัดค่าอย่างไร
- การแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูล พิจารณาว่ารายการทางการเงินที่เกิดขึ้นควรแสดงอย่างไรในงบการเงิน รวมทั้งพิจารณาถึงข้อมูลที่ต้องเปิดเผยและต้องเปิดเผยอย่างไร
- การทำงบการเงิน พิจารณาวางงบการเงินใดที่ควรจัดทำ

มาตรฐานการบัญชีของไทยสภาวิชาชีพบัญชีได้จัดทำขึ้นโดยมีเลขที่และเนื้อหาของมาตรฐานสอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standard: IAS) นอกจากนี้ยังมีการจัดทำมาตรฐานการรายงานทางการเงินซึ่งมีเลขที่และเนื้อหาสอดคล้องกับมาตรฐานการรายงาน

ทางการเงินระหว่างประเทศ (International Financial Reporting Standard: IAS) ได้มีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การเปิดเผยนโยบายการบัญชีของกิจการจะเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี ซึ่งกิจการจะสรุปเป็นนโยบายการบัญชีที่สำคัญในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ซึ่งถือเป็นส่วนประกอบหนึ่งของงบการเงิน

สำหรับมาตรฐานการบัญชีของสหกรณ์จะกำหนดโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานของสภาวิชาชีพการบัญชีเช่นเดียวกับโดยปรับให้เข้ากับบริบทของสหกรณ์แต่ละประเภท นโยบายการบัญชีของสหกรณ์กำหนดไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินของสหกรณ์ ซึ่งถือเป็นส่วนประกอบหนึ่งของงบการเงินเช่นเดียวกัน

2. ความสำคัญของนโยบายการบัญชีของสหกรณ์

นโยบายการบัญชีเป็นหลักการโดยเฉพาะ หลักเกณฑ์ ประเพณีปฏิบัติ กฎเกณฑ์ หรือวิธีปฏิบัติที่กิจการใช้ในการจัดทำและนำเสนองบการเงินดังที่กล่าวแล้ว ดังนั้นการกำหนดนโยบายการบัญชีจึงมีความสำคัญต่อสหกรณ์ทำให้การบัญชีของสหกรณ์เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่กำหนด และประเด็นต่อไปนี้

2.1 ทำให้งบการเงินของสหกรณ์ถูกต้องครบถ้วน เชื่อถือได้ตามมาตรฐานการบัญชีรับรองทั่วไป

2.2 ทำให้สามารถนำงบการเงินไปเปรียบเทียบกับช่วงปีที่ผ่านมาหรือเปรียบกับสหกรณ์อื่นได้โดยแยกตามประเภทหรือขนาดสหกรณ์เดียวกัน

2.3 ทำให้ผู้บริหารสหกรณ์ตัดสินใจดำเนินงานที่เป็นไปตามเงื่อนไขของนโยบายการบัญชีถูกต้องตามมาตรฐาน

2.4 ทำให้สมาชิก และบุคคลที่เกี่ยวข้องเชื่อถือได้ในความถูกต้องครบถ้วนในงบการเงินของสหกรณ์

3. การกำหนดนโยบายการบัญชีของสหกรณ์

นโยบายการบัญชีเป็นหลักการโดยเฉพาะ หลักเกณฑ์ ประเพณีปฏิบัติ กฎเกณฑ์ หรือวิธีปฏิบัติที่กิจการใช้ในการจัดทำและนำเสนองบการเงิน ซึ่งต้องเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี อย่างไรก็ตามมาตรฐานการบัญชีอาจกำหนดวิธีปฏิบัติทางการบัญชีหลายวิธีสำหรับเรื่องเดียวกันซึ่งแต่ละวิธีเป็นวิธีถูกต้องตามหลักการบัญชีรับรองทั่วไป ดังนั้นผู้บริหารต้องเลือกใช้นโยบายการบัญชีที่ทำให้งบการเงินเป็นไปตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในมาตรฐานการบัญชีเฉพาะเรื่อง

ตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 8 ปรับปรุง 2552 การเลือกใช้และการปฏิบัติตามนโยบายบัญชี ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

“เมื่อกิจการนำมาตรฐานการรายงานทางการเงินไปถือปฏิบัติเป็นการเฉพาะกับรายการค้าเหตุการณ์หรือสถานการณ์อื่นทางบัญชี นโยบายการบัญชีหรือวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่นำมาใช้ปฏิบัติกับรายการดังกล่าวต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับเรื่องนั้น

8. มาตรฐานการรายงานทางการเงินได้กำหนดนโยบายการบัญชีที่คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีได้สรุปว่ามีผลทำให้งบการเงินแสดงข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและน่าเชื่อถือเกี่ยวกับรายการ เหตุการณ์อื่นและสถานการณ์ที่เป็นอยู่ นโยบายการบัญชีไม่จำเป็นต้องถือปฏิบัติกับรายการที่ไม่มีสาระสำคัญ อย่างไรก็ตาม เป็นการไม่เหมาะสมที่จะจัดทำงบการเงินที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน หรือไม่แก้ไขข้อผิดพลาดในงบการเงินถึงแม้ผลกระทบนั้นจะไม่มีสาระสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการนำเสนอฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานหรือกระแสเงินสด

9. มาตรฐานการรายงานทางการเงินใช้เป็นแนวทางสำหรับกิจการในการนำไปปรับใช้ตามความต้องการ แนวทางปฏิบัติดังกล่าวทั้งหมดได้มีการระบุว่าเป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานการรายงานทางการเงินหรือไม่ แนวทางปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานการรายงานทางการเงินถือเป็นข้อบังคับส่วนแนวทางปฏิบัติที่ไม่เป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานการรายงานทางการเงินไม่ถือเป็นข้อบังคับสำหรับงบการเงิน

10. ในกรณีที่ไม่มีมาตรฐานการรายงานทางการเงินโดยเฉพาะสำหรับรายการค้า เหตุการณ์หรือสถานการณ์อื่น ฝ่ายบริหารต้องใช้ดุลยพินิจในการเลือกใช้นโยบายการบัญชีที่ส่งผลให้ข้อมูลในงบการเงินมีลักษณะดังต่อไปนี้

10.1 มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงิน

10.2 มีความน่าเชื่อถือ โดยทำให้งบการเงินของกิจการ

10.2.1 แสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดของกิจการอย่างเที่ยง

ธรรม

10.2.2 สะท้อนเนื้อหาเชิงเศรษฐกิจของรายการค้า เหตุการณ์หรือสถานการณ์อื่นโดยไม่คำนึงถึงรูปแบบทางกฎหมาย

10.2.3 มีความเป็นกลาง กล่าวคือปราศจากความลำเอียง

10.2.4 จัดทำขึ้นตามหลักความระมัดระวัง

10.2.5 มีความครบถ้วนในทุกส่วนที่มีสาระสำคัญ

11. การใช้ดุลยพินิจตามย่อหน้าที่ 10 ฝ่ายบริหารต้องอ้างอิงและพิจารณาการใช้นโยบายการบัญชีจากแหล่งต่าง ๆ ตามลำดับต่อไปนี้

11.1 ข้อกำหนดและแนวปฏิบัติที่ระบุไว้ในมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับเรื่องที่คล้ายคลึงและเกี่ยวข้องกัน

11.2 คำนิยาม เกณฑ์การรับรู้รายการ และแนวความคิดวัดมูลค่าสำหรับสินทรัพย์ หนี้สิน รายได้ และค่าใช้จ่ายที่ระบุไว้ในแม่บทการบัญชี

12. การใช้ดุลยพินิจตามย่อหน้าที่ 10 ฝ่ายบริหารอาจพิจารณาจากประกาศที่ออกล่าสุดของหน่วยงานอื่นที่ใช้แนวคิดคล้ายกันกับแม่บทการบัญชีในการพัฒนามาตรฐานการบัญชีวรรณกรรมทางการบัญชี และวิธีปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับในอุตสาหกรรม โดยต้องไม่ขัดแย้งกับแหล่งอ้างอิงตาม ย่อหน้าที่ 11”

การเปิดเผยนโยบายการบัญชีของกิจการจะเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี เรื่อง การนำเสนองบการเงิน ซึ่งกิจการจะสรุปเป็นนโยบายการบัญชีที่สำคัญในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ซึ่งถือเป็นส่วนประกอบหนึ่งของงบการเงิน เช่น วิธีการรับรู้รายได้ เกณฑ์ในการจัดท่างบการเงิน ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ การตีราคาสินค้าคงเหลือ เงินลงทุน เป็นต้น โดยมาตรฐานการบัญชีดังกล่าวได้ให้แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเปิดเผยนโยบายการบัญชีไว้ดังนี้

1) กิจการต้องเปิดเผยนโยบายการบัญชีที่เกี่ยวกับเรื่อง เกณฑ์การวัดค่าในการจัดท่างบการเงิน และนโยบายการบัญชีที่จำเป็นต่อความเข้าใจงบการเงิน เกณฑ์การวัดมูลค่าดังกล่าวเช่น ราคาทุนเดิม ราคาทุนปัจจุบัน มูลค่าสุทธิที่จะได้รับ มูลค่ายุติธรรม หรือมูลค่าปัจจุบัน กิจการต้องเปิดเผยว่าสินทรัพย์และหนี้สินแต่ละประเภทใช้เกณฑ์ใดในการวัดมูลค่าในกรณีที่มีการใช้เกณฑ์การวัดมูลค่ามากกว่าหนึ่งเกณฑ์

2) โดยทั่วไป รายละเอียดเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลของนโยบายการบัญชี ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้อง

3) กรณีที่มาตรฐานการบัญชีมิได้กำหนดเรื่องที่ต้องเปิดเผยไว้ ผู้บริหารของกิจการต้องพิจารณาว่าการเปิดเผยนโยบายการบัญชีของกิจการ จะช่วยให้ผู้ใช้เข้าใจถึงลักษณะของรายงานและเหตุการณ์ทางบัญชีที่สะท้อนอยู่ในผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินตามที่รายงานไว้

4) นโยบายการบัญชีอาจมีความสำคัญแม้ว่าจำนวนเงินที่แสดงในงวดปัจจุบันและงวดก่อนจะไม่มีนัยสำคัญก็ตาม ตัวอย่างของนโยบายการบัญชีดังกล่าว เช่น การรับรู้รายได้ การคิดค่าเสื่อมราคา การตีราคาสินค้าคงเหลือ และการวัดมูลค่าเงินลงทุน เป็นต้น

5) กิจการควรเปิดเผยนโยบายการบัญชี ซึ่งโดยทั่วไปผู้ใช้งบการเงินคาดว่ากิจการประเภทนั้น ๆ ควรเปิดเผย ตัวอย่างเช่น กิจการที่มีรายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่มีสาระสำคัญควรเปิดเผยนโยบายการบัญชีเกี่ยวกับการรับรู้รายการกำไรและรายการขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยน รวมทั้งการป้องกันความเสี่ยงของรายการกำไรและรายการขาดทุน

สำหรับสหกรณ์นโยบายการบัญชีของสหกรณ์กำหนดไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินของสหกรณ์ เป็นไปตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด ซึ่งจะสอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีโดยทั่วไป โดยจะกำหนดเป็นหลักการตามระเบียบหรือประกาศของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ซึ่งกำหนดไว้ชัดเจน คีษารายละเอียดเพิ่มเติมจากประกาศดังกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สหกรณ์ประมง..... จำกัด
 หมายเหตุประกอบงบการเงิน
 สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x3 และ 25x2

1. สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

- สหกรณ์บันทึกบัญชีโดยใช้เกณฑ์คงค้าง
- สหกรณ์บันทึกรายได้ค่าปรับสินค้า โดยคำนวณเป็นรายวันจากยอดหนี้การค้าที่ค้างเกินระยะเครดิตที่ระบุในสัญญา
- เงินลงทุนระยะยาวที่เป็นเงินลงทุนในหลักทรัพย์ที่ไม่อยู่ในความต้องการของตลาดแสดงด้วยราคาทุน
- สหกรณ์ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้ในจำนวนที่เพียงพอสำหรับการขาดทุนซึ่งอาจเกิดขึ้น โดยวิธีคิดเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้ ณ วันสิ้นปี และโดยคิดเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้ ณ วันสิ้นปีตามอายุของหนี้ที่ค้างชำระของลูกหนี้แต่ละราย
- สหกรณ์ตีราคาสินค้าคงเหลือตามราคาทุน หรือมูลค่าสุทธิที่จะได้รับแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่า โดยคำนวณราคาทุนตามวิธีถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก
- สหกรณ์ตีราคาวัสดุคงเหลือ ของใช้สิ้นเปลืองตามราคาทุน
- ค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์ คำนวณโดยวิธีเส้นตรงในอัตราที่กำหนดไว้ในระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ทั้งนี้ยกเว้นที่ดิน และสหกรณ์คำนวณค่าเสื่อมราคาสำหรับอาคารสิ่งปลูกสร้างห้องตรวจสอบฟอร์มาลินส่วนที่เพิ่มในระหว่างปีตามอายุการใช้งานคงเหลือของสินทรัพย์เดิม
- สหกรณ์บันทึกเครื่องปั้นไฟ ราคา 215,162.50 บาท เครื่องล้างล้างพลาสติก ราคา 646,270.48 บาท ไมโครโฟน ราคา 177,200.00 บาท ไดโนโม ราคา 247,500.00 บาท เครื่องอัดฉีดน้ำแรงดันสูง จำนวน 2 เครื่อง ราคา 57,598.50 บาท ตู้เหล็กบานเลื่อน (ห้องสมุด) ราคา 6,500.00 บาท เครื่องคอมพิวเตอร์ ราคา 39,252.34 บาท ถังน้ำมัน จำนวน 2 ถัง ราคา 65,000.00 บาท ตู้จ่ายน้ำมัน ราคา 60,000.00 บาท รถยนต์บรรทุกน้ำ (ตลาดปลา) ราคา 763,000.00 บาท และศาลพระภูมิ จำนวน 1 หลัง ราคา 232,758.59 บาท ซึ่งทรัพย์สินดังกล่าวข้างต้น สหกรณ์จัดหาด้วยเงินบริจาคของสมาชิก ที่สะสมไว้ในบัญชีทุนสะสมเพื่อการพัฒนากิจการสหกรณ์ สหกรณ์เลือกใช้วิธีการไม่บันทึกทรัพย์สินดังกล่าวไว้ในบัญชี แต่บันทึกไว้ในทะเบียนทรัพย์สินเท่านั้น ทั้งนี้ การเลือกใช้วิธีปฏิบัติทางบัญชีดังกล่าวเป็นไปตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ว่าด้วยวิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับทรัพย์สินที่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรได้รับบริจาคหรืออุดหนุน พ.ศ. 2538 ณ วันสิ้นปีมีทรัพย์สินคงเหลือ 13 รายการ ราคาคงเหลือตามบัญชี จำนวน 13.00 บาท
- สหกรณ์บันทึก ค่าก่อสร้างห้องตรวจสอบฟอร์มาลิน (บางส่วน) จำนวนเงิน 94,941.80 บาท และ ค่าก่อสร้างห้องน้ำ (บางส่วน) จำนวนเงิน 90,000.00 บาท รวมเป็นเงิน 184,941.80 บาท ที่จัดหาด้วยเงินอุดหนุนจากกรมประมง ไว้ในบัญชีอาคาร สิ่งปลูกสร้าง และบันทึกเงินอุดหนุนที่ได้รับไว้ในบัญชีทุนเพื่อการพัฒนากิจการตลาดปลา สหกรณ์จ่ายเงินสมทบสร้างห้องตรวจสอบฟอร์มาลินจนสร้างเสร็จ และเริ่มใช้งานเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2547 เป็นเงิน 8,435.20 บาท รวมเป็นค่าก่อสร้างห้องตรวจสอบฟอร์มาลิน ทั้งสิ้นจำนวน

103,377.00 บาท และจ่ายเงินสมทบสร้างห้องน้ำจนสร้างเสร็จและเริ่มใช้งานเมื่อ วันที่ 13 พฤษภาคม 2548 เป็นเงิน 376,865.00 บาท รวมเป็นค่าก่อสร้างห้องน้ำทั้งสิ้น 466,865.00 บาท การคำนวณค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ดังกล่าวโดยวิธีเส้นตรง ตามอัตราที่กำหนดไว้ในระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และโอนลดยอดบัญชีทุนเพื่อการพัฒนากิจการตลาดปลาไปบันทึกเป็นรายได้จากการอุดหนุน ตามจำนวนค่าเสื่อมราคาที่ยังค้างจากสินทรัพย์ที่จัดหามาด้วยเงินอุดหนุนดังกล่าว เป็นเงิน 18,494.18 บาท เพื่อให้สหกรณ์มีรายได้ไปชดเชยกับค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ที่จัดหามาด้วยเงินอุดหนุน การปฏิบัติดังกล่าวนี้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยสินทรัพย์ที่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรได้รับบริจาคหรืออุดหนุน พ.ศ. 2547

- ค่าใช้จ่ายการตัดบัญชี ตัดจ่ายเป็นรายปี ระยะเวลา 5 ปี
- ค่าซ่อมบำรุง ค่าซ่อมแซม รวมทั้งการซื้อมาเปลี่ยนแทนสำหรับสินทรัพย์รายการย่อย ๆ ถือเป็นค่าใช้จ่าย หักจากรายได้ การต่อเติมหรือเพิ่มเติมอาคารและอุปกรณ์รายใหญ่ ๆ ถือเป็นราคาทุนของสินทรัพย์
- ธุรกิจให้บริการตลาดปลา ปัจจุบันสหกรณ์ปรับเปลี่ยนบัญชีรายได้ค่าน้ำแข็งเป็นรายได้หลักของสหกรณ์

โดยสรุปนโยบายการบัญชี เป็นมาตรฐานการบัญชีเฉพาะเรื่องและวิธีการใช้มาตรฐานการบัญชี ซึ่งผู้บริหารของกิจการได้ใช้ดุลยพินิจแล้วเห็นว่าเหมาะสมที่สุดสำหรับสถานการณ์นั้น เพื่อแสดงฐานะการเงิน กระแสเงินสด ผลการดำเนินงานและการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของกิจการ โดยถูกต้องตามที่ควร และได้ทำขึ้นตามหลักการบัญชีรับรองทั่วไป การเปิดเผยนโยบายการบัญชีของกิจการจะเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี ซึ่งกิจการจะสรุปเป็นนโยบายการบัญชีที่สำคัญในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ซึ่งถือเป็นส่วนประกอบหนึ่งของงบการเงิน

ความสำคัญของนโยบายการบัญชีสหกรณ์ ได้แก่ ทำให้งบการเงินของสหกรณ์ถูกต้องครบถ้วน เชื่อถือได้ตามมาตรฐานการบัญชีรับรองทั่วไป สามารถนำงบการเงินไปเปรียบเทียบกับช่วงปีที่ผ่านมาหรือเปรียบกับสหกรณ์อื่นได้โดยแยกตามประเภทหรือขนาดสหกรณ์เดียวกัน บริหารสหกรณ์ตัดสินใจดำเนินงานที่เป็นไปตามเงื่อนไขของนโยบายการบัญชีถูกต้อง ตามมาตรฐาน และสมาชิก และบุคคลที่เกี่ยวข้องเชื่อถือได้ในความถูกต้องครบถ้วนในงบการเงินของสหกรณ์

ประเด็นการวิเคราะห์

นโยบายการบัญชีของสหกรณ์มีความจำเป็นต่อการบริหารสหกรณ์อย่างไร จงยกตัวอย่างประกอบการอธิบายให้ชัดเจน

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 1.2.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 1.2.1
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 1 ตอนที่ 1.2 เรื่องที่ 1.2.1

เรื่องที่ 1.2.2 นโยบายการเงินของสหกรณ์

การจัดการการเงิน เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องกับการใช้ข้อมูลทางบัญชีเพื่อนำมาใช้ในการจัดการการเงินของสหกรณ์หรือกิจการประกอบด้วย การวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การจัดสรรเงินทุน และการควบคุมทางการเงิน ตลอดจนการพิจารณาโยบายเงินปันผลของกิจการ เป้าหมายสุดท้ายเพื่อให้กิจการมีความมั่นคงซึ่งจะส่งผลต่อสมาชิกและผู้ถือหุ้นได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมให้เกิดความมั่นคงกับผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกสหกรณ์

1. ความหมายนโยบายการเงินของสหกรณ์

นโยบายการเงิน หมายถึง แนวทางในการดำเนินงานด้านการเงินหรือการจัดการการเงินของสหกรณ์หรือกิจการประกอบด้วย การกำหนดและควบคุมปริมาณเงินของสหกรณ์หรือกิจการเพื่อให้สามารถบริหารเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กิจการนั้นคือมีกำไรสูงสุด ซึ่งจะนำมาสู่ความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกสหกรณ์

ดังนั้นนโยบายการเงินของสหกรณ์หรือกิจการนั้นจะต้องกำหนดตั้งแต่การวางแผนทางการเงินของกิจการ การจัดหาเงินทุน การใช้เงินทุนหรือการจัดสรรเงินทุน การควบคุมทางการเงิน จนถึงนโยบายเงินปันผลของกิจการ ซึ่งทุกกิจกรรมจะมีความเกี่ยวเนื่องกัน

ทั้งนี้ควรจะเริ่มตั้งแต่ นโยบายกำไรของสหกรณ์หรือกิจการ จะต้องการกำไรของธุรกิจแต่ละธุรกิจและกำไรรวมทั้งหมดจำนวนเท่าไร จึงนำมาสู่การวางแผนทางการเงินซึ่งจะต้องสอดคล้องกับแผนการตลาด การผลิตหรือบริการ การวิจัยและพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ในกิจการ ซึ่งจะนำมาเป็นแผนทางการเงินในรูปแบบของงบประมาณทางการเงิน

เมื่อมีการวางแผนทางการเงินที่ชัดเจนแล้ว จะนำมากำหนดนโยบายในการจัดหาเงินทุน จะจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุน เป้าหมายเพื่อให้ได้เงินทุนตามที่ต้องการและต้นทุนต่ำที่สุด นำมาสู่นโยบายการใช้เงินทุนหรือบริหารเงินทุนของกิจการต้องการจะไปในทิศทางใดจะเน้นผลตอบแทนมากที่สุดหรือสภาพคล่องสูงจะลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนหรือสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ซึ่งเป็นนโยบายทางการเงินที่ผู้บริหารกิจการต้องพิจารณากำหนด

และเมื่อมีนโยบายการวางแผนทางการเงิน นโยบายการจัดหาเงินทุน นโยบายการใช้เงินทุนแล้ว จะต้องมียุทธศาสตร์ในการควบคุมทางการเงินอย่างไร และเมื่อกิจการมีกำไรสุทธิประจำปีแล้วสหกรณ์จะมีนโยบายในการจัดสรรกำไรสุทธิอย่างเหมาะสมอย่างไร จัดว่าเป็นนโยบายทางการเงินที่กิจการจะต้องกำหนดอย่างต่อเนื่องกันทั้งระบบ จึงจะบรรลุเป้าหมายของการจัดการการเงินของสหกรณ์หรือกิจการด้วย

2. ความสำคัญของนโยบายการเงินของสหกรณ์

การกำหนดนโยบายของสหกรณ์มีความสำคัญต่อสหกรณ์ ดังนี้

2.1 ทำให้ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายกำไรที่ชัดเจน สัมพันธ์กันทุกกิจกรรมตั้งแต่การวางแผน การจัดหาเงินทุน การใช้เงินทุน การควบคุมทางการเงิน และนโยบายเงินปันผลของสหกรณ์เมื่อสิ้นปีการเงิน เช่น ถ้าสหกรณ์ต้องการมีเป้าหมายจะจ่ายเงินปันผล และเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจสินเชื่อในปีถัดไป ร้อยละ 5 และร้อยละ 15 ตามลำดับ และจัดสรรกำไรสุทธิตามที่กำหนดในข้อบังคับตามที่เคยจัดสรรในปีที่ผ่านมา สหกรณ์ต้องมีกำไรสุทธิจำนวนเท่าไร และเมื่อทราบกำไรแล้ว สหกรณ์ควรมีปริมาณธุรกิจจำนวนเท่าไร เช่นต้องจ่ายเงินกู้เพิ่มจำนวนเท่าไร หรือต้องมียอดขาย/บริการ เพิ่มขึ้นจำนวนเท่าไร เป็นต้น และเงินที่จะจ่ายเงินกู้จำนวนที่เพิ่มขึ้น จะจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนใด เช่น เงินรับฝาก เงินกู้สถาบันการเงินอื่น หรือทุนเรือนหุ้น เป็นต้น และจะมีการควบคุมการดำเนินงานอย่างไร เป็นต้น

2.2 ทำให้สหกรณ์มีการวางแผนทางการเงินที่สอดคล้องกับแผนธุรกิจของสหกรณ์ในทุกด้านทั้งด้านการตลาด การผลิตและการบริการ การวิจัยพัฒนา และทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์

2.3 ทำให้สหกรณ์มีการใช้เงินทุนสอดคล้องกับการจัดหาเงินทุน เพื่อสอดคล้องกับเป้าหมายกำไรของสหกรณ์ และสอดคล้องกับนโยบายสภาพคล่องและกำไรของสหกรณ์ เช่น ถ้าสหกรณ์ต้องการสภาพคล่องสูง จะดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องสูง สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนจะต่ำ แต่สหกรณ์ต้องการกำไรสูง จะดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องไว้ต่ำ ลงทุนในสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนสูง เพราะจะได้รายได้ที่สูงกว่า เป็นต้น

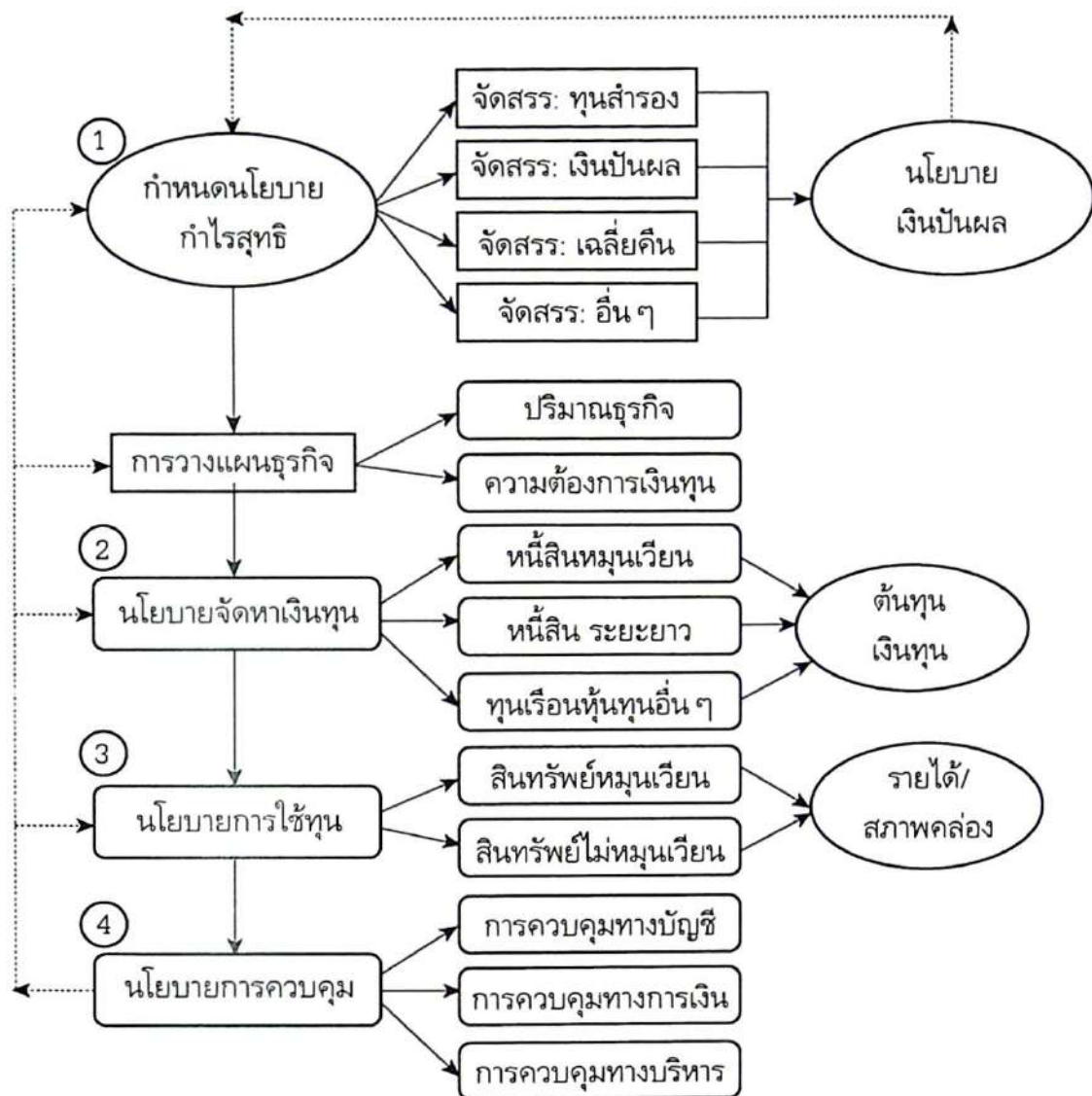
2.4 ทำให้สหกรณ์มีการวิเคราะห์การลงทุนในสินทรัพย์ไม่หมุนอย่างมีเหตุมีผลและมีเป้าหมายกำไรในระยะยาวอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับแผนธุรกิจของสหกรณ์ เช่น สหกรณ์มีจะลงทุนขยายกำลังการผลิตสร้างโรงสีข้าวของสหกรณ์ จากเดิมเพื่อสร้างปริมาณธุรกิจและเพิ่มกำไรของสหกรณ์ในระยะยาว สหกรณ์ต้องการวิเคราะห์การลงทุนในธุรกิจอย่างมีเหตุผลเพื่อประกอบการตัดสินใจเพื่อได้ตามเป้าหมายที่กำหนด เป็นต้น

2.5 ทำให้สหกรณ์มีการกำหนดนโยบายในการควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานที่ชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายกำไรของสหกรณ์

2.6 ทำให้สหกรณ์มีการกำหนดนโยบายเงินปันผลที่ชัดเจนและสอดคล้องกับแผนกำไรของสหกรณ์

3. การกำหนดนโยบายการเงินของสหกรณ์

นโยบายการเงินของสหกรณ์จัดว่าเป็นนโยบายในการบริหารที่คณะกรรมการจะเป็นผู้กำหนดเป็นนโยบายภายในสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์ส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญมากนักโดยจะกำหนดในรูปของแผนงานทางการเงินหรืองบประมาณของสหกรณ์โดยมุ่งที่เป้าหมายกำไรสุทธิของสหกรณ์ และจะอ้างอิงข้อมูลการดำเนินธุรกิจในรอบปีที่ผ่านมา มาเป็นหลักในการวางแผนและมักจะไม่มีการจัดทำอย่างบูรณาการในทุกกิจกรรม ดังนั้นในการกำหนดนโยบายการเงินของสหกรณ์ ควรมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

ภาพที่ 1.7 การกำหนดนโยบายการจัดการการเงินของสหกรณ์

ภาพการกำหนดนโยบายการจัดการการเงินของสหกรณ์ควรมีการดำเนินการดังนี้

3.1 กำหนดนโยบายกำไรสุทธิของสหกรณ์ เป็นการคาดการณ์กำไรสุทธิของสหกรณ์โดยสัมพันธ์กับแผนธุรกิจสหกรณ์โดยจะต้องกำหนดนโยบายการจ่ายเงินปันผลของสหกรณ์ไว้ล่วงหน้าเพื่อจะสามารถมีกำไรมากพอที่จะจัดสรรกำไรสุทธิได้ตามนโยบายเงินปันผล ซึ่งจะต้องเชื่อมต่อกับแผนธุรกิจของสหกรณ์ในการกำหนดปริมาณธุรกิจที่สหกรณ์จะต้องดำเนินการเพื่อให้ได้กำไรตามต้องการ และทราบถึงความต้องการเงินทุนของสหกรณ์เพื่อนำไปกำหนดนโยบายการจัดหาเงินทุนต่อไป

3.2 นโยบายการจัดหาเงินทุน เป็นการจัดหาเงินทุนของสหกรณ์ที่จะต้องกำหนดไว้ล่วงหน้าว่าจะต้องการจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนใด จัดหาเงินทุนจากหนี้สิน หรือทุนของสหกรณ์หรือจากทั้งสองซึ่งจะมีผลต่อต้นทุนเงินทุนของสหกรณ์

3.3 นโยบายการใช้เงินทุน เป็นการใช้นโยบายที่จัดทำให้สอดคล้องกับแผนทางการเงินของสหกรณ์ ซึ่งสามารถใช้นโยบายได้ทั้งในส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนหรือสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนเพื่อให้สหกรณ์มีรายได้ และสภาพคล่องที่เหมาะสมด้วย

3.4 นโยบายการควบคุม เป็นการกำหนดนโยบายการควบคุมทางการเงิน การควบคุมทางการเงิน และการควบคุมการบริหารซึ่งจะต้องกำหนดระดับของการควบคุมมากน้อยอย่างไร

ทั้งนี้ในทุกนโยบายจะมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันและย้อนกลับไปสู่นโยบายแต่ละด้านข้างต้นซึ่งผู้บริหารสหกรณ์ต้องพิจารณาดำเนินการอย่างละเอียดโดยอาศัยข้อมูลจากการบัญชีทั้งบัญชีการเงินและการบัญชีบริหาร รายละเอียดจะศึกษาในหน่วยต่อไป

โดยสรุป นโยบายการเงินเป็น แนวทางในการดำเนินงานด้านการเงินหรือการจัดการการเงินของสหกรณ์หรือกิจการประกอบด้วย การกำหนดและควบคุมปริมาณเงินของสหกรณ์หรือกิจการเพื่อให้สามารถบริหารเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กิจการนั้น คือมีกำไรสูงสุด ซึ่งจะนำมาสู่ความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกสหกรณ์ นโยบายการเงินของสหกรณ์จะต้องกำหนดตั้งแต่การวางแผนทางการเงินของกิจการ การจัดหาเงินทุน การใช้นโยบายหรือการจัดสรรเงินทุน การควบคุมทางการเงิน จนถึงนโยบายเงินปันผลของกิจการ ซึ่งทุกกิจกรรมจะมีความเกี่ยวเนื่องกัน

ความสำคัญของนโยบายการเงินต่อสหกรณ์ ได้แก่ ทำให้ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายกำไรที่ชัดเจน มีการวางแผนทางการเงินที่สอดคล้องกับธุรกิจของสหกรณ์ มีการใช้เงินทุนสอดคล้องกับการจัดหาเงินทุน มีการวิเคราะห์การลงทุน มีการกำหนดนโยบายในการควบคุมตรวจสอบที่ชัดเจน และมีการกำหนดนโยบายเงินปันผลที่ชัดเจนและสอดคล้องกับแผนกำไรของสหกรณ์

ประเด็นการวิเคราะห์

นโยบายการจัดการการเงินของสหกรณ์จะเกิดประโยชน์สูงสุดได้นั้น ใครบ้างควรมีบทบาทสำคัญ และมีบทบาทสำคัญอย่างไร จงอภิปราย

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 1.2.2 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 1.2.2
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 1 ตอนที่ 1.2 เรื่องที่ 1.2.2

เรื่องที่ 1.2.3 สภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อนโยบายการบัญชี และการเงินของสหกรณ์

นโยบายการบัญชีสหกรณ์ เป็นมาตรฐานการบัญชีเฉพาะเรื่องและวิธีการใช้มาตรฐานการบัญชี ซึ่งผู้บริหารของสหกรณ์ได้ใช้ดุลยพินิจแล้วเห็นว่าเหมาะสมที่สุดสำหรับสถานการณ์นั้น เพื่อแสดงฐานะการเงิน กระแสเงินสด ผลการดำเนินงานและการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของสหกรณ์ โดยถูกต้องตามที่ควร และได้ทำขึ้นตามหลักการบัญชีรับรองทั่วไป ส่วนนโยบายการเงินสหกรณ์เป็น แนวทางในการดำเนินงานด้านการเงินหรือการจัดการการเงินของสหกรณ์ประกอบด้วย การกำหนดและควบคุมปริมาณเงินของสหกรณ์ นโยบายการเงินของสหกรณ์จะต้องกำหนดตั้งแต่การวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การใช้เงินทุนหรือการจัดสรรเงินทุน การควบคุมทางการเงิน จนถึงนโยบายเงินปันผล ซึ่งทุกกิจกรรมจะมีความเกี่ยวเนื่องกันเพื่อให้สามารถบริหารเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือมีกำไรสูงสุด ซึ่งจะนำมาสู่ความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้นหรือสมาชิกสหกรณ์

การกำหนดนโยบายการบัญชีของสหกรณ์จะเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์และผู้บริหารสหกรณ์ต้องดำเนินการภายใต้มาตรฐานการบัญชีดังกล่าว ส่วนนโยบายการเงินของสหกรณ์จะกำหนดโดยผู้บริหารหรือคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์โดยตรงซึ่งจะต้องมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันในทุกกิจการ ทั้งนี้เมื่อสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ที่กระทบต่อการดำเนินงานสหกรณ์นโยบายการบัญชีและนโยบายการเงินของสหกรณ์จะต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีของสหกรณ์ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ ด้านนโยบายรัฐ และด้านกฎหมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อ นโยบายการบัญชีและนโยบายการเงินสหกรณ์ ดังนี้

1. **ด้านเศรษฐกิจ** ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การค้า การบริโภค การออมและการลงทุน ในยุคของการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันกันอย่างมาก ตลอดจนการเข้าสู่เขตการค้าเสรี ทั้งอาเซียนและทั่วโลก นั้นย่อมกระทบโดยตรงต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ทั้งในด้านต้นทุน ค่าใช้จ่าย เงินทุน ตลอดจนปริมาณธุรกิจและกำไรสุทธิของสหกรณ์ การกำหนดนโยบายการบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีและวิธีการใช้มาตรฐานการบัญชีของสหกรณ์อาจจะต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเรื่องการค้าและการลงทุน ตลอดจนนโยบายการลงทุนในเงินทุนต่าง ๆ ของสหกรณ์ต้องมีความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง นโยบายกระแสเงินสดของสหกรณ์อาจจะมี การเคลื่อนย้ายเงินสดอย่างมากด้วย เป็นต้น เช่น ปัจจุบันรายงานทางการเงินของสหกรณ์ ตลอดจนนโยบายการบัญชีของสหกรณ์จะจัดทำไว้โดยละเอียดทุกรายการ ในขณะที่รายงานทางการเงินทั่วไปนำเสนอต่อบุคคลภายนอกแบบย่อเท่านั้น ในยุคการแข่งขันนี้สหกรณ์อาจจะต้องปรับรูปแบบการนำเสนอรายงานใหม่ ไม่เปิดเผยรายละเอียดข้อมูลทางการเงินเกินจำเป็น

ส่วนนโยบายการเงินของสหกรณ์ก็เช่นเดียวกัน การวางแผนกำไรของสหกรณ์ที่สัมพันธ์กับทุกกิจกรรมของสหกรณ์ต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านอัตราดอกเบี้ย การออมและการลงทุน สหกรณ์ต้องกำหนดนโยบายที่ค่อนข้างจะยืดหยุ่นและพยายามจัดการการเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุดในทุกด้าน และรองรับกับผลิตภัณฑ์ทางการเงินใหม่ที่ออกสู่ตลาดการเงิน และการลงทุนของสหกรณ์ เพื่อมิให้เงินทุนไหลเข้าหรือออกจากระบบสหกรณ์มากเกินไป ซึ่งมีผลกระทบต่อ การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สหกรณ์จะต้องกำหนดนโยบายการเงินในระยะยาวให้มากขึ้น ไม่ใช่เฉพาะปีต่อปี และต้องระบุไว้อย่างชัดเจนในแผนทางการเงินของสหกรณ์เพื่อให้ผู้บริหารสหกรณ์ชุดต่อ ๆ ไปสามารถบริหารการเงินของสหกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการกำหนดนโยบายทางธุรกิจของสหกรณ์ด้วยจะให้นโยบายเข้มงวดหรือผ่อนคลายเป็นต้น เช่น การขยายวงเงินกู้เพิ่มมากขึ้น หรือเข้มงวดในการอนุมัติสินเชื่อ เป็นต้น

2. **ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม** สภาพของสังคมต่าง ๆ มีการเคลื่อนย้ายตามกระแสสังคมอย่างมาก จากเทคโนโลยีการสื่อสารและกระแสความต้องการของสังคมก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย สหกรณ์จะต้องลงทุนในเรื่องการดำเนินงานเพื่อตอบรับกับกระแสสังคม และพฤติกรรมของผู้บริโภคหรือสมาชิกที่เปลี่ยนแปลงไป นโยบายการบัญชีและการเงินของสหกรณ์อาจจะต้องลงทุนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระทบต่อการดำเนินงานของสหกรณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ซึ่งอาจจะทำให้ค่าใช้จ่ายของสหกรณ์เพิ่มขึ้น หรือสหกรณ์ต้องกำหนดนโยบายการจัดสรรกำไรสุทธิของสหกรณ์เพื่อกันเป็นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น หรือต้องลงทุนด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

3. **ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ** การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศในปัจจุบันมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของสหกรณ์เช่นเดียวกันและมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างจะรวดเร็ว และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานสหกรณ์ ดังนั้นสหกรณ์จะต้องกำหนดนโยบายทั้งการบัญชีและการเงินเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสารสนเทศ เช่น การพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์เพื่อรองรับกับผลิตภัณฑ์และบริการของสหกรณ์ที่มากขึ้น พัฒนาระบบการสื่อสารสารสนเทศ พัฒนาระบบตู้ เอทีเอ็ม พัฒนาธุรกิจออนไลน์ e-Commerce, e-Logistic, e-Supply chain, e-Banking เป็นต้น โดยเฉพาะนโยบายการเงินที่จะต้องตัดสินใจลงทุนในเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างทันที่ และเพียงพอที่จะแข่งขันได้ในโลกปัจจุบัน

4. **ด้านนโยบายรัฐ** รัฐบาลแต่ละยุคสมัยมีบทบาทสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจของประเทศเพื่อตอบสนองความมั่งคั่งของชนในชาติโดยรวม และให้เกิดการกระจายความมั่งคั่งดังกล่าวอย่างเป็นธรรม ดังนั้นรัฐจึงต้องการเห็นองค์การธุรกิจที่ดำเนินกิจการให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งอาจจะส่งผ่านมาจากนโยบายการส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสหกรณ์ และที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายการส่งเสริมสินค้าเกษตรปลอดภัย นโยบายการพักชำระหนี้เกษตรกร นโยบายการรับจำนำข้าว นโยบายการให้สินทรัพย์ถาวรให้สหกรณ์ เช่น ไซโล ลานตากพืชผล เป็นต้น ข้อมูลทางการบัญชีและการเงินของสหกรณ์จึงต้องตอบสนองความต้องการของภาครัฐและหน่วยงานของรัฐด้วย เพื่อที่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นต้น จะได้ใช้ข้อมูลทางการบัญชีและการเงิน ตลอดจนรายงานทางการเงินในการจัดสรรทรัพยากรหรืองบประมาณและการกำกับดูแลให้การดำเนินงานในทิศทางที่เหมาะสมและเป็นธรรมแก่สังคมโดยรวม

5. **ด้านกฎหมาย** โลกปัจจุบันแคบลงเพราะระบบการติดต่อสื่อสารที่ก้าวหน้า ดังนั้นองค์การธุรกิจทั่วโลกจะต้องมีความรู้ถึงระบบกฎหมายของชาติต่าง ๆ ในโลก รวมถึงระบบกฎหมายที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศนั้นเมื่อสิทธิพลต่อการบัญชี หลักการบัญชีรับรองบางประเทศจะถูกบัญญัติเป็นกฎหมายซึ่งมีวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่ระบุไว้โดยละเอียด รูปแบบหรือมาตรฐานการบัญชีอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไป เพื่อผลในการแสดงฐานะหรือผลการดำเนินงานที่แท้จริงของกิจการ ตลอดจนผลในการกำหนดอัตราภาษีอากรที่องค์การธุรกิจจะต้องจ่ายให้รัฐบาล ในขณะที่หลักการบัญชีของบางประเทศอาจแตกต่างจากหลักกฎหมายเพราะวิธีการปฏิบัติทางบัญชีของประเทศเหล่านั้นมิได้กำหนดขึ้นโดยผู้มีอำนาจออกกฎหมาย แต่ถูกกำหนดโดยสมาคมวิชาชีพ การบัญชีในประเทศเหล่านี้จึงมีแนวโน้มจะปรับตัวให้เข้ากับการทำธุรกิจใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าการบัญชีในประเทศที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ส่วนนโยบายการเงินตลอดจนการลงทุนทางการเงินของสหกรณ์จะถูกกำหนดไว้ในกฎหมายสหกรณ์ เพื่อป้องกันคุ้มครองความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ในอนาคตอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงผ่องคลายขึ้น หรืออาจจะกำหนดให้สหกรณ์ต้องดำเนินการตามกฎหมายคุ้มครองเงินฝากอย่างจริง หรืออาจจะต้องการกฎหมายการประกันการรับฝากเงินจากสมาชิกก็ได้ กฎหมายเกี่ยวกับการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องอาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงได้ เป็นต้น ดังนั้นสหกรณ์จะต้องปรับเปลี่ยนนโยบายการเงินให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนทางกฎหมายนั้น ๆ หรืออนาคตกฎหมายอาจเปิดโอกาสให้สหกรณ์สามารถดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ได้มากขึ้น หรือสหกรณ์บางประเภทอาจจะต้องจ่ายภาษีเช่นเดียวกับธุรกิจทั่วไป

โดยสรุปนโยบายการบัญชีและนโยบายการเงินของสหกรณ์จะต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีของสหกรณ์ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ ด้านนโยบายรัฐ และด้านกฎหมาย

ประเด็นการวิเคราะห์

นักศึกษาเห็นว่าปัจจัยสภาวะแวดล้อมอะไรอีกบ้างที่มีผลกระทบต่อนโยบายการบัญชีและการเงินของสหกรณ์ในอนาคต เพราะอะไร จงอภิปราย

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 1.2.3 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 1.2.3
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 1 ตอนที่ 1.2 เรื่อง 1.2.3

ตอนที่ 1.3

การบัญชีและการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 1.3 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวข้อเรื่อง

เรื่องที่ 1.3.1 การบัญชีเพื่อการบริหารสหกรณ์

เรื่องที่ 1.3.2 การเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์

แนวคิด

1. การบัญชีเพื่อการบริหารสหกรณ์ เป็นการบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอต่อผู้บริหารในการวางแผน และการควบคุมการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นจะใช้ในการตัดสินใจภายในของสหกรณ์หรือกิจการ ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ได้จากรายงานทางการเงินหรือจากบัญชีการเงิน นำมาสู่การวิเคราะห์ ตีความผลสรุปเพื่อใช้ในการบริหารกิจการ ตั้งแต่การวางแผน การควบคุม และการตัดสินใจภายในสหกรณ์ ซึ่งการบัญชีบริหารจะอาศัยข้อมูลจากบัญชีการเงิน
2. การเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ประกอบด้วย การวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การใช้เงินทุนหรือการจัดสรรเงินทุน การควบคุมทางการเงิน จนถึงนโยบายเงินปันผล ซึ่งทุกกิจกรรมจะมีความเกี่ยวเนื่องกัน การกำหนดและควบคุมปริมาณเงินของสหกรณ์เพื่อให้สามารถบริหารเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กิจการนั้น คือมีกำไรสูงสุด ซึ่งจะนำมาสู่ความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้น

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 1.3 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. วิเคราะห์การเชื่อมโยงการบัญชีบริหารกับการวางแผน และการควบคุมการปฏิบัติงานสหกรณ์ได้
2. วิเคราะห์ความเชื่อมโยงของกิจกรรมการจัดการการเงินทุกกิจกรรมเพื่อการบริหารสหกรณ์ได้

เรื่องที่ 1.3.1 การบัญชีเพื่อการบริหารสหกรณ์

การบัญชีบริหาร เป็นการบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอต่อผู้บริหารในการวางแผน และการควบคุมการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นจะใช้ในการตัดสินใจภายในของกิจการหรือสหกรณ์ ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ได้จากรายงานทางการเงินหรือจากบัญชีการเงิน นำมาสู่การวิเคราะห์ ตีความผลสรุปเพื่อใช้ในการบริหารกิจการ ตั้งแต่การวางแผน การควบคุม และการตัดสินใจภายในสหกรณ์ ซึ่งการบัญชีบริหารหรือการบัญชีเพื่อการจัดการจะอาศัยข้อมูลจากบัญชีการเงิน ดังนี้

1. **การวิเคราะห์งบการเงิน** งบการเงินหรือรายงานทางการเงินไม่ว่าจะเป็นงบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด หรือหมายเหตุประกอบงบการเงิน และงบประกอบอื่น ๆ ก็ตามจะแสดงถึงผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินของสหกรณ์ที่ผ่านมาเท่านั้น การนำไปใช้ประโยชน์ยังไม่มากนักจำเป็น นำมาวิเคราะห์งบการเงินเปรียบเทียบ เพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของสหกรณ์ซึ่งอาจจะวิเคราะห์ได้หลายวิธี เช่น การวิเคราะห์โดยอัตราร้อยละไม่ว่าจะเป็นแนวดิ่ง การวิเคราะห์แนวนอนหรือแนวโน้ม การวิเคราะห์โดยวิธีอัตราส่วนทางการเงิน และวิเคราะห์ CAMELS ตลอดจนการวิเคราะห์โดยวิธีดูปอง เป็นต้น ซึ่งจะศึกษารายละเอียดในหน่วยที่ 3 ต่อไป

2. **การพยากรณ์ทางการเงิน** เป็นการคาดการณ์ทางการเงินของสหกรณ์ล่วงหน้า เช่น คาดการณ์ความต้องการเงินทุน การคาดการณ์กำไรสุทธิล่วงหน้า เป็นต้น ซึ่งการคาดการณ์ต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทางการบัญชี และเครื่องมือหรือเทคนิคต่าง ๆ ที่ช่วยในการพยากรณ์ทางการเงินของสหกรณ์เพื่อจะไปสู่แผนทางการเงินของสหกรณ์ในอนาคต ซึ่งจะศึกษารายละเอียดในหน่วยที่ 4 ต่อไป

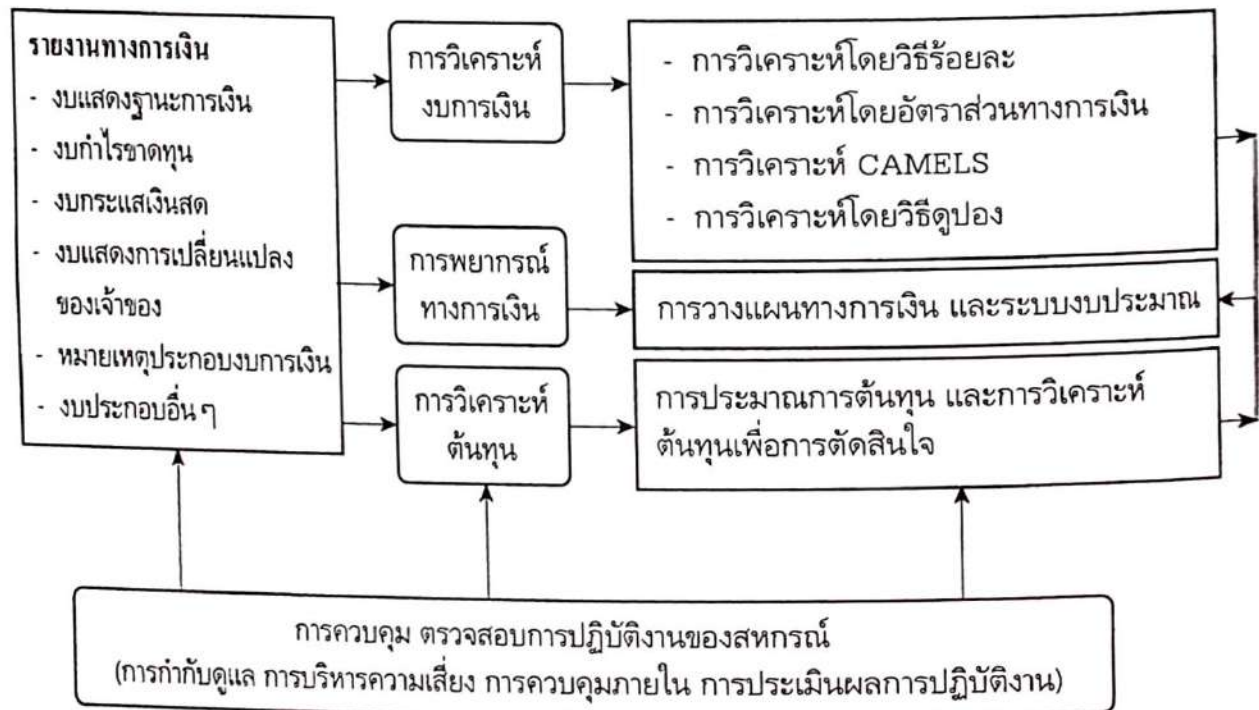
3. **การวางแผนทางการเงิน** เป็นการคาดการณ์ทางการเงินของสหกรณ์ล่วงหน้าทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับแผนงานด้านอื่นของสหกรณ์ ได้แก่ แผนการตลาดจะจัดทำในรูปของงบประมาณขายทั้งปริมาณและจำนวนเงิน ค่าใช้จ่ายในการขาย งบประมาณการผลิตหรือบริการ จะจัดทำในรูปของงบประมาณการผลิตหรือบริการ เป็นต้นทุนขายหรือบริการ งบประมาณค่าใช้จ่ายในการผลิต งบประมาณการวิจัยและพัฒนา และงบประมาณด้านทรัพยากรมนุษย์เป็นงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ตลอดจนการจัดทำงบกำไรขาดทุนประมาณการ งบแสดงฐานะการเงินประมาณการ งบกระแสเงินสดประมาณการ นอกจากนั้นยังต้องศึกษาในการจัดทำระบบงบประมาณซึ่งจัดเป็นแผนทางการเงินหนึ่งของสหกรณ์ ซึ่งจะศึกษารายละเอียดในหน่วยที่ 4 ต่อไป ทั้งนี้ถ้าเป็นการลงทุนในระยะยาวจะเป็นงบประมาณลงทุนที่ใช้ในการตัดสินใจลงทุนในสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนซึ่งจะศึกษาในหน่วยอื่นต่อไป

4. **การวิเคราะห์ต้นทุนของสหกรณ์** ต้นทุนจัดเป็นข้อมูลภายในของกิจการหรือสหกรณ์ ถ้าสหกรณ์วิเคราะห์ต้นทุนที่แท้จริงได้จะสามารถกำหนดและควบคุมต้นทุนได้อย่างเหมาะสม จะนำไปสู่การกำหนดราคาขายหรือบริการที่แข่งกับคู่แข่งชั้นได้ หรือมีกำไรที่เหนือกว่าคู่แข่งชั้น โดยจะต้องทราบองค์ประกอบของต้นทุน วิธีการรวบรวมต้นทุนสินค้าและบริการของสหกรณ์ การประมาณการต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร การ

บริหารต้นทุนเชิงกลยุทธ์ ตลอดจนการวิเคราะห์ต้นทุนเพื่อการตัดสินใจระยะสั้นของสหกรณ์ เช่น การวิเคราะห์ต้นทุน ปริมาณ และกำไรเพื่อการบริหารสหกรณ์ และการใช้ข้อมูลต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจระยะสั้นของสหกรณ์ รายละเอียดจะศึกษาในหน่วยที่ 5 และ 6 ต่อไป

5. การควบคุมและตรวจสอบการบัญชี เป็นการควบคุมและตรวจสอบการบัญชีของสหกรณ์ตั้งแต่การกำกับดูแลกิจการที่ดี การบริหารความเสี่ยงของสหกรณ์ การควบคุมภายในของสหกรณ์ ตลอดจนการประเมินผลการปฏิบัติงานของสหกรณ์ เพื่อให้การดำเนินงานของสหกรณ์สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ขัดต่อกฎหมายหรือข้อบังคับของสหกรณ์ รายละเอียดจะศึกษาในหน่วยที่ 7 ต่อไป

การบัญชีบริหารจะใช้ข้อมูลจากบัญชีการเงินและข้อมูลภายในของสหกรณ์นำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ นำไปพยากรณ์ทางการเงิน การวางแผนทางการเงิน งบประมาณทางการเงิน การวิเคราะห์ต้นทุนของสหกรณ์เพื่อการบริหาร ตลอดจนการควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานของสหกรณ์ ซึ่งอาจจะสรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1.8 การเชื่อมโยงรายงานทางการเงินกับการวางแผน และการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานสหกรณ์

การบัญชีเพื่อการบริหารเป็นการบัญชีที่ได้ข้อมูลมาจากการบัญชีการเงินซึ่งสรุปเป็นรายงานทางการเงินตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรอง ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้จะใช้ประโยชน์ในการบัญชีบริหารสำหรับการวางแผน และการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของสหกรณ์ไม่ว่าจะเป็นการบริหารสหกรณ์ในแต่ละธุรกิจ หรือบริหารงานสหกรณ์โดยรวมจำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยข้อมูลจากการบัญชีบริหาร และนำไปสู่การจัดการการเงินของสหกรณ์ต่อไป การบัญชีจะให้ข้อมูลสำคัญที่จะสามารถตัดสินใจได้ดีที่สุดทั้งฐานะทางการเงิน และผลการดำเนินงานของสหกรณ์ว่ามีความเป็นไปได้ เจริญก้าวหน้ามั่นคงมากน้อยเพียงใด

ประเด็นการวิเคราะห์

การบัญชีบริหารงานสหกรณ์จะเกิดประโยชน์สูงสุดได้นั้น จะต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลจากบัญชีการเงินในประเด็นใดบ้าง และควรใช้อย่างไร จงอภิปราย

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 1.3.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 1.3.1
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 1 ตอนที่ 1.3 เรื่องที่ 1.3.1

เรื่องที่ 1.3.2 การเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์

การบริหารการเงินหรือการจัดการการเงินของสหกรณ์ประกอบด้วย การวางแผนทางการเงิน การจัดหาเงินทุน การใช้เงินทุนหรือการจัดสรรเงินทุน การควบคุมทางการเงิน จนถึงนโยบายเงินปันผล ซึ่งทุกกิจกรรมจะมีความเกี่ยวเนื่องกัน การกำหนดและควบคุมปริมาณเงินของสหกรณ์หรือกิจการเพื่อให้สามารถบริหารเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กิจการนั้น คือมีกำไรสูงสุด ซึ่งจะนำมาสู่ความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้น โดยแต่ละกิจกรรมมีความต่อเนื่องสัมพันธ์ ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

1. การวางแผนทางการเงิน

การดำเนินกิจกรรมของธุรกิจทุกกิจกรรมต้องมีการวางแผนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการต่อไป คือกำไรสูงสุด และความมั่งคั่งของเจ้าของ ซึ่งแผนทางการเงินเป็นแผนที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับแผนการดำเนินงานของกิจกรรมทั้งหมดซึ่งจะจัดทำในรูปของงบประมาณหรือประมาณการทางการเงินโดยส่วนใหญ่วัดออกมาเป็นกำไรสุทธิของกิจการนั่นเอง ดังนั้นสหกรณ์จำเป็นต้องมีการวางแผนทางการเงินซึ่งการวางแผนทางการเงินต้องสอดคล้องแผนการตลาดของสหกรณ์ แผนการผลิตหรือบริการ แผนการวิจัยและพัฒนา ตลอดจนแผนด้านทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์ด้วย เพราะเหตุว่าทุกกิจกรรมของสหกรณ์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยทรัพยากรที่เป็นเงินทุนเพื่อใช้ในการจัดการ และสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรที่ต้องการหารายได้ หรือดำเนินกิจกรรมตามความต้องการของลูกค้าหรือผู้บริโภคเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์นั่นเอง

การวางแผนทางการเงินได้ดีนั้นต้องมีการพยากรณ์ทางการเงินโดยมีเครื่องมือต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวางแผนหลายเครื่องมือด้วยกัน สหกรณ์จะต้องเลือกให้เหมาะสมกับการนำมาใช้ และท้ายสุดของการวางแผนทางการเงินซึ่งจะจัดทำในรูปของงบประมาณต่าง ๆ จนกระทั่งถึงงบกำไรขาดทุนประมาณการ งบแสดงฐานะการเงินประมาณการ งบกระแสเงินสดประมาณการ ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน และควบคุมการดำเนินงานต่อไป

การวางแผนทางการเงินของกิจการต้องเริ่มจากแผนการตลาดคือต้องพยากรณ์ยอดขายเพื่อทราบปริมาณแล้วจึงจะทำงานประมาณขาย และนำมาสู่งบประมาณค่าใช้จ่ายในการขาย ซึ่งจะใช้ข้อมูลจากการบัญชีการเงินซึ่งจะศึกษาในหน่วยเกี่ยวกับการพยากรณ์ทางการเงินและงบประมาณทางการเงินต่อไป

แผนการตลาดของกิจการจะได้ยอดขายหรือบริการหรืองบประมาณขาย จากนั้นกิจการจึงนำมาวางแผนการผลิตหรือการจัดหาสินค้าหรือบริการซึ่งจะต้องแยกเป็นงบประมาณผลิต ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงทางตรง ค่าใช้จ่ายในการผลิต และต้องพิจารณาสินค้าสำเร็จรูปคงเหลือ จึงจะวิเคราะห์จัดทำงบประมาณต้นทุนขาย/บริการ งบประมาณต้นทุนการผลิต ซึ่งจะศึกษาในหน่วยที่เกี่ยวข้องต่อไป

จากงบประมาณการขายและงบประมาณการผลิตจะนำไปสู่การจัดทำงบกำไรขาดทุนประมาณการ งบประมาณเงินสด และงบแสดงฐานะการเงินประมาณการ ซึ่งในงบกำไรขาดทุนของกิจการจะประกอบด้วย ยอดขาย/บริการ และหักด้วยต้นทุนขาย/บริการ

กรณีเป็นการลงทุนระยะยาวก็ต้องจัดทำงบประมาณลงทุนของกิจการเพื่อประกอบการตัดสินใจด้วย แต่การวางแผนทางการเงินได้ต้องอาศัยการพยากรณ์ทางการเงินมากำหนดแผนงานในทุกกิจกรรม เนื่องจากแผนทางการเงินเป็นการคาดการณ์ในอนาคตจึงจำเป็นต้องมีการพยากรณ์ซึ่งจะศึกษาในหน่วยที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. การจัดหาเงินทุน

การจัดหาเงินทุน เมื่อสหกรณ์มีแผนทางการเงินที่จะดำเนินงานด้านต่าง ๆ ซึ่งจะต้องใช้เงินทุนเพื่อการดำเนินงานในทุกกิจกรรมแล้ว สหกรณ์จะต้องจัดหาเงินทุนไม่ว่าจากส่วนของหนี้สินหรือการก่อหนี้ จากส่วนของเจ้าของหรือจากทุนของสหกรณ์ การจัดหาเงินทุนดังกล่าวเพื่อใช้ในการดำเนินงานตามแผนงานที่ได้วางไว้ ซึ่งเป้าหมายของการจัดหาเงินทุนเพื่อให้ได้เงินทุนตามจำนวนที่ต้องการ ในเวลาที่ต้องการ และให้มีต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด และมีความเสี่ยงทางการเงินที่เหมาะสมด้วย ซึ่งต้องพิจารณาจัดหาจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ และจัดโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสมด้วย

การจัดหาเงินทุนของสหกรณ์สามารถจัดหาได้จากหนี้สินของสหกรณ์ ซึ่งอาจจะเป็นหนี้สินระยะสั้น เช่น เจ้าหนี้การค้า เงินรับฝาก และหนี้สินหมุนเวียนอื่น เป็นต้น และสามารถจัดหาเงินทุนได้จากหนี้สินระยะยาว และส่วนการจัดหาเงินทุนจากส่วนของทุน ไม่ว่าจะเป็นทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง หรือทุนสะสมตามข้อบังคับอื่น ซึ่งการจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ มีข้อดี ข้อด้อย และต้นทุนและค่าใช้จ่ายที่ต่างกัน จะศึกษาในรายละเอียดในหน่วยที่เกี่ยวข้องต่อไป

3. การจัดสรรเงินทุน

การจัดสรรเงินทุนหรือการใช้เงินทุนกรณีมีเงินทุนแล้วจะต้องมาจัดสรรทุนหรือบริหารเงินทุนที่ได้มาเพื่อให้เกิดรายได้กับสหกรณ์ ซึ่งเป็นการลงทุนในสินทรัพย์ของสหกรณ์ไม่ว่าจะเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนหรือสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนก็ตาม ต้องจัดสรรให้เหมาะสมสอดคล้องกับแหล่งเงินทุนและลักษณะธุรกิจของสหกรณ์ด้วย เงินทุนหมุนเวียนที่ต้องบริหารจัดการ ได้แก่ เงินสด และเงินฝากธนาคาร เงินลงทุนในหลัก

ทรัพย์ตามความต้องการ เงินกู้ระยะสั้น ลูกหนี้การค้า สินค้าคงเหลือ รวมถึงวัสดุคงเหลือ ต้องบริหารเพื่อให้สหกรณ์มีสภาพคล่องและมีกำไร การบริหารสินทรัพย์หมุนเวียนแต่ละชนิดมีเครื่องมือในการบริหารจัดการที่ต่างกันออกไป ผู้บริหารต้องเลือกให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสหกรณ์ ทั้งนี้จะศึกษาในหน่วยที่เกี่ยวข้องต่อไป

ส่วนสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนได้แก่ ที่ดิน อาคาร โรงงาน เครื่องจักร หรือลูกหนี้ระยะยาวหรือเงินลงทุนระยะยาวอื่นการลงทุนเพื่อก่อให้เกิดผลผลิตเป็นสินค้าหรือบริการก็เพื่อให้สหกรณ์เกิดรายได้เช่นกัน เครื่องมือในการช่วยตัดสินใจลงทุนระยะยาวของสหกรณ์ต้องพิจารณาวิเคราะห์อย่างเหมาะสมเพื่อประกอบการตัดสินใจเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในระยะสั้น และระยะยาวของสหกรณ์ การตัดสินใจในระยะยาวจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้เกี่ยวกับค่าของเงินตามเวลา เช่น มูลค่าของเงินปัจจุบัน และมูลค่าของเงินในอนาคต เป็นต้น นอกจากนี้ จะต้องศึกษาในด้านต้นทุนเงินทุนและความเสี่ยงในการลงทุน ทั้งหมดจะศึกษาในหน่วยที่เกี่ยวข้องต่อไป

การจัดสรรเงินทุนของธุรกิจสินทรัพย์ต่าง ๆ ของสหกรณ์ ถ้าได้มีการวางแผนทางการเงินที่ดีแล้ว การจัดสรรเงินทุนของสหกรณ์ก็จะเป็นไปตามแผนงานทางการเงิน

4. การควบคุมด้านการเงิน

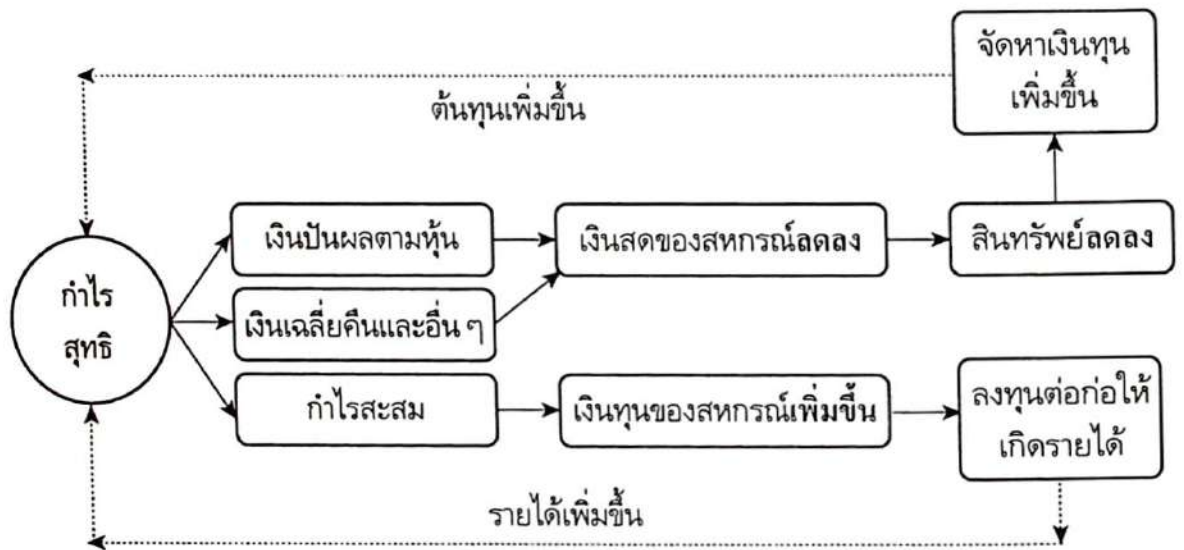
การควบคุมด้านการเงินของสหกรณ์เป็นการควบคุมที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการการเงินให้มีเงินทุนที่เพียงพอต่อการดำเนินงานโดยต้นทุนทางการเงินหรือต้นทุนเงินทุนที่ต่ำและผลตอบแทนสูง การควบคุมทางการเงินประกอบด้วย 4 ส่วนคือ การวิเคราะห์งบการเงินหรืออัตราส่วนทางการเงิน การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน การควบคุมโดยงบประมาณ และการควบคุมโดยการตรวจสอบซึ่งเป็นการตรวจสอบกิจการโดยการตรวจสอบภายในซึ่งตรวจสอบทั้งด้านการบัญชีและการเงินของสหกรณ์ และการตรวจสอบจากภายนอกโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การควบคุมการดำเนินงานทางการเงินซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการเงินหรือ สอดคล้องกับงบประมาณ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ด้วยซึ่งจะต้องมีการควบคุมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดหาเงินทุน ด้านการจัดสรรเงินทุน การควบคุมการดำเนินงานทางการเงินมีเครื่องมือและวิธีการควบคุมหลายวิธีด้วยกันโดยทั่วไปจะเป็นการควบคุมทางการเงินตามงบประมาณ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการและสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนต่อไปในอนาคตได้ด้วย การควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์มีทั้งการควบคุมทางบัญชี การควบคุมทางการเงิน และการควบคุมทางการบริหารเพื่อให้เกิดความมั่นใจด้านการปฏิบัติงาน ด้านรายงานทางการเงิน และการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับกฎหมายและระเบียบ สำหรับรายละเอียดจะศึกษาในหน่วยที่เกี่ยวข้องต่อไป

5. นโยบายเงินปันผล

การกำหนดนโยบายเงินปันผลในการจัดการการเงินของสหกรณ์จะต้องพิจารณาถึงนโยบายเงินปันผล เมื่อสหกรณ์ดำเนินงานมีกำไรสุทธิประจำปีจะต้องพิจารณาต่อไปว่าจะจ่ายเงินปันผลหรือจัดสรรกำไรสุทธิอย่างไรให้เหมาะสมและผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของพอใจ โดยทั่วไปการกำหนดนโยบายเงินปันผลสำหรับสหกรณ์ที่จดทะเบียนตามกฎหมาย จะต้องมีการจัดสรรกำไรสุทธิเป็นกำไรสะสมในอัตราอย่างน้อยตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิ กำไรสุทธิส่วนที่เหลือจึงจะจัดสรรเป็นเงินปันผลตามหุ้น หรือจัดสรรเพื่อการอื่นได้ การที่สหกรณ์จะจ่ายเงินปันผลจำนวนเท่าใด หรือจะจัดสรรเป็นกำไรสะสมมากน้อยเพียงใด เพราะเมื่อได้ตัดสินใจแล้วจะมีผลกระทบต่อสหกรณ์ด้วย เช่น สหกรณ์จ่ายเงินปันผลจำนวนมาก การจัดสรรเป็นเงินกำไรสะสมของสหกรณ์จะน้อยลงสภาพคล่องของสหกรณ์จะลดลง ต้องจัดหาเงินทุนเพิ่ม เป็นต้น

ดังนั้นในการตัดสินใจในนโยบายเงินปันผลเป็นเรื่องที่จำเป็นสำหรับเจ้าของหรือผู้บริหารที่ต้องตัดสินใจอย่างรอบครอบเช่นกันดังภาพที่ 1.9

ภาพที่ 1.9 นโยบายการจัดการสรรกำไรสุทธิของสหกรณ์

การจัดการการเงินของสหกรณ์หรือกิจการทั่วไปต้องการกำไรสูงสุดเพื่อความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของสหกรณ์หรือสมาชิกนั่นเอง ซึ่งพิจารณาจากมูลค่าของกิจการหรือสหกรณ์โดยวัดจากการมีกำไรสุทธิจำนวนมาก และเมื่อกำไรสุทธิสูง มูลค่าของกิจการก็จะสูงด้วย และมูลค่าหุ้นของกิจการก็จะสูงขึ้นด้วยสำหรับธุรกิจทั่วไป แต่สำหรับสหกรณ์นั้นมูลค่าหุ้นคงที่มูลค่าธุรกิจของสหกรณ์พิจารณาจากกำไรสุทธิที่เพิ่มมากขึ้นหรือกำไรต่อหุ้นสูงขึ้นซึ่งก็นำมาสู่ส่วนของผู้ถือหุ้นจะได้รับผลตอบแทนเป็นเงินปันผลที่สูงขึ้น รายละเอียดจะศึกษาในหน่วยที่เกี่ยวข้องต่อไป

นอกจากนั้นในการดำเนินงานธุรกิจจำเป็นเกี่ยวกับองค์กรภาครัฐ อาจจะมีการทำธุรกิจการค้ากับต่างประเทศ จะต้องศึกษาเกี่ยวกับการภาษีอากร การบริหารความเสี่ยงจากการดำเนินงานธุรกิจต่างประเทศ ซึ่งจะศึกษาในหน่วยที่เกี่ยวข้องต่อไป

สหกรณ์เป็นองค์กรธุรกิจหนึ่งแม้ว่าการจัดการการเงินของสหกรณ์ต้องการทำไรสุทธิสูงสุดเช่นเดียวกับธุรกิจอื่น แต่การบริหารจัดการสหกรณ์โดยรวมต้องอาศัยอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์เป็นสำคัญที่ต่างกับองค์กรธุรกิจทั่วไปโดยมีการคืนกำไรให้กับสมาชิก และการบริหารจัดการอยู่ภายใต้หลักคุณธรรม จริยธรรมอันดีงามของสังคมโดยรวมด้วย

ประเด็นการวิเคราะห์

การจัดการการเงินของสหกรณ์แต่ละกิจกรรมมีวัตถุประสงค์สำคัญอย่างไร และมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันในแต่ละกิจกรรมอย่างไร จงอภิปราย

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 1.3.2 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 1.3.2
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 1 ตอนที่ 1.3 เรื่องที่ 1.3.2

เรื่องที่ 2.3.1 งบกำไรขาดทุน

งบกำไรขาดทุนของสหกรณ์ เป็นรายงานที่แสดงถึงผลการดำเนินงาน กำไรหรือขาดทุนของสหกรณ์ ในรอบระยะเวลาใดเวลาหนึ่งซึ่งจะประกอบด้วยข้อมูลทางการเงินที่เป็นรายได้และค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ในเรื่องนี้จะกล่าวเฉพาะงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์ภาคการเกษตร ซึ่งมีการดำเนินธุรกิจหลัก 5 ด้าน ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิตผลธุรกิจแปรรูปผลผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า และธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร การแสดงรายการต่าง ๆ ในงบกำไรขาดทุน ซึ่งองค์ประกอบของงบกำไรขาดทุนประกอบด้วย

ขาย/บริการ หมายถึง รายได้ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิตผลธุรกิจแปรรูปผลผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า และธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร ทั้ง 5 ธุรกิจรวมกัน ซึ่งจะได้ศึกษาในเรื่องที่ 2.3.2 ต่อไป

ต้นทุนขาย/บริการ หมายถึง ต้นทุนของสินค้า หรือบริการทั้ง 5 ธุรกิจรวมกัน โดยนำยอดจากงบต้นทุนขาย/บริการแสดงเป็นยอดรวม ซึ่งจะได้ศึกษาในเรื่องที่ 2.3.3 ต่อไป

กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น หมายถึง ผลต่างระหว่าง ขาย/บริการ และต้นทุนขาย/บริการ กรณียอดขาย/บริการสูงกว่าต้นทุนขาย/บริการผลต่างถือเป็นกำไรขั้นต้น ในกรณีตรงกันข้ามผลต่างถือเป็นขาดทุนขั้นต้น ให้แสดงตัวเลขในวงเล็บ

รายได้เฉพาะธุรกิจ หมายถึง รายได้ที่สามารถแบ่งได้ชัดเจนว่าเป็นของธุรกิจประเภทใดโดยเฉพาะ แต่ไม่ใช่รายได้หลักจากธุรกิจนั้น ๆ เช่น รายได้ค่ารับลูกหนี้ หนี้สูญรับคืน เป็นต้น รวมถึงรายได้อื่นที่สามารถแบ่งได้ชัดเจนว่าเป็นของธุรกิจนั้น ๆ โดยให้แสดงรายได้เฉพาะธุรกิจเป็นยอดรวม

ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่สามารถแบ่งได้ชัดเจนว่าเป็นของธุรกิจประเภทใดโดยเฉพาะ เช่น ค่าใช้จ่ายในการขาย หนี้สงสัยจะสูญ ค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ที่นำมาใช้ในธุรกิจนั้น ๆ โดยเฉพาะ รวมถึงค่าใช้จ่ายดำเนินงานที่สามารถแบ่งได้ชัดเจนว่าเป็นของธุรกิจนั้น ๆ โดยให้แสดงค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจเป็นยอดรวม

กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ ให้นำกำไรขั้นต้น หรือขาดทุนขั้นต้น บวกรายได้เฉพาะธุรกิจแล้วหักด้วยค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ เพื่อแสดงถึงกำไร หรือขาดทุนของแต่ละธุรกิจ และกรณีขาดทุนให้แสดงตัวเลขในวงเล็บ ซึ่งข้อนี้ต้องสัมพันธ์กับรายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ ทั้ง 5 ด้าน

รายได้อื่น หมายถึง รายได้อื่น ๆ ที่ไม่ใช่รายได้จากธุรกิจของสหกรณ์และรายได้ที่ไม่สามารถจำแนกได้ว่าเป็นของธุรกิจใด เช่น ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร ค่าธรรมเนียมแรก ค่าผลตอบแทนจากการลงทุน กำไรจากการจำหน่ายเงินลงทุน รายได้เบ็ดเตล็ด เป็นต้น โดยแสดงรายได้อื่นเป็นยอดรวม ซึ่งรายละเอียดรายได้จะปรากฏเป็นงบรายได้อื่นประกอบ

รวม หมายถึง นำยอดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจบวก (หัก) รายได้อื่น แต่หากไม่มีรายได้อื่นก็ไม่
ต้องแสดงรายการรายได้

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน หมายถึง ค่าใช้จ่ายทั่วไปที่เกิดขึ้นในการบริหารกิจการเป็นส่วนรวม เช่น
เงินเดือนค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าเบี้ยประชุม ค่าเบี้ยเลี้ยงค่าพาหนะ เป็นต้น ทั้งนี้เป็นการแสดงค่าใช้จ่ายใน
การดำเนินงานเป็นยอดรวม

กำไร (ขาดทุน) สุทธิ ให้นำยอดรวมหักค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ผลลัพธ์แสดงเป็นกำไร หรือ
ขาดทุนสุทธิ

รูปแบบงบกำไร (ขาดทุน) แสดงดังนี้

สหกรณ์.....จำกัด				
งบกำไรขาดทุน				
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่				
	ปี 25xx		ปี 25xx	
	บาท	%	บาท	%
ขาย/บริการ	100	100
หัก ต้นทุนขาย/บริการ(งบต้นทุนขาย/บริการ)
กำไร(ขาดทุน) ข้างต้น
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ

หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ
กำไร(ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ (รายละเอียด...)
บวก รายได้อื่น (รายละเอียด...)
รวม
หัก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (รายละเอียด...)
กำไร (ขาดทุน) สุทธิ

ประเด็นการวิเคราะห์

ผู้ใช้งบการเงินสามารถใช้ข้อมูลที่น่าเสนอในงบกำไรขาดทุนเพื่อประโยชน์ในด้านใดได้บ้าง

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 2.3.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 2.3.1
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 2 ตอนที่ 2.3 เรื่องที่ 2.3.1

เรื่องที่ 2.3.2 รายได้ของสหกรณ์

กิจการจะแสดงรายการรายได้ทุกรายการสำหรับงวดในงบกำไรขาดทุน ซึ่งรายได้หลักของสหกรณ์ได้มาจากการดำเนินธุรกิจที่สหกรณ์แต่ละสหกรณ์ดำเนินการขึ้นอยู่กับประเภทของสหกรณ์ที่จะดำเนินการได้ตามข้อบังคับ ในที่นี้จะรวมธุรกิจของสหกรณ์ทุกประเภทที่สามารถดำเนินการได้ และมีรายได้จากการดำเนินธุรกิจนั้น ดังนี้

1. **ธุรกิจสินเชื่อ** เป็นธุรกิจที่สหกรณ์เป็นผู้ให้เงินกู้หรือให้สินเชื่อแก่สมาชิกตามระเบียบหรือหลักเกณฑ์การให้เงินกู้แก่สมาชิก เพื่อให้สมาชิกนำเงินไปใช้ประโยชน์หรือใช้จ่ายอันจำเป็น ตามแต่ประเภทของเงินกู้ ธุรกิจนี้อาจจะรวมถึงการให้เงินกู้แก่สหกรณ์อื่น ๆ ด้วยก็ได้ เป็นต้น

รายได้หลักของธุรกิจสินเชื่อที่สหกรณ์ได้รับ ได้แก่ ดอกเบี้ยรับเงินให้กู้ นอกจากนี้ยังมีรายได้เฉพาะธุรกิจซึ่งเป็นรายได้ประกอบที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ เช่น การที่ลูกหนี้เงินกู้ไม่ชำระดอกเบี้ยตามกำหนด สหกรณ์จะคิดค่าปรับ รายได้ที่เกิดขึ้นนี้เป็นรายได้เฉพาะธุรกิจ ซึ่งใช้ชื่อบัญชีว่า ค่าปรับดอกเบี้ยเงินให้กู้กรณีเงินกู้ผิดสัญญา

2. **ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย** เป็นธุรกิจที่สหกรณ์จัดหาหรือจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิกหรือผู้มีใช้สมาชิก

รายได้หลักของธุรกิจที่สหกรณ์ได้รับจะเป็นส่วนต่างราคาที่ขายให้สมาชิกหรือผู้ซื้อทั่วไป กับราคาทุนที่สหกรณ์จัดหาสินค้ามาจำหน่าย เรียกว่า รายได้จากการขายสินค้า ซึ่งสามารถแยกเป็น ขายสินค้าประเภทการเกษตร ขายสินค้าประเภทน้ำมัน หรือขายสินค้าอื่น ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีรายได้เฉพาะธุรกิจที่เป็นรายได้ที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย เช่น รายได้ค่าปรับลูกหนี้การค้า ซึ่งเกิดจากการที่ลูกหนี้การค้าไม่ชำระหนี้ตามกำหนด สหกรณ์จะคิดค่าปรับจากลูกหนี้ หรือรายได้จากสินค้าขาดบัญชีได้รับชดเชย ซึ่งเป็นรายการที่สหกรณ์มีสินค้าขาดบัญชีและมีผู้รับผิดชอบนำเงินมาชดเชยให้ จะบันทึกเป็นรายได้เฉพาะธุรกิจ เป็นต้น

3. **ธุรกิจรวบรวมผลิตผล** เป็นธุรกิจที่สหกรณ์รวบรวมผลิตผลและผลิตภัณฑ์ของสมาชิกและไม่ใช้สมาชิกนำมาขายหรือแปรรูปเป็นสินค้าสำเร็จรูปเพื่อขายต่อให้ได้ราคาดี เช่น การรวบรวมข้าวเปลือกของสหกรณ์การเกษตร การแปรรูปข้าวสารของสหกรณ์การเกษตร การจำหน่ายสินค้า OTOP ของสหกรณ์ร้านค้า เป็นต้น

รายได้หลักของธุรกิจที่สหกรณ์ได้นั้นจะเป็นส่วนต่างราคาที่รวบรวมที่ขายให้สมาชิกกับราคาที่สหกรณ์ขายต่อได้ เรียกว่ารายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรนั้น ๆ ขายข้าวเปลือก ขายยางพารา นอกจากนี้ยังมีรายได้เฉพาะธุรกิจที่เกิดขึ้นได้แก่ กำไรจากการตีราคาผลผลิตเพิ่มขึ้น หนี้สูญรับคืนจากลูกหนี้ผลิตผล (ลูกหนี้ผลิตผลที่สหกรณ์ตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญแล้วแต่ได้มีการนำเงินมาชำระหนี้) เป็นต้น

4. **ธุรกิจบริการ** เป็นธุรกิจที่สหกรณ์ให้บริการด้านอื่น ๆ แก่สมาชิก เช่น ช่วยเหลือเกษตรกรในด้าน การเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมการเกษตร การวางแผนการเพาะปลูก บริการบำรุงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์ แก่การเพาะปลูกสำหรับสหกรณ์การเกษตร ธุรกิจการบริการชำระค่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ ของสหกรณ์ ร้านค้า เป็นต้น

รายได้หลักของธุรกิจนี้ ที่สหกรณ์ได้รับจะเป็นรายได้ค่าบริการที่สหกรณ์เรียกเก็บจากสมาชิกหรือ ผู้ใช้บริการ เรียกว่ารายได้ค่าบริการต่าง ๆ เช่น รายได้ค่าบริการสูบน้ำ รายได้ค่าบริการปรับพื้นที่ รายได้ ค่าบริหารผสมเทียมสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีรายได้เฉพาะธุรกิจซึ่งเป็นรายได้ประกอบที่เกิดจากการดำเนิน ธุรกิจบริการ เช่น หนี้สูญรับคืนลูกหนี้ค่าบริการ

นอกจากรายได้จากการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แล้ว สหกรณ์อาจจะมีรายได้อื่น ๆ ที่ไม่ใช่จากธุรกิจ หลักของสหกรณ์และเป็นรายได้ที่ไม่สามารถจำแนกได้ว่าเป็นธุรกิจใด เช่น ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร ดอกเบี้ย เงินฝากสหกรณ์อื่น ดอกเบี้ยเงินลงทุนอื่น ๆ ของสหกรณ์ รายได้ค่าเช่า ค่าธรรมเนียมแรกเข้า จะบันทึกเป็น รายการ รายได้อื่น ๆ

รายได้ของสหกรณ์ในงบกำไรขาดทุนจะแสดงรายการเป็นรายการขาย/บริการ รวมทุกธุรกิจและแยก รายได้เฉพาะธุรกิจ และรายได้อื่น ๆ ดังตัวอย่าง งบกำไรขาดทุนของ สหกรณ์ในเรื่องที่ 2.3.4 ที่จะศึกษาต่อไป

รายได้ของสหกรณ์ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจใดสหกรณ์ก็ต้องพยายามดำเนินการให้สหกรณ์มีรายได้มากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามถ้าหากสหกรณ์ทำธุรกรรมกับสมาชิกเป็นส่วนใหญ่การกำหนดให้สหกรณ์มีรายได้มากที่สุดหมายถึงสหกรณ์ต้องกำหนดส่วนต่างของราคาในอัตราที่สูงสมาชิกผู้ให้บริการของสหกรณ์ก็อาจจะเดือดร้อน สหกรณ์จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ซึ่งนอกจากจะต้องพิจารณาด้านต้นทุนทั้งต้นทุนผันแปรและ ต้นทุนคงที่ที่ต้องจ่ายแน่นอนด้วยแล้วจะต้องพิจารณาการให้บริการแก่สมาชิกเป็นหลักมากกว่าบุคคลที่มีใช้ สมาชิกด้วย ตัวอย่างเช่นนี้สหกรณ์ต้องการกำไรจากการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายจำนวนมาก ๆ สหกรณ์ก็จะ กำหนดส่วนต่างราคาขายกับต้นทุนที่สูง สมาชิกก็ต้องซื้อสินค้าจากสหกรณ์ในราคาสูง สมาชิกย่อมไม่พอใจ หรือกรณีสหกรณ์ต้องการรายได้สูงจากการทำธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์ก็จะกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมใน อัตราที่สูงสมาชิกผู้กู้ก็จะเดือดร้อน

แต่ถ้ากรณีสหกรณ์ขยายการทำธุรกิจของสหกรณ์ออกไปสู่บุคคลภายนอกมากขึ้นโอกาสที่สหกรณ์ จะสร้างรายได้ในอัตราที่สูงมากกว่าก็ได้เพราะสหกรณ์อาจกำหนดส่วนต่างที่สูงกว่าได้

ดังนั้นโดยเป้าหมายของสหกรณ์ในด้านการจัดหารายได้ของสหกรณ์ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจใดก็ตามสหกรณ์ ต้องการมีรายได้มากที่สุด แต่ด้วยสมาชิกเป็นทั้งเจ้าของสหกรณ์และเป็นผู้ให้บริการสหกรณ์จึงต้องพิจารณา อย่างเหมาะสม และที่สำคัญมากก็คือไม่ควรจะต่างกับการให้บริการของธุรกิจเอกชนอื่น ๆ ที่ดำเนินธุรกิจ เดียวกันเช่น สมาชิกสหกรณ์ซื้อสินค้ากับสหกรณ์ในราคาที่ใกล้เคียงกับการซื้อในราคาหรือห้างร้านทั่วไป หรือ สมาชิกจะกู้เงินจากสหกรณ์อัตราดอกเบี้ยก็ไม่ควรสูงกว่ากู้ยืมจากสถาบันการเงินอื่น ๆ สำหรับแนวทางการพิจารณากำหนดราคาที่เหมาะสมนักศึกษาจะได้ศึกษาในหน่วยต่อ ๆ ไป

ประเด็นการวิเคราะห์

การจำแนกรายได้ของสหกรณ์ตามประเภทธุรกิจในงบกำไรขาดทุนนั้น จะนำไปใช้ประโยชน์ในด้านใดได้บ้าง

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 2.3.2 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 2.3.2
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 2 ตอนที่ 2.3 เรื่องที่ 2.3.2

เรื่องที่ 2.3.3 ต้นทุนและค่าใช้จ่ายของสหกรณ์

ต้นทุนและค่าใช้จ่ายของสหกรณ์เป็นส่วนหนึ่งในงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์ ซึ่งต้นทุนและค่าใช้จ่ายของสหกรณ์จะแยกตามส่วนธุรกิจของสหกรณ์ทั้งนี้จะทำให้วิเคราะห์ได้ว่าธุรกิจที่ดำเนินงานแต่ละด้านมีกำไรหรือขาดทุนเท่าใด ซึ่งการจัดทำรายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจจะเป็นส่วนหนึ่งของงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์ ต้นทุนจะเรียกรวมว่าเป็นต้นทุนขาย/บริการ ส่วนค่าใช้จ่ายของสหกรณ์แยกเป็นค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจเฉพาะ หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่สามารถแบ่งหรือระบุได้ชัดเจนว่าเป็นของธุรกิจประเภทใดโดยเฉพาะ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ทั้งนี้การพิจารณาด้านต้นทุนและค่าใช้จ่ายตามลักษณะการดำเนินธุรกิจ มีดังนี้

ธุรกิจสินเชื่อ

ต้นทุนของธุรกิจ เรียกว่าต้นทุนบริการ ได้แก่ ดอกเบี้ยจ่าย-เงินกู้ยืม เป็นดอกเบี้ยจ่ายของเงินกู้ที่สหกรณ์กู้มาแล้วนำมาให้สมาชิกกู้ยืม เช่น ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ยืมธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำกัด ดอกเบี้ยจ่าย-เงินรับฝาก เป็นต้นทุนที่สหกรณ์นำเงินรับฝากมาใช้ในการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ

ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจสินเชื่อ เป็นค่าใช้จ่ายหลักที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจสินเชื่อ เช่น ลูกหนี้เงินให้กู้ผิดนัดชำระหนี้และคาดว่าจะเรียกเก็บไม่ได้จะบันทึกบัญชีเป็นหนี้สงสัยจะสูญ หรือค่าใช้จ่ายในการติดตามหนี้ หรือค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเกี่ยวกับลูกหนี้ และค่าใช้จ่ายของพนักงานสินเชื่อ เช่น เงินเดือน สวัสดิการ

ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

ต้นทุนของธุรกิจ เรียกว่าต้นทุนขายนี้ ได้แก่ สินค้าคงเหลือต้นปี บวกด้วยค่าซื้อสินค้าค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้า หักด้วยสินค้าคงเหลือสิ้นปี เป็นต้นทุนของการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย เป็นค่าใช้จ่ายหลักที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ เช่น ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้เพื่อจัดหาวัสดุการเกษตร ค่าใช้จ่ายในการขาย หรือเก็บรักษาสินค้า เป็นต้น

ธุรกิจรวบรวมผลผลิต

ต้นทุนของธุรกิจ เรียกว่า ต้นทุนขาย ได้แก่ ผลผลิตคงเหลือต้นปี บวกด้วยค่าซื้อผลผลิตต้นทุนการผลิต ค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้า หักด้วยผลผลิตคงเหลือสิ้นปี เป็นต้นทุนของการรวบรวมผลผลิต

ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจรวบรวมผลผลิต เป็นค่าใช้จ่ายหลักที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ เช่น ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้เพื่อสร้างโกดังเก็บผลผลิต ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้เพื่อรวบรวมผลผลิต ค่าใช้จ่ายในการขาย หรือเก็บรักษาผลผลิต เป็นต้น

ธุรกิจบริการ

ต้นทุนของธุรกิจ เรียกว่าต้นทุนบริการ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายผันแปรโดยตรงที่เกิดจากการให้บริการด้านธุรกิจบริการ เช่น การบริการส่งเสริมการเกษตรแก่สมาชิก ค่าแรงงานในการปรับพื้นที่สูบน้ำเข้ามา ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องจักรกลการเกษตร เป็นต้น

ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจบริการ เป็นค่าใช้จ่ายหลักที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ เช่น ค่าใช้จ่ายสำหรับแปลงสาธิต ค่าบำรุงรักษาเครื่องจักร หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าบริการ เป็นต้น

ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน หมายถึง ค่าใช้จ่ายทั่วไปที่เกิดขึ้นในการบริหารกิจการอันเป็นส่วนรวม เช่น เงินเดือนและค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าเบี้ยประชุม ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ ค่ารับรอง ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์ ค่าเสื่อมราคาและอุปกรณ์ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ เป็นต้น

ดังนั้นเมื่อนำรายได้จากการดำเนินธุรกิจหักด้วยต้นทุนขาย/บริการของแต่ละธุรกิจแล้วในงบกำไรขาดทุนจะแสดงกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ ซึ่งเป็นการนำกำไรขั้นต้นหรือขาดทุนขั้นต้นบวกด้วยรายได้เฉพาะธุรกิจ แล้วหักด้วยค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจเพื่อแสดงถึงกำไรหรือขาดทุนของธุรกิจแต่ละด้าน

หลังจากรายการหักค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจแล้ว ก็จะปรากฏกำไรเฉพาะธุรกิจ และเมื่อรวมกับรายได้อื่นของสหกรณ์และหักด้วยค่าใช้จ่ายดำเนินงาน จะปรากฏกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิของสหกรณ์ ซึ่งรายการกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิก็จะไปปรากฏในงบแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ในส่วนของทุนของสหกรณ์เพื่อรอจากจัดสรรกำไรต่อไป ตัวอย่างต้นทุนและค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ดังแสดงในเรื่องที่ 2.3.4

ต้นทุนและค่าใช้จ่ายของสหกรณ์เป็นเรื่องสำคัญที่สหกรณ์จะต้องบริหารจัดการอย่างไรเพื่อให้มีต้นทุนที่ต่ำสุด รวมถึงมีค่าใช้จ่ายที่ต่ำด้วย เพราะจะมีผลกระทบต่อกำไรเฉพาะธุรกิจของสหกรณ์และผลต่อกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์ด้วย และมีผลต่อสมาชิกโดยรวมด้วยเช่นเดียวกัน ตัวอย่าง เช่น ถ้าสหกรณ์ไปกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยที่สูง สหกรณ์ก็ต้องนำมาให้สมาชิกกู้ในอัตราที่สูงด้วยเพราะสหกรณ์จะต้องบวกค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่าง ๆ และบวกกำไรที่ต้องการไว้อีกส่วนหนึ่งด้วยรวมถึงต้องรวมกำไรส่วนที่จะต้องปันผลคืนสมาชิกตอนสิ้นปีด้วย

ในทำนองเดียวกัน ในธุรกิจการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายถ้าสหกรณ์จัดหาสินค้าจากแหล่งที่มีต้นทุนการจำหน่ายที่สูงสหกรณ์ก็ต้องมาจำหน่ายต่อให้สมาชิกในราคาที่สูงเช่นเดียวกันเพื่อให้สหกรณ์มีกำไรสูงด้วย ผลสุดท้ายก็จะตกแก่สมาชิก ในธุรกิจด้านอื่น ๆ ของสหกรณ์ก็ทำนองเดียวกัน

ทั้งนี้ไม่ใช่เฉพาะต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจแต่ละธุรกิจเท่านั้นสหกรณ์จะต้องพิจารณาจัดการค่าใช้จ่ายดำเนินการซึ่งจัดเป็นค่าใช้จ่ายคงที่ไม่ว่าสหกรณ์จะดำเนินธุรกรรมหรือไม่ค่าใช้จ่ายดังกล่าวต้องมีขึ้นแน่นอน เช่น เงินเดือนค่าจ้างเจ้าหน้าที่ ค่าเสื่อมราคาทรัพย์สิน เป็นต้น สหกรณ์ต้องบริหารจัดการให้เหมาะสมด้วย

ดังนั้นผู้บริหารสหกรณ์จะต้องพิจารณาจัดการต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อย่างเหมาะสมนักศึกษาจะได้ศึกษารายละเอียดในหน่วยต่อ ๆ ไป

ประเด็นการวิเคราะห์

งบกำไรขาดทุนของสหกรณ์ที่แสดงกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ นั้นมีประโยชน์ในด้านใดบ้าง

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 2.3.3 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 2.3.3
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 2 ตอนที่ 2.3 เรื่องที่ 2.3.3

เรื่องที่ 2.3.4 การบริหารกำไรขาดทุนของสหกรณ์

งบกำไรขาดทุนของสหกรณ์เป็นรายงานที่แสดงถึงผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในรอบระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งปกติแล้วเป็นรอบ 1 ปี ซึ่งประกอบด้วยรายการขาย/บริการ ต้นทุนขาย/บริการ กำไรขั้นต้น รายได้เฉพาะธุรกิจ ค่าใช้จ่าย เฉพาะธุรกิจ กำไรเฉพาะธุรกิจ รายได้อื่น ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน และกำไรสุทธิ ซึ่งโดยปกติแล้วจะเป็นการเปรียบเทียบรายการต่าง ๆ กับขาย/บริการ เป็นร้อยละ และเทียบกับปีที่ผ่านมา และวิเคราะห์รายการต่าง ๆ ในงบกำไรขาดทุน ตั้งแต่ยอดขาย/บริการ ต้นทุนขาย/บริการ กำไรขั้นต้น รายได้เฉพาะธุรกิจ รายได้อื่น และค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ตัวอย่างงบกำไรขาดทุน สหกรณ์โคนมฟ้างบุญ จำกัด สำหรับปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x6 และ 25x5 ต่อไปนี้

สหกรณ์โคนมพิจนุญ จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x6 และ 25x5

	ปี 25x6		ปี 25x5	
	บาท	%	บาท	%
ขาย/บริการ	3,505,200,256.00	100.00	3,489,315,922.16	100.00
หัก ต้นทุนขาย/บริการ (งบต้นทุนขาย/บริการ)	<u>3,177,587,473.12</u>	<u>90.65</u>	<u>2,974,273,181.57</u>	<u>85.24</u>
กำไรขั้นต้น	327,612,782.88	9.35	515,042,740.59	14.76
หัก กำไรจากการขายผ่อนชำระที่ยังไม่ได้รับเงิน	258,246.99	0.01	694,428.71	0.02
บวก กำไรจากการผ่อนชำระที่ได้รับเงิน	0.00	0.00	654,476.65	0.02
บวก กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระปีก่อน ที่ได้รับเงินในปีปัจจุบัน	<u>222,493.32</u>	<u>0.01</u>	<u>0.00</u>	<u>0.00</u>
	327,577,029.21	9.35	515,002,788.53	14.76
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ	<u>220,887,230.75</u>	<u>6.30</u>	<u>25,898,731.96</u>	<u>0.74</u>
	548,464,259.96	15.65	540,901,520.49	15.50
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	<u>347,515,883.10</u>	<u>9.91</u>	<u>373,804,611.05</u>	<u>10.71</u>
กำไรเฉพาะธุรกิจ (รายละเอียด 1-5)	200,948,376.86	5.74	167,096,909.44	4.79
บวก รายได้อื่น (รายละเอียด 6)	<u>13,047,441.24</u>	<u>0.37</u>	<u>9,563,295.16</u>	<u>0.27</u>
รวม	213,995,818.10	6.11	176,660,204.60	5.06
หัก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (รายละเอียด 7)	<u>104,398,863.93</u>	<u>2.98</u>	<u>75,617,799.40</u>	<u>2.17</u>
กำไรสุทธิ	<u><u>109,596,954.17</u></u>	<u><u>3.13</u></u>	<u><u>101,042,405.20</u></u>	<u><u>2.89</u></u>

รายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจสินเชื่อ	รายละเอียดประกอบงบการเงิน 1			
	ปี 25x6		ปี 25x5	
	บาท	%	บาท	%
ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้-รับจริง	8,441,680.52	68.29	7,686,356.00	68.49
ดอกเบี้ยรับจากเงินให้กู้-ค้างรับ	<u>3,920,363.00</u>	<u>31.71</u>	<u>3,536,002.00</u>	<u>31.51</u>
รวม	12,362,043.52	100.00	11,222,358.00	100.00
หัก ต้นทุนบริการ	<u>5,099,651.51</u>	<u>41.25</u>	<u>4,504,211.55</u>	<u>40.14</u>
กำไรขั้นต้น	<u>7,262,392.01</u>	<u>58.75</u>	<u>6,718,146.45</u>	<u>59.86</u>
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ				
- รายได้ค่าปรับจากลูกหนี้เงินให้กู้	1,422,995.00	11.51	1,388,804.00	12.38
- ดอกเบี้ยรับลูกหนี้ตามคำพิพากษา	16,337.28	0.13	16,337.28	0.15
- ค่าปรับลูกหนี้ตามคำพิพากษา	7,001.70	0.06	7,001.70	0.06
- รายได้ผลตอบแทนเงินยืม	340,931.71	2.76	420,001.00	3.74
- ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร	<u>3,209,447.57</u>	<u>25.96</u>	<u>1,705,854.16</u>	<u>15.20</u>
รวมรายได้เฉพาะธุรกิจ	<u>4,996,713.26</u>	<u>40.42</u>	<u>3,537,998.14</u>	<u>31.53</u>
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินให้กู้	1,292,330.21	10.45	4,572,027.14	40.74
- หนี้สงสัยจะสูญดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ	3,474,282.00	28.10	595,527.10	5.31
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ตามคำพิพากษา	0.00	0.00	(956,913.88)	(8.53)
- หนี้สงสัยจะสูญค่าปรับเงินให้กู้ค้างรับ	237,799.50	1.92	74,195.00	0.66
- หนี้สงสัยจะสูญดอกเบี้ยตามคำพิพากษาค้างรับ	16,337.28	0.13	(572,837.64)	(5.10)
- หนี้สงสัยจะสูญค่าปรับตามคำพิพากษาค้างรับ	7,001.70	0.06	(21,011.94)	(0.19)
- หนี้สูญลูกหนี้ตามคำพิพากษา	0.00	0.00	936,447.40	8.34
- หนี้สูญค่าปรับตามคำพิพากษา	0.00	0.00	20,974.96	0.19
- หนี้สูญดอกเบี้ยตามคำพิพากษาค้างรับ	0.00	0.00	293,515.07	2.61
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีขายทอดตลาด	0.00	0.00	25,800.00	0.23
- เงินเดือนและค่าจ้าง	3,272,338.00	26.47	2,584,535.00	23.03
- ค่าล่วงเวลา	<u>197,136.00</u>	<u>1.59</u>	<u>185,808.00</u>	<u>1.66</u>
รวมค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	<u>8,497,224.69</u>	<u>68.74</u>	<u>7,738,066.21</u>	<u>68.95</u>
กำไรเฉพาะธุรกิจ	<u>3,761,880.58</u>	<u>30.43</u>	<u>2,518,078.38</u>	<u>22.44</u>

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 2

รายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

	ปี 25x6		ปี 25x5	
	บาท	%	บาท	%
ขายสินค้าประเภทการเกษตร				
ขายวัตถุดิบอาหารสัตว์	11,125,922.75	4.34	11,160,541.45	4.73
ขายสินค้าประเภทน้ำมัน				
ขายน้ำมันเชื้อเพลิง	180,775,675.71	70.43	166,184,641.46	70.46
ขายน้ำมันหล่อลื่น	3,683,272.06	1.44	3,124,811.86	1.33
ขายสินค้าอื่น ๆ				
ขายสินค้าทั่วไป	48,702,082.00	18.97	44,816,387.81	19.00
ขายสินค้าผ่อนชำระ	12,383,541.70	4.82	10,573,334.50	4.48
รวม	<u>256,670,494.22</u>	<u>100.00</u>	<u>235,859,717.08</u>	<u>100.00</u>
หัก ต้นทุนขาย				
สินค้าประเภทการเกษตร	10,004,186.04	3.90	10,128,360.64	4.29
สินค้าประเภทน้ำมัน	177,361,138.02	69.10	163,259,479.41	69.22
สินค้าอื่น ๆ :				
- สินค้าทั่วไป	43,819,481.49	17.07	40,183,221.00	17.04
- สินค้าผ่อนชำระ	12,407,939.63	4.83	10,785,533.13	4.57
รวม	<u>243,592,745.18</u>	<u>94.90</u>	<u>224,356,594.18</u>	<u>95.12</u>
กำไรขั้นต้น	13,077,749.04	5.10	11,503,122.90	4.88
หัก กำไรจากการขายผ่อนชำระที่ยังไม่ได้รับเงิน	258,246.99	0.10	694,428.71	0.30
บวก กำไรจากการขายผ่อนชำระที่ได้รับเงิน	0.00	0.00	654,476.65	0.28
บวก กำไรขั้นต้นจากการขายผ่อนชำระปีก่อน ที่ได้รับเงินในปีปัจจุบัน	<u>222,493.32</u>	<u>0.08</u>	<u>0.00</u>	<u>0.00</u>
	<u>13,041,995.37</u>	<u>5.08</u>	<u>11,463,170.84</u>	<u>4.86</u>
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ				
- ดอกผลจากการขายผ่อนชำระ	442,845.12	0.17	369,650.68	0.16
- รายได้ค่าปรับลูกหนี้เช่าซื้อ	6,491.00	0.00	6,491.00	0.00
- กำไรจากการตีราคาสินค้าเพิ่มขึ้น	13,147.00	0.01	56,144.72	0.02
- เงินชดเชยกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง	64,984.00	0.03	0.00	0.00
- รายได้อื่น	102,803.00	0.04	105,523.00	0.05
รวมรายได้เฉพาะธุรกิจ	<u>630,270.12</u>	<u>0.25</u>	<u>537,809.40</u>	<u>0.23</u>

	ปี 25x6		ปี 25x5	
	บาท	%	บาท	%
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
- ค่าใช้จ่ายในการขาย	153,633.19	0.06	111,179.13	0.05
- ค่าไฟฟ้า	1,068,303.31	0.42	904,341.65	0.38
- ค่าเบี้ยประกันภัย	32,875.24	0.01	32,954.04	0.01
- ค่าซ่อมแซม	141,434.08	0.06	312,375.55	0.13
- ค่าของใช้สิ้นเปลืองอื่น ๆ	95,991.73	0.04	112,647.69	0.05
- หนี้สูญ-ลูกหนี้ตามคำพิพากษาน้ำมัน	(3,547.20)	(0.00)	0.00	0.00
- หนี้สงสัยจะสูญค่าปรับตามคำพิพากษาค้างรับ	0.00	0.00	(110,821.20)	(0.05)
- หนี้สูญดอกเบี้ยตามคำพิพากษาค้างรับ	0.00	0.00	110,821.20	0.05
- หนี้สงสัยจะสูญค่าปรับลูกหนี้เช่าซื้อค้างรับ	6,491.00	0.00	6,491.00	0.00
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า	18,562.75	0.01	(17,728.75)	(0.01)
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าน้ำมัน (บุคคลภายนอก)	0.00	0.00	(3,061.00)	(0.00)
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ค่าน้ำมัน (สมาชิก)	86.80	0.00	(341.70)	(0.00)
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้สินค้าผ่อน	0.00	0.07	152,048.64	0.07
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ตามคำพิพากษา	(279,570.00)	(0.11)	(476,106.44)	(0.20)
- ค่าลดหย่อนสินค้าขาดบัญชี	0.00	0.00	8,680.49	0.00
- ค่าลดหย่อนน้ำมันเชื้อเพลิงสูญระเหย	284,451.17	0.11	132,203.99	0.06
- ค่าตัดจ่ายซอฟต์แวร์	5,780.00	0.00	65,500.00	0.03
- ค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี	17,814.79	0.01	0.00	0.00
- ค่าไฟฟ้าตัดจ่ายร้านค้า	2,300.00	0.00	0.00	0.00
- ค่าเสื่อมราคาทรัพย์สิน	311,599.89	0.12	260,573.22	0.11
- เงินเดือนและค่าจ้าง	6,215,282.00	2.42	5,019,403.00	2.13
- ค่าล่วงเวลา	1,519,694.00	0.59	1,174,505.00	0.50
รวมค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	<u>9,591,241.75</u>	<u>3.74</u>	<u>7,795,665.51</u>	<u>3.31</u>
กำไรเฉพาะธุรกิจ	<u>4,081,023.74</u>	<u>1.59</u>	<u>4,205,314.73</u>	<u>1.78</u>

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 3

รายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจรวบรวมผลิตผล

	ปี 25x6		ปี 25x5	
	บาท	%	บาท	%
ขายน้ำมันดิบ	125,176,806.00	100.00	165,945,164.50	100.00
หัก ต้นทุนขาย				
- น้ำมันดิบ	<u>122,406,958.78</u>	<u>97.79</u>	<u>163,445,782.50</u>	<u>98.49</u>
กำไรขั้นต้น	2,769,847.22	2.21	2,499,382.00	1.51
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ				
- ค่าขนส่งน้ำมันดิบ	<u>171,974.00</u>	<u>0.14</u>	<u>190,500.00</u>	<u>0.11</u>
กำไรเฉพาะธุรกิจ	<u><u>2,941,821.22</u></u>	<u><u>2.35</u></u>	<u><u>2,689,882.00</u></u>	<u><u>1.62</u></u>

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 4				
รายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรและการผลิตสินค้า				
	ปี 25x6		ปี 25x5	
	บาท	%	บาท	%
แปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร				
ประเภทน้ำมันดิบ				
ขายผลิตภัณฑ์นม	2,601,298,776.80	99.94	2,477,874,083.67	100.33
ขายโยเกิร์ต	<u>35,015,843.66</u>	<u>1.35</u>	<u>29,753,702.77</u>	<u>1.20</u>
รวม	2,636,314,620.46	101.29	2,507,627,786.44	101.54
หัก ส่วนลดจ่าย	73,896,927.96	2.84	50,892,243.64	2.06
หัก รับคืนขณะขนส่ง	<u>1,144,763.85</u>	<u>0.04</u>	<u>288,961.25</u>	<u>0.01</u>
	2,561,272,928.65	98.41	2,456,446,581.55	99.46
ขายเนยสดและครีม	13,230,962.00	0.51	2,553,900.00	0.10
ขายไอศกรีม	24,294,045.79	0.93	10,522,496.78	0.43
ขายวัตถุดิบผลิตนม	<u>3,867,625.06</u>	<u>0.15</u>	<u>167,237.52</u>	<u>0.01</u>
รวม	2,602,665,561.50	100.00	2,469,690,215.85	100.00
หัก ต้นทุนขาย	<u>1,971,205,044.94</u>	<u>75.74</u>	<u>2,025,362,934.68</u>	<u>82.01</u>
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น	<u>631,460,516.56</u>	<u>24.26</u>	<u>444,327,281.17</u>	<u>17.99</u>
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ				
- รายได้จากการขายนมในห้าง MT	0.00	0.00	5,924,128.47	0.24
- รายได้ค่าปรับลูกหนี้การค้าผลิตภัณฑ์นม	18,088.99	0.00	34,939.43	0.00
- รายได้จากการขายนมเสีย	1,377,387.45	0.05	415,951.25	0.02
- รายได้จากการขายไอศกรีมหน้าร้าน	410,050.00	0.02	321,807.50	0.01
- รายได้จากการขายกล่อง แกน และพลาสติก	671,783.40	0.03	736,817.08	0.03
- รายได้ค่าปรับ-รับนมไม่ครบตามสัญญา	0.00	0.00	40,249.55	0.00
- รายได้จากการขายถังเปล่า	42,633.50	0.00	17,890.00	0.00
- รายได้จากการขายกระสอบ	48,471.80	0.00	24,597.00	0.00
- รายได้จากการขายสินค้าส่งเสริมการขาย	456,904.75	0.02	371,681.00	0.02
- รายได้สนับสนุนสินค้าส่งเสริมการขาย	461,078.05	0.02	3,044,881.25	0.12
- รายได้จากการออกร้าน	116,836.35	0.00	166,332.44	0.01
- ดอกเบี้ยรับตามคำพิพากษา	<u>1,121,807.76</u>	<u>0.04</u>	<u>7,700,052.92</u>	<u>0.31</u>
รวมรายได้เฉพาะธุรกิจ	<u>4,725,042.05</u>	<u>0.18</u>	<u>18,799,327.89</u>	<u>0.76</u>

	ปี 25x6		ปี 25x5	
	บาท	%	บาท	%
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
- ค่าใช้จ่ายในการขาย	23,584,769.00	0.91	18,615,221.44	0.75
- ค่าใช้จ่ายส่งเสริมการขาย	0.00	0.00	23,069,385.21	0.93
- ค่าขนส่ง	203,885,201.00	7.83	195,171,905.60	7.90
- ค่าสินค้าส่งเสริมการขาย	1,198,408.81	0.05	988,808.04	0.04
- ค่าโฆษณา	19,360,766.66	0.74	11,592,743.34	0.47
- ค่าน้ำแข็ง	3,526,803.85	0.14	3,843,649.03	0.16
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	1,239,881.50	0.05	1,211,598.54	0.05
- ค่าเบี้ยประกันภัย/พ.ร.บ.รถยนต์	76,321.72	0.00	79,139.78	0.00
- ค่าใช้จ่ายในการติดตามหนี้	117,140.00	0.00	40,000.00	0.00
- ค่าตอบแทนที่ปรึกษาด้านการตลาด	600,000.00	0.02	900,000.00	0.04
- ค่าเช่ารถโฟล์คคลิฟ	420,098.60	0.02	58,000.00	0.00
- ชดเชยความเสียหาย	0.00	0.00	200,000.00	0.01
- ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้	0.00	0.00	3,699,536.29	0.15
- ค่าตัดจ่ายซอฟต์แวร์	29,740.00	0.00	29,740.00	0.00
- ค่าอาหารล่วงเวลา	46,786.00	0.00	96,551.00	0.00
- หนี้สูญลูกหนี้ตามคำพิพากษา	0.00	0.00	14,755,143.61	0.60
- ค่าเช่าโกดัง	3,408,417.60	0.13	1,250,640.00	0.05
- ค่าใช้จ่ายในการออกร้าน	6,590.00	0.00	216,547.35	0.01
- ค่ารับรอง	159,299.52	0.01	188,853.93	0.01
- ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาทรัพย์สิน	1,154,766.12	0.04	1,263,902.50	0.05
- หนี้สงสัยจะสูญค่าปรับลูกหนี้ ผลิตภัณฑ์นมคั่งรับ	18,088.99	0.00	11,998.01	0.00
- หนี้สงสัยจะสูญดอกเบี้ยตาม คำพิพากษาคั่งรับ	1,093,880.60	0.04	7,944,749.29	0.32
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ตามคำพิพากษา	(2,738,332.60)	(0.11)	(658,813.86)	(0.03)
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้าผลิตภัณฑ์นม	(23,612,386.24)	(0.91)	16,649,775.29	0.68
- ค่าเสียหายจากผลิตภัณฑ์นมเสื่อมสภาพ ตัดบัญชี	41,156,103.11	1.58	17,738,445.48	0.72
- ค่าเสียหายจากโกดังคลังสินค้านม UHT ถล่ม	2,400,228.79	0.09	0.00	0.00

	ปี 25x6		ปี 25x5	
	บาท	%	บาท	%
- ค่าเสียหายจากชั้นวางสินค้าสำเร็จรูป สตอร์ UHT ถล่ม	148,542.31	0.01	0.00	0.00
- ค่าใช้จ่ายในการขายไอศกรีม	599,676.15	0.02	0.00	0.00
- ค่าของใช้สิ้นเปลืองอื่น	4,279,483.92	0.16	4,384,714.98	0.18
- ค่าเสื่อมราคาทรัพย์สิน	3,062,317.18	0.12	3,041,386.03	0.12
- เงินเดือนและค่าจ้าง	15,855,074.00	0.61	12,224,791.00	0.50
- ค่าล่วงเวลา	4,728,800.00	0.18	3,443,671.00	0.14
- ค่าเบี้ยเลี้ยงปฏิบัติงาน	260,363.00	0.01	182,940.00	0.01
- ขาดทุนจากการตีราคาสินค้า ลดลง-ผลิตภัณฑ์นม	537,173.65	0.02	22,051.44	0.00
- ขาดทุนจากการตีราคาสินค้าเสื่อมชำรุด ลดลง	1,734,082.56	0.07	0.00	0.00
- ค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี	3,639,915.72	0.14	0.00	0.00
- ค่าลดหย่อนสินค้าขาดบัญชี	1,000,114.49	0.04	0.00	0.00
รวมค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	<u>312,978,179.01</u>	<u>12.02</u>	<u>342,257,074.32</u>	<u>13.86</u>
กำไรเฉพาะธุรกิจ	<u>323,207,379.60</u>	<u>12.42</u>	<u>120,869,534.74</u>	<u>4.89</u>

	ปี 25x6		ปี 25x5	
	บาท	%	บาท	%
ประเภทผลผลิตอื่น ๆ				
น้ำแข็ง				
ขายน้ำแข็ง	3,470.00	100.00	5,565.00	100.00
หัก ต้นทุนขาย	<u>3,114.82</u>	<u>89.76</u>	<u>33,015.79</u>	<u>593.28</u>
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น	<u>355.18</u>	<u>10.24</u>	<u>(27,450.79)</u>	<u>(493.28)</u>
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
- ค่าเสื่อมราคาเครื่องใช้สำนักงาน	1,200.00	34.58	929.97	16.71
- ค่าใช้จ่ายอื่น	<u>0.00</u>	<u>0.00</u>	<u>5,728.97</u>	<u>102.95</u>
รวมค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	<u>1,200.00</u>	<u>34.58</u>	<u>6,658.94</u>	<u>119.66</u>
กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ	<u>(844.82)</u>	<u>(24.34)</u>	<u>(34,109.73)</u>	<u>(612.94)</u>

	ปี 25x6		ปี 25x5	
	บาท	%	บาท	%
น้ำดื่มขายน้ำดื่ม	954,285.04	100.00	812,815.39	100.00
หัก ต้นทุนขาย	<u>789,402.57</u>	<u>82.72</u>	<u>685,048.57</u>	<u>84.28</u>
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น	<u>164,882.47</u>	<u>17.28</u>	<u>127,766.82</u>	<u>15.72</u>
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
- ค่ารับรอง	0.00	0.00	43,734.57	5.38
- ค่าลดหย่อนสินค้าขาดบัญชี	<u>0.00</u>	<u>0.00</u>	<u>70.00</u>	<u>0.01</u>
รวมค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	<u>0.00</u>	<u>0.00</u>	<u>43,804.57</u>	<u>5.39</u>
กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ	<u>164,882.47</u>	<u>17.28</u>	<u>83,962.25</u>	<u>10.33</u>
รับจ้างผลิต				
ขายผลิตภัณฑ์นม	16,044,588.64	100.00	160,647,404.45	100.00
หัก ต้นทุนขาย	<u>352,264,743.67</u>	<u>2,195.54</u>	<u>135,969,556.05</u>	<u>84.64</u>
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น	(336,220,155.03)	(2,095.53)	24,677,848.40	15.36
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ				
- รายได้จากการรับจ้างผลิตผลิตภัณฑ์นม	207,682,949.68	1,294.41	0.00	0.00
- รายได้ค่าปรับรับจ้างผลิตผลิตภัณฑ์นม	970,235.10	6.05	437,676.03	0.27
- รายได้จากการทดลองผลิต	<u>191,433.04</u>	<u>1.19</u>	<u>0.00</u>	<u>0.00</u>
รวมรายได้เฉพาะธุรกิจ	<u>208,844,617.82</u>	<u>1,301.65</u>	<u>437,676.03</u>	<u>0.27</u>
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น	(127,375,537.21)	(793.88)	<u>25,115,524.43</u>	<u>15.63</u>
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
- หนี้สงสัยจะสูญ-ลูกหนี้รับจ้างผลิต	<u>200,441.65</u>	<u>1.25</u>	<u>0.00</u>	<u>0.00</u>
รวมค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	<u>200,441.65</u>	<u>1.25</u>	<u>0.00</u>	<u>0.00</u>
กำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจ	<u>(127,575,978.86)</u>	<u>(795.13)</u>	<u>25,115,524.43</u>	<u>15.63</u>

	ปี 25x6		ปี 25x5	
	บาท	%	บาท	%
อาหารสัตว์				
ขายอาหารสัตว์	483,542,940.00	99.36	437,815,430.00	99.37
ขายวัตถุดิบอาหารสัตว์	<u>3,117,092.08</u>	<u>0.64</u>	<u>2,786,883.89</u>	<u>0.63</u>
รวม	486,660,032.08	100.00	440,602,313.89	100.00
หัก ต้นทุนขาย	<u>478,048,237.10</u>	<u>98.23</u>	<u>416,186,317.81</u>	<u>94.46</u>
กำไรขั้นต้น	<u>8,611,794.98</u>	<u>1.77</u>	<u>24,415,996.08</u>	<u>5.54</u>
บวกรายได้เฉพาะธุรกิจ				
- รายได้เงินชดเชยผิดสัญญาซื้อขาย				
กากน้ำตาล	0.00	0.00	1,335,841.00	0.30
- รายได้จากการขนส่งอาหาร	203,720.00	0.04	307,500.00	0.07
- รายได้ดอกเบี้ยลูกหนี้ตัวแทน	50,183.00	0.01	92,106.00	0.02
- รายได้จากการขายกระสอบ	<u>687,055.50</u>	<u>0.14</u>	<u>526,194.50</u>	<u>0.12</u>
รวมรายได้เฉพาะธุรกิจ	<u>940,958.50</u>	<u>0.19</u>	<u>2,261,641.50</u>	<u>0.51</u>
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
- ค่าใช้จ่ายในการขาย	8,079,130.00	1.66	7,593,148.00	1.72
- หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้อาหารสัตว์	(565,597.35)	(0.12)	471,293.85	0.11
- ค่าเสื่อมราคาทรัพย์สิน	68,360.90	0.01	57,817.78	0.01
- ค่าลดหย่อนจากวัตถุดิบ				
อาหารสัตว์ยุบตัว	3,323,189.33	0.68	2,786,883.89	0.63
- ขาดทุนจากการตีราคาสินค้าลดลง	<u>157,845.30</u>	<u>0.03</u>	<u>0.00</u>	<u>0.00</u>
รวมค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	<u>11,062,928.18</u>	<u>2.27</u>	<u>10,909,143.52</u>	<u>2.47</u>
กำไรเฉพาะธุรกิจ	(1,510,174.70)	(0.31)	15,768,494.06	3.58

รายละเอียดประกอบงบการเงิน 5

รายละเอียดกำไร (ขาดทุน) เฉพาะธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร

	ปี 25x6		ปี 25x5	
	บาท	%	บาท	%
รายได้จากการขายน้ำเชื้อผสมเทียม	779,750.00	16.72	862,910.00	19.05
รายได้จากการขายยารวม	3,883,225.00	83.28	3,667,458.00	80.95
รวม	4,662,975.00	100.00	4,530,368.00	100.00
หัก ต้นทุนขาย/บริการ	4,177,574.55	89.59	3,729,720.44	82.33
กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้น	485,400.45	10.41	800,647.56	17.67
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ				
- รายได้ค่าบริการตัดกิ่ง	1,300.00	0.03	106,400.00	2.35
- รายได้อื่น ๆ	576,355.00	12.36	27,379.00	0.60
รวมรายได้เฉพาะธุรกิจ	577,655.00	12.39	133,779.00	2.95
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ				
- เงินเดือนและค่าจ้าง	4,189,407.00	89.84	3,512,713.00	77.54
- ค่าล่วงเวลา	418,644.00	8.98	495,584.00	10.94
- ค่าเบี้ยเลี้ยงปฏิบัติการภาคสนาม	82,290.00	1.76	83,110.00	1.83
- ค่าเชื้อเพลิง	221,529.00	4.75	180,718.00	3.99
- ค่าเบี้ยประกันภัย (พ.ร.บ.)	6,249.66	0.13	6,053.80	0.13
- ค่าซ่อมแซม	72,029.00	1.28	57,759.87	1.28
- ค่าเสื่อมราคาสินปลูกสร้างและอุปกรณ์	141,281.96	3.03	129,609.31	2.86
- ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	53,359.20	1.14	588,650.00	12.99
รวมค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	5,184,789.82	111.19	5,054,197.98	111.56
ขาดทุนเฉพาะธุรกิจ	(4,121,734.37)	(88.39)	(4,119,771.42)	(90.94)

	รายละเอียดประกอบงบการเงิน 6			
	รายละเอียดรายได้อื่น			
	ปี 25x6		ปี 25x5	
	บาท	%	บาท	%
ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร	5,591,732.03	0.16	6,128,330.26	0.18
รายได้ค่าเช่า/ไฟฟ้า	727,090.22	0.02	439,804.22	0.01
ค่าธรรมเนียมแรกเข้า	5,950.00	0.00	9,700.00	0.00
ค่าธรรมเนียมโอนหุ้น	500.00	0.00	850.00	0.00
รายได้จากการอบรมสมาชิก	11,900.00	0.00	19,400.00	0.00
ผลตอบแทนจากการลงทุนถือหุ้น	70,128.75	0.00	70,618.75	0.00
ดอกเบี้ยรับตามคำพิพากษา	102,630.90	0.00	102,630.90	0.00
รายได้ค่าบำรุงสถานีวิทย์	178,380.00	0.01	220,000.00	0.01
รายได้สนับสนุนการจัดงานครบรอบ 36 ปี	5,000.00	0.00	0.00	0.00
ดอกเบี้ยรับจากตัวแลกเงิน	0.00	0.00	151,153.84	0.00
รายได้ค่าเช่าร้านเซเว่น	231,069.89	0.01	217,000.00	0.01
รายได้ค่าเช่ารถแม็คโคร	443,315.50	0.01	1,109,561.00	0.03
กำไรจากการจำหน่ายทรัพย์สิน + แลกเปลี่ยนทรัพย์สิน	10,629.55	0.00	0.00	0.00
รายได้เบ็ดเตล็ด	5,669,114.40	0.16	1,094,246.19	0.03
	<u>13,047,441.24</u>	<u>0.37</u>	<u>9,563,295.16</u>	<u>0.27</u>

	รายละเอียดประกอบงบการเงิน 7			
	รายละเอียดค่าใช้จ่ายดำเนินงาน			
	ปี 25x6		ปี 25x5	
	บาท	%	บาท	%
เงินเดือนและค่าจ้าง	24,442,498.00	0.70	25,466,997.00	0.73
เงินเดือนพยาบาล	130,500.00	0.00	129,300.00	0.00
ค่าจ้างนิติกร	156,000.00	0.00	126,000.00	0.00
ค่าตอบแทนที่ปรึกษาสหกรณ์	365,000.00	0.01	275,000.00	0.01
ค่าตอบแทนผู้ตรวจสอบกิจการ	640,000.00	0.02	600,000.00	0.02
ค่าล่วงเวลา	2,969,898.00	0.08	2,753,684.00	0.08
ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ	905,075.00	0.03	790,825.00	0.02
ค่าเบี้ยปฏิบัติงานกรรมการ	2,959,984.00	0.08	2,721,680.00	0.08
บำเหน็จเจ้าหน้าที่	16,986,720.00	0.48	13,644,710.00	0.39
เงินสมทบกองทุนเงินทดแทน	198,268.00	0.01	180,180.00	0.01
เงินสมทบประกันสังคม	3,480,802.00	0.10	4,316,219.00	0.13
ค่ารักษาพยาบาล	240,477.50	0.01	299,351.00	0.01
ค่าเครื่องแบบคณะกรรมการ/เจ้าหน้าที่	1,539,411.75	0.04	1,190,207.00	0.03
เงินบริจาค	600,019.38	0.02	779,215.16	0.02
ค่าใช้จ่ายจัดงานปีใหม่	1,548,633.11	0.04	332,955.88	0.01
ค่าเครื่องเขียนแบบพิมพ์	2,480,873.50	0.07	2,456,853.16	0.07
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์	196,344.01	0.01	315,541.97	0.01
ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาสินทรัพย์	1,759,466.52	0.05	1,429,432.62	0.04
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	2,568,949.65	0.07	2,297,633.60	0.07
ค่าไฟฟ้าสนามกีฬา	9,863.20	0.00	4,638.91	0.00
ค่าใช้จ่ายศูนย์กีฬา	114,799.80	0.00	17,504.73	0.00
ค่าน้ำแข็งเบิกใช้	119,578.42	0.00	49,168.00	0.00
ค่าสื่อสาร	717,783.20	0.02	647,155.57	0.02
ค่าภาษี	738,356.54	0.02	764,378.20	0.02
ค่าตัดจ่ายซอฟต์แวร์	28,241.12	0.00	28,241.12	0.00
ค่าใช้จ่ายในการติดตามหนี้	55,670.00	0.00	0.00	0.00
ขาดทุนจากการตัดจำหน่ายเงินลงทุน	0.00	0.00	100,000.00	0.00
ค่าธรรมเนียมธนาคาร	927,605.21	0.03	1,161,006.46	0.03

	ปี 25x6		ปี 25x5	
	บาท	%	บาท	%
ค่าธรรมเนียมและค่าบำรุงสมาคมอุตสาหกรรม	11,214.95	0.00	50,000.00	0.00
ค่ารับรอง	5,327,957.14	0.15	5,566,514.35	0.16
ค่าตอบแทนจากการยืมเงิน	340,931.71	0.01	420,001.00	0.01
ค่าเบี้ยประกันภัย/พ.ร.บ.รถยนต์	195,304.93	0.01	179,271.67	0.01
ค่าโฆษณา	2,154,210.28	0.06	2,202,966.00	0.07
ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงคุณภาพระบบงาน	79,380.00	0.00	66,300.00	0.00
ค่าใช้จ่ายในการอบรมสมาชิก	66,925.00	0.00	8,425.00	0.00
ค่าใช้จ่ายในการอบรมกรรมการและเจ้าหน้าที่	436,675.00	0.01	449,594.26	0.01
ค่าใช้จ่ายในการประชุมใหญ่	3,561,215.60	0.10	3,278,715.56	0.10
ค่าใช้จ่ายดำเนินคดีและค่าธรรมเนียมศาล	331,763.43	0.01	571,601.08	0.02
ค่าใช้จ่ายดำเนินงานชุมนุมโคนมฯ	100,000.00	0.00	100,000.00	0.00
หนี้สงสัยจะสูญดอกเบี้ยตามคำพิพากษาค้างรับ	102,630.90	0.00	102,630.90	0.00
หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ระหว่างดำเนินคดี	0.00	0.00	(9,244,233.49)	(0.27)
หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้เจ้าหน้าที่	0.00	0.00	(4,551.00)	(0.00)
หนี้สงสัยจะสูญดอกเบี้ยและค่าปรับเงินกู้เจ้าหน้าที่ ค้างรับ	113,389.00	0.00	(157.00)	(0.00)
ค่าใช้จ่ายจัดงานครบรอบ 40 ปี	848,376.00	0.02	0.00	0.00
ค่าไฟฟ้าโรงสี	8,312.10	0.00	11,649.02	0.00
ค่าบริการขนส่งขาย	0.00	0.00	4,166.58	0.00
หนี้สงสัยจะสูญ-ลูกหนี้การค้าโรงสี	(4,000.00)	(0.00)	(19,000.00)	(0.00)
วัสดุโรงสีใช้ไป	0.00	0.00	33,119.50	0.00
ค่าใช้จ่ายตัดจ่าย	543,017.02	0.02	92,622.00	0.00
ค่าเสื่อมราคาทรัพย์สิน	3,287,052.58	0.09	2,831,153.77	0.08
ค่าของใช้สิ้นเปลือง-อื่น ๆ	5,528,170.77	0.16	4,827,639.82	0.14
หนี้สงสัยจะสูญ-เงินทดลองสวัสดิการสมาชิก	0.00	0.00	1,211,492.00	0.04
ค่าชดเชยเจ้าหน้าที่	106,000.00	0.22	0.00	0.00
ดอกเบี้ยเงินกู้ธนาคาร	7,556,674.01	0.22	0.00	0.00
ค่าดอกเบี้ยจ่ายตัวสัญญาใช้เงิน	505,958.89	0.01	0.00	0.00
ค่าใช้จ่ายในการรับเสด็จ	6,161,458.21	0.18	0.00	0.00
ค่าใช้จ่ายฟาร์มสาธิต	150,610.09	0.00	0.00	0.00
ขาดทุนจากการขาย + แลกเปลี่ยนทรัพย์สิน	4,818.41	0.00	0.00	0.00
	<u>104,398,927.93</u>	2.98	<u>75,617,799.40</u>	2.17

สหกรณ์โคนมฟิ่งบุญ จำกัด
งบกำไรขาดทุน/บริการ
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x6 และ 25x5

	ปี 25x6 บาท	ปี 25x5 บาท
ธุรกิจสินเชื่อ		
ดอกเบี้ยจ่าย	45,748.34	118,291.66
ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก	<u>5,053,903.17</u>	<u>4,385,919.89</u>
ต้นทุนบริการ	<u>5,099,651.51</u>	<u>4,504,211.55</u>
ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย		
ประเภทน้ำมัน		
สินค้าคงเหลือต้นปี	1,507,423.83	830,367.04
บวก ซื้อน้ำมันเชื้อเพลิง	174,844,059.00	161,634,092.70
ซื้อน้ำมันหล่อลื่น	2,253,386.50	2,302,143.50
ค่าใช้จ่ายในการซื้อ	<u>0.00</u>	<u>300.00</u>
รวม	178,604,869.33	164,766,903.24
หัก สินค้าคงเหลือสิ้นปี		
- สภาพปกติ	<u>1,243,731.31</u>	<u>1,507,423.83</u>
ต้นทุนขาย	<u>177,361,138.02</u>	<u>163,259,479.41</u>
สินค้าทั่วไปและสินค้าเกษตร		
สินค้าคงเหลือต้นปี	5,920,463.41	5,105,481.84
บวก ซื้อสินค้าทั่วไป	<u>42,728,465.17</u>	<u>40,998,202.57</u>
รวม	48,648,928.58	46,103,684.41
หัก สินค้าคงเหลือสิ้นปี		
- สภาพปกติ	<u>4,829,447.09</u>	<u>5,920,463.41</u>
ต้นทุนขาย	<u>43,819,481.49</u>	<u>40,183,221.00</u>

	ปี 25x6 บาท	ปี 25x5 บาท
สินค้าผ่อนชำระ		
สินค้าคงเหลือต้นปี	180,571.20	471,337.46
บวก ซื้อสินค้าผ่อนชำระ	<u>12,757,937.60</u>	<u>10,494,766.87</u>
รวม	12,938,508.80	10,966,104.33
หัก สินค้าคงเหลือสิ้นปี		
- สภาพปกติ	<u>530,569.17</u>	<u>180,571.20</u>
ต้นทุนขาย	<u>12,407,939.63</u>	<u>10,785,533.13</u>
วัตถุดิบอาหารสัตว์		
ซื้อวัตถุดิบอาหารสัตว์	10,004,186.04	10,128,360.64
หัก สินค้าคงเหลือสิ้นปี	<u>0.00</u>	<u>0.00</u>
ต้นทุนขาย	<u>10,004,186.04</u>	<u>10,128,360.64</u>
รวมต้นทุนขายธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	<u>243,592,745.18</u>	<u>224,356,594.18</u>
ธุรกิจรวบรวมผลิตผล		
นํ้านมดิบ		
ซื้อนํ้านมดิบ	122,406,958.78	163,445,782.50
หัก สินค้าคงเหลือสิ้นปี	<u>0.00</u>	<u>0.00</u>
ต้นทุนขาย	<u>122,406,958.78</u>	<u>163,445,782.50</u>
รวมต้นทุนขายธุรกิจรวบรวมผลิตผล	<u>122,406,958.78</u>	<u>163,445,782.50</u>

	ปี 25x6 บาท	ปี 25x5 บาท
ธุรกิจแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรและการผลิตสินค้า		
แปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร		
แปรรูปน้ำมันดิบ		
สินค้าคงเหลือต้นปี	182,105,684.63	187,991,014.19
บวก ต้นทุนการผลิต	<u>2,171,635,993.44</u>	<u>2,037,216,050.60</u>
รวม	2,353,741,678.07	2,225,207,064.79
หัก สินค้าเสื่อมสภาพเสียหายตัดบัญชี	41,156,103.11	17,738,445.48
หัก สินค้าคงเหลือสิ้นปี		
- สภาพปกติ	<u>341,380,530.02</u>	<u>182,105,684.63</u>
ต้นทุนขาย	<u>1,971,205,044.94</u>	<u>2,025,362,934.68</u>
แปรรูปผลิตภัณฑ์อื่น ๆ		
น้ำแข็ง		
สินค้าคงเหลือต้นปี	4,626.30	2,902.20
บวก ต้นทุนการผลิต	<u>2,291,518.59</u>	<u>2,437,930.89</u>
รวม	2,296,144.89	2,440,833.09
หัก สินค้าเบิกใช้เพื่อการดำเนินงาน	2,288,186.01	2,403,191.00
หัก สินค้าคงเหลือสิ้นปี		
- สภาพปกติ	<u>4,844.06</u>	<u>4,626.30</u>
ต้นทุนขาย	<u>3,114.82</u>	<u>33,015.79</u>
น้ำดื่ม		
สินค้าคงเหลือต้นปี	62,934.40	0.00
บวก ต้นทุนการผลิต	<u>789,004.01</u>	<u>747,982.97</u>
รวม	851,938.41	747,982.97
หัก สินค้าคงเหลือสิ้นปี		
- สภาพปกติ	<u>62,535.84</u>	<u>62,934.40</u>
ต้นทุนขาย	<u>789,402.57</u>	<u>685,048.57</u>

	ปี 25x6 บาท	ปี 25x5 บาท
รับจ้างผลิต		
สินค้าคงเหลือต้นปี	121,503,246.94	0.00
บวก ต้นทุนการผลิต	<u>259,964,625.14</u>	<u>257,472,802.99</u>
รวม	381,467,872.08	257,472,802.99
หัก สินค้าคงเหลือสิ้นปี		
- สภาพปกติ	<u>29,203,128.41</u>	<u>121,503,246.94</u>
ต้นทุนขาย	<u>352,264,743.67</u>	<u>135,969,556.05</u>
อาหารสัตว์		
สินค้าคงเหลือต้นปี	2,202,997.80	802,075.70
บวก ต้นทุนการผลิต	<u>482,173,553.20</u>	<u>417,587,239.91</u>
รวม	484,376,551.00	418,389,315.61
หัก สินค้าคงเหลือสิ้นปี		
- สภาพปกติ	<u>6,328,313.90</u>	<u>2,202,997.80</u>
ต้นทุนขาย	<u>478,048,237.10</u>	<u>416,186,317.81</u>
รวมต้นทุนขายธุรกิจแปรรูปผลิตผลและผลิตสินค้า	<u>2,802,310,543.10</u>	<u>2,578,236,872.90</u>
ธุรกิจการให้บริการและส่งเสริมการเกษตร		
สินค้าคงเหลือต้นปี	697,778.44	788,790.36
บวก ซื้อสินค้า	<u>3,895,545.14</u>	<u>3,508,612.77</u>
รวม	4,593,323.58	4,297,403.13
หัก สินค้าคงเหลือสิ้นปี		
- สภาพปกติ	<u>564,096.98</u>	<u>697,778.44</u>
	4,029,226.60	3,599,624.69
บวก ค่าใช้จ่ายในการผสมเทียม	<u>148,347.95</u>	<u>130,095.75</u>
ต้นทุนขาย/บริการ	<u>4,177,574.55</u>	<u>3,729,720.44</u>
รวมต้นทุนขาย/บริการ	<u>3,177,587,473.12</u>	<u>2,974,273,181.57</u>

สหกรณ์โคนมที่งบุญจำกัด
งบต้นทุนการผลิต
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x6 และ 25x5

	ปี 25x6 บาท	ปี 25x5 บาท
ธุรกิจแปรรูปผลิตผลการเกษตรและการผลิตสินค้า		
แปรรูปผลิตผลการเกษตร		
แปรรูปน้ำนมดิบ		
วัตถุดิบคงเหลือต้นปี	43,414,172.79	15,539,885.10
บวก ซื้อนมดิบ	1,329,665,236.72	1,207,237,429.30
ค่าใช้จ่ายในการซื้อ	<u>1,419,050.00</u>	<u>1,166,520.00</u>
รวม	1,374,498,459.51	1,223,943,834.40
หัก วัตถุดิบคงเหลือสิ้นปี	<u>130,872,102.87</u>	<u>43,414,172.79</u>
วัตถุดิบใช้ไปในการผลิต	1,243,626,356.64	1,180,529,661.61
บวก เงินเดือนและค่าจ้าง	49,951,471.00	39,997,574.62
ค่าล่วงเวลาและอาหาร	21,670,091.95	19,909,603.19
บวก ค่าใช้จ่ายในการผลิต		
- ค่าเชื้อเพลิงและน้ำมันเตา	27,451,829.32	23,845,450.92
- ค่าไฟฟ้า	32,396,886.78	28,363,236.92
- วัสดุที่ใช้ในการผลิต	704,199,499.74	647,320,174.38
- ค่าซ่อมแซม	17,168,465.42	16,439,217.86
- ค่าวัสดุอุปกรณ์	26,701,658.85	17,849,230.15
- ค่าเบี้ยประกันภัย	142,433.00	150,206.07
- ค่าพัฒนาวิธีการตรวจสอบคุณภาพน้ำนม	482,750.00	398,470.19
- ค่าของใช้สิ้นเปลือง	14,365,502.61	12,557,514.57
- ค่าน้ำแข็งเบกใช้	0.00	11,775.72
- ค่าใช้จ่ายตัดจ่าย	1,436,196.08	1,167,969.95
- ค่าเสื่อมราคาอาคารโรงงาน	5,574,271.63	5,477,111.72
- ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรและอุปกรณ์	<u>26,468,580.42</u>	<u>43,198,852.73</u>
ต้นทุนการผลิต	<u><u>2,171,635,993.44</u></u>	<u><u>2,037,216,050.60</u></u>

	ปี 25x6 บาท	ปี 25x5 บาท
การผลิตน้ำแข็ง		
เงินเดือนและค่าจ้าง	978,388.00	658,722.00
ค่าล่วงเวลา	183,538.00	226,300.00
บวก ค่าใช้จ่ายในการผลิต		
- ค่าไฟฟ้า	1,064,896.80	1,067,295.12
- ค่าซ่อมแซม	63,595.79	143,353.55
- ค่าเสื่อมราคาอาคารและสิ่งปลูกสร้าง	0.00	74,886.87
- ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรและอุปกรณ์	1,100.00	265,873.35
- ค่าใช้จ่ายอื่น	0.00	1,500.00
ต้นทุนการผลิต	<u>2,291,518.59</u>	<u>2,437,930.89</u>
การผลิตน้ำดื่ม		
วัตถุดิบคงเหลือต้นปี	0.00	0.00
ซื้อวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต	746,180.85	568,383.75
รวม	746,180.85	568,383.75
หัก วัตถุดิบคงเหลือสิ้นปี	84,955.00	0.00
วัตถุดิบใช้ไปในการผลิต	661,225.85	568,383.75
บวก เงินเดือนและค่าจ้าง	7,200.00	5,400.00
ค่าใช้จ่ายในการผลิต		
- ค่าซ่อมแซม	20,265.00	35,140.00
- ค่าเสื่อมราคา-อาคารและสิ่งปลูกสร้าง	10,813.20	8,109.90
- ค่าเสื่อมราคา-เครื่องจักรและอุปกรณ์	81,999.96	61,499.97
- ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	7,500.00	69,449.35
ต้นทุนการผลิต	<u>789,004.01</u>	<u>747,982.97</u>

	ปี 25x6 บาท	ปี 25x5 บาท
การรับจ้างผลิต		
ซื้อนมดิบ	163,306,564.80	167,896,969.20
ซื้อวัตถุดิบ	<u>3,870,881.26</u>	<u>1,230,320.00</u>
รวม	167,177,446.06	169,127,289.20
หัก วัตถุดิบคงเหลือสิ้นปี	<u>0.00</u>	<u>0.00</u>
วัตถุดิบใช้ไปในการผลิต	167,177,446.06	169,127,289.20
บวก เงินเดือนและค่าจ้าง	0.00	2,298,407.38
ค่าล่วงเวลาและอาหาร	2,907,067.05	75,194.81
บวก ค่าใช้จ่ายในการผลิต		
- ค่าเชื้อเพลิงและน้ำมันเตา	3,555,643.08	2,162,205.48
- ค่าไฟฟ้า	4,334,070.33	3,603,675.77
- ซื้อวัสดุที่ใช้ในการผลิต	73,023,610.44	73,905,745.75
- ค่าซ่อมแซม	2,139,443.32	1,939,931.50
- ค่าวัสดุอุปกรณ์	4,966,069.99	3,020,561.31
- ค่าของใช้สิ้นเปลือง	<u>1,861,274.87</u>	<u>1,339,791.79</u>
ต้นทุนการผลิต	<u>259,964,625.14</u>	<u>257,472,802.99</u>

	ปี 25x6	ปี 25x5
	บาท	บาท
การผลิตอาหารสัตว์		
วัตถุดิบคงเหลือต้นปี	16,600,823.66	15,528,129.32
บวก ซื้อวัตถุดิบ	449,108,124.46	381,225,682.99
ค่าใช้จ่ายในการซื้อ	<u>355,506.00</u>	<u>285,289.00</u>
รวม	466,064,454.12	397,039,101.31
หัก วัตถุดิบคงเหลือสิ้นปี	<u>27,322,104.15</u>	<u>16,600,823.66</u>
วัตถุดิบใช้ไปในการผลิต	438,742,349.97	380,438,277.65
บวก เงินเดือนและค่าจ้าง	7,920,822.00	6,783,618.00
ค่าล่วงเวลา	3,667,671.00	2,735,563.00
บวก ค่าใช้จ่ายในการผลิต		
- ค่าเชื้อเพลิงและน้ำมันเตา	3,423,222.00	2,748,895.00
- ค่าไฟฟ้า	9,599,646.06	7,968,887.80
- ค่าซ่อมแซม	3,323,171.08	2,288,209.18
- ค่าของใช้สิ้นเปลือง	3,816,840.05	4,095,569.79
- กระทบใช้ไป	10,900,503.31	8,961,445.10
- ค่าเสื่อมราคาอาคารโรงงาน	466,720.89	491,183.37
- ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรและอุปกรณ์	<u>312,606.84</u>	<u>1,075,591.02</u>
ต้นทุนการผลิต	<u>482,173,553.20</u>	<u>417,587,239.91</u>
รวมต้นทุนการผลิต	<u><u>2,916,854,694.38</u></u>	<u><u>2,715,462,007.36</u></u>

จากงบกำไรขาดทุนของสหกรณ์และรายละเอียดประกอบงบการเงินของสหกรณ์โคนมฟิ่งบุญ จำกัด ปี 25x6 และ 25x5 แสดงให้เห็นว่าผลการดำเนินงานปี 25x6 สหกรณ์มีรายได้รวมทั้งสิ้น 3,739.35 ล้านบาท มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 3,629.76 ล้านบาท จึงมีกำไรสุทธิ 109.59 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 3.13 ของยอดขาย/บริการ โดยมีอัตราการเติบโตของกำไรร้อยละ 8.47

ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์ยอดขาย/บริการ กับต้นทุนขาย/บริการจะเห็นได้ว่าสหกรณ์มีต้นทุนขาย/บริการ สูงถึงร้อยละ 90.65 ทำให้มีกำไรขั้นต้นเพียงร้อยละ 9.35 และมีรายได้เฉพาะธุรกิจร้อยละ 6.30 ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ ถึงร้อยละ 9.91 จึงมีผลทำให้กำไรเฉพาะธุรกิจร้อยละ 5.74 ของขาย/บริการ ในขณะที่รายได้ อื่น ๆ ก็มีไม่มากและมีค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่ำ จึงมีผลทำให้สหกรณ์มีอัตรากำไรร้อยละ 3.13 ทั้งนี้เมื่อพิจารณา อัตราส่วนเทียบกับอัตราส่วนมาตรฐานของสหกรณ์การเกษตรสหกรณ์โคนมฟิ่งบุญ จำกัด จัดเป็นสหกรณ์ ขนาดใหญ่มาก ซึ่งอัตราส่วนมาตรฐานกำไรขั้นต้น ร้อยละ 7.76 และอัตราส่วนมาตรฐานค่าใช้จ่าย ร้อยละ 3.18 และอัตราส่วนมาตรฐานกำไรสุทธิร้อยละ 2.88 จะเห็นได้ว่าอัตราส่วนของสหกรณ์โคนมฟิ่งบุญ จำกัด สูงกว่ามาตรฐานเฉลี่ยของสหกรณ์ภาคการเกษตรขนาดใหญ่มาก

และถ้าวิเคราะห์เฉพาะธุรกิจของสหกรณ์ในปี 25x6 กำไรเฉพาะธุรกิจของสหกรณ์สูงที่สุด ได้แก่ ธุรกิจแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตรและการผลิตสินค้า ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจสินเชื่อ และธุรกิจ รวบรวมผลผลิต ตามลำดับ ในขณะที่ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร ปีนี้ขาดทุนจำนวน 4.12 ล้านบาท เนื่องจากค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจสูงถึง 5.18 ล้านบาทซึ่งธุรกิจนี้เป็นธุรกิจบริการซึ่งสหกรณ์ต้องให้ บริการแก่สมาชิกผู้เลี้ยงโคนมและต้องจ้างสัตวแพทย์ด้วยต้นทุนเงินเดือนที่สูงดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ธุรกิจ รายการ	สินเชื่อ		การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย		รวบรวมผลผลิต	
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
รายได้	12,362,043.52	100.00	256,670,494.22	100.00	125,176,806.08	100.00
หัก ต้นทุนขาย/บริการ	5,099,651.51	41.25	243,592,745.18	94.90	122,406,958.78	97.79
กำไรขั้นต้น	7,262,392.01	58.75	13,077,749.04	5.10	2,769,847.22	2.21
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ	4,996,713.26	40.42	630,270.12	0.25	171,974.00	0.14
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	8,497,224.69	68.74	9,591,182.75	3.74	0.00	0.00
กำไรสุทธิ	3,761,880.58	30.43	4,081,082.74	1.59	2,941,821.22	2.35

ตารางการวิเคราะห์ธุรกิจสหกรณ์โคนมฟิ่งบุญ จำกัด ปี 25X6 (ต่อ)						
ธุรกิจ รายการ	สินเชื่อ		การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย		รวบรวมผลผลิต	
	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
รายได้	4,662,975.00	100.00	3,106,327,937.26	100.00	3,505,200,256.00	100.00
หัก ต้นทุนขาย/บริการ	4,177,574.55	89.59	2,802,310,543.10	90.21	3,177,587,473.12	90.65
กำไรขั้นต้น	485,400.45	10.41	304,017,394.16	9.79	327,612,782.8	9.35
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ	577,655.00	12.39	214,510,618.37	6.90	220,851,477.08	6.30
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	5,184,789.82	111.19	324,242,685.84	10.44	347,515,883.10	9.91
กำไร (ขาดทุน) สุทธิ	(4,121,734.37)	(88.39)	194,285,326.69	6.25	200,948,376.86	5.74
		บวก	รายได้อื่น		13,047,441.24	0.37
		หัก	ค่าใช้จ่ายดำเนินการ		104,398,863.93	2.98
			กำไรสุทธิ		109,596,954.17	3.13

ประเด็นการวิเคราะห์

จากรายละเอียดกำไร เฉพาะธุรกิจของสหกรณ์ให้นักศึกษาวิเคราะห์ขาย/บริการ ต้นทุนขาย/บริการ กำไรขั้นต้น กำไรเฉพาะธุรกิจ ค่าใช้จ่าย เฉพาะธุรกิจและกำไรเฉพาะธุรกิจเชิงเปรียบเทียบในปี 25x6 และเปรียบเทียบกับปี 25x5 ธุรกิจใดสหกรณ์ควรจะดำเนินการมากที่สุดตามลำดับ เพราะอะไร

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 2.3.4 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 2.3.4
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 2 ตอนที่ 2.3 เรื่องที่ 2.3.4

ตอนที่ 2.4

งบกระแสเงินสดของสหกรณ์

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 2.4 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวข้อเรื่อง

- เรื่องที่ 2.4.1 เงินสดจากการดำเนินงานของสหกรณ์
- เรื่องที่ 2.4.2 เงินสดจากการลงทุนและจัดหาเงินทุนของสหกรณ์
- เรื่องที่ 2.4.3 การใช้ประโยชน์จากงบกระแสเงินสดของสหกรณ์

แนวคิด

1. เงินสดจากการดำเนินงานของสหกรณ์ เป็นเงินสดจากกิจกรรมหลักที่ก่อให้เกิดรายได้ของสหกรณ์และกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมการลงทุน หรือกิจกรรมจัดหาเงิน
2. เงินสดจากการลงทุนของสหกรณ์เป็นเงินสดจากการซื้อและจำหน่ายสินทรัพย์ระยะยาว และเงินลงทุนอื่นซึ่งไม่รวมอยู่ในรายการเทียบเท่าเงินสด ส่วนเงินสดจากการจัดหาเงินทุนของสหกรณ์เป็นกิจกรรมที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในขนาดและองค์ประกอบของส่วนเจ้าของและส่วนกั๊ยมของสหกรณ์
3. การใช้ประโยชน์จากงบกระแสเงินสดของสหกรณ์เป็นการพิจารณาข้อมูลในงบกระแสเงินสด เพื่อจะทำให้ทราบเกี่ยวกับการรับและการใช้จ่ายเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดของสหกรณ์ทราบความแตกต่างระหว่างกำไรสุทธิ กับกระแสเงินสดสุทธิ

วัตถุประสงค์

- เมื่อศึกษาตอนที่ 2.4 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ
1. วิเคราะห์รายการเงินสดจากการดำเนินงานของสหกรณ์ได้
 2. วิเคราะห์รายการเงินสดจากการลงทุนและจัดหาเงินทุนของสหกรณ์ได้
 3. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในรายงานกระแสเงินสดสุทธิของสหกรณ์ได้

ความนำ

ในการจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะดังกล่าวไว้ในตอนที่ 2.1 แล้วแต่ สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงิน ซึ่งสหกรณ์ดำเนินธุรกิจสินเชื่อ ต้องบริหารกระแสเงินสดเพื่อให้ทราบถึงแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินสด จึงกำหนดให้รายงานทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ต้องจัดทำงบกระแสเงินสด เพื่อประโยชน์ในการบริหารธุรกิจของสหกรณ์

งบกระแสเงินสด หมายถึง รายการแสดงถึงการได้มาและใช้ไปของเงินสด และรายการเทียบเท่าเงินสดในระหว่างรอบระยะเวลาบัญชี โดยจำแนกเป็น กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน ซึ่งรายการเทียบเท่าเงินสดหมายถึงเงินลงทุนระยะสั้นที่มีสภาพคล่องสูงซึ่งพร้อมที่จะเปลี่ยนเป็นเงินสดในจำนวนที่ทราบได้และมีความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงในมูลค่าน้อยหรือไม่มีในสำคัญ (ตามมาตราฐานบัญชี ฉบับที่ 7 ปรับปรุง 2555)

จากความหมายของงบกระแสเงินสดดังกล่าวจะเห็นได้ว่างบกระแสเงินสดมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วนได้แก่ 1) กิจกรรมดำเนินงาน หมายถึง กิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้หลักของกิจการ และกิจกรรมอื่นที่มีใช้กิจกรรมลงทุนหรือกิจกรรมจัดหาเงิน 2) กิจกรรมลงทุน หมายถึง การซื้อและจำหน่ายทรัพย์สินระยะยาวและเงินอื่นไม่รวมอยู่ในรายการเทียบเท่าเงินสด 3) กิจกรรมจัดหาเงิน หมายถึง กิจกรรมที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในขนาดและองค์ประกอบของส่วนเจ้าของและส่วนกู้ยืมของกิจการ

สำหรับการแสดงกระแสเงินสดทั่วไปแยกแสดงได้ดังนี้

กิจกรรมดำเนินงาน สามารถแยกแสดงได้ 2 วิธีคือ 1) วิธีทางตรง แสดงเงินสดรับและเงินสดจ่ายตามลักษณะของรายการหลักที่สำคัญ และ 2) วิธีทางอ้อม แสดงด้วยยอดกำไรหรือขาดทุนสุทธิปรับปรุงด้วยผลกระทบของรายการที่ไม่เกี่ยวกับเงินสดและรายการค้างรับ ค้างจ่ายของเงินสดและเงินสดจ่ายในอดีตหรือในอนาคตและรายการของรายได้หรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับกระแสเงินสดจากการลงทุนหรือจัดหาเงิน

กิจกรรมลงทุน และกิจกรรมจัดหาเงิน แสดงกระแสเงินสดรับและเงินสดจ่ายแยกตามลักษณะรายการที่สำคัญ

ทั้งกิจกรรมดำเนินงาน กิจกรรมลงทุน และกิจกรรมจัดหาเงิน จะนำไปสู่การแสดงกระแสเงินสดเป็นยอดสุทธิ อาจแสดงด้วยยอดสุทธิดังนี้ 1) เงินสดรับและจ่ายแทนลูกค้า ถ้ากระแสเงินสดสะท้อนถึงกิจกรรมของลูกค้ามากกว่ากิจกรรมของกิจการรวมและ 2) เงินสดรับและเงินสดจ่ายของรายการหมุนเร็วจำนวนมากและอายุถึงกำหนดสั้น

สำหรับกรณีสถาบันทางการเงิน กระแสเงินสดที่เกิดจากแต่ละกิจกรรมดังต่อไปนี้ อาจแสดงด้วยยอดสุทธิ 1) เงินสดรับและจ่ายสำหรับการรับฝากเงินและรายการจ่ายคืนเงินฝากที่ระบุวันถึงกำหนดไว้แน่นอน 2) การนำเงินไปฝากและถอนเงินฝากจากสถาบันการเงินอื่นและ 3) เงินสดที่จ่ายล่วงหน้าเพื่อลูกค้าและเงินให้แก่ลูกค้า การจ่ายคืนเงินล่วงหน้าเพื่อลูกค้าและเงินกู้ยืมดังกล่าวนี้

สหกรณ์ออมทรัพย์รวยทรัพย์จำกัด
งบกระแสเงินสด
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x6 และ 25x5

	ปี 25x6	ปี 25x5
	บาท	บาท
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
กำไรสุทธิ	43,164,778.36	37,715,250.56
รายการปรับปรุงเพื่อกระทบยอดกำไร (ขาดทุน) สุทธิเป็นเงินสดสุทธิ จากกิจกรรมดำเนินงาน		
ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์	87,617.27	84,400.42
หนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ตามคำพิพากษา	(63,051.78)	218,123.89
ค่าตกแต่งสำนักงานตัดจ่าย	40,698.00	17,800.00
สำรองบำเหน็จเจ้าหน้าที่ เพิ่มขึ้น (ลดลง)	242,860.00	341,460.00
ค่าสมทบกองทุนสงเคราะห์สมาชิกผู้ถึงแก่กรรม	750,000.00	750,000.00
ดอกเบี้ยเงินให้สมาชิกกู้ค้างรับ (เพิ่มขึ้น) ลดลง	66,326.56	(42,708.54)
ดอกเบี้ยเงินฝาก-หุ้นชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด ค้างรับ (เพิ่มขึ้น) ลดลง	567,212.43	(532,356.91)
ดอกเบี้ยพันธบัตร-ธนาคารแห่งประเทศไทย ค้างรับ (เพิ่มขึ้น) ลดลง	(1,095.94)	596,724.71
ดอกเบี้ยเงินฝากสหกรณ์ค้างรับ (เพิ่มขึ้น) ลดลง	1,462,544.83	(68,928.52)
ดอกเบี้ยเงินฝากออมสินพิเศษ งวดที่ 51 ค้างรับ (เพิ่มขึ้น) ลดลง	(175,344.00)	0.00
ดอกเบี้ยลูกหนี้ตามคำพิพากษาค้างรับ (เพิ่มขึ้น) ลดลง	0.00	2,728.13
ค่าตอบแทนค้างจ่าย เพิ่มขึ้น (ลดลง)	(25,000.00)	10,000.00
ค่าตรวจสอบกิจการค้างจ่ายเพิ่มขึ้น (ลดลง)	0.00	(60,000.00)
จ่ายสำรองบำเหน็จเจ้าหน้าที่	0.00	(303,120.00)
ดอกเบี้ยเงินฝากประจำค้างจ่ายเพิ่มขึ้น (ลดลง)	5,705.82	6,168.51
ค่าสอบบัญชีค้างจ่ายเพิ่มขึ้น (ลดลง)	0.00	60,000.00
กำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงานก่อนการเปลี่ยนแปลง	46,123,251.55	38,795,542.25
ในสินทรัพย์และหนี้สินดำเนินงาน		
สินทรัพย์ดำเนินงาน (เพิ่มขึ้น)		
ลูกหนี้เงินกู้	(50,087,546.36)	(73,799,180.04)
ลูกหนี้เงินกู้สามัญ-รอกการชำระหนี้	(246,891.39)	0.00
ลูกหนี้ตามคำพิพากษา	63,051.78	50,095.84
วัสดุสำนักงานคงเหลือ	(839.34)	4,266.51
ค่าใช้จ่ายวันประชุมใหญ่จ่ายล่วงหน้า	(30,000.00)	0.00
เงินทอรองดำเนินคดี	(7,000.00)	0.00

สหกรณ์ออมทรัพย์รวยทรัพย์ จำกัด
งบกระแสเงินสด (ต่อ)
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x6 และ 25x5

	ปี 25x6	ปี 25x5
	บาท	บาท
หนี้สินดำเนินงานเพิ่มขึ้น (ลดลง)		
เงินรอจ่ายคืน	14,708.07	(15,473.89)
เงินค้างจ่าย ทุนการศึกษาบุตรสมาชิก	0.00	(9,793.14)
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	0.00	60,000.00
ค่าเบี้ยประกัน บริษัท ธนชาติประกันชีวิต จำกัด รอนำส่ง	20,960.89	22,551.59
ภาษีหัก ณ ที่จ่ายรอนำส่ง	(1,996.50)	1,996.50
ค่าหุ้นแรกเข้ารับล่วงหน้า	100.00	(100.00)
ค่าธรรมเนียมแรกเข้ารับล่วงหน้า	20.00	(20.00)
เงินสดสุทธิได้มา (ใช้ไป) จากกิจกรรมดำเนินงาน	<u>(4,152,181.30)</u>	<u>(34,890,114.38)</u>
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน (เพิ่มขึ้น) ลดลง		
พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย	0.00	37,000,000.00
เงินสดจ่ายซื้อหุ้นชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จำกัด	0.00	(73,000.00)
เงินสดจ่ายซื้อเครื่องใช้สำนักงาน	(58,016.62)	(103,576.00)
เงินสดจ่ายค่าตกแต่งสำนักงาน	(114,490.00)	(89,000.00)
เงินสดสุทธิได้มา (ใช้ไป) จากกิจกรรมลงทุน	<u>(172,506.62)</u>	<u>36,734,424.00</u>
กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินเพิ่มขึ้น (ลดลง)		
เงินรับฝาก	3,504,781.65	4,160,774.83
ทุนเรือนหุ้น	40,225,110.00	44,771,690.00
เงินทอรองจ่ายทุนสาธารณประโยชน์	0.00	(1,162,936.06)
เงินสดจ่ายค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย	(10,000.00)	(10,000.00)
เงินสดจ่ายเงินปันผล	(27,125,732.17)	(26,987,282.77)
เงินสดจ่ายเงินเฉลี่ยคืน	(3,001,881.71)	(3,421,492.38)
เงินสดจ่ายโบนัสกรรมการและเจ้าหน้าที่	(575,000.00)	(628,602.50)
เงินสดจ่ายทุนสงเคราะห์สมาชิกผู้ถึงแก่กรรม	(860,000.00)	(1,080,000.00)
เงินสดจ่ายทุนสาธารณประโยชน์	(953,983.00)	(1,160,260.94)
เงินสดสุทธิได้มา (ใช้ไป) จากกิจกรรมจัดหาเงิน	<u>11,203,294.77</u>	<u>14,481,890.18</u>
เงินสดสุทธิเพิ่มขึ้น	6,878,606.85	16,326,199.80
เงินสด ณ วันต้นปี	<u>314,163,214.06</u>	<u>297,837,014.26</u>
เงินสด ณ วันสิ้นปี	321,041,820.91	314,163,214.06

เรื่องที่ 2.4.1 เงินสดจากการดำเนินงานของสหกรณ์

งบกระแสเงินสดเป็นงบที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงรายการได้มาและใช้ไปของเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดในรอบระยะเวลาบัญชีหนึ่ง โดยจำแนกกิจกรรมหลักของสหกรณ์ได้แก่ กิจกรรมดำเนินงาน (Operating Activities) หรือเงินสดจากการดำเนินงานของสหกรณ์ กิจกรรมลงทุน (Investing Activities) หรือเงินสดจากการลงทุนและกิจกรรมจัดหาเงินทุน (Financing Activities) หรือเงินสดจากการจัดหาเงินทุนของสหกรณ์ งบกระแสเงินสดมีประโยชน์ด้วยผู้ใช้งบการเงินในการประเมินความสามารถในการก่อให้เกิดเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดของสหกรณ์ รวมทั้งความจำเป็นของสหกรณ์ในการใช้กระแสเงินสดนั้น ในเรื่องนี้จะกล่าวเฉพาะเงินสดจากการดำเนินงานของสหกรณ์เท่านั้น ซึ่งงบกระแสเงินสดจะใช้สำหรับสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ ส่วนสหกรณ์ประเภทอื่นกรมตรวจบัญชีไม่กำหนดให้สหกรณ์ต้องจัดทำ

เงินสดจากการดำเนินงานของสหกรณ์หรือเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน หมายถึง กิจกรรมหลักที่ก่อให้เกิดรายได้ของสหกรณ์และกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมลงทุนหรือกิจกรรมการจัดหาเงิน ตัวอย่างกระแสเงินสดจากการดำเนินงานของสหกรณ์ทั้งเงินสดรับและเงินสดจ่ายดังนี้

เงินสดรับ

1. เงินสดรับจากการขายสินค้าและการให้บริการ
2. การรับชำระหนี้จากลูกหนี้
3. เงินสดรับจากรายได้ค่าสิทธิ ค่าธรรมเนียม ค่านายหน้าและรายได้อื่น
4. ดอกเบี้ยรับและเงินปันผลรับจากการลงทุน
5. เงินสดรับอื่น ๆ เช่น ใบบริจาคค่าภาษีเงินได้ ฯลฯ

เงินสดจ่าย

1. เงินสดจ่ายค่าซื้อสินค้าและบริการ
2. เงินสดจ่ายแก่เจ้าหนี้
3. ดอกเบี้ยจ่าย
4. ค่าภาษี ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ
5. เงินสดจ่ายอื่น ๆ ที่ไม่สามารถระบุเจาะจงได้กับกิจกรรมลงทุนและกิจกรรมจัดหาเงิน

สำหรับกระแสเงินสดจากการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ก็จะต่างกับธุรกิจทั่วไป ในสหกรณ์ออมทรัพย์ กระแสเงินสดจากการดำเนินงานจะประกอบด้วย รายการลูกหนี้เงินให้สมาชิก ลูกหนี้อื่น ๆ เงินรอเรียกคืน วัสดุสำนักงาน เงินทดรองจ่ายต่าง ๆ รวมทั้งหนี้สินดำเนินงานที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือได้จ่ายไป ตัวอย่างเช่นถ้าในระหว่างปี สหกรณ์ได้จ่ายเงินกู้เพิ่มขึ้น จำนวน 50 ล้านบาทเศษจะเป็นเงินสดจ่ายที่เพิ่มขึ้น 50 ล้านบาทเศษ หรือกรณีสหกรณ์มีการจ่ายเงินทดรองดำเนินคดีเพิ่มขึ้น 7 พันบาทเศษ จะเป็นเงินสดจ่ายเพิ่มขึ้น 7 พันบาทเศษ

ส่วนในด้านหนี้สินดำเนินงาน เช่น เงินร่อยจ่ายคืนเพิ่มขึ้น 1 หมื่นบาทเศษ ก็จัดเป็นเงินสดรับเพิ่ม หรือเงินค่าเบี้ยประกันภัย บริษัทชนชาติประกันชีวิตรอนาสง เพิ่มขึ้น 2 หมื่นบาทเศษ เป็นหนี้สินที่สหกรณ์ จะต้องนำส่งก็เป็นหนี้สินที่เพิ่มขึ้น จัดเป็นเงินสดรับที่เพิ่มขึ้น และกรณีภาษีหัก ณ ที่จ่ายรอนาสงลดลงจำนวน 1 พันบาทเศษ ก็จัดเป็นเงินสดจ่ายที่ลดลง

ตัวอย่างกระแสเงินสดจากการดำเนินงานของ สหกรณ์ออมทรัพย์รวยทรัพย์ จำกัด ปี 25x6 และ 25x5 (ส่วนหนึ่งของเงินสดจากการดำเนินงานของสหกรณ์ในงบกระแสเงินสดในเรื่องที่ 2.4.3) ดังนี้

สหกรณ์ออมทรัพย์รวยทรัพย์จำกัด		
งบกระแสเงินสด		
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x6 และ 25x5		
	ปี 25x6	ปี 25x5
	บาท	บาท
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
กำไรสุทธิ		
รายการปรับปรุงเพื่อกระทบยอดกำไร (ขาดทุน) สุทธิเป็นเงินสดสุทธิ		
จากการดำเนินงาน		
.....		
.....		
กำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงานก่อนการเปลี่ยนแปลง	46,123,251.55	38,795,542.25
ในสินทรัพย์และหนี้สินดำเนินงาน		
สินทรัพย์ดำเนินงาน (เพิ่มขึ้น) ลดลง		
ลูกหนี้เงินให้สมาชิกกู้	(50,087,546.36)	(73,799,180.04)
ลูกหนี้เงินกู้สามัญ-รอกการชำระหนี้	(246,891.39)	0.00
ลูกหนี้ตามคำพิพากษา	63,051.78	50,095.84
วัสดุสำนักงาน	(839.34)	4,266.51
เงินตรรองดำเนินคดี	(7,000.00)	0.00
ค่าใช้จ่ายวันประชุมใหญ่จ่ายล่วงหน้า	(30,000.00)	0.00
หนี้สินดำเนินงานเพิ่มขึ้น (ลดลง)		
เงินร่อยจ่ายคืน	14,708.07	(15,473.89)
เงินค้ำจ่ายทุนการศึกษาบุตรสมาชิก	0.00	(9,793.14)
ค่าใช้จ่ายค้ำจ่าย	0.00	60,000.00
ค่าเบี้ยประกัน บ. ชนชาติประกันชีวิต จำกัดรอนาสง	20,960.89	22,551.59
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย รอนาสง	(1,996.50)	1,996.50
ค่าหุ้นแรกเข้ารับล่วงหน้า	100.00	(100.00)
ค่าธรรมเนียมแรกเข้ารับล่วงหน้า	20.00	(20.00)
เงินสดสุทธิได้มา (ใช้ไป) จากกิจกรรมดำเนินงาน	(4,152,181.30)	(34,890,114.38)

ประเด็นการวิเคราะห์

เงินสดจากการดำเนินงานของสหกรณ์ทั้งเงินสดรับและเงินสดจ่าย ควรจะมีรายการได้อีกบ้าง เงินสดจากการดำเนินงานของสหกรณ์นี้น่าจะนำไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 2.4.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 2.4.1
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 2 ตอนที่ 2.4 เรื่อง 2.4.1

เรื่องที่ 2.4.2 เงินสดจากการลงทุนและการจัดหาเงินทุนของสหกรณ์

เงินสดจากการลงทุนของสหกรณ์หรือเงินสดจากกิจกรรมลงทุน หมายถึง การซื้อและจำหน่ายสินทรัพย์ระยะยาวและเงินลงทุนอื่น ซึ่งไม่รวมอยู่ในรายการเทียบเท่าเงินสด กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนนี้ จะแสดงให้เห็นถึงเงินสดที่สหกรณ์ได้จ่ายไป เพื่อซื้อทรัพยากรต่าง ๆ หรือสินทรัพย์ที่จะก่อให้เกิดรายได้หรือกระแสเงินสดรับในอนาคตรวมทั้งรายการเกี่ยวกับการให้กู้ยืมเงินและการจัดเก็บเงินจากการให้กู้ยืมนั้น

ตัวอย่างกระแสเงินที่เกิดจากกิจกรรมลงทุนมีดังนี้

เงินสดรับ

1. จากการขายที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนและสินทรัพย์ระยะยาวอื่น
2. จากการขายหลักทรัพย์ หุ้นหุ้นหรือหุ้นกู้ของกิจการอื่นที่มีใช้รายการเทียบเท่าเงินสด
3. จากการรับชำระหนี้เงินกู้
4. จากการขายตราสารล่วงหน้า สัญญาขายเงินตราล่วงหน้า

เงินสดจ่าย

1. การซื้อที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนและสินทรัพย์ระยะยาวอื่น
2. การซื้อหลักทรัพย์ หุ้นหุ้นหรือหุ้นกู้ของกิจการอื่นที่มีใช้รายการเทียบเท่าเงินสด
3. เงินสดที่จ่ายเป็นเงินล่วงหน้าเพื่อลูกค้าและเงินให้กู้ยืมแก่บุคคลอื่น
4. การซื้อตราสารล่วงหน้า สัญญาซื้อเงินตราล่วงหน้า

สำหรับของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นตัวอย่างกระแสเงินสดจากกิจกรรมการลงทุนของสหกรณ์ปรากฏว่าสหกรณ์ไม่ได้ลงทุนเพิ่มแต่อย่างใด (ทั้งการให้สินเชื่อ การลงทุนในหลักทรัพย์หรือพันธบัตรต่าง ๆ หรือฝากสถาบันการเงินอื่น ๆ) แต่ลงทุนซื้อสินทรัพย์เพิ่ม เป็นต้น ตัวอย่าง กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์รายทรัพย์ จำกัด ปี 25x6 และ 25x5 (ส่วนหนึ่งของเงินสดจากการดำเนินงานของสหกรณ์ในงบกระแสเงินสดในเรื่อง 2.4.3) ดังนี้

สหกรณ์ออมทรัพย์รวยทรัพย์จำกัด		
งบกระแสเงินสด		
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x6 และ 25x5		
	ปี 25x6	ปี 25x5
	บาท	บาท
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
กำไรสุทธิ		
รายการปรับปรุงเพื่อกระทบยอดกำไร (ขาดทุน) สุทธิเป็นเงินสดสุทธิ		
จากการดำเนินงาน		
.....		
.....		
กำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงานก่อนการเปลี่ยนแปลง	46,123,251.55	38,795,542.25
ในสินทรัพย์และหนี้สินดำเนินงาน		
.....		
.....		
เงินสดสุทธิได้มา (ใช้ไป) จากกิจกรรมดำเนินงาน	(4,152,181.30)	(34,890,114.38)
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน (เพิ่มขึ้น) ลดลง		
พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย	0.00	37,000,000.00
เงินสดจ่ายซื้อหุ้นชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย	0.00	(73,000.00)
เงินสดจ่ายซื้อเครื่องใช้สำนักงาน	(58,016.62)	(103,576.00)
เงินสดจ่ายค่าตกแต่งสำนักงาน	(114,490.00)	(89,000.00)
เงินสดสุทธิได้มา (ใช้ไป) จากกิจกรรมลงทุน	<u>(172,506.62)</u>	<u>36,734,424.00</u>

ส่วนเงินสดจากการจัดหาเงินทุนของสหกรณ์หรือกิจกรรมจัดหาเงิน หมายถึง กิจกรรมที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแต่ละองค์ประกอบของส่วนเจ้าของ และส่วนกั๊ยืมของสหกรณ์ ซึ่งกิจกรรมจัดหาเงินจะเกี่ยวข้องกับการกั๊ยืม การจ่ายชำระเงินต้นคืนให้แก่เจ้าหนี้เงินกู้ การออกหุ้นและการจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้เป็นเจ้าของสหกรณ์ ตัวอย่าง กระแสเงินสดที่เกิดจากกิจกรรมจัดหาเงิน ได้แก่

เงินสดรับ

1. เงินสดรับจากการออกหุ้นทุนหรือหุ้นเรือนหุ้นของสหกรณ์
2. เงินสดรับจากการออกหุ้นกู้ ตั๋วเงินและเงินกั๊ยืมทั้งระยะสั้นและระยะยาว

เงินสดจ่าย

1. เงินสดจ่ายเพื่อซื้อหรือได้ถอนหุ้นทุนหรือหุ้นเรือนหุ้น
2. เงินสดที่จ่ายชำระเงินกั๊ยืม (เงินต้น)
3. การจ่ายเงินปันผลหรือผลตอบแทนกั๊ยืมแก่ผู้เป็นเจ้าของกิจการหรือสมาชิกสหกรณ์

สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ตัวอย่างกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินประกอบด้วย เงินรับฝาก การจ่ายเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืน ทุนเรือนหุ้นของสหกรณ์ที่เพิ่มขึ้น ตัวอย่าง กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์รายทรัพย์ จำกัด ปี 25x6 และ 25x5 (ส่วนหนึ่งของเงินสดจากการดำเนินงานของสหกรณ์ในงบกระแสเงินสดในเรื่องที่ 2.4.3) ดังนี้

สหกรณ์ออมทรัพย์รวยทรัพย์จำกัด
งบกระแสเงินสด
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x6 และ 25x5

	ปี 25x6	ปี 25x5
	บาท	บาท
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
กำไรสุทธิ		
รายการปรับปรุงเพื่อกระทบยอดกำไร (ขาดทุน) สุทธิเป็นเงินสดสุทธิ		
จากการดำเนินงาน		
.....		
.....		
กำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงานก่อนการเปลี่ยนแปลง	46,123,251.55	38,795,542.25
ในสินทรัพย์และหนี้สินดำเนินงาน		
.....		
เงินสดสุทธิได้มา (ใช้ไป) จากกิจกรรมดำเนินงาน	(4,152,181.30)	(34,890,114.38)
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน (เพิ่มขึ้น) ลดลง		
.....		
.....		
เงินสดสุทธิได้มา (ใช้ไป) จากกิจกรรมลงทุน	(172,506.62)	36,734,424.00
กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินเพิ่มขึ้น (ลดลง)		
เงินรับฝาก	3,504,781.65	4,160,774.8
เงินสดจ่ายค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์ฯ	(10,000.00)	(10,000.00)
เงินสดจ่ายเงินปันผล	(27,125,732.17)	(26,987,282.77)
เงินสดจ่ายเงินเฉลี่ยคืน	(3,001,881.71)	(3,421,492.38)
เงินสดจ่ายโบนัสกรรมการและเจ้าหน้าที่	(575,000.00)	(628,602.50)
ทุนเรือนหุ้น	40,225,110.00	44,771,690.00
เงินอุดหนุนจากสาธารณประโยชน์	0.00	(1,162,936.06)
เงินสดจ่ายทุนสงเคราะห์สมาชิกผู้ถึงแก่กรรม	(860,000.00)	(1,080,000.00)
เงินสดจ่ายทุนสาธารณประโยชน์	(953,983.00)	(1,160,260.94)
เงินสดสุทธิได้มา (ใช้ไป) จากกิจกรรมจัดหาเงิน	11,203,294.77	14,481,890.18

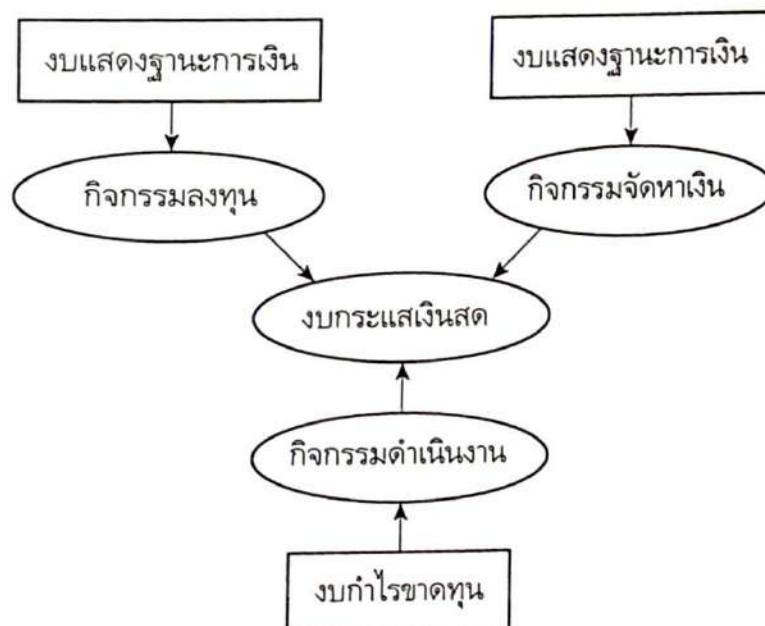
ประเด็นการวิเคราะห์

นักศึกษาคิดว่าเงินสดจากการลงทุนและการจัดหาเงินทุนของสหกรณ์ควรมีรายการได้อีกบ้างและมีส่วนสัมพันธ์กับรายการใดในงบแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 2.4.2 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 2.4.2
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 2 ตอนที่ 2.4 เรื่องที่ 2.4.2

เรื่อง 2.4.3 การใช้ประโยชน์จากงบกระแสเงินสดของสหกรณ์

งบกระแสเงินสดเป็นงบที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงรายการได้มาและใช้ไปของเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดในรอบระยะเวลาบัญชีหนึ่งเพื่อประโยชน์ในการประเมินความสามารถในการก่อให้เกิดเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดของสหกรณ์และความจำเป็นในการใช้กระแสเงินสดนั้น ๆ ข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำงบกระแสเงินสดประกอบด้วย งบกำไรขาดทุนของปีนั้น งบแสดงฐานะการเงินเปรียบเทียบ 2 ปี และข้อมูลเพิ่มเติม (ถ้ามี) งบกระแสเงินสดจำแนกตามกิจกรรม 3 กิจกรรมดังที่กล่าวแล้ว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับงบการเงินของสหกรณ์ดังนี้

ภาพที่ 2.7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมกับงบการเงิน

การใช้ประโยชน์จากงบกระแสเงินสดของสหกรณ์เป็นการพิจารณาข้อมูลในงบกระแสเงินสด เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับการรับและการใช้จ่ายเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดในระหว่างรอบระยะเวลาบัญชีหนึ่ง ๆ ของสหกรณ์ว่าได้รับเงินสดมาจากแหล่งใด หรือกิจกรรมใดบ้างเป็นจำนวนเท่าใด และสหกรณ์ได้นำเงินสดเหล่านั้นไปใช้ในกิจกรรมใดบ้าง นอกจากนี้ยังทำให้ทราบถึงสาเหตุของความแตกต่างระหว่างกำไรสุทธิกับกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงานว่า เพราะเหตุใดยอดเงินสดคงเหลือของสหกรณ์จึงมียอดไม่เท่ากับยอดกำไรสุทธิของสหกรณ์ หรือเพราะเหตุใดเงินสดของสหกรณ์จึงมียอดลดลงจากเดิมทั้ง ๆ ที่สหกรณ์มีกำไรจากการดำเนินงาน

งบกระแสเงินสด เมื่อใช้ประกอบกับงบการเงินอื่นจะให้ข้อมูลที่ทำให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถประเมินการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์สุทธิของสหกรณ์ การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางการเงิน (ซึ่งรวมถึงสภาพคล่องและความสามารถในการชำระหนี้) และความสามารถที่จะจัดการเกี่ยวกับจำนวนเงินและระยะเวลาของกระแสเงินสดเพื่อปรับให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโอกาสและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ข้อมูลเกี่ยวกับกระแสเงินสดให้ประโยชน์ในการประเมินความสามารถของสหกรณ์ในการที่จะได้รับเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสดและจะทำให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถนำไปจัดทำรูปแบบเพื่อประเมินและเปรียบเทียบมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดในอนาคตของสหกรณ์ นอกจากนี้กระแสเงินสดจะทำให้สามารถเปรียบเทียบผลการดำเนินงานที่น่าเสนอโดยกิจการต่าง ๆ ได้ เพราะเป็นวิธีที่ไม่นำผลกระทบที่เกิดจากการใช้วิธีการบัญชีที่แตกต่างกันสำหรับรายการและเหตุการณ์เดียวกันออกไป

ข้อมูลของกระแสเงินสดที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตมักจะใช้เป็นตัวชี้ถึงจำนวนเงิน ระยะเวลา และความแน่นอนที่จะเกิดขึ้นของกระแสเงินสดในอนาคต นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการใช้ตรวจสอบความถูกต้องของการประเมินผลของการกระแสเงินสดในอนาคตที่ได้จัดทำในอดีต และการตรวจสอบความสัมพันธ์

ระหว่างความสามารถในการทำกำไรและกระแสเงินสดสุทธิและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในระดับราคา จากตัวอย่างงบกระแสเงินสดของสหกรณ์ออมทรัพย์รอยทรัพย์ จำกัด สำหรับปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25x6 และ 25x5 ที่ปรากฏในหน้า 81-82 พิจารณาจากกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานของสหกรณ์ จากกำไรสุทธิประจำปี รวมรายการปรับปรุงเพื่อกระทบยอดกำไรสุทธิเป็นเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานซึ่งจะได้กำไรจากการดำเนินงานก่อนการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์ และหนี้สินดำเนินงาน รวมเงินสดสุทธิใช้ไปจากกิจการดำเนินงานในปี 25x5 จำนวน 4.15 ล้านบาทเศษ ลดลงจากปี 25x4 ซึ่งใช้ไปจำนวน 34.89 ล้านบาทเศษ จากนั้นเป็นกระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนเป็นเงิน สดสุทธิใช้ไปจากกิจกรรมลงทุนจำนวน 0.17 ล้านบาทเศษ แต่ปี 25x4 ได้มาจำนวน 36.73 ล้านบาทเศษ และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินเป็นเงินสดสุทธิได้มาจากกิจกรรมจัดหาเงินทุนจำนวน 11.20 ล้านบาทเศษ ลดลงจากปี 25x4 ซึ่งได้มาจำนวน 14.48 ล้านบาทเศษ และเงินสดสุทธิเพิ่มขึ้นจำนวน 6.87 ล้านบาทเศษ ซึ่งน้อยกว่าปี 25x4 ซึ่งเพิ่มขึ้นจำนวน 16.32 ล้านบาทเศษ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการบริหารเงินสด ในปี 25x5 มีความต้องการเงินสดน้อยกว่าปี 25x4

จากกระแสเงินสดสุทธิของสหกรณ์ในปี 25x5 เพิ่มขึ้นจำนวน 6.8 ล้าน หมายถึงว่าสหกรณ์จัดหาเงินทุนมา แล้วนำไปใช้จ่ายเพื่อดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ เพื่อให้เกิดรายได้กลับคืนมาสู่สหกรณ์เพิ่มขึ้น จากการใช้ไปของเงินสดในการให้เงินกู้แก่สหกรณ์ จำนวนถึง 50.08 ล้านบาทเศษ เงินสดจากกิจกรรมเงินลงทุน

เป็นการลงทุนในสินทรัพย์เครื่องใช้สำนักงานและตกแต่งสำนักงานเพิ่มขึ้น จำนวน 0.17 ล้านบาท ในขณะที่ไม่มีการลงทุนระยะยาว ส่วนกิจกรรมการจัดหาเงินทุนส่วนใหญ่ของสหกรณ์ได้มาจากเงินรับฝากเพิ่มขึ้นและทุนเรือนหุ้นที่เพิ่มขึ้น จำนวน 3.5 และ 40.25 ล้านบาทเศษตามลำดับ ส่วนเงินสดจ่ายได้แก่การจ่ายเงินปันผลตามหุ้น จำนวน 27.1 ล้านบาท และเงินเฉลี่ยคืน 3 ล้านบาท ซึ่งเป็นจ่ายเงินจากการจัดสรรกำไรคืนสมาชิก

ประเด็นการวิเคราะห์

จากงบกระแสเงินสดของสหกรณ์ออมทรัพย์รอยทรัพย์ จำกัด ปี 25x5 และ 25x4 กระแสเงินสดสุทธิแต่ละกิจกรรมเปลี่ยนแปลงไปนั้น แสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานของสหกรณ์อย่างไรและการที่เงินสดสุทธิเพิ่มขึ้นทั้ง 2 ปี เป็นผลอย่างไรต่อการดำเนินงานของสหกรณ์

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 2.4.3 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 2.4.3
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 2 ตอนที่ 2.4 เรื่องที่ 2.4.3

บรรณานุกรม

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2557). คู่มือการจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ สหกรณ์ประเภทการเกษตร นิคม ประมง ร้านค้า บริการ และเครดิตยูเนียนที่มีทุนดำเนินงานเกิน 1 ล้านบาท. กรุงเทพมหานคร: ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จรรยา แก้วคราม. (2547). การศึกษาความเป็นไปได้ในการก่อสร้างโรงสีข้าวสหกรณ์การเกษตรปากพนัง จำกัด. เอกสารประกอบการขอประเมินบุคคลเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนักวิชาการสหกรณ์ 7 ว กลุ่มพัฒนาระบบการบริหารจัดการ. สำนักพัฒนาระบบการบริหารจัดการสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์.
- นิพันธ์ เท็นโชคชัยชนะ, ศิลปพร ศรีจันเพชร, พจน์ วีรศุทธากร และพิมพ์ใจ วีรศุทธากร (2556). คำอธิบายมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทีพีเอ็น เพรส.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2543). งบการเงินและการวิเคราะห์งบการเงิน. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการการเงิน. ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เมธากุล เกียรติกระจาย และศิลปพร ศรีจันเพชร. (2547). ทฤษฎีการบัญชี. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทีพีเอ็น เพรส.
- Brigham, Eugence F. and Ehrhardt, Michael C. (2005). *Financial Management Theory and Practice*. 10th ed. USA. Harcourt College Publishers.

หน่วยที่ 3

การวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์

อาจารย์สุจิตรา พันธุมะบำรุง

ชื่อ	อาจารย์สุจิตรา พันธุมะบำรุง
วุฒิ	บช.บ (การบัญชี) มหาวิทยาลัยเกริก บัญชีมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำแหน่ง	ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาระบบการตรวจสอบกิจการสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
หน่วยที่เขียน	หน่วยที่ 3

หน่วยที่ 3

การวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์

เค้าโครงเนื้อหา

ตอนที่ 3.1 ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์งบการเงิน

3.1.1 ความหมาย วัตถุประสงค์ และความสำคัญของการวิเคราะห์งบการเงิน

3.1.2 ขอบเขต ขั้นตอน และเครื่องมือของการวิเคราะห์งบการเงิน

3.1.3 การวิเคราะห์งบการเงินกับการบริหารสหกรณ์

ตอนที่ 3.2 วิธีการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์

3.2.1 การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราร้อยละ

3.2.2 การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงิน

3.2.3 การวิเคราะห์งบการเงินโดยวิธีดูปอง

ตอนที่ 3.3 การวิเคราะห์งบการเงินโดย CAMELS

3.3.1 วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS และโครงสร้างธุรกิจของสหกรณ์

3.3.2 การวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS

แนวคิด

1. การวิเคราะห์งบการเงิน เป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์จากงบการเงินของสหกรณ์นั้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน การควบคุม และการตัดสินใจของกลุ่มผู้ใช้งบการเงินที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้หลายวิธีด้วยกัน
2. การวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์โดยทั่วไปมี 2 วิธี ได้แก่ การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราร้อยละ และการวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงิน ส่วนการวิเคราะห์งบการเงินโดยวิธีดูปอง ซึ่งถือว่าเป็นการวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงินวิธีหนึ่ง ซึ่งวิธีการวิเคราะห์งบการเงินแต่ละวิธีมีการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันและใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกัน สหกรณ์แต่ละประเภทจะใช้วิธีการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันตามธุรกิจหลักของสหกรณ์ การวิเคราะห์งบการเงินโดยทั่วไปจะต้องเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมาหรือเปรียบเทียบกับมาตรฐานของสหกรณ์แต่ละประเภท และแต่ละขนาด

3. การวิเคราะห์งบการเงินโดย CAMELS เป็นการวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงินวิธีหนึ่ง แต่เป็นการจัดกลุ่มเพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์เพื่อการบริหารงาน หรือเตือนภัยทางการเงินให้แก่สหกรณ์ ซึ่งวิธีการวิเคราะห์จะแบ่งเป็น 6 มิติ

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาหน่วยที่ 3 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายความหมาย วัตถุประสงค์ และความสำคัญของการวิเคราะห์งบการเงินได้
2. วิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์และแปลผลลัพธ์ของการวิเคราะห์งบการเงินและการนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ได้
3. วิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์และแปลผลลัพธ์ของการวิเคราะห์งบการเงิน รวมทั้งสามารถเสนอแนะการวิเคราะห์งบการเงินที่เหมาะสมกับสหกรณ์แต่ละแห่งได้

ตอนที่ 3.1

ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์งบการเงิน

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 3.1 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวเรื่อง

- เรื่องที่ 3.1.1 ความหมาย วัตถุประสงค์ และความสำคัญของการวิเคราะห์งบการเงิน
- เรื่องที่ 3.1.2 ขอบเขต ขั้นตอน และเครื่องมือของการวิเคราะห์งบการเงิน
- เรื่องที่ 3.1.3 การวิเคราะห์งบการเงินกับการบริหารสหกรณ์

แนวคิด

1. การวิเคราะห์งบการเงินเป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของสหกรณ์อย่างมีระบบ และนำข้อเท็จจริงที่ได้มาประกอบ การตัดสินใจ หรือเสนอแนะแนวทางในการตัดสินใจ ส่วนวัตถุประสงค์การตัดสินใจเพื่อการวางแผน การควบคุม และการตัดสินใจขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้วิเคราะห์ ได้แก่ ผู้เป็นเจ้าของ ผู้บริหาร ผู้ลงทุน เจ้าหนี้หรือผู้ให้สินเชื่อ หน่วยงานรัฐบาล และผู้สอบบัญชีสหกรณ์ รวมทั้งการวิเคราะห์งบการเงินมีความสำคัญต่อผู้บริหารเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการ ประเมินผลการดำเนินงาน พยากรณ์ฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานในอนาคต รวมทั้งการตัดสินใจการลงทุนในอนาคตของสหกรณ์
2. การวิเคราะห์งบการเงินผู้วิเคราะห์จะต้องทำความเข้าใจขอบเขตของการวิเคราะห์ การวิเคราะห์งบการเงินโดยทั่วไปมีอยู่ 2 วิธี ได้แก่ การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราร้อยละ และการวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงิน ส่วนการวิเคราะห์งบการเงินโดยวิธี ดูป้องและการวิเคราะห์งบการเงินโดย CAMELS เป็นการวิเคราะห์งบการเงินโดย อัตราส่วนทางการเงิน ซึ่งวิเคราะห์โดยรวมหลายอัตราส่วนที่สัมพันธ์กัน อัตราส่วนแต่ละ วิธีจะมีการวิเคราะห์ที่ต่างกันไป การวิเคราะห์งบการเงินทั่วไปมีขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอน ด้วยกัน ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ จนถึงสรุปผลการวิเคราะห์และ เสนอแนะข้อวิเคราะห์ต่าง ๆ
3. การวิเคราะห์งบการเงินกับการบริหารสหกรณ์เป็นการพิจารณาผลการวิเคราะห์งบการเงิน อย่างรอบคอบ ครบคลุมเพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ได้ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งมี ประเด็นที่ต้องพิจารณาหลายประการด้วยกัน

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 3.1 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายวัตถุประสงค์ และความสำคัญของการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์กับกิจการอื่นได้
2. วิเคราะห์ลักษณะที่คล้ายกันและแตกต่างกันของการวิเคราะห์งบการเงินแต่ละวิธีได้
3. วิเคราะห์ประเด็นสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์งบการเงินเพื่อการบริหารได้

เรื่องที่ 3.1.1 ความหมาย วัตถุประสงค์ และความสำคัญของการวิเคราะห์งบการเงิน

งบการเงินเป็นรายงานสรุปข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ในรอบระยะเวลาบัญชีหนึ่ง ๆ ตามที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนด และวันสิ้นงวดบัญชีหรือวันสิ้นสุดบัญชีของสหกรณ์จะเป็นวันใดนั้นจะกำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ งบการเงินเป็นรายงานแสดงถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่ามีกำไรหรือขาดทุน มีรายได้ ต้นทุน รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จำนวนมากน้อยเพียงใด และแสดงให้เห็นถึงฐานะการเงินในวันสิ้นระยะเวลาการดำเนินงานว่า สหกรณ์มีฐานะการเงินอย่างไรบ้าง สิทธิประโยชน์ และทุนของสหกรณ์มีจำนวนเท่าใด ซึ่งสามารถ บ่งชี้ให้เห็นความมั่นคงของสหกรณ์อันเป็นการแสดงผลรวมทั้งหมดด้วยงบการเงิน บุคคลหลายฝ่ายใช้งบการเงินเป็นเครื่องมือประกอบการวางแผน ควบคุม และตัดสินใจต่าง ๆ อย่างไรก็ตามแม้ว่างบการเงินที่จัดทำขึ้นโดยทั่วไปของสหกรณ์จะต้องจัดทำตามแบบและรายการที่กำหนดโดยนายทะเบียนสหกรณ์ แต่งบการเงินก็ไม่ได้แสดงรายการหรือสาระบางอย่างไว้อย่างชัดเจน ผู้ใช้งบการเงินจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์และตีความเพิ่มเติม การวิเคราะห์งบการเงินมิใช่เป็นการหารายละเอียดในรายการบัญชี แต่เป็นการพิจารณารายการต่าง ๆ เพื่อหาความสัมพันธ์ของรายการในงบการเงิน และหาจุดสำคัญในการดำเนินงาน หรือฐานะการเงินของสหกรณ์ ซึ่งจะศึกษาในรายละเอียดต่อไปตามลำดับ

1. ความหมายของการวิเคราะห์งบการเงิน

การวิเคราะห์งบการเงิน หมายถึง กระบวนการค้นหาความจริง (Information Process) เกี่ยวกับฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของสหกรณ์อย่างมีระบบในรอบระยะเวลาบัญชีหนึ่ง ๆ โดยนำเครื่องมือหรือเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในการวิเคราะห์ และหาความสัมพันธ์ระหว่างรายการต่าง ๆ พร้อมทั้งนำข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิเคราะห์มาประกอบการตัดสินใจทางการเงิน

จากความหมายข้างต้น สามารถแบ่งการวิเคราะห์งบการเงินเป็น 2 ส่วน ดังนี้

- 1) การหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์
- 2) การนำข้อเท็จจริงที่ได้มาใช้ประกอบการตัดสินใจ หรือเสนอแนะแนวทางในการตัดสินใจ

ดังนั้น การวิเคราะห์งบการเงินมิได้มุ่งหวังวิเคราะห์เพื่อค้นหาปัญหาหรือข้อเท็จจริงเพียงอย่างเดียว โดยไม่เสนอแนะแนวทางแก้ไข หรือแนวทางในการตัดสินใจ การหาข้อเท็จจริงจากงบการเงินเป็นข้อมูลที่แสดงในรูปจำนวนเงินเป็นส่วนใหญ่ ไม่สามารถอธิบายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์นั้นได้อย่างครบถ้วน การวิเคราะห์งบการเงินจึงจำเป็นต้องหาข้อมูลจากแหล่งอื่น นอกเหนือจากงบการเงินมาประกอบ เพื่อให้ทราบปัญหาและข้อเท็จจริงได้ถูกต้องยิ่งขึ้นโดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์ ใน

ปัจจุบันมีเครื่องมือสำหรับใช้วิเคราะห์งบการเงินมากมาย เช่น การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราร้อยละ การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงิน การวิเคราะห์งบการเงินโดยวิธีดูปอง และการวิเคราะห์งบการเงินโดย CAMELS เป็นต้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์งบการเงิน

การวิเคราะห์งบการเงินเป็นการวิเคราะห์การดำเนินงานของกิจการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแปลงข้อมูลของงบการเงินให้เป็นข่าวสารที่เป็นประโยชน์สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกลั่นกรองเบื้องต้นถึงความสำเร็จ หรือข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเกิดจากการบริหารงาน เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางตัดสินใจทางการเงินอย่างสมเหตุสมผล การวิเคราะห์งบการเงินจะมีประโยชน์เมื่อผู้ใช้ข้อมูลสามารถเข้าใจและแปลความหมายของงบการเงินได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ต้องเลือกเครื่องมือหรือเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับเป้าหมายที่ต้องการ

วัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์งบการเงิน มีดังนี้

- 1) ใช้เป็นเครื่องมือกลั่นกรองเบื้องต้น
- 2) ใช้เป็นเครื่องมือพยากรณ์ฐานะการเงินในอนาคต และผลที่จะเกิดขึ้น
- 3) เพื่อวินิจฉัยปัญหาการบริหาร การดำเนินงาน และปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น
- 4) ใช้เป็นเครื่องมือประเมินการบริหารงานของผู้บริหาร

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น สามารถแบ่งกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากงบการเงินออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์งบการเงินแตกต่างกันไป ดังนี้

ผู้เป็นเจ้าของ มีจุดมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงหรือผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุน ความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์ รายได้และเงินปันผลที่จะได้รับ และช่วยให้ทราบถึงภาวะการเงิน เสถียรภาพของกำไรซึ่งจะเป็นตัวกำหนดขนาดความเสี่ยงของธุรกิจ ประกอบการตัดสินใจเลือกลงทุน

ผู้บริหาร ผู้บริหารต้องรับผิดชอบในการบริหารงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและนโยบายที่กำหนดไว้ ดังนั้น การวิเคราะห์งบการเงินสำหรับผู้บริหารจะใช้เพื่อการวางแผน การควบคุม และการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งการวิเคราะห์งบการเงินของผู้บริหารจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ในหลาย ๆ ด้าน เช่น

- 1) การวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไร
- 2) การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์
- 3) การวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้
- 4) การวิเคราะห์องค์ประกอบของโครงสร้างเงินทุนของกิจการ

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ดังกล่าวจะทำให้ทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็งของสหกรณ์มีในด้านใดบ้าง เพื่อจะได้นำจุดแข็งมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และพยายามแก้ไขจุดอ่อนที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานให้ดีขึ้น

นอกจากนั้นผู้บริหารควรมีการเปรียบเทียบข้อมูลของกิจการอื่นด้วย เช่น เปรียบเทียบกับสหกรณ์อื่น/คู่แข่งชั้น เปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรมเดียวกัน และเปรียบเทียบกับข้อมูลในอดีตของสหกรณ์เองด้วย

ผู้ลงทุน ผู้ลงทุนจะวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์ถึงความเสี่ยง อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน และผลการดำเนินงาน เพื่อที่จะได้ทราบว่าได้ผลประโยชน์คุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่เพียงใด และควรจะลงทุนต่อไปหรือไม่ ซึ่งการวิเคราะห์งบการเงินของผู้ลงทุนจะวิเคราะห์ที่ด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) การวิเคราะห์ด้านความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์ทั้งในปัจจุบันและกำไรที่คาดว่าจะทำได้ในอนาคต

2) การวิเคราะห์อัตราการจ่ายเงินปันผลต่อหุ้น

3) การวิเคราะห์แนวโน้มการดำเนินธุรกิจว่ามีความเจริญเติบโตหรือไม่

4) การวิเคราะห์ความมั่นคงของกิจการ

นอกจากวิเคราะห์ในเชิงปริมาณแล้วยังมีการวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ เช่น ความสามารถในการจัดการของฝ่ายบริหาร ชื่อเสียงของสหกรณ์ ลักษณะโครงสร้างธุรกิจ โครงการในอนาคตของสหกรณ์ และกลยุทธ์ของการตลาด เป็นต้น

เจ้าหนี้หรือผู้ให้สินเชื่อ เจ้าหนี้หรือผู้ให้สินเชื่อต้องการที่จะได้ดอกเบี้ยตามจำนวนเงินและระยะเวลาที่กำหนด รวมทั้งได้รับชำระคืนเงินต้นเมื่อครบกำหนดสัญญา ดังนั้น ในการวิเคราะห์จะวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงิน สภาพคล่อง ความมั่นคงทางการเงิน ดังนี้

1) การวิเคราะห์ความสามารถในการชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ย

2) การวิเคราะห์สภาพคล่องของกิจการสำหรับผู้ให้สินเชื่อระยะสั้น

3) การวิเคราะห์สภาพคล่องของกิจการและความสามารถในการทำกำไรในระยะยาว ตลอดระยะเวลาที่กู้ยืมเงินสำหรับผู้ให้สินเชื่อระยะยาว

4) การวิเคราะห์ความสามารถในการใช้เงินทุนหรือสินทรัพย์ของกิจการว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่

5) การวิเคราะห์การจัดโครงสร้างของเงินทุนเหมาะสมหรือไม่ มีอัตราความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด

หน่วยงานรัฐบาล หากเป็นกิจการอื่นหน่วยงานรัฐบาลมีวัตถุประสงค์ที่จะพิจารณาว่ากิจการได้เสียภาษีเงินได้ถูกต้องครบถ้วนตามที่ควรจะเป็นหรือไม่ สำหรับสหกรณ์จะมีหน่วยงาน 2 หน่วยงานที่กำกับดูแลกิจการโดยตรง คือ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และกรมส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อกำกับดูแลกิจการของสหกรณ์ว่าปฏิบัติตามต้องตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ดังนี้

1) วิเคราะห์ความถูกต้องครบถ้วนของรายงานข้อมูลในงบการเงิน เช่น การบันทึกบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายถูกต้องครบถ้วนและเหมาะสม เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบที่กำหนดไว้หรือไม่ และมีวิธีการบันทึกบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่เพียงใด

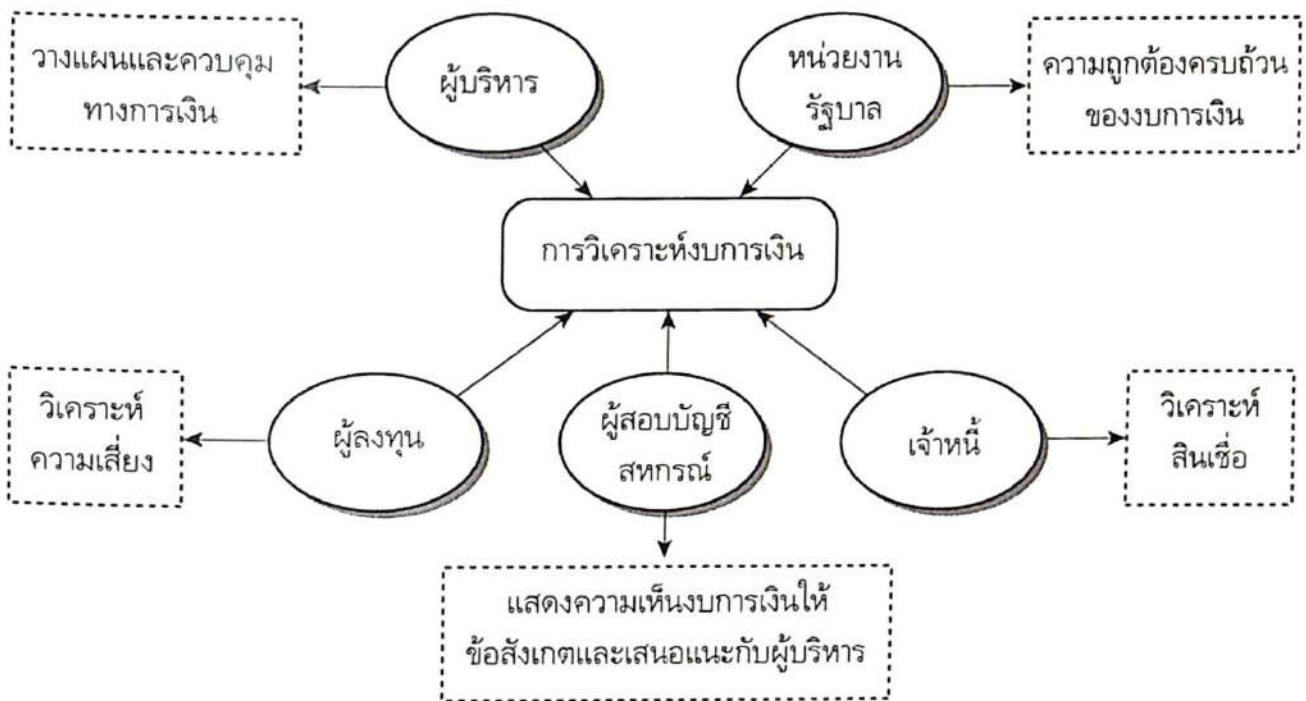
2) การวิเคราะห์การแสดงบัญชีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์ว่าบันทึกไว้ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

3) การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลในงบการเงินของงวดปัจจุบันและงวดก่อน เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของรายการแต่ละปีว่ามีส่วนใดที่มีรายการเปลี่ยนแปลงอย่างผิดปกติหรือไม่

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ หน้าที่สำคัญของผู้สอบบัญชี คือ แสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ว่ามีความถูกต้อง รวมทั้งได้ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการสอบบัญชี และระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

หรือไม่ ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจะวิเคราะห์รายการต่าง ๆ ดูการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ เพื่อกำหนดขอบเขตของงานสอบบัญชีให้ได้ข้อเท็จจริงตามที่ต้องการ เพื่อสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ว่าได้ปฏิบัติตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่ รวมทั้งช่วยให้ทราบข้อดีหรือข้อบกพร่องของสหกรณ์ เสนอแนะหรือให้ข้อสังเกตกับผู้บริหาร เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพต่อไป ดังนั้น การค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของรายการต่าง ๆ ที่แสดงในงบการเงินเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดการวิเคราะห์ของผู้สอบบัญชีมีลักษณะคล้ายกับการวิเคราะห์ของหน่วยรัฐบาลดังที่กล่าวข้างต้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์งบการเงิน สามารถวิเคราะห์แตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายของแต่ละกลุ่ม อย่างไรก็ตามแต่ละกลุ่มต่างก็มีรูปแบบ ขั้นตอนและข้อจำกัดของการวิเคราะห์งบการเงินที่เหมือน ๆ กัน ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ภาพที่ 3.1 กลุ่มผู้ใช้ผลการวิเคราะห์งบการเงินและประโยชน์ที่ได้รับ

3. ความสำคัญของการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์

จากการศึกษาความหมายและวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์นั้นจะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์งบการเงินมีความสำคัญต่อบุคคลหลายส่วนด้วยกัน และมีความสำคัญต่อสหกรณ์ ดังนี้

- 1) ใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร พยากรณ์ฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในอนาคต

2) ใช้ในการพิจารณาวางแผนงานโดยใช้ข้อดีและจุดอ่อนของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาแล้ว
พิจารณาแนวทางที่จะทำให้การดำเนินงานของสหกรณ์มีประสิทธิภาพมากกว่าในอนาคต

3) ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์และปัญหาอื่น ๆ ที่
เกิดขึ้น เพื่อจะได้นำไปพิจารณาหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขต่อไป และใช้พิจารณาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง
ที่สำคัญ ๆ ของสหกรณ์

4) ใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์ว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
หรือไม่

5) ใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนของสหกรณ์ในอนาคต เช่น การลงทุน
ในสินทรัพย์ถาวร การตัดสินใจก่อนนี้ของสหกรณ์ การตัดสินใจจ่ายเงินปันผล เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว การวิเคราะห์งบการเงินเป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงินและผล
การดำเนินงานของสหกรณ์จากงบการเงินนั้น พร้อมทั้งนำเสนอข้อเท็จจริงดังกล่าวมาประกอบการวางแผน
ควบคุมและการตัดสินใจ วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์งบการเงินขึ้นอยู่กับผู้ใช้งบการเงินนั้น ซึ่งจะวิเคราะห์
งบการเงินที่ต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นผู้เป็นเจ้าของ ผู้บริหาร ผู้ลงทุน หน่วยงานของรัฐบาล หรือผู้สอบบัญชี
สหกรณ์ การวิเคราะห์งบการเงินมีความสำคัญหลายประการตั้งแต่ใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลการ
ดำเนินงานของฝ่ายบริหาร พยากรณ์ฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานในอนาคต จนถึงใช้เป็นข้อมูล
เบื้องต้นในการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนของสหกรณ์ในอนาคต

ประเด็นการวิเคราะห์

จงอธิบายว่าผู้บริหารของสหกรณ์ และสมาชิกของสหกรณ์ต้องการวิเคราะห์งบการเงินด้านใดบ้าง
เพราะเหตุใด

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 3.1.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 3.1.1
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 3 ตอนที่ 3.1 เรื่องที่ 3.1.1

เรื่องที่ 3.1.2 ขอบเขต ขั้นตอน และเครื่องมือของการวิเคราะห์ งบการเงิน

1. ขอบเขตของการวิเคราะห์งบการเงิน

ขอบเขตของการวิเคราะห์งบการเงินไม่ได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะการวิเคราะห์ข้อมูลในงบการเงินเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลอื่น ๆ ที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น รายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ หมายเหตุประกอบงบการเงิน เป็นต้น นอกจากนี้การวิเคราะห์งบการเงินยังครอบคลุมถึงความเข้าใจกับรายละเอียดประกอบอื่น ๆ เช่น กฎระเบียบ ภาวะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ผู้ใช้งบการเงินจะต้องตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่ว่างบการเงินแต่ละฉบับไม่ว่าจะเป็นงบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน หรือ งบกระแสเงินสด จะให้ข้อมูลที่มีลักษณะต่างกัน และไม่มืงบการเงินใดที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ใดเพียงวัตถุประสงค์เดียว หรือให้ข้อมูลทั้งหมดที่จำเป็นต่อความต้องการของผู้ใช้งบการเงิน เช่น งบกำไรขาดทุนไม่อาจสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานของสหกรณ์ได้ครบถ้วน หากผู้ใช้งบการเงินมิได้พิจารณางบกำไรขาดทุนร่วมกับงบแสดงฐานะการเงิน เป็นต้น

2. ขั้นตอนของการวิเคราะห์งบการเงิน

การวิเคราะห์งบการเงินเป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์นั้นสามารถทำได้โดยการนำตัวเลขจากงบการเงินมาวิเคราะห์เปรียบเทียบหาความสัมพันธ์ของรายการต่าง ๆ เปรียบเทียบผลการดำเนินงานในปีปัจจุบันกับผลการดำเนินงานในอดีตของสหกรณ์ หรืออาจนำไปเปรียบเทียบกับสหกรณ์อื่น/คู่แข่ง หรือกิจการอื่น ๆ ที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน นอกจากนี้ควรพิจารณาถึงแหล่งที่มาของเงินทุนและการใช้ไปของเงินทุนของสหกรณ์ว่าได้ใช้ไปในทางใดบ้างและเหมาะสมหรือไม่ เพราะจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าสหกรณ์มีฐานะทางการเงินมั่นคงหรือไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ได้มากน้อยเพียงใด การดำเนินงานมีประสิทธิภาพหรือไม่ การวิเคราะห์ งบการเงินมีขั้นตอน ดังนี้

1) กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนว่า ต้องการวิเคราะห์เพื่ออะไร หรือนำไปใช้ในการตัดสินใจเรื่องใด รวมทั้งความต้องการในผลการวิเคราะห์ของบุคคลใด เพราะจะมีผลต่อการเลือกใช้เครื่องมือหรือวิธีการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันดังที่กล่าวไว้แล้ว

2) รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ต้องใช้ประกอบการวิเคราะห์งบการเงิน ได้แก่ งบการเงิน และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น มติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ/มติที่ประชุมใหญ่ กฎระเบียบต่าง ๆ ข้อบังคับของสหกรณ์ รายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี การแข่งขันกันของสหกรณ์ นโยบายรัฐบาล ภาวะเศรษฐกิจ เป็นต้น การวิเคราะห์งบการเงินจะรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ประสบอยู่ ข้อมูลในลักษณะนี้เรียกว่า ข้อมูลที่มีความหมายในการตัดสินใจ ข้อมูลดังกล่าวอาจอยู่ในลักษณะเป็นข้อมูลในอดีต ข้อมูล

ปัจจุบัน และข้อมูลในอนาคตซึ่งต้องพยากรณ์ หรือคาดคะเนขึ้น นอกจากนี้ข้อมูลอาจเป็น ตัวเลขที่เป็นการวิเคราะห์ด้านปริมาณ เช่น งบการเงิน รายงานทางการเงินอื่น ต้นทุน ค่าใช้จ่าย เป็นต้น และข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวเลข เช่น ลักษณะของธุรกิจ กฎระเบียบ นโยบายของฝ่ายบริหาร การแข่งขันของธุรกิจ เป็นต้น

3) การจัดข้อมูลให้อยู่รูปแบบเดียวกัน เป็นการปรับปรุงข้อมูลที่ต้องใช้ในการวิเคราะห์ให้เหมาะสม เพื่อง่ายต่อการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล ข้อมูลที่จะต้องปรับปรุงมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

3.1) ข้อมูลที่ใช้วิธีการบันทึกบัญชีแตกต่างกัน เช่น วิธีการคำนวณราคาสินค้า วิธีการคิดค่าเสื่อมราคา เป็นต้น

3.2) ข้อมูลที่มีการจัดแสดงรายการในงบการเงินที่แตกต่างกัน ผู้วิเคราะห์จะต้องปรับปรุงจัดรายการให้อยู่ในรูปแบบเดียวกันตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

3.3) ข้อมูลที่แสดงไว้ในอดีตโดยเฉพาะรายการสินทรัพย์ของสหกรณ์ในอดีต เช่น สินค้าคงเหลือ และสินทรัพย์ถาวร เป็นต้น ซึ่งปกติจะแสดงในงบการเงินได้ใช้ราคาทุนที่ซื้อมาในอดีต ซึ่งหากในปัจจุบันราคาได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ผู้วิเคราะห์จะต้องปรับปรุงให้เป็นรายการปัจจุบันด้วย เพื่อให้การวิเคราะห์มีความถูกต้องตามความเป็นจริง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

4) เลือกเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

5) การแปลความหมายที่ได้จากผลการวิเคราะห์ การแปลความหมายถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะต้องอาศัยความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้วิเคราะห์ ซึ่งต้องแปลความหมายโดยการนำเอาข้อเท็จจริงที่ได้มาวิเคราะห์ให้ฝ่ายบริหารหรือผู้ใช้ข้อมูลทราบ เพื่อนำไปประกอบการวางแผน ควบคุม และตัดสินใจต่อไป การแปลความหมายจะประกอบด้วยการเปรียบเทียบข้อมูลต่าง ๆ ของสหกรณ์ทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้ความหมายของข้อเท็จจริงชัดเจนยิ่งขึ้น

6) จัดทำรายงานสรุปผลการวิเคราะห์และเสนอแนะข้อคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาตัดสินใจแก้ไขที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูล

3. เครื่องมือของการวิเคราะห์งบการเงิน

เครื่องมือที่ผู้วิเคราะห์สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์งบการเงิน ประกอบด้วย

- 1) การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราร้อยละ (Percentage Analysis)
- 2) การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงิน (Ratio Analysis)
- 3) การวิเคราะห์งบการเงินโดยวิธีดูปอง
- 4) การวิเคราะห์งบการเงินโดย CAMELS

การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราร้อยละ อาจทำได้ 2 วิธี คือ การวิเคราะห์แนวดิ่ง และการวิเคราะห์แนวนอน เป็นวิธีการวิเคราะห์งบการเงินโดยการเปรียบเทียบตัวเลขในงบการเงินจากจำนวนเงินเป็นร้อยละ โดยกำหนดให้รายการใดรายการหนึ่งในงบการเงินเป็นตัวฐานให้มีค่าเท่ากับร้อยละ 100 แล้วจะพิจารณาว่ารายการอื่น ๆ ในงบการเงินเดียวกันมีค่าเป็นร้อยละเท่าไรของตัวฐานที่ใช้เปรียบเทียบ วิธีนี้เรียกว่าวิเคราะห์

แนวตั้ง แต่ถ้าเปรียบเทียบตัวเลขในงบการเงินตั้งแต่ 2 งวดบัญชีขึ้นไป เพื่อพิจารณาว่ารายการต่าง ๆ ในงบการเงินแต่ละงวดมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร เพิ่มขึ้น ลดลง หรือไม่เปลี่ยนแปลง วิธีนี้เรียกว่า การวิเคราะห์แนวนอน การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราร้อยละเป็นวิธีที่ค้นหาข้อเท็จจริงของการดำเนินงานเกี่ยวกับโครงสร้างของงบการเงิน ทั้งด้านสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์ และเกี่ยวกับความเจริญเติบโต หรือการขยายตัวของธุรกิจ วิธีทั้งสองวิธีมีผู้วิเคราะห์ใช้บ่อยครั้ง เพราะเป็นเทคนิคการวิเคราะห์ขั้นพื้นฐาน และสามารถนำไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลอย่างง่าย ๆ ได้ อย่างไรก็ตาม หากข้อมูลมีความซับซ้อนมาก การวิเคราะห์อัตราส่วนนี้จะให้ผลการวิเคราะห์ที่ไม่ค่อยชัดเจน จะต้องนำเทคนิคการวิเคราะห์อื่น ๆ มาประกอบด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมารถนำไปใช้ในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงิน เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์ฐานะการเงิน ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจ โดยการนำเอารายการเงินต่าง ๆ ในงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนมาเปรียบเทียบให้อยู่ในรูปของอัตราส่วน เพื่อหาความสัมพันธ์ของรายการในงบการเงินที่สนใจ ค้นหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของรายการว่ามีความสัมพันธ์และเหมาะสมหรือไม่ โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายการในงบการเงิน ซึ่งเป็นรายการในงบเดียวกันหรือเป็นรายการต่างงบกันก็ได้ เช่น เปรียบเทียบรายการสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน หรือเปรียบเทียบกำไรสุทธิกับสินทรัพย์รวม เป็นต้น ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการเปรียบเทียบอาจมีหน่วยเป็นเปอร์เซ็นต์ บาท ครั้ง รอบ หรือเท่า ตามแต่ลักษณะของการเปรียบเทียบ

อัตราส่วนทางการเงินสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภทแต่ละประเภทจะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงฐานะทางการเงินหรือประสิทธิภาพในการจัดการด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์ เช่น อัตราส่วนแสดงสภาพคล่องทางการเงิน (Liquidity Ratios) อัตราส่วนแสดงประสิทธิภาพในการจัดการสินทรัพย์ (Asset Management Ratios) อัตราส่วนแสดงโครงสร้างทางการเงิน และอัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratios) วิธีนี้จึงให้ผลที่ละเอียดกว่าการวิเคราะห์โดยอัตราร้อยละ

การวิเคราะห์งบการเงินโดยวิธีดูปอง เป็นการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินอีกวิธีหนึ่งที่บริษัทดูปองเป็นบริษัทแรกที่พัฒนาและนำผลการวิเคราะห์มาใช้ โดยการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) หรืออัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน (ROI) กับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) วิธีของดูปองนี้จะนำข้อมูลจากงบกำไรขาดทุนมาคำนวณหากำไรต่อยอดขาย ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการทำกำไรต่อ ยอดขาย กับนำข้อมูลจากงบแสดงฐานะการเงิน และยอดขายจากงบกำไรขาดทุนมาคำนวณหาอัตรา การหมุนเวียนของสินทรัพย์ทั้งสิ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ที่จะก่อให้เกิดยอดขาย ตามสูตรของดูปอง ผลคูณของอัตราส่วน 2 อัตราส่วนดังกล่าว จะได้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) หรืออัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน (ROI)

การวิเคราะห์งบการเงินโดย CAMELS เป็นเครื่องมือที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์นำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างมาตรฐานในการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์อย่างเป็นระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยการวิเคราะห์ในมุมมอง 6 มิติ คือ ความเสี่ยงของเงินทุน คุณภาพของสินทรัพย์ ชัดความสามารถในการบริหาร การทำกำไร สภาพคล่อง และผลกระทบของธุรกิจ วิธีนี้ผู้วิเคราะห์ต้องการวิเคราะห์ภาวะ

เศรษฐกิจทางการเงิน เพื่อส่งสัญญาณเตือนภัยและเฝ้าระวังทางการเงินแก่สหกรณ์ และเป็นวิธีที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการรายงานเตือนภัยทางการเงินไว้ในรายงานการสอบบัญชี

การวิเคราะห์โดยใช้งานระบบสนับสนุนการตัดสินใจสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจและสังคมของสหกรณ์ภาคการเกษตร: SEVA 2009 (Social & Economic Value Added) กรมตรวจบัญชีสหกรณ์นอกจากพัฒนาวัตกรรมการเงินสำหรับการประเมินความเสี่ยงเพื่อเฝ้าระวังทางการเงินของสหกรณ์ (CAMELS) แล้วยังได้พัฒนาเครื่องมืออีกอย่างหนึ่ง คือ การสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการลงทุนเพื่อสร้างมูลค่าให้แก่สหกรณ์ภาคการเกษตร (SEVA 2009) โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศต่อยอดงานวิจัยโครงการวิเคราะห์และวัดผลมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจและสังคมของสหกรณ์ภาคการเกษตรที่นำแนวคิดมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจมาประยุกต์ใช้ พร้อมปรับเพิ่มมุมมองทางสังคม ให้เป็นเครื่องมือช่วยสนับสนุนการตัดสินใจในการบริหารทางการเงินของสหกรณ์ได้อย่างเหมาะสม โดยมุ่งหวังให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืนในระยะยาวของสหกรณ์ภาคการเกษตร ซึ่ง SEVA 2009 ประกอบด้วยระบบงานอันได้แก่ คำนวณมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ ทดสอบกลยุทธ์ ซึ่งผู้วิเคราะห์สามารถเลือกและทดสอบกลยุทธ์มี 3 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์เก็บเกี่ยวกำไร กลยุทธ์ประหยัดทุน และกลยุทธ์หวานทุนหวังกำไร รวมทั้ง ตัวขับเคลื่อนมูลค่า ซึ่งทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงการคิดเชิงกลยุทธ์หรือแนวทางสู่แผนการปฏิบัติในการสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจและสังคม SEVA 2009 ถูกพัฒนาด้วยเทคโนโลยีให้สะดวกและง่ายต่อสหกรณ์ผู้ใช้ โดยจัดทำเป็นโปรแกรมสำเร็จรูป ในหนังสือเล่มนี้จะไม่กล่าวถึงรายละเอียด หากผู้ใดสนใจสามารถติดต่อและสอบถามได้ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เทเวศร์ กรุงเทพมหานคร หรือศึกษาได้จากเว็บไซต์ www.cad.go.th

ประเด็นการวิเคราะห์

นักศึกษาเห็นว่าวิธีการวิเคราะห์ทั้ง 3 วิธี ได้แก่ การวิเคราะห์อัตราร้อยละ การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน และการวิเคราะห์โดย CAMELS มีลักษณะที่คล้ายกันและแตกต่างกันอย่างไร นักศึกษาคิดว่าวิธีการวิเคราะห์วิธีใดเหมาะสมกับการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์มากที่สุด

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 3.1.2 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 3.1.2

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 3 ตอนที่ 3.1 เรื่อง 3.1.2

เรื่องที่ 3.1.3 การวิเคราะห์งบการเงินกับการบริหารสหกรณ์

การวิเคราะห์งบการเงินมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อการวางแผน การควบคุมและการตัดสินใจในการบริหารกิจการ รวมถึงสหกรณ์ด้วย ซึ่งการวิเคราะห์งบการเงินจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับฐานะทางการเงินและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสหกรณ์ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในการนำผลการวิเคราะห์งบการเงินมาใช้ในการบริหารของสหกรณ์ จะต้องคำนึงถึงข้อควรระวังหลายประการด้วยกัน ดังนี้

1. **การใช้เหตุการณ์ในอดีตเป็นเครื่องชี้เหตุการณ์ในอนาคต** การวิเคราะห์เป็นการวิเคราะห์ งบการเงินซึ่งเป็นการบันทึกเกี่ยวกับรายการที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต เป็นการวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้ว เพื่อประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับฐานะทางการเงินในอนาคต ดังนั้น ผลการวิเคราะห์อาจไม่สะท้อนให้เห็นความเป็นจริงเสมอไป แต่เป็นการบอกผล ณ เวลาหรือช่วงของเวลาขณะใดขณะหนึ่งเท่านั้นผู้วิเคราะห์จึงควรพิจารณาปัจจัยด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง การใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่แตกต่างกัน เป็นต้น

2. **วิธีการได้มาของสินทรัพย์ถาวรที่แตกต่างกันระหว่างการซื้อหรือการเช่า** ซึ่งการได้มาของสินทรัพย์ถาวรทั้งการซื้อและการเช่าจะมีผลทำให้งบการเงินของสหกรณ์แตกต่างกัน และผลการวิเคราะห์ทางการเงินก็จะแตกต่างกันด้วย เช่น สหกรณ์เช่าเครื่องถ่ายเอกสารเป็นปี ๆ ค่าเช่าจะปรากฏในงบกำไรขาดทุน ทำให้กำไรของสหกรณ์ลดลง สินทรัพย์ถาวรไม่เปลี่ยนแปลงในขณะที่สหกรณ์ซื้อเครื่องถ่ายเอกสาร สินทรัพย์ถาวรของสหกรณ์เพิ่มขึ้น ซึ่งปรากฏในงบแสดงฐานะการเงิน และมีค่าเสื่อมราคาเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุน เป็นต้น

3. **การตกแต่งงบการเงิน** การจัดทำงบการเงินบางครั้งมีการตกแต่งงบการเงิน เพื่อให้ข้อมูลในงบการเงิน ณ วันสิ้นงวดบัญชีดูดีกว่่าที่เป็นจริง โดยการสร้างรายการค้างรายการในช่วงใกล้วันสิ้นงวดบัญชี ทำให้ข้อมูลในการวิเคราะห์งบการเงินดีขึ้น เช่น กู้เงินระยะยาวในช่วงใกล้วันสิ้นงวดบัญชี เพื่อให้ได้เงินสดเข้ามาทำให้อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (สินทรัพย์หมุนเวียนหารด้วยหนี้สินหมุนเวียน) และอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็วของสหกรณ์สูงขึ้นแล้วจึงจ่ายคืนในวันต้นงวดบัญชีถัดไปทำให้ ณ วันสิ้นปีสหกรณ์มีสภาพคล่อง จะเห็นได้ว่าอัตราส่วนดังกล่าวไม่ได้แสดงให้เห็นถึงสภาพคล่องที่แท้จริง หรือการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ภาคการเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงตามฤดูกาลหรือเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษ เมื่อมีการวิเคราะห์งบการเงินในช่วงเวลานั้น อาจทำให้เข้าใจว่าสหกรณ์มีปริมาณธุรกิจสูงตลอดทั้งปี

4. **การพิจารณาประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสหกรณ์จากอัตราส่วนทางการเงินบางครั้งก็สรุปผลได้ยาก** เช่น ถ้าอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็วมีอัตราสูง แสดงว่าสหกรณ์มีสภาพคล่องที่ดี แต่ขณะเดียวกันอาจตีความได้ว่าสหกรณ์มีปริมาณเงินสดมากเกินไป ทำให้เสียโอกาสที่จะนำเงินสดไปก่อให้เกิดรายได้จึงถือว่าไม่ดี เป็นต้น

5. การพิจารณาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้รอบคอบ การที่ผู้วิเคราะห์จะสรุปได้ว่าอัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์ใดดีหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้รอบคอบ ซึ่งอาจจะทำให้การสรุปผลคลาดเคลื่อนได้ เช่น อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือสูง (ยอดขายหารด้วยสินค้าคงเหลือ) อาจไม่ได้หมายความว่าสหกรณ์มีประสิทธิภาพในการจัดการสินค้าคงเหลือที่ดีก็ได้ อาจจะเป็นเพราะสหกรณ์มีสินค้าคงเหลือไว้น้อย ซึ่งอาจส่งผลต่อการขาดแคลนสินค้าก็ได้ หรือกรณีที่สหกรณ์มีอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ทั้งสิ้นสูง (ยอดขายหารด้วยสินทรัพย์ทั้งสิ้น) ซึ่งแสดงว่าสหกรณ์ มีประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์แต่ถ้าพิจารณาข้อเท็จจริงแล้วอาจพบว่าสหกรณ์มีสินทรัพย์ต่ำเกินไป อันเนื่องมาจากไม่มีความสามารถที่จะจัดหาสินทรัพย์เพิ่มได้ ในกรณีนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในบางครั้งหากได้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ แล้ว อาจพบว่าไม่ได้เป็นไปตามอัตราส่วนที่บ่งชี้ขึ้นก็ได้ ฉะนั้น ผู้วิเคราะห์จึงควรพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ให้รอบคอบด้วย

6. วิธีการบันทึกบัญชีที่แตกต่างกัน การวิเคราะห์งบการเงินเป็นการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์เดียวกันตั้งแต่สองงวดบัญชี หรือวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์หนึ่งเปรียบเทียบกับงบการเงินของสหกรณ์อื่น ซึ่งการเปรียบเทียบอาจมีการใช้หลักการบัญชีหรือวิธีการบันทึกบัญชีที่แตกต่างกันไปอาจจะทำให้การเปรียบเทียบกันโดยสมบูรณ์ไม่ได้ รายการบางอย่างในงบแสดงฐานะการเงิน และงบกำไรขาดทุนจะมีวิธีปฏิบัติทางบัญชีได้หลายแนวทาง ดังนั้น ผู้วิเคราะห์งบการเงินจะต้องเข้าใจถึงตัวเลขดังกล่าวว่าได้มาจากวิธีการบันทึกบัญชีอย่างไร เช่น รายการสินค้าคงเหลืออาจใช้วิธีแบบสินค้าที่เข้าก่อนถือว่าขายออกไปก่อน (First in, First out หรือ FIFO) ด้วยราคาทุน หรือใช้ราคาทุนถัวเฉลี่ย เป็นต้น ดังนั้น การวิเคราะห์งบการเงิน ผู้วิเคราะห์จะต้องปรับข้อมูลให้อยู่หลักการบัญชีเหมือนกันเพื่อสามารถเปรียบเทียบกันได้

7. การจัดแสดงรายการในงบการเงินอาจเรียงลำดับไม่เหมือนกัน โดยขึ้นอยู่กับความต้องการหรือความเข้าใจของผู้จัดทำงบการเงิน ดังนั้น ตัวเลขที่ได้จากการคำนวณอาจแตกต่างกันทำให้เกิดความยุ่งยากในการเปรียบเทียบ และการแปลความหมายผิดพลาด หรือไม่ถูกต้อง ดังนั้น ผู้วิเคราะห์งบการเงินจะต้องปรับข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบงบการเงินให้เป็นไปตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

8. ความเชื่อถือได้ของตัวเลขจากงบการเงินที่นำมาวิเคราะห์ หากเป็นงบการเงินที่เชื่อถือได้ผลการวิเคราะห์งบการเงินก็น่าเชื่อถือเหมาะสมตามที่ควรของสหกรณ์นั้น หากงบการเงินไม่น่าเชื่อถือผลการวิเคราะห์ไม่สะท้อนข้อเท็จจริงของสหกรณ์

9. การใช้ดุลยพินิจของผู้วิเคราะห์ อาจมีดุลยพินิจต่อผลของการวิเคราะห์แตกต่างกันไปทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การแปลความหมายที่ได้จากการวิเคราะห์จะถูกต้องหรือมีความหมายเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพทางด้านดุลยพินิจของผู้วิเคราะห์ด้วย

10. การพิจารณาหมายเหตุประกอบงบการเงิน นโยบายการบัญชีและรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ผู้วิเคราะห์ถ้าวิเคราะห์งบการเงินเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะสรุปผลการดำเนินงานและฐานะการเงินที่ถูกต้อง ผู้วิเคราะห์ไม่ใช่เพียงวิเคราะห์งบการเงินเพียงอย่างเดียว จะต้องพิจารณาหมายเหตุประกอบงบการเงิน นโยบายการบัญชีและรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ด้วย จะช่วยให้ผู้วิเคราะห์สามารถเข้าใจข้อมูลต่าง ๆ ในงบการเงินและสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดียิ่งขึ้น

หมายเหตุประกอบงบการเงิน เป็นข้อมูลที่แสดงไว้ท้ายงบการเงินซึ่งให้รายละเอียดมากกว่าที่ปรากฏในงบการเงินและถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงิน ข้อมูลที่แสดงในหมายเหตุประกอบงบการเงิน มีหลายประการด้วยกัน เช่น

1) เกณฑ์การจัดทำงบการเงินและนโยบายการบัญชี จะช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินทราบว่าใช้หลักเกณฑ์ใดในการจัดทำงบการเงิน ตลอดจนวิธีการบัญชีที่สำคัญ เช่น วิธีการตราราคาสินค้าคงเหลือ การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ วิธีการคิดค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ วิธีการบันทึกกำไรจากการขายตามสัญญาเช่าซื้อ เป็นต้น

2) รายละเอียดประกอบรายการที่แสดงในงบการเงินโดยปกติงบการเงินมักจะแสดงรายการต่าง ๆ เป็นยอดรวม เช่น ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ หนี้สิน เป็นต้น หมายเหตุประกอบงบการเงินจะแสดงรายละเอียดของรายการต่าง ๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3) ข้อมูลที่เกี่ยวกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนที่มีผลกระทบต่อสหกรณ์ สินทรัพย์ และหนี้สินที่เกิดขึ้นบางรายการอาจไม่ได้เปิดเผยไว้ในงบการเงิน เช่น มีคดีอยู่ในระหว่างการฟ้องร้อง ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อรายได้ในอนาคต หนี้สินที่อาจเกิดขึ้น เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นภายหลังวันที่ใน งบแสดงฐานะการเงินแต่ก่อนที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงิน ได้แก่ สินค้า หรือสินทรัพย์ถูกโจรกรรม หรือเสียหายจากภัยธรรมชาติ/ไฟไหม้ รายการเหล่านี้จะต้องเปิดเผยข้อมูลไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินด้วย

4) รายการระหว่างดำเนินการที่เกี่ยวข้อง เช่น การกั๊กยิมระหว่างดำเนินการโดยไม่จ่ายดอกเบี้ยหรือจ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำกว่าปกติ เป็นต้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการทำการวิเคราะห์งบการเงินเพื่อช่วยในการวางแผน การควบคุม และการตัดสินใจนั้นจะต้องพิจารณาประเด็นต่าง ๆ อย่างรอบคอบด้วย

โดยสรุปแล้วการวิเคราะห์งบการเงินกับการบริหารงานสหกรณ์จะต้องคำนึงถึงข้อควรระวังหลายประการ ได้แก่ การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ทางการเงินกับสหกรณ์ที่มีขนาดและลักษณะการดำเนินธุรกิจที่ใกล้เคียงกัน วิธีการได้มาของสินทรัพย์ถาวรที่แตกต่างกัน การตกแต่งงบการเงิน การพิจารณาประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสหกรณ์ การพิจารณาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้รอบคอบ และการพิจารณาหมายเหตุประกอบงบการเงิน นโยบายการบัญชีและรายงานของผู้สอบบัญชี

ประเด็นการวิเคราะห์

นักศึกษาเห็นว่านอกจากการวิเคราะห์ข้อมูลในงบการเงินแล้ว การวิเคราะห์เพื่อการบริหารงานสหกรณ์ ควรจะต้องพิจารณาอะไรอีกบ้าง

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 3.1.3 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 3.1.3

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 3 ตอนที่ 3.1 เรื่อง 3.1.3

ตอนที่ 3.2

วิธีการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 3.2 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวข้อเรื่อง

เรื่องที่ 3.2.1 การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราร้อยละ

เรื่องที่ 3.2.2 การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงิน

เรื่องที่ 3.2.3 การวิเคราะห์งบการเงินโดยวิธีดูปอง

แนวคิด

1. การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราร้อยละ เป็นการวิเคราะห์งบการเงินตามแนวดิ่ง ซึ่งวิเคราะห์งบการเงินโดยเปรียบเทียบรายการต่าง ๆ ในงบการเงินเดียวกัน และกำหนดให้รายการใดรายการหนึ่งเป็นตัวฐานเพื่อพิจารณาว่ารายการอื่น ๆ ในงบการเงินเป็นร้อยละเท่าไรของตัวฐานในการเปรียบเทียบ ส่วนการวิเคราะห์งบการเงินตามแนวนอนเป็นการเปรียบเทียบตัวเลขในงบการเงินตั้งแต่ 2 งวดบัญชีขึ้นไป เพื่อพิจารณาว่ารายการต่าง ๆ ในงบการเงินแต่ละงบมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง
2. การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงินเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายการในงบการเงิน ซึ่งอาจเป็นรายการในงบการเงินเดียวกันหรือเป็นรายการต่างงบกันก็ได้มาเปรียบเทียบในรูปของอัตราส่วนแล้วนำผลลัพธ์มาแปลความหมายเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการประเมินฐานะทางการเงินของสหกรณ์ต่อไป การวิเคราะห์โดยอัตราส่วนทางการเงินสามารถวิเคราะห์ได้หลายอัตราส่วนด้วยกัน
3. การวิเคราะห์งบการเงินโดยวิธีดูปอง เป็นการวิเคราะห์งบการเงินโดยนำอัตราส่วนทางการเงินที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์มาวิเคราะห์ร่วมกันว่าจะมีผลต่อผลตอบแทนต่อสินทรัพย์หรืออัตราผลตอบแทนจากการลงทุนอย่างไร ช่วยให้ผู้สามารถพิจารณาหาแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้ง่ายขึ้น เพราะการวิเคราะห์โดยวิธีนี้จะแสดงให้เห็นปัจจัยสำคัญทั้งด้านการควบคุมค่าใช้จ่าย ประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์และการก่อหนี้สิน

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 3.2 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. วิเคราะห์ทางการเงินตามแนวตั้งและแนวนอนได้
2. วิเคราะห์และแปลผลการวิเคราะห์ทางการเงินโดยอัตราส่วนได้
3. วิเคราะห์ทางการเงินและสามารถอธิบายประโยชน์จากการวิเคราะห์ทางการเงินโดยวิธี
ดูปองได้

เรื่องที่ 3.2.1 การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราร้อยละ

การวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์โดยทั่วไปส่วนใหญ่ผู้วิเคราะห์จะวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราร้อยละ ได้แก่ การวิเคราะห์งบการเงินตามแนวนอนและการวิเคราะห์งบการเงินตามแนวตั้ง การวิเคราะห์งบการเงินตามแนวนอนนั้นเป็นการวิเคราะห์ที่โดยการเปรียบเทียบตัวเลขในงบการเงินตั้งแต่ 2 งวดบัญชีขึ้นไป เพื่อพิจารณาว่ารายการต่าง ๆ ในงบการเงินแต่ละงวดมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง ส่วนการวิเคราะห์งบการเงินตามแนวตั้งเป็นการวิเคราะห์ที่โดยการเปรียบเทียบรายการต่าง ๆ ในงบการเงินงวดเดียวกันโดยจะกำหนดให้รายการใดรายการหนึ่งเป็นตัวฐาน และพิจารณาว่ารายการอื่น ๆ ในงบการเงินเดียวกันเป็นอัตราร้อยละเท่าไรของตัวฐานในการเปรียบเทียบ

1. การวิเคราะห์งบการเงินแนวตั้ง

การวิเคราะห์แนวตั้ง (Vertical Analysis) หรือการย่อส่วนตามแนวตั้ง (Common Size Analysis) เป็นการหาความสัมพันธ์ของรายการต่าง ๆ ในงบการเงินของงวดเดียวกันหรือปีเดียวกันให้อยู่ในรูปของอัตราร้อยละ เพื่อให้เห็นสัดส่วนรายการต่าง ๆ ของงบการเงินอย่างชัดเจน โดยจะกำหนดให้รายการใดรายการหนึ่งในงบการเงินเป็นฐานในการเปรียบเทียบซึ่งฐานดังกล่าวให้มีค่าเท่ากับอัตราร้อยละ 100 แล้วพิจารณาว่ารายการอื่น ๆ ในงบการเงินเดียวกันมีค่าเป็นอัตราร้อยละเท่าไรของฐานที่ใช้ในการเปรียบเทียบ การวิเคราะห์งบการเงินแนวตั้งสามารถทำได้ทั้งงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุน

การวิเคราะห์งบกำไรขาดทุนในแนวตั้ง เป็นการวิเคราะห์แบบย่อส่วนรายการที่ประกอบในงบกำไรขาดทุนให้อยู่ในรูปอัตราร้อยละของยอดรวมรายได้ทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 100 ซึ่งแสดงให้เห็นสัดส่วนของต้นทุนขาย/บริการ ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและอื่น ๆ เป็นร้อยละเท่าใดของยอดขาย/บริการทั้งหมดของสหกรณ์

ข้อสังเกตการวิเคราะห์งบการเงินแนวตั้ง โดยใช้ข้อมูลเพียงปีเดียวก็จะทำให้ผู้วิเคราะห์เห็นโครงสร้างของงบการเงินปีนั้น ๆ แต่ถ้าทำการวิเคราะห์โดยมีการเปรียบเทียบงบการเงินของหลาย ๆ ปีต่อเนื่องกันก็จะทำให้ผู้วิเคราะห์สามารถเปรียบเทียบและเห็นการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างงบการเงินนั้นว่าสูงขึ้นหรือต่ำลงอย่างไร ซึ่งจะกล่าวในการวิเคราะห์แนวนอน

การวิเคราะห์แนวตั้งจากงบแสดงฐานะการเงิน การวิเคราะห์งบแสดงฐานะการเงินในแนวตั้ง เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของรายการในงบการเงินโดยเปรียบเทียบตัวเลขของแต่ละรายการกับยอดรวมในงบการเงินเดียวกัน ถ้าวิเคราะห์ด้านสินทรัพย์รวม รายการต่าง ๆ และส่วนประกอบของสินทรัพย์เป็นอัตราร้อยละเท่าใดของสินทรัพย์รวม ซึ่งถ้าฐานการคำนวณเป็นสินทรัพย์รวม ๆ จะเท่ากับร้อยละ 100 ถ้าวิเคราะห์ด้านหนี้สินและทุนของสหกรณ์ ๆ เป็นฐานเท่ากับร้อยละ 100 รายการต่าง ๆ และส่วนประกอบหนี้สินและทุนของสหกรณ์เป็นอัตราร้อยละเท่าใดของหนี้สินและทุนของสหกรณ์รวมทั้งสิ้น ดังนั้น ไม่ว่าจะวิเคราะห์ทางด้าน

สินทรัพย์รวมหรือทางด้านหนี้สินและทุนของสหกรณ์ต่างเป็นฐานตัวเดียวกัน รายการแต่ละรายการเมื่อเทียบเป็นอัตราร้อยละจึงสามารถนำมาเปรียบเทียบซึ่งกันและกันได้ การวิเคราะห์อีกวิธีหนึ่ง คือ วิเคราะห์เฉพาะประเภทรายการหรือกลุ่มรายการ เช่น กลุ่มสินทรัพย์หมุนเวียน กลุ่มหนี้สินหมุนเวียน เป็นต้น โดยในการวิเคราะห์กลุ่มสินทรัพย์หมุนเวียนก็จะมีการวิเคราะห์ทุกรายการเป็นร้อยละของสินทรัพย์หมุนเวียน โดยให้สินทรัพย์หมุนเวียนเป็นฐานเท่ากับร้อยละ

การวิเคราะห์งบแสดงฐานะการเงินทุกรายการ เป็นการย่อส่วนรายการเงินทุกรายการในงบแสดงฐานะการเงินให้อยู่ในรูปของร้อยละ โดยรายการเงินแต่ละรายการของสินทรัพย์หารด้วยยอดรวมสินทรัพย์แล้วคูณด้วย 100

$$\text{รายการสินทรัพย์แต่ละรายการ} = \frac{\text{สินทรัพย์แต่ละรายการ} \times 100}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

ตัวอย่างเช่น จากข้อมูลตัวอย่างที่ 3.1

$$\begin{aligned} \text{เงินลงทุน} &= \frac{13,049,500 \times 100}{120,554,426.60} \\ &= 10.82\% \end{aligned}$$

สหกรณ์มีเงินลงทุนร้อยละ 10.82 ของสินทรัพย์รวม

$$\text{รายการหนี้สิน/ทุนของสหกรณ์แต่ละรายการ} = \frac{\text{หนี้สิน/ทุนของสหกรณ์แต่ละรายการ} \times 100}{\text{หนี้สินและทุนของสหกรณ์}}$$

ตัวอย่างเช่น จากข้อมูลตัวอย่างที่ 3.1

$$\begin{aligned} \text{เจ้าหนี้เงินรับฝาก} &= \frac{44,197,048.67 \times 100}{120,554,426.60} \\ &= 36.66\% \end{aligned}$$

สหกรณ์มีเงินรับฝากร้อยละ 36.66 ของหนี้สินและทุนของสหกรณ์

ตัวอย่างที่ 3.1 งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด

ตัวอย่างการวิเคราะห์แนວตั้ง
สหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 31 มีนาคม 25x5 และ 25x4

	ปี 25x5		ปี 25x4	
	บาท	%	บาท	%
สินทรัพย์				
สินทรัพย์หมุนเวียน				
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	22,806,996.09	18.9	21,699,653.42	19.00
เงินฝากสหกรณ์อื่น	3,985,472.89	3.30	13,694,588.8	11.99
เงินลงทุนระยะสั้น	-	-	10,000,000.00	8.76
เงินให้กู้ยืมระยะสั้น-สุทธิ	40,971,700.00	33.99	36,865,469.08	32.29
ลูกหนี้ระยะสั้น-สุทธิ	7,243,540.95	6.01	7,602,488.85	6.66
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมรับ-สุทธิ	2,259,909.42	1.87	1,596,836.27	1.40
สินค้าคงเหลือ	276,146.00	0.23	379,966.00	0.33
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	773,392.74	0.64	425,503.56	0.37
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	78,317,158.09	64.96	92,264,506.06	80.80
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน				
เงินลงทุนระยะยาว	13,049,500.00	10.83	2,049,500.00	1.80
เงินให้กู้ยืมระยะยาว	23,348,313.00	19.37	14,700,652.00	12.87
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์-สุทธิ	5,839,455.51	4.84	5,175,201.70	4.53
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	42,237,268.51	35.04	21,925,353.70	19.20
รวมสินทรัพย์	120,554,426.60	100.00	114,189,859.76	100.00
หนี้สินและทุนของสหกรณ์				
หนี้สินหมุนเวียน				
เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร	-	-	2,008,921.84	1.76
เจ้าหนี้การค้า	-	-	1,126,000.00	0.99
เงินรับฝาก	44,197,048.67	36.66	44,721,946.58	39.16
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	1,535,863.52	1.27	930,626.52	0.81
รวมหนี้สินหมุนเวียน	45,732,912.19	37.93	48,787,494.94	42.72

หนี้สินไม่หมุนเวียน

หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น	2,742,867.89	2.28	2,341,839.61	2.05
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน	2,742,867.89	2.28	2,341,839.61	2.05
รวมหนี้สิน	48,475,780.08	40.21	51,129,334.55	44.77

ทุนของสหกรณ์

ทุนเรือนหุ้น (มูลค่าหุ้นละ 10 บาท)				
หุ้นที่ชำระเต็มมูลค่าแล้ว	56,136,220.00	46.57	49,086,500.00	42.99
ทุนสำรอง	8,988,947.09	7.46	8,014,210.15	7.02
ทุนสะสมตามข้อบังคับ				
ระเบียบและอื่น ๆ	1,342,809.46	1.11	1,678,467.46	1.47
กำไรสุทธิประจำปี	5,610,669.97	4.65	4,281,347.60	3.75
รวมทุนของสหกรณ์	72,078,646.52	59.79	63,060,525.2	155.23
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์	120,554,426.60	100	114,189,859.76	100.00

ตัวอย่างการคำนวณ

$$\begin{aligned} \text{เงินสดและเงินฝากธนาคาร} &= \frac{22,806,996 \times 100}{120,554,426.60} \\ &= 18.92\% \end{aligned}$$

จากการย่อส่วนโครงสร้างงบแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด ณ วันที่ 31 มีนาคม 25x5 สินทรัพย์ของสหกรณ์ทั้งสิ้นประกอบด้วย สินทรัพย์หมุนเวียน ร้อยละ 64.96 และสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ร้อยละ 35.04 ของยอดสินทรัพย์ทั้งสิ้น สำหรับด้านหนี้สินและทุนของสหกรณ์ประกอบด้วย หนี้สิน ร้อยละ 40.21 และทุนของสหกรณ์ ร้อยละ 59.79 ของยอดหนี้สินและทุนของสหกรณ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจะเห็นได้ว่า การลงทุนในสินทรัพย์ส่วนใหญ่เป็นเงินให้กู้ยืมทั้งสิ้น ร้อยละ 53.36 แยกเป็นเงินให้กู้ระยะสั้น-สุทธิ ร้อยละ 33.99 และเป็นระยะยาว ร้อยละ 19.37 รองลงมาเป็นเงินลงทุนระยะยาว ร้อยละ 10.83 และลูกหนี้ระยะสั้น-สุทธิ ร้อยละ 6.01 ส่วนรายการอื่นเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ของสหกรณ์เป็นอัตราร้อยละไม่มากนัก ซึ่งสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด ควรระมัดระวังการบริหารลูกหนี้ให้เหมาะสมรัดกุม เพื่อป้องกันมิให้เกิดลูกหนี้ค้างนานเกินไปจะทำให้สหกรณ์ขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน สำหรับโครงสร้างด้านหนี้และทุนของสหกรณ์พบว่า ส่วนใหญ่เป็นทุนเรือนหุ้นร้อยละ 46.57 รองลงมาเป็นเงินรับฝาก ร้อยละ 36.66 แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์บริหารงานส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของสหกรณ์เอง

นอกจากการวิเคราะห์งบการเงินแนวดิ่งจะเปรียบเทียบงบการเงินในปีเดียวกันแล้วอาจจะเปรียบเทียบอัตราร้อยละในปีที่ผ่านมา (ปี 25x4) เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงด้วยก็ได้ เช่น ในปี 25x5 สหกรณ์ให้เงินกู้ยืมเพิ่มจากปี 25x4 จากร้อยละ 45.16 เป็นร้อยละ 53.36 และในการวิเคราะห์อาจเปรียบเทียบอัตรา

ร้อยละสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียนว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ตัวอย่างจากการวิเคราะห์งบการเงินในปี 25x5 สหกรณ์มีสินทรัพย์หมุนเวียน ร้อยละ 64.96 ของสินทรัพย์ทั้งหมดในขณะที่อัตราร้อยละของหนี้สินหมุนเวียนของสหกรณ์ ร้อยละ 37.93 ของหนี้สินและทุนของสหกรณ์ แสดงว่าสหกรณ์มีสภาพคล่องทางการเงินหากสหกรณ์มีความจำเป็นที่ต้องชำระหนี้สามารถชำระได้

การวิเคราะห์งบการเงินแนวตั้ง นอกจากจะเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา ผู้วิเคราะห์งบการเงินอาจเปรียบเทียบกับสหกรณ์อื่นที่เป็นประเภทเดียวกันและขนาดใกล้เคียงกันด้วย เพื่อจะได้ทราบว่าสหกรณ์มีสินทรัพย์ประเภทใดมากเกินไปหรือน้อยเกินไป หรือมีโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสม หรือมีส่วนหนี้สินในอัตราที่สูงเกินไปหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ตามแนวตั้งมีข้อจำกัดในการเปรียบเทียบรายการต่าง ๆ ในงบการเงินโดยเทียบกับยอดรวมของรายการในปีหนึ่ง ๆ ดังนั้น ในปีต่อ ๆ มาแม้ว่าจำนวนเงินของรายการนั้นจะยังเท่าเดิมแต่เมื่อเทียบเป็นอัตราร้อยละอาจมีจำนวนลดลงหากยอดรวมของรายการในปีนั้น ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้การวิเคราะห์มีความหมายยิ่งขึ้น จึงควรใช้เทคนิคการวิเคราะห์แนวนอนประกอบการพิจารณาที่จะกล่าวถึงต่อไป

การวิเคราะห์แนวตั้งเฉพาะประเภทรายการ การวิเคราะห์โครงสร้างเฉพาะประเภทรายการหรือรายการที่สนใจเท่านั้น ผู้วิเคราะห์สามารถจัดทำได้เช่นกัน โดยดูความสัมพันธ์ของรายการที่เป็นประเภทเดียวกัน เช่น การวิเคราะห์โครงสร้างสินทรัพย์หมุนเวียน หนี้สินไม่หมุนเวียน หนี้สินทั้งหมด ทุนของสหกรณ์ เป็นต้น

การวิเคราะห์โครงสร้างสินทรัพย์หมุนเวียน คือ การศึกษาดูความสัมพันธ์ของสินทรัพย์หมุนเวียนรายการต่าง ๆ แต่ละรายการกับยอดรวมของสินทรัพย์หมุนเวียน โดยกำหนดให้สินทรัพย์หมุนเวียนรวมเป็นร้อยละร้อย

$$\text{รายการสินทรัพย์หมุนเวียนแต่ละรายการ} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียนแต่ละรายการ} \times 100}{\text{สินทรัพย์หมุนเวียนรวม}}$$

ตัวอย่างที่ 3.1.1 งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด การวิเคราะห์แนวดังเฉพาะ ส่วนสินทรัพย์หมุนเวียน

ตัวอย่างการวิเคราะห์แนวดังเฉพาะส่วนสินทรัพย์หมุนเวียน
สหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 31 มีนาคม 25x5 และ 25x4

สินทรัพย์	ปี 25x5		ปี 25x4	
	บาท	%	บาท	%
สินทรัพย์				
สินทรัพย์หมุนเวียน				
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	22,806,996.09	29.12	21,699,653.42	23.52
เงินฝากสหกรณ์อื่น	3,985,472.89	5.09	13,694,588.88	14.84
เงินลงทุนระยะสั้น	-	0.00	10,000,000.00	10.84
เงินให้กู้ยืมระยะสั้น-สุทธิ	40,971,700.00	52.31	36,865,469.08	39.96
ลูกหนี้ระยะสั้น-สุทธิ	7,243,540.95	9.25	7,602,488.85	8.24
ดอกเบียเงินให้กู้ค้างรับ-สุทธิ	2,259,909.42	2.89	1,596,836.27	1.73
สินค้าคงเหลือ	276,146.00	0.35	379,966.00	0.41
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	<u>773,392.74</u>	<u>0.99</u>	<u>425,503.56</u>	<u>0.46</u>
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	<u>78,317,158.09</u>	<u>100.00</u>	<u>92,264,506.06</u>	<u>100.00</u>

ตัวอย่างการคำนวณ

$$\begin{aligned} \text{เงินสดและเงินฝากธนาคาร} &= \frac{22,806,996.09 \times 100}{78,317,158.09} \\ &= 29.12\% \end{aligned}$$

จากการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด ปี 25x5 จะเห็นได้ว่าสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด มีเงินให้กู้ยืมระยะสั้น-สุทธิ สูงถึงร้อยละ 52.31 เงินสดและเงินฝากธนาคาร ร้อยละ 29.12 สหกรณ์ควรระมัดระวังและให้ความสำคัญการบริหารสินเชื่อให้รัดกุมและมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันไม่ควรถือเงินสดและเงินฝากธนาคารไว้ในมือเป็นจำนวนมาก เนื่องจากไม่ก่อให้เกิดรายได้ ควรนำเงินไปใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจ

การวิเคราะห์งบกำไรขาดทุนตามแนวดิ่ง เป็นการย่อส่วนโครงสร้างหรือส่วนประกอบรายการในงบกำไรขาดทุนที่เป็นจำนวนเงินให้เป็นอัตราร้อยละของยอดขาย/บริการในปีที่ต้องการวิเคราะห์ งบกำไรขาดทุน

$$\text{รายการแต่ละรายการในงบกำไรขาดทุน} = \frac{\text{รายการแต่ละรายการในงบกำไรขาดทุน} \times 100}{\text{ขาย/บริการ}}$$

ตัวอย่างที่ 3.2 งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด วิเคราะห์แนวดิ่งงบกำไรขาดทุน

สหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 25x5 และ 25x4

	ปี 25x5		ปี 25x4	
	บาท	%	บาท	%
ขาย/บริการ	15,437,301.31	100	15,438,417.27	100
หัก ต้นทุนขาย/บริการ (งบต้นทุนขาย/บริการ)	<u>9,832,588.00</u>	<u>63.69</u>	<u>10,197,860.99</u>	<u>66.06</u>
กำไรขั้นต้น	5,604,713.31	36.31	5,240,556.28	33.94
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ	<u>739,827.91</u>	<u>4.79</u>	<u>617,290.02</u>	<u>4.00</u>
	6,344,541.22	41.10	5,857,846.30	37.94
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	<u>184,487.81</u>	<u>1.20</u>	<u>446,320.01</u>	<u>2.89</u>
กำไรเฉพาะธุรกิจ (รายละเอียด 1-3)	6,160,053.41	39.90	5,411,526.29	35.05
บวก รายได้อื่น (รายละเอียด 4)	<u>1,812,549.18</u>	<u>11.74</u>	<u>1,046,695.11</u>	<u>6.78</u>
รวม	7,972,602.59	51.64	6,458,221.40	41.83
หัก ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (รายละเอียด 5)	<u>2,361,932.62</u>	<u>15.30</u>	<u>2,176,873.80</u>	<u>14.10</u>
กำไรสุทธิ	<u><u>5,610,669.97</u></u>	<u><u>36.34</u></u>	<u><u>4,281,347.60</u></u>	<u><u>27.73</u></u>

ตัวอย่างการคำนวณ

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนขาย/บริการ} &= \frac{9,832,588 \times 100}{15,437,301.31} \\ &= 63.69\% \end{aligned}$$

จากการวิเคราะห์งบกำไรขาดทุนตามแนวดิ่งทำให้ผู้วิเคราะห์เห็นโครงสร้างของงบกำไรขาดทุนดังกล่าว ในปี 25x5 ว่าสหกรณ์มีรายได้ทั้งสิ้น 100 บาท จะมีต้นทุนขาย/บริการ 63.69 บาท และมีกำไรขั้นต้นในการดำเนินงาน 36.31 บาท นอกจากนี้มีรายได้จากการขาย/บริการแล้วสหกรณ์ยังมีรายได้เฉพาะธุรกิจ 4.79 บาท และรายได้อื่นอีก 11.74 บาท รวมทั้งการดำเนินงานต้องจ่ายค่าใช้จ่ายอื่นได้แก่ ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ 1.20 บาท และค่าใช้จ่ายดำเนินงาน 15.30 เหลือเป็นกำไรสุทธิ 36.34 บาท เมื่อเทียบกับปี 25x4 ซึ่งมีรายได้ 100 บาทเท่ากัน และมีต้นทุนขาย/บริการ และรายได้และค่าใช้จ่ายอื่นที่เกิดขึ้นทำนองเดียวกัน แต่เหลือเป็นกำไรสุทธิเพียง 27.73 บาท จึงเห็นได้ชัดว่าอัตรากำไรสุทธิปี 25x5 สูงกว่าปี 25x4 ทั้ง ๆ ที่ยอดขาย/บริการ ทั้งสองปีพอ ๆ กัน ทำให้ผู้วิเคราะห์จะต้องสนใจที่จะดูส่วนประกอบของยอดขาย/บริการจากรายละเอียด ประกอบและดูส่วนประกอบของต้นทุนขาย ซึ่งเห็นได้ว่าในปี 25x5 สหกรณ์พยายามลดต้นทุนขาย/บริการ และค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจจึงมีผลทำให้กำไรสูงกว่าปี 25x4 ดังนั้น ในปีต่อไปสหกรณ์ควรรักษาระดับและควบคุมต้นทุนขาย/บริการ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้เหมาะสม

2. การวิเคราะห์งบการเงินแนวนอน

การวิเคราะห์งบการเงินตามแนวนอน (Horizontal Analysis) เป็นการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของรายการในงบการเงินต่างงวดเวลาหรืองบการเงินหลายปี โดยดูการเปลี่ยนแปลงของรายการระหว่างงวดหรือปีการดำเนินงานว่ามีแนวโน้มสูงขึ้นหรือลดลงอย่างไรบ้าง ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงอัตราการขยายตัวหรือความเจริญเติบโตของสหกรณ์ในด้านต่าง ๆ เช่น ขนาดของทุนดำเนินงาน ยอดขาย รวมทั้งผลตอบแทนจากการดำเนินงาน เป็นต้น การวิเคราะห์วิธีนี้รายการในงบการเงินจะแสดงในรูป ร้อยละเช่นเดียวกันกับการวิเคราะห์แนวดิ่ง แต่การแสดงความสัมพันธ์ของรายการนี้แสดงเป็นรูปร้อยละของข้อมูลงวดก่อนหรือปีฐาน

การวิเคราะห์งบการเงินแนวนอน หากวิเคราะห์ข้อมูลหลายปีจะสามารถแสดงแนวโน้มของรายการต่าง ๆ ได้ และเรียกการวิเคราะห์นี้ว่าการวิเคราะห์แนวโน้ม (Trend Analysis)

การวิเคราะห์จะแสดงให้เห็นแนวโน้มที่ดีและชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิเคราะห์ควรแสดงการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของรายการหลายงวดหรือหลายปี เช่น 5 ปี หรือ 10 ปี เป็นต้น และการแสดงผลการวิเคราะห์นอกจากเป็นตาราง อาจแสดงผลการวิเคราะห์ในรูปกราฟหรือรูปภาพจะดีกว่าการแสดงด้วยตาราง การวิเคราะห์แนวนอนสามารถวิเคราะห์ได้ 2 วิธี ได้แก่ การวิเคราะห์แบบฐานคงที่และการวิเคราะห์แบบฐานเคลื่อนที่ ดังนี้

1) การวิเคราะห์อัตราร้อยละของปีฐานคงที่ หรือการวิเคราะห์โดยกำหนดให้งวดใดงวดหนึ่งเป็นฐานในการเปรียบเทียบเป็นวิธีที่กำหนดให้ปีใดปีหนึ่งเป็นฐานเพียงปีเดียว โดยเทียบปีฐานให้เป็น 100 แล้วนำข้อมูลของปีอื่น ๆ ซึ่งเป็นรายการเดียวกันมาเปรียบเทียบกับปีฐาน ซึ่งโดยทั่วไปมักจะกำหนดให้ปีแรกสุดเป็นปีฐาน และพิจารณาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจากปีฐานเป็นต้นไป การวิเคราะห์ตามวิธีนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการพิจารณา แนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงของรายการต่าง ๆ ในงบการเงินว่ามีแนวโน้มเป็นอย่างไรบ้าง สูงขึ้น ลดลง หรือไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ หากต้องการทราบแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิเคราะห์ก็ควรทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบงบการเงินหลาย ๆ งวดหรือ หลาย ๆ ปี

อย่างไรก็ตาม ต้องคำนึงด้วยว่า แนวโน้มที่เกิดขึ้นในอดีตนั้นอาจแตกต่างจากสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หากสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป เช่น สภาพเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปในทางไม่ดี ดังนั้นแม้ว่าสหกรณ์จะมีแนวโน้มทางด้านยอดขายและกำไรที่ดี เมื่อพิจารณาจากการวิเคราะห์แนวโน้ม ในอดีตที่ผ่านมาไม่ได้หมายความว่าในอนาคตสหกรณ์จะมียอดขายและกำไรที่ดีเหมือนกับแนวโน้มในอดีตที่ผ่านมาก็ได้

อนึ่ง การเลือกปีใดเป็นปีฐานนั้น จะต้องพิจารณาว่าปีนั้นเป็นปีที่มีการดำเนินการตามปกติไม่มีเหตุการณ์ผิดปกติที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงมาก ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนจากสภาวะภายในหรือภายนอกสหกรณ์ก็ตาม

การคำนวณการวิเคราะห์แบบฐานคงที่ มีดังนี้

(1) เลือกรายการในงบการเงินที่ต้องการจะวิเคราะห์ และช่วงปีที่ต้องการวิเคราะห์ เช่น ต้องการวิเคราะห์แนวโน้มหรือแนวโน้มของรายได้และค่าใช้จ่าย ในช่วงปี 25x1 ถึง 25x5 เป็นต้น

(2) นำข้อมูลของรายการเดียวกันในช่วงปีที่ต้องการวิเคราะห์มาเลือกเอาปีก่อนปีนั้นเป็นปีฐาน และเทียบให้ปีฐานเป็น 100

(3) นำข้อมูลปีอื่นมาเทียบให้เป็นอัตราร้อยละกับปีฐาน

$$\text{อัตราร้อยละของปีที่ต้องการทราบ} = \frac{\text{ตัวเลขของปีที่ต้องการทราบ} \times 100}{\text{ตัวเลขของปีฐานคงที่}}$$

ตัวอย่างที่ 3.3 การวิเคราะห์งบการเงินแบบฐานคงที่ กรณีสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด ปี 25x1-ปี 25x5 โดยใช้ปี 25x1 เป็นปีฐาน

หน่วย: พันบาท

รายการจากงบกำไรขาดทุน	25x1	25x2	25x3	25x4	25x5
ขาย/บริการ	13.034	13.853	14.706	15.438	15.437
กำไรสุทธิ	2.579	2.827	3.683	4.281	5.611

ผลการคำนวณเป็นดังนี้

วิเคราะห์ขาย/บริการ

$$\text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x2 เพิ่ม จากปี 25x1} = \frac{13.853 \times 100}{13.034} = 106.28\%$$

$$\text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x3 เพิ่ม จากปี 25x2} = \frac{14.706 \times 100}{13.034} = 112.83\%$$

$$\text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x4 เพิ่ม จากปี 25x3} = \frac{15.438 \times 100}{13.034} = 118.44\%$$

$$\text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x5 เพิ่ม จากปี 25x4} = \frac{15.437 \times 100}{13.034} = 118.44\%$$

วิเคราะห์กำไรสุทธิ

$$\text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x2 เพิ่ม จากปี 25x1} = \frac{2.827 \times 100}{2.579} = 109.62\%$$

$$\text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x3 เพิ่ม จากปี 25x2} = \frac{3.683 \times 100}{2.579} = 142.81\%$$

$$\text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x4 เพิ่ม จากปี 25x3} = \frac{4.281 \times 100}{2.579} = 165.99\%$$

$$\text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x5 เพิ่ม จากปี 25x4} = \frac{5.611 \times 100}{2.579} = 217.56\%$$

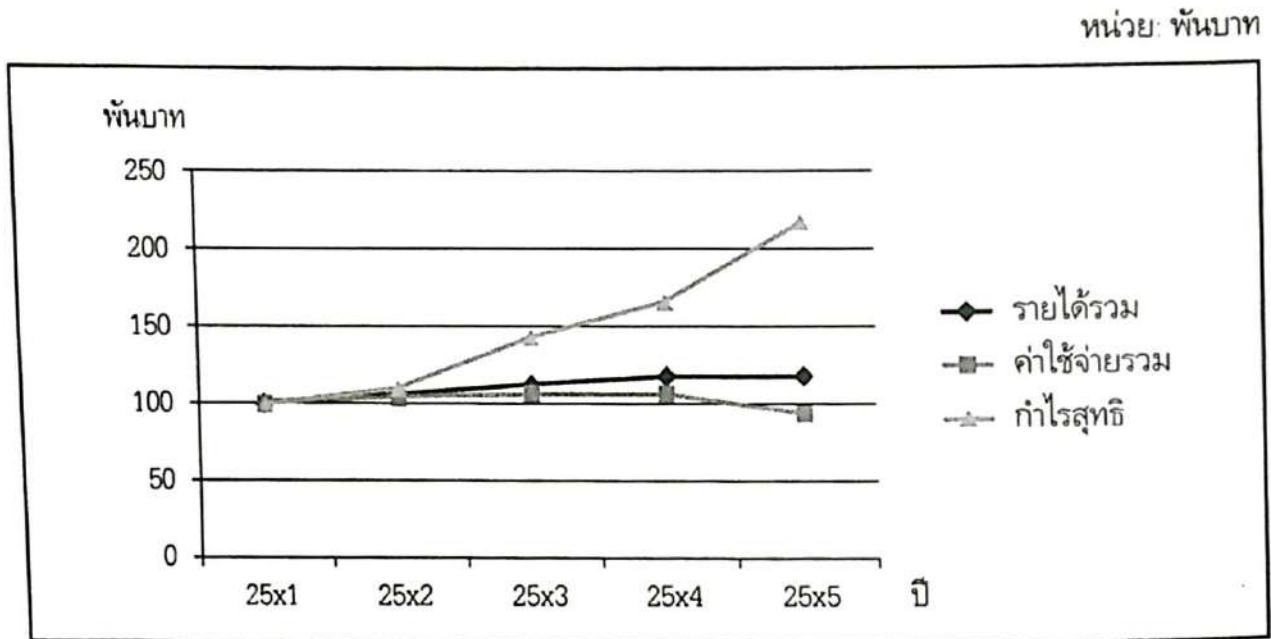
ผลการวิเคราะห์อัตราร้อยละของปีฐานคงที่

หน่วย: พันบาท

รายการจากงบกำไรขาดทุน	25x1	25x2	25x3	25x4	25x5
ขาย/บริการ	13.034	13.853	14.706	15.438	15.437
อัตราร้อยละ (เมื่อเทียบกับปีฐาน)	100	106.28	112.83	118.44	118.44
ค่าใช้จ่ายรวม	10.455	11.026	11.023	11.157	9.826
อัตราร้อยละ (เมื่อเทียบกับปีฐาน)	100	105.46	105.43	106.71	93.98
กำไรสุทธิ	2.579	2.827	3.683	4.281	5.611
อัตราร้อยละ (เมื่อเทียบกับปีฐาน)	100	109.62	142.81	165.99	217.56

เมื่อได้แปลงตัวเลขในปีต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปอัตราร้อยละโดยเปรียบเทียบกับตัวเลขในปี 25x1 (ซึ่งกำหนดให้เป็นปีฐาน) จะเห็นได้ว่าในปี 25x2-25x5 กำไรสุทธิมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากกว่ายอดขาย/บริการเป็นจำนวนมาก แต่ถ้าพิจารณาจากยอดขาย/บริการจะเห็นได้ว่าปี 25x5 ใกล้เคียงกับปี 25x4 แต่กำไรกลับสูงกว่าปีอื่นค่อนข้างมาก ดังนั้นถ้าพิจารณาค่าใช้จ่ายจะเห็นได้ว่าค่าใช้จ่ายในปี 25x5 มียอดต่ำกว่า 100 ซึ่งในการวิเคราะห์จะต้องพิจารณาในรายละเอียดว่ามีรายการใดผิดปกติจึงทำให้สหกรณ์มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าปีอื่น ๆ นอกจากจะวิเคราะห์อัตราจากยอดขาย/บริการและกำไรสุทธิแล้วควรพิจารณาแนวโน้มของรายการอื่น ๆ ประกอบด้วย อาจเป็นไปได้ว่าการที่กำไรเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่ารายได้เป็นเพราะต้นทุนขาย/บริการลดลงในอัตราที่มากกว่ายอดขาย/บริการ

ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากขึ้นโดยสร้างกราฟแสดงการเปลี่ยนแปลง ดังภาพที่ 3.2

ภาพที่ 3.2 แสดงการเปลี่ยนแปลงของรายได้ ค่าใช้จ่าย และกำไร

การวิเคราะห์แบบฐานคงที่นี้สามารถวิเคราะห์ที่เกี่ยวกับรายการต่าง ๆ ในงบการเงินไม่ว่าจะเป็นรายการในงบกำไรขาดทุนหรืองบแสดงฐานะการเงิน ซึ่งการวิเคราะห์นี้นอกจากแสดงการเปลี่ยนแปลงของรายการต่าง ๆ ในงบการเงินในรูปอัตราร้อยละ อาจแสดงในรูปของกราฟ ซึ่งจะทำให้ทราบแนวโน้มที่ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ และการประเมินผลสถานการณ์ในอนาคตว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตที่ผ่านมาหรือไม่ และควรนำมาเปรียบเทียบกัน รวมทั้งเปรียบเทียบกับแนวโน้มของสหกรณ์ขนาดเดียวกันด้วย เพื่อจะได้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน

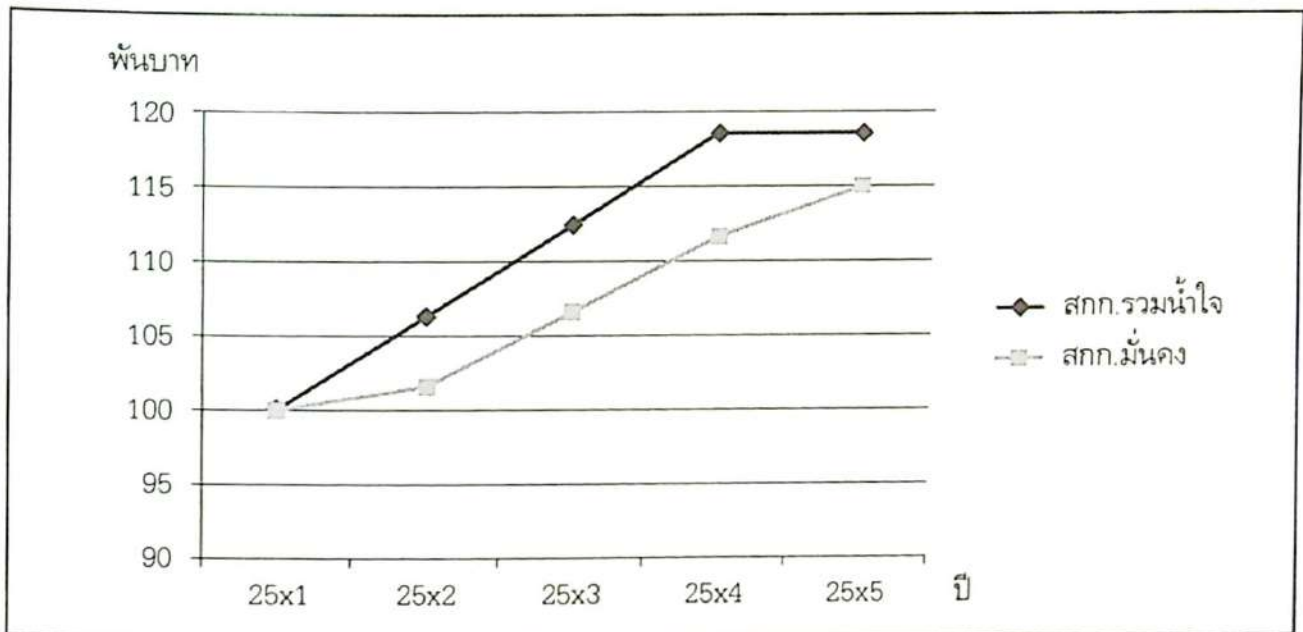
ตัวอย่างที่ 3.4 การวิเคราะห์งบการเงินแบบฐานคงที่สหกรณ์การเกษตรมั่นคง จำกัด กับสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด ตามข้อมูลตัวอย่างที่ 3.3

สหกรณ์การเกษตรมั่นคง จำกัด

หน่วย: พันบาท

รายการจากงบกำไรขาดทุน	25x1	25x2	25x3	25x4	25x5
ขาย/บริการ	15.989	16.256	16.998	17.893	18.452
อัตราร้อยละ (เมื่อเทียบปีฐาน)	100	101.67	106.31	111.91	115.40
กำไรสุทธิ	2.761	2.923	3.872	4.854	5.198
อัตราร้อยละ (เมื่อเทียบปีฐาน)	100	105.87	140.24	175.81	188.27
สกก. รวมน้ำใจ จำกัด	100	106.28	112.83	118.44	118.44
สกก. มั่นคง จำกัด	100	101.67	106.31	111.91	115.40

หน่วย: พันบาท

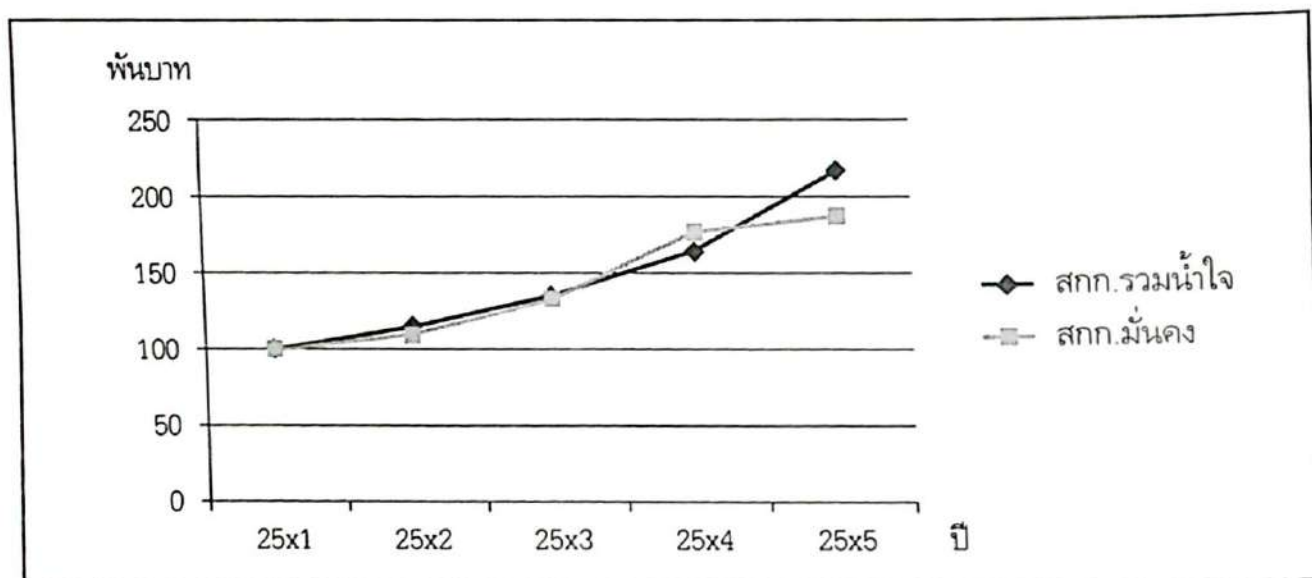

ภาพที่ 3.3 แสดงร้อยละการเปลี่ยนแปลงของขาย/บริการของสหกรณ์

เมื่อนำอัตราร้อยละของการเปลี่ยนแปลงของชาย/บริการของสหกรณ์การเกษตรมั่นคง จำกัด มาสร้างกราฟเปรียบเทียบกับอัตราร้อยละของการเปลี่ยนแปลงของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด ดังภาพที่ 3.3 จะเห็นว่า สหกรณ์การเกษตรมั่นคง จำกัด ซึ่งมีขนาดสหกรณ์และโครงสร้างธุรกิจเช่นเดียวกับ สหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด แล้วพบว่า ยอดชาย/บริการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด จะเห็นได้ว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นไม่สม่ำเสมอ โดยในปี 25x5 ยอดชาย/บริการเท่ากับปี 25x4

กำไรสุทธิ	25x1	25x2	25x3	25x4	25x5
สกก. รวมน้ำใจ จำกัด	100	109.62	142.81	165.99	217.56
สกก. มั่นคง จำกัด	100	105.87	140.24	175.81	188.27

หน่วย: พันบาท

ภาพที่ 3.4 แสดงร้อยละเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิของสหกรณ์

จากภาพที่ 3.4 เมื่อนำข้อมูล หรือร้อยละของการเปลี่ยนแปลงของกำไรมาสร้างกราฟหลาย ๆ ปี จะทำให้ทราบแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน และถ้านำสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด มาเปรียบเทียบกับสหกรณ์การเกษตรมั่นคง จำกัด ควรจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน แต่ร้อยละของการเปลี่ยนแปลงอาจจะแตกต่างกัน

การที่แนวโน้มร้อยละของการเปลี่ยนแปลงของสหกรณ์ทั้งสองแห่งเปรียบเทียบกับปี 25x1 จะเห็นได้ว่ารายได้ของสหกรณ์การเกษตรมั่นคง จำกัด มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีกำไรสุทธิเป็นสัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่ถ้ามองสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด เห็นได้ว่าถึงแม้รายได้เพิ่มขึ้นแต่กำไรสุทธิไม่ได้เพิ่มขึ้นใน

สัดส่วนเดียวกัน จึงทำให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้นว่าเมื่อสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด ปีใดมีกำไรลดลงปีต่อมาก็จะทำยอดกำไรเพิ่มขึ้น หากผู้วิเคราะห์ได้วิเคราะห์งบการเงินจะต้องพิจารณาสาเหตุหรือพิจารณารายการแต่ละรายการที่มีผลกระทบต่อกำไรหรือกำไรที่แสดงในงบกำไรขาดทุนเป็นกำไรที่แท้จริงหรือไม่

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การวิเคราะห์งบการเงินแบบฐานคงที่ทำให้ทราบแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างไรก็ตามจะต้องพิจารณาปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนแปลงประกอบไปด้วย

2) การวิเคราะห์แบบฐานเคลื่อนที่ หรือบางครั้งเรียกเป็นการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบกับงวดก่อน 1 งวด ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่กำหนดให้ปีหนึ่งปีใดเป็นปีฐานในการเปรียบเทียบแต่จะเปรียบเทียบกับข้อมูลของปีก่อนหน้านั้นโดยตรง เช่น ข้อมูลของปี 25x5 จะเปรียบเทียบกับข้อมูลของปี 25x4 และข้อมูลของปี 25x4 จะเปรียบเทียบกับข้อมูลของปี 25x3 เป็นต้น

ในการคำนวณจะไม่ได้เจาะจงเฉพาะปีใดปีหนึ่งเป็นปีฐานที่แน่นอนเหมือนปีฐานคงที่ แต่ในวิธีนี้ปีฐานจะเคลื่อนที่ไปเรื่อย ๆ สำหรับช่วงระยะเวลาของการเปรียบเทียบจะเทียบเป็นปีต่อปี แบบต่อเนื่องกันหรือเทียบเป็นเดือนต่อเดือนแบบต่อเนื่องกันก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของผู้วิเคราะห์

$$\text{อัตราการเพิ่ม/ลดของปีที่ต้องการหา} = \frac{\text{ตัวเลขของปีที่ต้องการ} - \text{ตัวเลขปีก่อน} \times 100}{\text{ตัวเลขปีก่อน}}$$

ตัวอย่างที่ 3.5 การวิเคราะห์งบการเงินตามแนวโน้มหรือแนวโน้มของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด

หน่วย: พันบาท

รายการจากงบกำไรขาดทุน	25x1	25x2	25x3	25x4	25x5
ขาย/บริการ	13.034	13.853	14.706	15.438	15.437
กำไรสุทธิ	2.579	2.827	3.683	4.281	5.611

ผลการคำนวณเป็นดังนี้

วิเคราะห์ขาย/บริการ

$$\text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x2 เพิ่ม จากปี 25x1} = \frac{(13.853 - 13.034) \times 100}{13.034} = 6.28\%$$

$$\text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x3 เพิ่ม จากปี 25x2} = \frac{(14.706 - 13.853) \times 100}{13.853} = 6.16\%$$

$$\text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x4 เพิ่ม จากปี 25x3} = \frac{(15.438 - 14.706) \times 100}{14.706} = 4.98\%$$

$$\text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x5 เพิ่ม จากปี 25x4} = \frac{(15.437 - 15.438) \times 100}{15.438} = (0.01)\%$$

วิเคราะห์กำไรสุทธิ

$$\begin{aligned} \text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x2 เพิ่ม จากปี 25x1} &= \frac{(2.827 - 2.579) \times 100}{2.579} = 9.62\% \\ \text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x3 เพิ่ม จากปี 25x2} &= \frac{(3.683 - 2.827) \times 100}{2.827} = 30.28\% \\ \text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x4 เพิ่ม จากปี 25x3} &= \frac{(4.281 - 3.683) \times 100}{3.683} = 16.24\% \\ \text{อัตราร้อยละของรายได้ปี 25x5 เพิ่ม จากปี 25x4} &= \frac{(5.611 - 4.281) \times 100}{4.281} = 31.07\% \end{aligned}$$

อัตราการเพิ่ม/ลดของยอดขาย/บริการและกำไรสุทธิของปี 25x1-25x5 เมื่อคำนวณอัตราร้อยละของปีฐานเคลื่อนที่แล้ว จะได้ดังนี้

รายการจากงบกำไรขาดทุน	25x1	25x2	25x3	25x4	25x5
ขาย/บริการ	13.034	13.853	14.706	15.438	15.437
อัตราร้อยละการเพิ่ม (ลดลง)	-	6.28	6.16	4.98	(0.01)
กำไรสุทธิ	2.579	2.827	3.683	4.281	5.611
อัตราร้อยละการเพิ่ม (ลด)	-	9.62	30.28	16.24	31.07

การแปลความจากผลการคำนวณดังกล่าว จะเห็นว่าอัตราขาย/บริการในปี 25x2 เพิ่มขึ้นจากปี 25x1 ร้อยละ 6.28 แต่อัตราขาย/บริการ ในปี 25x3 เพิ่มขึ้นจากปี 25x2 ร้อยละ 6.16 ถ้าเปรียบเทียบกับอัตรากำไรสุทธิพบว่าในปี 25x2 เพิ่มขึ้นจากปี 25x1 ร้อยละ 9.62 แต่ในปี 25x3 เพิ่มขึ้นจากปี 25x2 ถึงร้อยละ 30.28 และเมื่อเปรียบเทียบกับปีอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าอัตราการเพิ่ม/ลดของกำไรสุทธิไม่สัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของยอดขาย/บริการ ผู้วิเคราะห์จะต้องดูรายการอื่น ๆ ประกอบ เพื่อค้นหาสาเหตุว่ามีปัจจัยใดที่ทำให้กำไรสุทธิขึ้น ๆ ลง ๆ เช่น ต้นทุนขาย/บริการ ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน เป็นต้น ดังนั้นก่อนที่ผู้วิเคราะห์จะสรุปแนวโน้มของรายได้รายการหนึ่ง ควรจะได้มีการทบทวนข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรายการนั้น ๆ โดยประเมินแนวโน้มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและคาดการณ์เกี่ยวกับแนวโน้มของรายการนั้น ๆ ว่ายังคงเป็นเช่นนั้นต่อไปอีกหรือไม่ การเปลี่ยนแปลงจากงวดหนึ่งไปยังอีกงวดหนึ่ง อาจเป็นผลมาจากสภาพเศรษฐกิจที่ผิดปกติเฉพาะงวดหนึ่ง ๆ และสภาพเศรษฐกิจที่ผิดปกตินี้อาจไม่เกิดขึ้นอีกในอนาคตอันใกล้ก็ได้

ข้อสังเกต การวิเคราะห์งบการเงินแนวนอน

1. การคำนวณหาอัตราร้อยละของแนวนอน ไม่จำเป็นต้องคำนวณทุกรายการที่ปรากฏในงบการเงินก็ได้ แต่อาจเลือกคำนวณเฉพาะรายการที่น่าสนใจ และสัมพันธ์กันเท่านั้น เช่น การคำนวณแนวโน้มของยอดขาย/บริการก็อาจจะคำนวณอัตราของงบต้นทุนขาย เพื่อเปรียบเทียบดูความสัมพันธ์ เป็นต้น

2. อัตราร้อยละสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับตัวเลขที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณ ถ้าตัวเลขในปีฐานเป็นจำนวนน้อย อัตราร้อยละของการเปลี่ยนแปลงจะเพิ่มขึ้นมาก ทั้ง ๆ ที่จำนวนเงินของรายการนั้น ๆ เปลี่ยนแปลงไป ในระหว่างรอบระยะเวลาบัญชีเป็นจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น

3. การวิเคราะห์อัตราร้อยละของแนวนอนหรือแนวโน้ม โดยเปลี่ยนตัวเลขที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณมีผลให้อัตราร้อยละของการเปลี่ยนแปลงของรายการใดรายการหนึ่งจะสูงหรือต่ำเพียงใดนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับฐานในการคำนวณที่เปลี่ยนแปลงทำให้ไม่ทราบแนวโน้มของการดำเนินธุรกิจที่แท้จริง

ประเด็นการวิเคราะห์

นักศึกษาเห็นว่าการวิเคราะห์งบการเงินตามแนวนอนแบบฐานเคลื่อนที่และแบบฐานคงที่ใช้ประโยชน์อย่างไร และการวิเคราะห์งบการเงินตามแนวตั้งใช้ประโยชน์อย่างไร

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 3.2.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 3.2.1

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 3 ตอนที่ 3.2 เรื่องที่ 3.2.1

เรื่องที่ 3.2.2 การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงิน

การวิเคราะห์งบการเงินโดยใช้วิธีอัตราส่วนทางการเงิน เป็นการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของรายการในงบการเงินที่สนใจ ทั้งในงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุน ซึ่งอาจเป็นรายการในงบการเงินเดียวกัน หรือเป็นรายการต่างงบกันก็ได้มาเปรียบเทียบในรูปของอัตราส่วน โดยเปรียบเทียบจำนวนเงินของรายการหรือกลุ่มรายการในงบการเงินหนึ่งด้วยจำนวนเงินของอีกรายการหนึ่งหรืออีกกลุ่มรายการหนึ่งที่ปรากฏในงบการเงินเดียวกัน หรือในงบการเงินต่างกันของช่วงเวลาเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง 2 รายการที่เกี่ยวข้องอันจะเป็นประโยชน์ในการแปลความหมายและใช้เปรียบเทียบกับข้อมูลอื่น ๆ วิธีนี้จึงให้ผลที่ละเอียดกว่าการวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราร้อยละ เช่น นอกจากสหกรณ์ทราบสัดส่วนของทุนดำเนินงานว่าเป็นทุนของสหกรณ์เองเท่าไร และสหกรณ์ก่อหนี้สินเท่าไรแล้ว สหกรณ์สามารถทราบสภาพคล่องเป็นอย่างไร หรือความสามารถในการหากำไรมีมากน้อยแค่ไหน เป็นต้น ดังนั้น การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงิน สามารถนำผลลัพธ์ที่ได้มาแปลความหมายเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ฐานะการเงิน สภาพคล่อง ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และความสามารถในการหากำไรของสหกรณ์ ซึ่งแต่ละสหกรณ์อาจจะไม่ต้องใช้การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินทุกอัตราส่วนแล้วแต่ความจำเป็นในการใช้ประโยชน์ของสหกรณ์แต่ละแห่ง อัตราส่วนทางการเงินที่ใช้อาจแยกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. อัตราส่วนสภาพคล่องทางการเงิน

การวิเคราะห์อัตราส่วนสภาพคล่องทางการเงิน เป็นการวิเคราะห์ความสามารถของสหกรณ์ในการชำระหนี้ระยะสั้นเมื่อครบกำหนด หรือหนี้สินหมุนเวียน ซึ่งจะวัดได้จากปริมาณสินทรัพย์หมุนเวียนว่ามีจำนวนมากพอที่จะสามารถชำระหนี้ระยะสั้นเมื่อหนี้ครบกำหนดหรือไม่ การที่ใช้ปริมาณสินทรัพย์หมุนเวียนเป็นตัววัดสภาพคล่องของกิจการหรือสหกรณ์ เนื่องจากสินทรัพย์หมุนเวียนสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ภายใน 1 ปี อัตราส่วนทางการเงินที่นิยมใช้ในการวิเคราะห์สภาพคล่องทางการเงิน มีดังนี้

1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Current Ratios)

1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (Quick หรือ Acid Test Ratios)

1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Current Ratios) อัตราส่วนนี้ถือว่าเป็นอัตราส่วนที่นิยมมากที่สุดในการวิเคราะห์สภาพคล่องหรือความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นของกิจการหรือสหกรณ์ โดยมีสูตร ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

อัตราส่วนนี้บอกให้ทราบว่า สหกรณ์มีสินทรัพย์หมุนเวียนเป็นกี่เท่าของหนี้สินหมุนเวียน โดยปกติแล้วมักจะถือว่าอัตราส่วนนี้ยิ่งสูงจะยิ่งมีความคล่องตัวดี เพราะชี้ให้เห็นว่าสหกรณ์มีสินทรัพย์หมุนเวียนมากกว่าหนี้สินหมุนเวียนทำให้มีความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้นได้สูง

อัตราส่วนมาตรฐานทั่วไปที่ใช้วัดสภาพคล่อง

อัตราส่วน	สินทรัพย์หมุนเวียน	สภาพคล่องที่เหมาะสม	
		ต่อ	หนี้สินหมุนเวียน
คล่องมาก	2	:	1
คล่องพอสมควร	1.5	:	1
ขาดสภาพคล่อง	0.5	:	1

โดยทั่วไปอัตราส่วนทุนหมุนเวียนของกิจการอื่น ๆ ได้กำหนดมาตรฐานสภาพคล่องควรจะมีค่าน้อยเป็น 2: 1 ถือว่าเหมาะสม (ตามหนังสือมติใหม่ของการเงินและการวิเคราะห์ ดร.วรศักดิ์ ทูมมานนท์) นั่นคือ กิจการควรจะรักษาระดับสินทรัพย์หมุนเวียนไว้ 2 บาท สำหรับทุก ๆ หนี้สินหมุนเวียน 1 บาท ถึงแม้ว่าอัตราส่วน 2: 1 จะใช้เป็นมาตรฐานอย่างหนึ่งในการวัดสภาพคล่องของกิจการอื่น ส่วนสหกรณ์อาจนำมาตรฐานดังกล่าวมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสหกรณ์ได้ แต่การใช้ตัวเลขดังกล่าวเป็นมาตรฐานในการวัดเพียงอย่างเดียวก็อาจไม่เพียงพอ เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการที่ผู้วิเคราะห์จะต้องคำนึงถึง เช่น ประเภทของสหกรณ์ ประเภทธุรกิจ คุณภาพและลักษณะของสินทรัพย์หมุนเวียน เป็นต้น

ดังนั้น ในการวิเคราะห์จะต้องพิจารณาถึงรายการต่าง ๆ ที่ประกอบในสินทรัพย์หมุนเวียนด้วยว่ามีรายการใดที่ชี้ให้เห็นถึงความผิดปกติบ้างหรือไม่ อัตราส่วนทุนหมุนเวียนที่สูงจึงมิได้หมายความว่าสหกรณ์จะสามารถชำระหนี้ได้คล่องและมีประสิทธิภาพเสมอไป ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งอาจเป็นข้อเสียของสหกรณ์ เนื่องจากไม่ได้ใช้สินทรัพย์ส่วนนี้ในการก่อให้เกิดกำไรแก่สหกรณ์เท่าที่ควร อาจเป็นผลเนื่องมาจากมีสินค้าคงเหลือที่ขายไม่ออกเป็นจำนวนมาก หรือเก็บเงินจากลูกหนี้ได้ช้าทำให้ยอดลูกหนี้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และยังไม่ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ หรือเก็บรักษาเงินสดมากเกินไปทำให้เสียโอกาสในการที่จะนำเงินจำนวนนั้นไปลงทุนเพื่อหารายได้ หรือนำไปใช้ชำระหนี้สินระยะยาวเพื่อลดดอกเบี้ยจ่ายหรือนำไปลงทุนอย่างอื่นเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสหกรณ์ยิ่งขึ้น

ในกรณีเดียวกันอัตราส่วนทุนหมุนเวียนต่ำก็ไม่ได้หมายความว่าสหกรณ์จะไม่สามารถชำระหนี้ได้เสมอไป เช่น สหกรณ์ที่ขายสินค้าเป็นเงินสดมักจะถือสินค้าไว้เป็นจำนวนน้อย เพราะสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่หมุนได้เร็ว จึงไม่ต้องการเงินทุนหมุนเวียนมากนัก หรือหากอัตราส่วนทุนหมุนเวียนต่ำอาจเกิดจากสหกรณ์ดำเนินงานไม่ใช้ทุนของสหกรณ์แต่ระดมเงินรับฝากจากสมาชิกซึ่งแสดงไว้เป็นหนี้สิน นั้นไม่ได้หมายความว่าสหกรณ์ไม่สามารถชำระหนี้ได้เสมอไป เนื่องจากคนที่มาฝากเงินก็คือสมาชิกซึ่งส่วนใหญ่จะเก็บเงินออมไม่ค่อยถอนเงินแต่จะถอนเมื่อมีความจำเป็น ส่วนหุ้นนั้นไม่สามารถถอนหรือไถ่ถอนบางส่วน ถ้าจะถอนหุ้นต้องลาออกจากการเป็นสมาชิกของสหกรณ์ เป็นต้น

สหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 31 มีนาคม 25x5 และ 25x4

	ปี 25x5	ปี 25x4
	บาท	บาท
สินทรัพย์		
สินทรัพย์หมุนเวียน		
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	22,806,996.09	21,699,653.42
เงินฝากสหกรณ์อื่น	3,985,472.89	13,694,588.88
เงินลงทุนระยะสั้น	-	10,000,000.00
เงินให้กู้ยืมระยะสั้น-สุทธิ	40,971,700.00	36,865,469.08
ลูกหนี้ระยะสั้น-สุทธิ	7,243,540.95	7,602,488.85
ดอกเบียเงินให้กู้ค้างรับ-สุทธิ	2,259,909.42	1,596,836.27
สินค้าคงเหลือ	276,146.00	379,966.00
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	<u>773,392.74</u>	<u>425,503.56</u>
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	<u>78,317,158.09</u>	<u>92,264,506.06</u>

สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

เงินลงทุนระยะยาว	13,049,500.00	2,049,500.00
เงินให้กู้ยืมระยะยาว	23,348,313.00	14,700,652.00
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์-สุทธิ	5,839,455.51	5,175,201.70
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	<u>42,237,268.51</u>	<u>21,925,353.70</u>
รวมสินทรัพย์	<u>120,554,426.60</u>	<u>114,189,859.76</u>

หนี้สินและทุนของสหกรณ์

หนี้สินหมุนเวียน

เงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร	-	2,008,921.84
เจ้าหนี้การค้า	-	1,126,000.00
เงินรับฝาก	44,197,048.67	44,721,946.58
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	<u>1,535,863.52</u>	<u>930,626.52</u>
รวมหนี้สินหมุนเวียน	<u>45,732,912.19</u>	<u>48,787,494.94</u>

หนี้สินไม่หมุนเวียน

หนี้สินไม่หมุนเวียนอื่น	<u>2,742,867.89</u>	<u>2,341,839.61</u>
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน	<u>2,742,867.89</u>	<u>2,341,839.61</u>
รวมหนี้สิน	<u>48,475,780.08</u>	<u>51,129,334.55</u>

ทุนของสหกรณ์

ทุนเรือนหุ้น (มูลค่าหุ้นละ 10 บาท)		
หุ้นที่ชำระเต็มมูลค่าแล้ว	56,136,220.00	49,086,500.00
ทุนสำรอง	8,988,947.09	8,014,210.15
ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่น ๆ	1,342,809.46	1,678,467.46
กำไรสุทธิประจำปี	<u>5,610,669.97</u>	<u>4,281,347.60</u>
รวมทุนของสหกรณ์	<u>72,078,646.52</u>	<u>63,060,525.21</u>
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์	<u>120,554,426.60</u>	<u>114,189,859.76</u>

สหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 25x5 และ 25x4

	ปี 25x5		ปี 25x4	
	บาท	%	บาท	%
ขาย/บริการ	15,437,301.31	100	15,438,417.27	100
หัก ต้นทุนขาย/บริการ (งบต้นทุนขาย/บริการ)	9,832,588.00	63.69	10,197,860.99	66.06
กำไรขั้นต้น	5,604,713.31	36.31	5,240,556.28	33.94
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ	739,827.91	4.79	617,290.02	4.00
	6,344,541.22	41.10	5,857,846.30	37.94
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	184,487.81	1.20	446,320.01	2.89
กำไรเฉพาะธุรกิจ (รายละเอียด 1-3)	6,160,053.41	39.90	5,411,526.29	35.05
บวก รายได้อื่น (รายละเอียด 4)	1,812,549.18	11.74	1,046,695.11	6.78
รวม	7,972,602.59	51.64	6,458,221.40	41.83
หัก ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (รายละเอียด 5)	2,361,932.62	15.30	2,176,873.80	14.10
กำไรสุทธิ	5,610,669.97	36.34	4,281,347.60	27.73

ตัวอย่างที่ 3.6 งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด สามารถวิเคราะห์ที่ได้ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}} \text{ ต่อ } 1$$

ปี 25x5	ปี 25x4	หน่วย
78.317	92.264	เท่า
45.732	48.787	เท่า
1.71	1.89	เท่า

อัตราส่วนทุนหมุนเวียนแสดงถึงสภาพคล่องทางการเงินในระยะสั้น ซึ่งจากตัวอย่างจะเห็นว่าอัตราส่วนทุนหมุนเวียนปี 25x5 เท่ากับ 1.71 ต่อ 1 แสดงว่าสหกรณ์มีสินทรัพย์หมุนเวียน 1.71 ส่วน ต่อหนี้สินหมุนเวียน 1 ส่วน หรือมีสินทรัพย์หมุนเวียนเป็น 1.71 เท่าของหนี้สินหมุนเวียน ดังนั้น หากสหกรณ์นำเอาสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีอยู่ไปชำระหนี้ระยะสั้นส่วนที่เป็นหนี้สินหมุนเวียนแล้วยังคงมีสินทรัพย์

หมุนเวียนคงเหลือเพื่อการดำเนินงานอยู่อีก 0.71 ส่วน เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับอัตราส่วนทุนหมุนเวียนของปีก่อนคือ ปี 25x4 แล้ว ผลปรากฏว่ามีอัตราส่วนลดลง ซึ่งแสดงว่าสหกรณ์มีสภาพคล่องทางการเงินในระยะสั้นเพื่อการชำระหนี้เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อนลดลง

เมื่อพิจารณาส่วนประกอบของสินทรัพย์หมุนเวียนในปี 25x5 แล้วจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ คือ เงินให้สมาชิกกู้ยืม ซึ่งมีถึงร้อยละ 52.32 ของสินทรัพย์หมุนเวียน และมีดอกเบี้ยเงินให้กู้เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 41.52 ดังนั้น สภาพคล่องทางการเงินในระยะสั้นของสหกรณ์จะดีเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการบริหารลูกหนี้และคุณภาพของลูกหนี้ ซึ่งผู้บริหารสหกรณ์ควรให้ความสนใจการบริหารด้านสินเชื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะมีการติดตามเร่งรัดการชำระหนี้ลูกหนี้ให้ชำระหนี้ตามกำหนดสัญญา เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาอัตราทุนหมุนเวียนที่มีแนวโน้มจะลดลงหรือสหกรณ์อาจมีปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน

1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (Quick หรือ Acid Test Ratios) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์สามารถชำระหนี้ระยะสั้นได้อย่างเร็วเป็นจำนวนเท่าใด อัตราส่วนนี้จะคล้ายกับอัตราส่วนทุนหมุนเวียนจะต่างกันตรงที่อัตราส่วนนี้จะใช้แต่เฉพาะสินทรัพย์หมุนเวียนที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็ว โดยจะตัดสินทรัพย์หมุนเวียนบางรายการ ซึ่งไม่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ เช่น ค่าใช้จ่ายล่วงหน้า และสินทรัพย์หมุนเวียนที่เปลี่ยนเป็นเงินสดได้ช้า เช่น สินค้าคงเหลือ ซึ่งถือว่าเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีสภาพคล่องน้อยที่สุด ถ้าต้องการเปลี่ยนเป็นเงินสดทันที อาจจะขายได้ในราคาต่ำกว่าที่แสดงในบัญชี

$$\text{อัตราส่วนเงินทุนหมุนเร็ว} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน} - \text{สินค้าคงเหลือ} - \text{สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

ตัวอย่างที่ 3.7 งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด รายการสินทรัพย์ที่เปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้ช้า คือ สินค้าคงเหลือ และสินทรัพย์หมุนเวียนอื่น การวิเคราะห์อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็วได้ ดังนี้

อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว

ปี 25x5	ปี 25x4	หน่วย
$\frac{78,317 - 276 - 773}{45,732}$	$\frac{92,264 - 379 - 425}{48,787}$	เท่า
1.69	1.87	เท่า

อัตราส่วนนี้จะบอกให้ทราบว่าสหกรณ์มีสินทรัพย์หมุนเวียนเร็วเป็นกี่เท่าของหนี้สินหมุนเวียน ปกติแล้วมักจะถือว่าอัตราส่วนนี้ยิ่งสูงจะยิ่งมีความคล่องตัวสูง เช่นเดียวกับอัตราส่วนทุนหมุนเวียนหรืออีกนัยหนึ่ง อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็วเกิดจากการนำสินทรัพย์หมุนเวียนหักด้วยสินค้าคงเหลือและสินทรัพย์

หมุนเวียนอื่นแล้วหารด้วยหนี้สินหมุนเวียน สำหรับสหกรณ์การเกษตรหากธุรกิจหลักมิใช่การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย การใช้อัตราส่วนหมุนเวียนเร็วอาจใช้วิเคราะห์สภาพคล่องไม่ได้ จึงควรใช้อัตราส่วนหมุนเวียนวัดสภาพคล่องแทน

แม้ว่าอัตราส่วนสภาพคล่องทางการเงินที่ยกมาทั้งหมดจะเป็นประโยชน์ในการวัดว่าสหกรณ์มีสินทรัพย์หมุนเวียนเพียงพอที่จะชำระหนี้สินระยะสั้นได้ทันกำหนดเวลาหรือไม่ อัตราส่วนนี้จะถือเป็นข้อสรุปโดยทันทีไม่ได้จนกว่าจะได้วิเคราะห์ข้อมูลอื่น ๆ ประกอบ เช่น การวิเคราะห์ลูกหนี้ สินค้าคงเหลือ เป็นต้น

2. อัตราส่วนแสดงประสิทธิภาพในการจัดการสินทรัพย์ (Asset Management Ratios)

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการจัดการสินทรัพย์ เป็นการวิเคราะห์ว่าสหกรณ์มีการจัดการสินทรัพย์หรือใช้สินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาข้อมูลสินทรัพย์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในงบแสดงฐานะการเงินและนำมาเปรียบเทียบกับยอดขายที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุน หลังจากนั้นจะพิจารณาจำนวนสินทรัพย์ต่าง ๆ ที่สหกรณ์มีอยู่นั้นมีสัดส่วนที่เหมาะสมหรือไม่ เมื่อเทียบกับยอดขายของสหกรณ์ ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดหาหรือการได้มาซึ่งสินทรัพย์ต่าง ๆ นั้นจำเป็นต้องใช้เงินทุน ซึ่งอาจจะกู้ยืมหรือระดมเงินรับฝากจากสมาชิก ดังนั้นถ้าสหกรณ์มีจำนวนสินทรัพย์มากก็จำเป็นต้องได้เงินทุนหรือกู้ยืมหรือรับฝากเงินจำนวนมาก ซึ่งมีผลทำให้ต้องมีการจ่ายดอกเบี้ยจำนวนมากและกำไรของสหกรณ์จะลดลงตามไปด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าสหกรณ์มีสินทรัพย์ในจำนวนน้อยก็อาจทำให้ต้องสูญเสียยอดขายให้แก่กิจการอื่นได้เช่นกัน ดังนั้นการจัดการสินทรัพย์ที่ดีจึงควรจัดให้มีสินทรัพย์ในปริมาณเหมาะสมไม่มากหรือน้อยจนเกินไป

โดยทั่วไปสินทรัพย์ที่นิยมนำมาใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย สินค้าคงเหลือ ลูกหนี้ สินทรัพย์ถาวร และสินทรัพย์รวม อัตราส่วนที่ใช้วัดมีดังนี้

2.1 อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือ (Inventory Turnover) เป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงจำนวนครั้งหรือจำนวนรอบที่สินค้าคงเหลือได้ถูกขายไปในระยะเวลา 1 ปี หรือแสดงถึงจำนวนครั้งที่สหกรณ์จะต้องซื้อสินค้ามาทดแทนในระหว่างปี การวิเคราะห์อัตราหมุนของสินค้า หากพิจารณาสินค้าคงเหลือ ๆ มักเป็นรายการที่มีความเสี่ยงสูงกว่าสินทรัพย์หมุนเวียนประเภทอื่น โดยเฉพาะความเสี่ยงต่อการขึ้นลงของราคา ความเสี่ยงต่อการเสื่อมคุณภาพและความล้าสมัย อัตราการหมุนของสินค้าจึงเป็นเครื่องบ่งชี้ความเสี่ยงของสินค้าคงเหลือ และการจัดการสินค้าคงเหลือว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด ตลอดจนเป็นเครื่องบ่งชี้ความสามารถของสหกรณ์ในการเปลี่ยนสินค้าเป็นยอดขาย อัตราส่วนดังกล่าวจะวัดออกมาเป็นจำนวนครั้งหรือจำนวนรอบ และหากคำนวณในรูปส่วนกลับของอัตราส่วนดังกล่าวจะได้เป็นจำนวนวันที่สินค้าโดยเฉลี่ยถูกขายออกไปและซื้อมาทดแทนในระหว่างปี ถ้าจำนวนครั้งมากและจำนวนวันน้อยก็จะเป็นผลดีต่อสหกรณ์ แสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถสูงในการเปลี่ยนสินค้าเป็นเงินสด และทุกครั้งที่ขายสินค้าก็จะได้กำไรเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามถ้าจำนวนครั้งต่ำและจำนวนวันมากแสดงว่ามีเงินจมในสินค้าสูงซึ่งสหกรณ์น่าจะได้ใช้ประโยชน์จากเงินที่จมอยู่นี้ ซึ่งคำนวณได้จากสูตร 2 สูตร ดังนี้

$\text{อัตราหมุนของสินค้า} = \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\text{สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย}}$	ครั้ง/รอบ
--	-----------

หรือ

$\text{อัตราหมุนของสินค้า} = \frac{\text{ต้นทุนขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย}}$	ครั้ง/รอบ
--	-----------

$\text{ระยะเวลาในการขายโดยเฉลี่ย} = \frac{365}{\text{อัตราหมุนของสินค้า}}$	วัน
--	-----

การวิเคราะห์อัตราหมุนของสินค้าคงเหลือยิ่งสูงยิ่งดี เพราะแสดงว่าสินค้าขายได้เร็วหรือสินค้ามีสภาพคล่องสูง ถ้าอัตราส่วนนี้ต่ำแสดงว่าสินค้ามีสภาพคล่องต่ำ เงินทุนจมอยู่สินค้านาน

อัตราส่วนนี้จะใช้วิเคราะห์สหกรณ์ภาคการเกษตร สหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์บริการ ส่วนสหกรณ์ออมทรัพย์จะไม่ใช้อัตราส่วนนี้ในการวิเคราะห์เนื่องจากการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ต่างกัน การคำนวณความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนขายกับสินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ยอัตราส่วนนี้แสดงถึงอัตราการหมุนของสินค้าว่าปีหนึ่งหมุนได้กี่ครั้งหรือกี่รอบ ผลการคำนวณออกมาจำนวนรอบยิ่งมากเท่าใดแสดงว่าสินค้าขายได้เร็ว

สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย คำนวณได้จากการนำยอดสินค้าคงเหลือต้นงวดบวกด้วยสินค้าคงเหลือปลายงวดแล้วหารด้วย 2 ดังนี้

$$\text{สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย} = \frac{\text{สินค้าคงเหลือต้นงวด} + \text{สินค้าคงเหลือปลายงวด}}{2}$$

เหตุที่ต้องนำสินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ยมาใช้คำนวณ เพื่อเป็นการถ่วงน้ำหนักในวิธีคำนวณและประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่า การคำนวณอัตราหมุนของสินค้าจะนำข้อมูลมาคำนวณ ณ วันที่จัดทำงบแสดงฐานะการเงิน และงบกำไรขาดทุนเท่านั้นไม่ถูกต้อง แต่ในการดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายของสหกรณ์ใช้สินค้าคงเหลือต้นงวดมาจำหน่ายอย่างต่อเนื่อง จนถึงวันสิ้นงวดบัญชีที่ทำการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ว่าอัตราหมุนของสินค้าจะสูงหรือต่ำ จำเป็นต้องพิจารณาประเภทของธุรกิจเป็นสำคัญ เช่น ธุรกิจซื้อมาขายไปมักจะมีอัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือสูง แต่ถ้าเป็นเครื่องจักรอุปกรณ์มักจะมีอัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือต่ำ เนื่องจากอาจขายไม่ได้ทุกวัน การที่อัตราหมุนเวียนของสินค้าสูงอาจเป็นผลมาจากการขายลดราคาสินค้า หรือเกิดการเสื่อมคุณภาพ ชำรุด ล้าสมัยระหว่างการเก็บ

รักษาสินค้า หรือเก็บสินค้าไว้น้อยเกินไป ซึ่งจะส่งผลให้กำไรลดลง ดังนั้นการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน นอกจากมุ่งดูที่สภาพคล่องแล้ว ผู้วิเคราะห์ควรจะพิจารณาอัตราผลตอบแทนจากยอดขายประกอบด้วย ในกรณีที่สหกรณ์ขายสินค้าซึ่งจำแนกเป็นประเภทธุรกิจ เช่น ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต ธุรกิจแปรรูป เป็นต้น การวัดอัตราการหมุนเวียนของสินค้าโดยรวมทุกประเภทอาจจะไม่เพียงพอ เพราะแต่ละธุรกิจอาจจะมีสินค้าที่มีลักษณะแตกต่างกันมาก ในกรณีเช่นนี้อาจจะต้องคำนวณอัตราการหมุนเวียนของสินค้าเป็นแต่ละธุรกิจ นอกจากนี้ผู้วิเคราะห์จะต้องระวังด้วยว่านโยบายการตีราคาสินค้าคงเหลือที่แตกต่างกันในแต่ละปี เนื่องจากการบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือ สหกรณ์จะต้องเปรียบเทียบราคาทุนกับราคามูลค่ายุติธรรมแล้วแต่ราคาใดจะต่ำกว่าที่แสดงไว้ในงบแสดงฐานะการเงิน การวิเคราะห์จึงควรใช้ความระมัดระวังเกี่ยวกับมูลค่าของสินค้าได้แสดงมูลค่าที่แท้จริงหรือไม่

ตัวอย่างที่ 3.8 งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด

ปี 25x5	อัตราการหมุนของสินค้า	=	$\frac{9.832}{0.328}$	=	29.98	รอบ
	ระยะเวลาในการขายโดยเฉลี่ย	=	$\frac{365}{29.98}$	=	12	วัน
ปี 25x4	อัตราการหมุนของสินค้า	=	$\frac{10.197}{0.32}$	=	31.87	รอบ
	ระยะเวลาในการขายโดยเฉลี่ย	=	$\frac{365}{31.87}$	=	11	วัน

การแปลผลลัพธ์แสดงว่าอัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ ปี 25x5 และ ปี 25x4 เป็น 29.98 รอบ และ 31.87 รอบตามลำดับ ปี 25x5 มีอัตราการหมุนเวียนของสินค้าน้อยต่ำกว่าปีก่อน และจำนวนวันที่ขายสินค้าได้มากกว่าปีก่อน แสดงว่าใน ปี 25x5 สหกรณ์ขายสินค้าได้น้อยกว่าปีก่อนและความสามารถในการเปลี่ยนสินค้าเป็นเงินก็ลดลงด้วย ดังนั้น ในเรื่องนี้สหกรณ์จะต้องพิจารณาว่าสินค้าคงเหลือที่สหกรณ์มีอยู่สภาพของสินค้าและราคาเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

2.2 อัตราหมุนของลูกหนี้ (Account Receivable Turnover)

$\text{อัตราหมุนของลูกหนี้} = \frac{\text{ยอดขายโดยรวม}}{\text{ลูกหนี้การค้าโดยเฉลี่ย}}$	ครั้ง/รอบ
--	-----------

$$\text{ลูกหนี้การค้าโดยเฉลี่ย} = \frac{\text{ลูกหนี้การค้าต้นงวด} + \text{ลูกหนี้การค้าปลายงวด}}{2}$$

เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถของสหกรณ์ในการเก็บหนี้ โดยจะวัดในรูปของจำนวนครั้งในระหว่างปี และจำนวนวันที่เก็บหนี้ได้ อัตราส่วนนี้เป็นสิ่งบ่งบอกประสิทธิภาพในการจัดเก็บหนี้ หรือคุณภาพของลูกหนี้ เช่น ลูกหนี้บางรายอาจไม่ให้ความร่วมมือ หรือไม่ชำระหนี้ตามกำหนดเวลา หรือฐานะการเงินของลูกหนี้อาจตกต่ำ ยิ่งอัตราหมุนของลูกหนี้สูงเท่าใดแสดงว่าระยะเวลาตั้งแต่สหกรณ์ขายสินค้านั้นออกไปจนถึงวันที่เรียกเก็บเงินได้ยิ่งสั้นลงเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือฝ่ายจัดเก็บหนี้มีความสามารถในการเก็บหนี้สูง หรือสหกรณ์อาจมีนโยบายที่เข้มงวดในการให้สินเชื่อผู้วิเคราะห์จึงควรเปรียบเทียบอัตราหมุนของลูกหนี้กับตัวเลขของปีก่อนหรือกิจการคู่แข่งกัน ซึ่งจะช่วยให้เห็นความสามารถในการเก็บหนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ถ้าปรากฏว่าอัตราหมุนของลูกหนี้ต่ำ เพราะนโยบายการจัดเก็บหนี้ขาดประสิทธิภาพก็ต้องหาทางแก้ไข และปรับปรุงวิธีการควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดเก็บหนี้ แต่ถ้าเกิดจากคุณภาพลูกหนี้ต่ำลง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากลูกหนี้ขาดสภาพคล่อง ในกรณีเช่นนี้ผู้บริหารอาจต้องเข้มงวดต่อการอนุมัติสินเชื่อมากขึ้น

อัตราหมุนของลูกหนี้สามารถแปลงให้อยู่ในรูปของจำนวนวันโดยเฉลี่ยที่สหกรณ์จะเก็บเงินจากลูกหนี้ได้ ดังนี้

$$\text{ระยะเวลาเก็บหนี้โดยเฉลี่ย} = \frac{365}{\text{อัตราหมุนของลูกหนี้}} \text{ วัน}$$

อัตราส่วนนี้จะแสดงจำนวนวันโดยเฉลี่ยที่สหกรณ์ใช้ในการลงทุนในลูกหนี้หรือเก็บเงินจากลูกหนี้ การคำนวณระยะเวลาเก็บหนี้จะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นถ้าผู้วิเคราะห์ทราบระยะเวลาการชำระหนี้ที่สหกรณ์ให้กับลูกค้า (สมาชิก) การเปรียบเทียบจะช่วยให้ทราบว่าสหกรณ์มีปัญหาในการเรียกเก็บเงินจากลูกหนี้หรือไม่ เพราะหากมีปัญหาในการเรียกเก็บเงินโอกาสที่สหกรณ์จะประสบปัญหาสภาพคล่องในอนาคตก็ย่อมมีมากขึ้น สมมติว่าระยะเวลาการชำระหนี้ที่สหกรณ์ให้กับลูกค้า คือ 60 วัน ดังนั้น ถ้าสหกรณ์ใช้เวลาเพียง 49 วัน ก็สามารถเก็บหนี้ได้ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ว่านโยบายการให้สินเชื่อของสหกรณ์ค่อนข้างมีประสิทธิภาพและจำนวนหนี้สงสัยจะสูญย่อมลดน้อยลง แต่ถ้าใช้เวลานานกว่า 60 วัน จึงจะเก็บหนี้ได้ ย่อมบ่งชี้ถึงปัญหาเกี่ยวกับนโยบายการให้สินเชื่อหรือนโยบายการเรียกเก็บเงินจากลูกหนี้หรือทั้ง 2 ประการที่กล่าวมาไม่ค่อยดีเท่าที่ควร

หากสหกรณ์มีระยะเวลาเก็บเงินจากลูกหนี้ได้เร็ว ก็อาจลดเซยอัตราส่วนทุนหมุนเวียนที่ต่ำได้โดยที่การเก็บเงินได้เร็วจากลูกหนี้ทำให้มีเงินสดไว้ใช้ชำระหนี้ได้เร็วขึ้น สำหรับฝ่ายบริหารนอกจากวิเคราะห์ระยะเวลาการเก็บหนี้แล้ว ยังสามารถวิเคราะห์อายุลูกหนี้ได้ด้วยจากบัญชีรายตัวลูกหนี้

การมีลูกหนี้ค้างเป็นเวลานาน อาจจะทำให้มีค่าใช้จ่ายในการติดตามเก็บเงินเพิ่มขึ้นด้วย เช่น ต้องเสียเวลาตามเก็บหนี้ หรือในที่สุดอาจต้องตัดเป็นหนี้สูญไปก็ได้ ข้อควรคำนึง สำหรับการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับปีก่อน ก็คือ ภาวะเศรษฐกิจหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่อภาระดำเนินงานหรือไม่ ข้อควรคำนึงอีกประการหนึ่งสำหรับการวิเคราะห์เปรียบเทียบก็คือสหกรณ์ประเภทเดียวกันอาจจะปิดบัญชีต่างเวลากันก็ได้และหากเป็นสหกรณ์ซึ่งมีการซื้อขายตามฤดูกาลอาจมียอดลูกหนี้ในบัญชีสูง ถ้ามีการปิดบัญชีในระหว่างที่มีการขายมาก ในการเปรียบเทียบจึงควรสังเกตให้ดี

2.3 อัตราหมุนของสินทรัพย์ถาวร (Fixed Assets Turnover) เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดประสิทธิภาพในการจัดการสินทรัพย์ถาวร (ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์) ของสหกรณ์ว่าได้ใช้สินทรัพย์ถาวรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดรายได้หรือไม่ ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสูตร

$$\text{อัตราหมุนของสินทรัพย์ถาวร} = \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์ถาวรสุทธิ}} \quad \text{เท่า}$$

อัตราส่วนนี้ยิ่งสูงยิ่งดี แสดงว่าสหกรณ์ได้ใช้สินทรัพย์ถาวรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามหากอัตราส่วนนี้ต่ำแสดงว่าสหกรณ์ใช้สินทรัพย์ถาวรในการก่อให้เกิดรายได้ยังไม่เต็มอัตรากำลังที่มีอยู่หรือใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าใดนัก

ตัวอย่างที่ 3.9 สหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด ในปี 25x5 และปี 25x4 มีอัตราการหมุนของสินทรัพย์ถาวร ดังนี้

อัตราการหมุนของสินทรัพย์ถาวร

ปี 25x5	ปี 25x4	หน่วย
$\frac{15,437.30}{5,839.45}$	$\frac{15,438.41}{5,175.20}$	เท่า
2.64	2.98	เท่า

การแปลผลลัพธ์อัตราการหมุนของสินทรัพย์ถาวรของสหกรณ์ปี 25x5 และปี 25x4 สหกรณ์สามารถใช้สินทรัพย์ถาวรในการก่อให้เกิดรายได้หรือยอดขายได้ 2.64 และ 2.98 เท่าของสินทรัพย์ถาวรรวมโดยที่ปี 25x4 ดีกว่าปี 25x5 และเป็นอัตราที่สูงแสดงว่าประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ถาวรสูง ทั้งนี้ อาจจะเนื่องมาจากสหกรณ์มีสินทรัพย์ถาวรน้อยมากก็ได้

2.4 อัตราหมุนของสินทรัพย์ (Total Asset Turnover) เป็นอัตราส่วนที่แสดงความสามารถของสหกรณ์ในการใช้สินทรัพย์ทั้งหมดที่มีอยู่ก่อให้เกิดรายได้มากน้อยเพียงใด หรือมีประสิทธิภาพเต็มที่หรือไม่ ถ้าอัตราส่วนนี้สูงแสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถในการใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่เพื่อก่อให้เกิดรายได้สูง และมีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ในการวิเคราะห์อัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์ ผู้วิเคราะห์ควรพิจารณาอัตราส่วนอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ การคำนวณอัตราหมุนของสินทรัพย์ สินทรัพย์ที่ต้องคิดค่าเสื่อมราคา แสดงในงบแสดงฐานะการเงินเป็นรายการตามบัญชีที่เกิดจากการหักค่าเสื่อมราคาแล้ว วิธีการบันทึกบัญชีอาจแตกต่างกันโดยคิดค่าเสื่อมราคาวิธีเส้นตรง หรืออาจคิดค่าเสื่อมราคาวิธีอัตราลดลง หรือสินทรัพย์ที่แสดง

ในงบแสดงฐานะการเงินอาจเป็นสินทรัพย์ที่เพิ่งซื้อใหม่ มูลค่าสินทรัพย์ที่แสดงในงบแสดงฐานะการเงินแตกต่างกัน สูตรที่ใช้คำนวณ มีดังนี้

$$\text{อัตราหมุนของสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{รายได้รวม}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}} \quad \text{ครั้ง/รอบ}$$

$$\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย} = \frac{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีปัจจุบัน} + \text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีก่อน}}{2}$$

อัตราส่วนนี้ยิ่งสูงยิ่งดี เพราะแสดงว่าสหกรณ์ได้ใช้สินทรัพย์รวมที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามถ้าอัตราส่วนนี้ต่ำแสดงว่าสหกรณ์มีการใช้สินทรัพย์รวมในการก่อรายได้ยังไม่เต็มที่เท่าที่ควรคือสหกรณ์ควรมียอดขายที่มากกว่านี้ นอกจากนั้นอาจพิจารณาว่าสหกรณ์มีสินทรัพย์ชนิดใดมากเกินไปจนความจำเป็นหรือไม่

ตัวอย่างที่ 3.10 งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด มีอัตราหมุนของสินทรัพย์รวมดังนี้

$$\text{ปี 25x5 อัตราหมุนของสินทรัพย์รวม} = \frac{15,437}{117,371} = 0.13 \text{ รอบ}$$

$$\text{ปี 25x4 อัตราหมุนของสินทรัพย์รวม} = \frac{15,438}{105,352} = 0.15 \text{ รอบ}$$

อัตราหมุนของสินทรัพย์แสดงถึงความสามารถในการใช้สินทรัพย์ทั้งหมดที่มีอยู่ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ แต่ถ้าอัตราส่วนนี้ต่ำก็จะหมายถึงสหกรณ์มีสินทรัพย์มากเกินไปไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ที่มีอยู่ก่ให้เกิดรายได้ดีเท่าที่ควร ซึ่งจากตัวอย่างใน ปี 25x5 สหกรณ์มีอัตราหมุนของสินทรัพย์รวมจำนวน 0.13 รอบ เมื่อเปรียบเทียบกับปี 25x4 เท่ากับ 0.15 รอบ แสดงว่าประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้ของปี 25x5 ลดลงจากปีก่อน

3. อัตราส่วนแสดงโครงสร้างทางการเงิน

การวิเคราะห์อัตราส่วนแสดงโครงสร้างทางการเงิน เป็นการวิเคราะห์ถึงแหล่งที่มาของเงินทุนของสหกรณ์ว่าได้เงินทุนมาจากส่วนของเจ้าของและจากการก่อหนี้หนี้้นั้นน้อยเพียงใด มีสัดส่วนที่เหมาะสมหรือไม่ และมีความเสี่ยงจากการก่อหนี้สินมากน้อยเพียงใด สหกรณ์แต่ละประเภทจะมีโครงสร้างทางการเงินที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของการดำเนินธุรกิจของแต่ละสหกรณ์ ซึ่งอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินที่แตกต่างกันจะมีผลต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนที่แตกต่างกันด้วย กล่าวคือ สหกรณ์ที่มีอัตราส่วน

โครงสร้างทางการเงินต่ำ หรือมีการก่อหนี้น้อย ความเสี่ยงก็จะน้อยกว่า เพราะมีภาระจ่ายดอกเบี้ยจากการก่อหนี้น้อยแต่ผลตอบแทนก็อาจจะน้อยตามไปด้วย ในทางตรงกันข้ามสหกรณ์ที่มีอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินหรือการก่อหนี้สูง มีผลทำให้ความเสี่ยงสูงแต่ก็มีโอกาสที่ได้รับผลตอบแทนสูงตามไปด้วย ทั้งนี้ ต้องขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจในอนาคตด้วย การก่อหนี้จะมีผลตอบแทนที่ต่างกัน ถ้าภาวะเศรษฐกิจดีการก่อหนี้สูงโอกาสจะได้รับผลตอบแทนสูงด้วย

โดยทั่วไปเจ้าหนี้จะให้ความสนใจกับอัตราส่วนที่เกี่ยวข้องโครงสร้างทางการเงินของสหกรณ์เป็นอย่างมาก เพราะถ้าสหกรณ์มีเงินทุนในส่วนของผู้ถือหุ้นน้อย โดยเงินทุนส่วนใหญ่ได้มาจากการก่อหนี้แล้ว ความเสี่ยงส่วนใหญ่จะตกเป็นของผู้หนี้ด้วย สำหรับอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินที่นิยมใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่

3.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (Debt Ratios) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้กับทุนของสหกรณ์ โดยพิจารณาว่าเจ้าหนี้มีภาระคุ้มกันความปลอดภัยสำหรับผลขาดทุนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตจากทุนของสหกรณ์เป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด ความสามารถในการชำระหนี้สินระยะยาวจะเกิดขึ้นเมื่อสหกรณ์สามารถสร้างรายได้จนเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และดอกเบี้ย กล่าวคือ เมื่อหนี้สินระยะยาวถึงกำหนดชำระ สหกรณ์จะต้องมีเงินทุนเพียงพอที่จะชำระหนี้ ในกรณีที่ไม่สามารถหารายได้มากพอที่จะชำระหนี้ระยะยาวก็อาจต้องกู้เงินจากแหล่งใหม่มาชำระหนี้ระยะยาวเดิมนั้น การวัดความสามารถในการชำระหนี้ขึ้นอยู่กับอัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุนของสหกรณ์ ดังนั้น การวิเคราะห์อัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุนของสหกรณ์จะช่วยให้ทราบว่าสหกรณ์ได้เงินทุนจากผู้เป็นเจ้าของ และจากการก่อหนี้สินมากน้อยเพียงใด โดยปกติเจ้าหนี้จะสนใจแหล่งที่มาของเงินทุน หากสหกรณ์ได้มีเงินทุนจากผู้เป็นเจ้าของเพียงเล็กน้อย และมาจากหนี้สินเป็นส่วนใหญ่ ความเสี่ยงส่วนใหญ่ก็จะตกเป็นของผู้หนี้ แต่ถ้าสัดส่วนเงินทุนได้จากทุนของสหกรณ์ค่อนข้างสูง เจ้าหนี้ก็มีความเสี่ยงต่ำที่ไม่ได้เงินคืน โดยทั่วไปโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสมจะขึ้นอยู่กับ ขนาดประเภทของธุรกิจ และความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์ การคำนวณอัตราส่วนระหว่างหนี้สินทั้งสิ้นกับทุนของสหกรณ์ ผลลัพธ์ที่ได้จะบอกให้ทราบว่า ณ วันที่จัดทำงบแสดงฐานะการเงิน สหกรณ์มีหนี้สินทั้งสิ้นเป็นกี่เท่าของทุน แสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้ระยะยาว ว่าสหกรณ์มีทุนของตนเองเพียงพอที่จะชำระหนี้ได้เพียงใด สูตรการคำนวณมีดังนี้

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุน} = \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้น}}{\text{ทุนของสหกรณ์}} \text{ ต่อ } 1$$

ถ้าอัตราส่วนที่คำนวณได้เกินกว่า 1.0 หรือเกินร้อยละ 100 จะหมายความว่าสหกรณ์มีการกู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้มากกว่าเงินทุนจากทุนของสหกรณ์เอง เจ้าหนี้จะมีความเสี่ยงสูงในการให้สินเชื่อ ซึ่งเจ้าหนี้อาจจะไม่ให้กู้ยืมเพิ่ม จะเห็นได้ว่าอัตราส่วนทางการเงินนี้ใช้วัดความสามารถในการชำระหนี้แล้วยังใช้วัดความสามารถในการกู้ยืมหรือก่อหนี้ของสหกรณ์ด้วย

ตัวอย่างที่ 3.11 งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด
อัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุน

ปี 25x5	=	$\frac{48.475}{72.078}$	=	0.67 ต่อ 1
ปี 25x4	=	$\frac{51.129}{63.060}$	=	0.81 ต่อ 1

อัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุน สหกรณ์มีหนี้สินเป็นกึ่งเท่าของทุนแสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้ระยะยาวว่าสหกรณ์มีทุนของตนเองเพียงพอที่จะชำระหนี้หรือคุ้มครองหนี้สินได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจากตัวอย่างจะเห็นว่าในปี 25x5 สหกรณ์มีหนี้สินทั้งสิ้น 0.67 ส่วนต่อทุน 1 ส่วน หรือมีหนี้สินน้อยกว่าทุน หรืออาจกล่าวได้อีกแบบหนึ่งว่าทุนของสหกรณ์ที่มีอยู่ทั้งหมดนำไปชำระหนี้ทั้งหมดแล้วยังมีทุนเหลืออยู่อีก 0.33 ส่วน เมื่อเปรียบเทียบกับปี 25x4 แล้วปรากฏว่ามีหนี้สินลดลงจากปีก่อน แสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถในการชำระหนี้ระยะยาวอยู่ในเกณฑ์ดี มีทุนเพียงพอที่จะชำระหนี้ได้เจ้าหน้าที่ไม่มีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับเงินคืน

การวิเคราะห์อัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุนเป็นการวิเคราะห์ที่โครงสร้างทุนโดยคำนวณขึ้นจากข้อมูลในงบแสดงฐานะการเงินโดยดูว่าแหล่งที่มาของเงินทุนว่าจากการก่อหนี้สินมากน้อยเพียงใด ในการวิเคราะห์ควรพิจารณาความสามารถในการทำกำไรประกอบกันด้วย การวิเคราะห์อัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุนหรืออาจเรียกว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ ซึ่งในการวิเคราะห์จะเปลี่ยนจากทุนของสหกรณ์เป็นสินทรัพย์รวม ผู้วิเคราะห์จะมองสหกรณ์ไม่ได้มองเจ้าหน้าที่ว่าเงินทุนที่สหกรณ์ใช้ไปเพื่อลงทุนในสินทรัพย์ทั้งหมดนั้นได้มาจากการก่อหนี้ ถ้าผลลัพธ์การคำนวณสูงแสดงว่าเงินทุนที่สหกรณ์ใช้ไปเพื่อลงทุนในสินทรัพย์ทั้งหมดนั้นได้มาจากการก่อหนี้เป็นจำนวนมาก ความเสี่ยงทางการเงินก็จะสูง โอกาสที่จะก่อหนี้เพิ่มขึ้นก็จะลดน้อยลง เพราะโดยทั่วไปเจ้าหน้าที่จะไม่พอใจถ้าสหกรณ์มีอัตราส่วนนี้สูง เพราะเจ้าหน้าที่มีความเสี่ยงเพิ่มขึ้น ความคุ้มครองที่เจ้าหน้าที่จะได้คืนน้อยลง กล่าวคือ ถ้าสหกรณ์ต้องเลิกกิจการ เจ้าหน้าที่อาจได้รับชำระหนี้คืนจากส่วนของเจ้าของไม่ครบตามจำนวนหนี้เพราะส่วนของเจ้าของมีน้อยกว่าจำนวนหนี้สินทั้งหมด

3.2 อัตราส่วนกำไรต่อดอกเบี้ยจ่าย (Time Interest Earned) อัตราส่วนนี้จะแสดงให้เห็นทราบว่าเป็นงวดที่ทำการศึกษาวิเคราะห์นั้น สหกรณ์สามารถทำกำไรจากการดำเนินงานหรือกำไรก่อนหักดอกเบี้ย หรือกำไรสุทธิบวกดอกเบี้ยจ่าย (ถ้ากิจการทั่วไปจะรวมภาษีไว้ด้วย) ว่าเป็นกึ่งเท่าของดอกเบี้ยจ่าย ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายประจำทางการเงินที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมหรือการก่อหนี้ สามารถคำนวณได้จากสูตร

$\text{อัตราส่วนกำไรต่อดอกเบี้ยจ่าย} = \frac{\text{กำไรก่อนหักดอกเบี้ยจ่าย}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย}}$
--

อัตราส่วนนี้ยิ่งสูงยิ่งดี เพราะแสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถในการชำระดอกเบี้ยได้สูง และเจ้าหน้าที่จะมีความเสี่ยงน้อยที่จะไม่ได้รับชำระดอกเบี้ยจากสหกรณ์

ตัวอย่างที่ 3.12 งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด ปี 25x5 และปี 25x4 สหกรณ์รับฝากเงินจากสมาชิก ซึ่งการรับฝากเงินถือเป็นหนี้สินหรือเงินรับฝากถือเป็นเจ้าหนี้ และสหกรณ์จะต้องจ่ายดอกเบี้ยให้สมาชิกในปี 25x5 และ ปี 25x4 จำนวน 814,792.71 บาท และ 923,334.43 บาท ตามลำดับ และในปี 25x4 สหกรณ์มีการเบิกเงินเกินบัญชีและต้องจ่ายดอกเบี้ยให้กับธนาคารจำนวน 35,920.97 บาท และ 33,187.56 บาท ตามลำดับ

อัตราส่วนกำไรต่อดอกเบี้ยจ่าย

ปี 25x5	ปี 25x4	หน่วย
$\frac{5,610 - 814 - 35}{779}$	$\frac{4,281 - 923 - 33}{890}$	เท่า
6.11	3.74	เท่า

การแปลผลผลลัพธ์ อัตราส่วนกำไรต่อดอกเบี้ยจ่ายของสินทรัพย์ ปี 25x5 สหกรณ์มีกำไรต่อดอกเบี้ยจ่ายเท่ากับ 6.11 เท่าของดอกเบี้ยจ่ายในขณะที่ปี 25x4 สหกรณ์มีกำไรต่อดอกเบี้ยจ่ายเท่ากับ 3.74 เท่า ต่ำกว่าปี 25x5 แสดงว่าปี 25x5 สหกรณ์มีความสามารถในการชำระดอกเบี้ยได้สูงกว่าปี 25x4 หรือสหกรณ์มีภาระดอกเบี้ยจ่ายที่ต่ำกว่า

3.3 อัตราส่วนรายได้คุ้มค่าใช้จ่ายประจำ (Fixed Charge Coverage) อัตราส่วนนี้จะแสดงให้เห็นว่าสหกรณ์มีความสามารถในการชำระค่าใช้จ่ายประจำ (ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน) มากน้อยเพียงใด อัตราส่วนนี้จะคล้ายกับอัตราส่วนกำไรต่อดอกเบี้ยจ่าย แต่จะต่างกันตรงที่อัตราส่วนนี้จะพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เป็นภาระผูกพันทางการเงินของสหกรณ์ ไม่ได้พิจารณาเฉพาะดอกเบี้ยจ่ายอย่างเดียวเท่านั้น สามารถคำนวณได้จากสูตร

$$\text{อัตราส่วนรายได้คุ้มค่าใช้จ่ายประจำ} = \frac{\text{กำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายประจำ}}{\text{ค่าใช้จ่ายประจำ}}$$

อัตราส่วนนี้ยิ่งสูงยิ่งดี เพราะแสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถในการหารายได้สูงเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายประจำซึ่งสหกรณ์ต้องจ่ายแน่นอน

ตัวอย่างที่ 3.13 งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด ในปี 25x5 และ 25x4 สหกรณ์มีค่าใช้จ่ายประจำทั้งสิ้นเท่ากับ 2.36 ล้านบาท และ 2.17 ล้านบาท ตามลำดับ อัตราส่วนรายได้คุ้มค่าใช้จ่ายประจำ

ปี 25x5	ปี 25x4	หน่วย
7.97	6.45	เท่า
2.36	2.17	
3.38	2.97	เท่า

การแปลผลลัพธ์อัตราส่วนรายได้คุ้มค่าใช้จ่ายประจำของสหกรณ์ปี 25x5 และ ปี 25x4 เท่ากับ 3.38 และ 2.97 เท่า โดยที่ปี 25x5 มีอัตราส่วนรายได้คุ้มค่าใช้จ่ายประจำสูงกว่า ปี 25x4 แสดงว่าปี 25x5 สหกรณ์สามารถหารายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายประจำมากกว่าปี 25x4

4. อัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratios)

การวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรเป็นการวิเคราะห์ถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสหกรณ์ว่าสามารถนำเงินทุนไปใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์หรือก่อให้เกิดกำไรมากน้อยเพียงไร ซึ่งจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะนโยบายการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของผู้บริหาร รวมทั้งจะมีผลมาจากสภาพคล่องของสหกรณ์ ประสิทธิภาพในการจัดการสินทรัพย์ และโครงสร้างเงินทุนของสหกรณ์ด้วยการวัดความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์ มีดังนี้

4.1 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Total Assets หรือ ROIA) การวิเคราะห์อัตราส่วนนี้แสดงให้เห็นผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนทั้งสิ้น หรือการใช้สินทรัพย์ว่าได้ผลตอบแทนเพียงพอหรือไม่ อัตราส่วนนี้เป็นอัตราส่วนหนึ่งที่ฝ่ายบริหารใช้ควบคุมการดำเนินการหรือการวางแผนโดยตรง เพราะเป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถของฝ่ายบริหารในการใช้สินทรัพย์ของสหกรณ์ ในอันที่ก่อให้เกิดกำไรกลับคืนมาสู่สหกรณ์ ซึ่งอัตราส่วนนี้คล้ายกับอัตราผลตอบแทนจากการดำเนินงานต่อสินทรัพย์แต่จะต่างกันที่อัตราส่วนนี้ใช้กำไรสุทธิเปรียบเทียบกับสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีสูตร ดังนี้

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์} = \frac{\text{กำไรสุทธิประจำปี} \times 100}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}}$$

$$\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย} = \frac{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นต้นงวด} + \text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปลายงวด}}{2}$$

ตัวอย่างที่ 3.14 งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด ในปี 25x5 และ 25x4 มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ดังนี้

ปี 25x5	ปี 25x4	หน่วย
$\frac{5.61 \times 100}{117.37}$	$\frac{4.28 \times 100}{105.35}$	ร้อยละ
4.79	4.06	ร้อยละ

การแปลผลลัพธ์จากตัวอย่างจะเห็นว่าในปี 25x5 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เท่ากับร้อยละ 4.78 แสดงว่าทุก 100 บาทของสินทรัพย์ทั้งสิ้น สหกรณ์สามารถนำไปใช้ดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลกำไรได้ 4.78 บาท และเมื่อเปรียบเทียบกับปี 25x4 ซึ่งมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เท่ากับร้อยละ 4.06 แสดงว่าประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสหกรณ์ในการใช้สินทรัพย์ให้เกิดกำไรเพิ่มขึ้นจากปี 25x4

ข้อสังเกต

1) การใช้ยอดสินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย เพราะถือว่ากำไรเกิดจากการใช้สินทรัพย์อยู่ตลอดรอบระยะเวลาบัญชี

2) การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ควรพิจารณาควบคู่ไปกับอัตราหมุนของสินทรัพย์ ซึ่งผลการวิเคราะห์จะต้องสัมพันธ์กัน เช่น อัตราหมุนของสินทรัพย์สูงหมายถึงสหกรณ์ใช้สินทรัพย์ให้เกิดรายได้มากหรือผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ควรสูงตามไปด้วย แต่ถ้าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ต่ำ สหกรณ์ควรหาสาเหตุด้วยว่าเนื่องจากเหตุใด เพื่อจะได้หาทางแก้ไขได้ตรงจุด

4.2 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Returns on Common Equity หรือ ROE) การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น เป็นการวัดความสามารถในการหาผลตอบแทนเฉพาะที่ได้จากทุนของสหกรณ์เองว่าได้รับผลตอบแทนหรือกำไรมากน้อยเพียงใด โดยบอกให้ทราบว่าในรอบปีที่ผ่านมาสหกรณ์มีกำไรสุทธิเป็นร้อยละเท่าใดของส่วนของผู้ถือหุ้น ถ้าค่าที่คำนวณมีค่าสูงย่อมแสดงถึงประสิทธิภาพในการหากำไรสูง ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสูตร

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น} = \frac{\text{กำไรสุทธิประจำปี} \times 100}{\text{ทุนของสหกรณ์ถัวเฉลี่ย}}$$

$$\text{ทุนของสหกรณ์ถัวเฉลี่ย} = \frac{\text{ทุนของสหกรณ์ต้นงวด} + \text{ทุนของสหกรณ์ปลายงวด}}{2}$$

ตัวอย่างที่ 3.15 งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด ในปี 25x5 และ 25x4 มีอัตราผลตอบแทนต่อทุนดังนี้

ปี 25x5	ปี 25x4	หน่วย
$\frac{5.61 \times 100}{67.56}$	$\frac{4.28 \times 100}{51.33}$	ร้อยละ
8.30	8.34	ร้อยละ

การแปลผลลัพธ์จากตัวอย่างจะเห็นว่าในปี 25x5 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน ร้อยละ 8.30 แสดงว่าทุก 100 บาท ของทุนสหกรณ์ สหกรณ์สามารถนำไปใช้ดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลกำไรได้ 8.30 บาท และเมื่อเปรียบเทียบกับปี 25x4 ซึ่งมีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุนเท่ากับร้อยละ 8.34 แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสหกรณ์ในการใช้ทุนของตนเองที่มีอยู่ก่อให้เกิดกำไรสุทธิประจำปีลดลงจากปีก่อน

4.3 อัตรากำไรสุทธิ เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นว่ารายได้จากการดำเนินงานทุก 100 บาท จะมีกำไรเกิดขึ้นเท่าใด ถ้าอัตราส่วนที่คำนวณได้มีค่าสูง แสดงว่าสหกรณ์มีความสามารถในการหากำไรจากการดำเนินงานสูง (ภายหลังจากที่คิดต้นทุนและค่าใช้จ่ายทั้งหมด) แต่อัตราส่วนนี้ก็มิข้อจำกัด คือรายการค่าใช้จ่ายบางรายการที่นำไปหักจากรายได้ เพื่อคำนวณกำไรสุทธินั้นอาจเป็นค่าใช้จ่ายที่มีได้เกิดขึ้นทุกปี เช่น หนี้สงสัยจะสูญ เป็นต้น ดังนั้น ถ้าอัตรากำไรสุทธิมีค่าต่ำ สหกรณ์ควรวิเคราะห์สาเหตุเปรียบเทียบกับปีก่อน ๆ ด้วยว่ามีรายการใดผิดปกติ นอกจากนี้ก็ควรเปรียบเทียบกับสหกรณ์ของคู่แข่งที่มีขนาด ประเภท และปริมาณธุรกิจเหมือน ๆ กัน เพื่อจะได้ทราบว่าสหกรณ์บริหารงานได้มีประสิทธิภาพเช่นไร

$$\text{อัตรากำไรสุทธิ} = \frac{\text{กำไรสุทธิประจำปี} \times 100}{\text{รายได้ทั้งสิ้น}}$$

ตัวอย่างที่ 3.16 งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด ในปี 25x5 และ 25x4 มีอัตรากำไรสุทธิดังนี้

ปี 25x5	ปี 25x4	หน่วย
$\frac{5.61 \times 100}{15.437}$	$\frac{4.28 \times 100}{15.438}$	ร้อยละ
36.34	27.73	ร้อยละ

การแปลผลลัพธ์จากตัวอย่างจะเห็นว่าในปี 25x5 อัตรากำไรสุทธิเท่ากับร้อยละ 36.34 แสดงว่ารายได้ที่สหกรณ์มีอยู่ทั้งสิ้น 100 บาท เมื่อนำมาหักด้วยต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้วจะเหลือเป็นกำไรสุทธิ 36.34 บาท และเมื่อเปรียบเทียบกับปี 25x4 ซึ่งอัตรากำไรสุทธิมีเพียงร้อยละ 27.73 บาท แสดงว่าประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดผลกำไรของสหกรณ์เพิ่มขึ้น

4.4 การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างกำไรกับจำนวนหุ้น อัตราส่วนที่ใช้วิเคราะห์ที่ในลักษณะนี้เรียกว่า กำไรต่อหุ้น (Earning Per Share หรือ EPS) ซึ่งแสดงว่าจำนวนกำไรของสหกรณ์ต่อจำนวนหุ้น 1 หุ้น (หรือหุ้นเรือนหุ้น) โดยมีสูตรคำนวณดังนี้

$$\text{กำไรต่อหุ้น (EPS)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{จำนวนหุ้น}}$$

อัตราส่วนนี้ยิ่งสูงยิ่งดี แสดงว่าหุ้นจำนวน 1 หุ้น ทำกำไรสุทธิได้สูง ซึ่งในธุรกิจทั่วไป ข้อมูลกำไรต่อหุ้นจะเป็นข้อมูลที่ผู้ลงทุนใช้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจซื้อขายหุ้นของกิจการนั้น ๆ แต่สำหรับการลงทุนถือหุ้นในสหกรณ์จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายสหกรณ์

ตัวอย่างที่ 3.17 งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด ในปี 25x5 และ 25x4 มีอัตรากำไรต่อหุ้นดังนี้

ปี 25x5	ปี 25x4	หน่วย
$\frac{5.61}{56.136}$	$\frac{4.28}{49.086}$	บาท
0.10	0.09	บาท

การแปลผลลัพธ์ กำไรต่อหุ้นของสหกรณ์ปี 25x5 และปี 25x4 เท่ากับหุ้นละ 0.10 บาท และ 0.09 บาท ตามลำดับ ในปี 25x5 มีกำไรต่อหุ้นสูงกว่าปี 25x4

โดยสรุปแล้วการวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงินเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรายการในงบการเงิน ซึ่งอาจเป็นรายการในงบการเงินเดียวกันหรือรายการต่างงบกันหรืออาจเปรียบเทียบกับอัตราส่วนมาตรฐานของ Peer Group ก็ได้ โดยเปรียบเทียบในรูปอัตราส่วน แล้วนำผลลัพธ์ที่ได้มาแปลความหมายเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการประเมินฐานะการเงินของสหกรณ์ต่อไป อัตราส่วนทางการเงินที่จะสะท้อนถึงฐานะหรือประสิทธิภาพในการจัดการในด้านต่าง ๆ ของสหกรณ์ อัตราส่วนทางการเงินที่วิเคราะห์ ได้แก่ อัตราส่วนสภาพคล่อง อัตราส่วนแสดงประสิทธิภาพในการจัดการสินทรัพย์ อัตราส่วนแสดงโครงสร้างทางการเงิน และอัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไร ซึ่งแต่ละสหกรณ์อาจจะไม่ต้องใช้การวิเคราะห์อัตราส่วน

ทางการเงินทุกอัตราส่วนแล้วแต่ความจำเป็นในการใช้ประโยชน์ของแต่ละสหกรณ์ซึ่งนักศึกษาจะศึกษาในตอนต่อไป

ประเด็นการวิเคราะห์

นักศึกษาเห็นว่าการวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงิน สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารงานสหกรณ์ได้อย่างไร

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 3.2.2 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 3.2.2
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 3 ตอนที่ 3.2 เรื่อง 3.2.2

เรื่องที่ 3.2.3 การวิเคราะห์งบการเงินโดยวิธีดูปอง

การวิเคราะห์งบการเงินโดยวิธีอัตราส่วนที่กล่าวแล้วนั้นจะสะท้อนให้เห็นถึงฐานะการเงิน ความสามารถในการทำกำไร ตลอดจนประสิทธิภาพในการจัดการด้านสินทรัพย์ของสหกรณ์ว่าเป็นอย่างไร แต่ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนแต่ละประเภทดังกล่าวว่าจะมีผลต่อกันอย่างไรบ้าง ฝ่ายจัดการของบริษัทดูปองได้เป็นผู้ริเริ่มทำอัตราส่วนที่สำคัญแต่ละประเภทมาวิเคราะห์ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิเคราะห์ทราบข้อดี และข้อด้อยของกิจการได้ง่ายขึ้นเพื่อจะได้นำไปปรับปรุงการดำเนินงานตรงจุด การวิเคราะห์วิธีนี้จึงเรียกว่า “การวิเคราะห์วิธีดูปอง” (Du Pont Analysis)

การวิเคราะห์วิธีนี้จะนำอัตราส่วนที่เกี่ยวกับความสามารถในการทำกำไร (อัตรากำไรสุทธิ) และอัตราส่วนที่เกี่ยวกับการใช้สินทรัพย์ (อัตรากาหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม) มาวิเคราะห์ร่วมกันว่าจะมีผลต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) หรืออัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) อย่างไรบ้าง ซึ่งอธิบายได้จากสูตร ดังนี้

$$\text{จาก อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

ดังนั้น

$$\begin{aligned} \text{ROA} &= \text{อัตรากำไรสุทธิ} \times \text{อัตรากาหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม} \\ &= \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ยอดขาย}} \times \frac{\text{ยอดขาย}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \end{aligned}$$

การวิเคราะห์วิธีดูปองนี้ช่วยให้เห็นว่าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์จึงขึ้นอยู่กับ 2 อัตราส่วน คือ ทั้งอัตรากำไรสุทธิและอัตรากำไรสุทธิของสินทรัพย์รวม ดังนั้น หากสหกรณ์มีอัตราส่วนอย่างใดอย่างหนึ่งสูง เช่น อัตรากำไรสุทธิสูงแต่อัตรากำไรสุทธิของสินทรัพย์รวมต่ำก็จะมีผลทำให้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ไม่สูงเท่าที่ควร หากต้องการให้มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์สูงขึ้นก็ต้องปรับปรุงอัตรากำไรสุทธิของสินทรัพย์รวมให้มีค่าสูงขึ้นด้วย

นอกจากการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนแล้วยังสามารถใช้วิธีดูปองในการวิเคราะห์อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นหรือส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ได้อีกด้วย ดังนี้

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ทุนของสหกรณ์}}$$

$$\begin{aligned} \text{ROE} &= \text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)} \times \text{ตัวคูณของทุนของสหกรณ์} \\ &= \left\{ \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ยอดขาย}} \times \frac{\text{ยอดขาย}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \right\} \times \left\{ \frac{\text{สินทรัพย์รวม}}{\text{ทุนของสหกรณ์}} \right\} \end{aligned}$$

การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นโดยวิธีนี้จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนที่สำคัญ ๆ ได้แก่ อัตรากำไรสุทธิ อัตรากำไรสุทธิของสินทรัพย์รวม และอัตราส่วนเกี่ยวกับโครงสร้างทางการเงินหรือการใช้เงินทุนของสหกรณ์ ซึ่งจะช่วยให้ฝ่ายบริหารสามารถพิจารณาแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้ง่ายขึ้นว่าควรปรับปรุงส่วนใดบ้างเพื่อทำให้ค่า ROE ดีขึ้น

การวิเคราะห์ดูปองสามารถแสดงเป็นภาพที่ 3.5

จากภาพแสดงการวิเคราะห์งบการเงินโดยวิธีดูปองจะมีการแตกอัตราส่วน ROE ออกเป็นอัตราส่วนย่อย ๆ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเห็นผลการวิเคราะห์ที่ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า อะไรบ้างที่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและสามารถวิเคราะห์ได้ว่าตรงจุดใดบ้างที่จำเป็นจะต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น ตำแหน่ง ยอดขาย ต้นทุน ค่าใช้จ่าย การจัดการสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของสหกรณ์

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์โดยวิธีดูปองจะช่วยให้สหกรณ์สามารถพิจารณาหาแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานหรือเพิ่มอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นได้ง่ายขึ้นเพราะการวิเคราะห์โดยวิธีนี้จะแสดงให้เห็นปัจจัยที่สำคัญของสหกรณ์ 3 ประการ คือ

- (1) การควบคุมค่าใช้จ่ายซึ่งพิจารณาได้จากอัตรากำไรสุทธิ
- (2) ประสิทธิภาพการใช้สินทรัพย์ ซึ่งพิจารณาได้จากอัตรากำไรสุทธิของสินทรัพย์และ
- (3) การก่อกำเนิดหนี้สิน ซึ่งพิจารณาได้จากสัดส่วนทุนของสหกรณ์ต่อสินทรัพย์รวม

โดยสรุปการวิเคราะห์งบการเงินโดยวิธีดูปองเป็นการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญ แต่ละประเภทมาวิเคราะห์ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิเคราะห์ทราบข้อดี และข้อด้อยของสหกรณ์ได้ง่ายขึ้น เพื่อจะได้นำไปปรับปรุงการดำเนินงานตรงจุด โดยพิจารณาทั้งงบกำไรขาดทุนและงบแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุนและการวิเคราะห์ผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น

ประเด็นการวิเคราะห์

จงอธิบายการวิเคราะห์งบการเงินโดยวิธีดูปองเหมาะสำหรับการใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 3.2.3 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 3.2.3
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 3 ตอนที่ 3.2 เรื่องที่ 3.2.3

ตอนที่ 3.3

การวิเคราะห์งบการเงินโดย CAMELS

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 3.3 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวเรื่อง

เรื่องที่ 3.3.1 วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS และ
โครงสร้างธุรกิจของสหกรณ์

เรื่องที่ 3.3.2 การวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS

แนวคิด

1. การวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS เป็นการวิเคราะห์งบการเงินเพื่อเฝ้าระวังและเตือนภัยทางการเงินของสหกรณ์ล่วงหน้า และใช้เป็นแนวทางด้านการบริหารจัดการทางการเงินโดยอาศัยข้อมูลทางการเงินเพื่อเตรียมความพร้อมในการวิเคราะห์การเฝ้าระวังทางการเงินของสหกรณ์สู่ความมั่นคงทางการเงิน และการวิเคราะห์งบการเงินผู้วิเคราะห์จะต้องเข้าใจโครงสร้างธุรกิจของสหกรณ์แต่ละประเภท อาจแตกต่างจากกิจการอื่น เพื่อจะได้ผลการวิเคราะห์หรือการแนะนำให้สหกรณ์สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. การวิเคราะห์งบการเงินโดย CAMELS เป็นเครื่องมือทางการเงินเพื่อสร้างสัญญาณเตือนภัยทางการเงินล่วงหน้า และคำว่า CAMELS แต่ละตัวอักษรมีความสัมพันธ์กันและมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญแบ่งเป็นมุมมอง 6 มิติ คือ มิติที่ 1 ความเข้มแข็งของเงินทุนหรือความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง: C มิติที่ 2 คุณภาพสินทรัพย์: A มิติที่ 3 ชัดความสามารถในการบริหาร: M มิติที่ 4 การทำกำไร: E มิติที่ 5 สภาพคล่อง: L และมิติที่ 6 ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ : S

วัตถุประสงค์

เมื่อบัณฑิตจบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS และโครงสร้างธุรกิจของสหกรณ์ได้
2. สามารถวิเคราะห์และแปลความหมายแต่ละวิธีได้

เรื่องที่ 3.3.1 วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์ โดย CAMELS และโครงสร้างธุรกิจของสหกรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS

การบริหารธุรกิจในปัจจุบันสหกรณ์จะต้องบริหารงานและจัดการให้เกิดความเข้มแข็งและความมั่นคงอันยั่งยืน แต่การจะเป็นเช่นนั้นได้จะต้องมีเครื่องมือการวัด กรมตรวจบัญชีสหกรณ์เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีบทบาทภารกิจสำคัญในการกำกับดูแลและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเงินให้กับสหกรณ์โดยได้ประยุกต์ใช้การวิเคราะห์งบการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงินเป็นการวิเคราะห์งบการเงินโดย CAMELS เพื่อวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์อย่างเป็นระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อเป็นสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าให้กับสหกรณ์ และช่วยให้การตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและการวางแผนงานทุกระดับเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS ผู้วิเคราะห์ควรต้องนำโครงสร้างธุรกิจของสหกรณ์มาร่วมวิเคราะห์ด้วย เพื่อสะท้อนถึงผลการบริหารจัดการของสหกรณ์ในรอบปีที่ผ่านมาได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งการวิเคราะห์วิธีนี้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ใช้เป็นหัวข้อหนึ่งในการรายงานผลการตรวจสอบบัญชีด้านการบริหารการเงินและธุรกิจให้สหกรณ์ทราบเพื่อเตือนภัยทางการเงิน ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบบัญชี

วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์งบการเงินโดย CAMELS มีดังนี้

1. เพื่อชี้สถานการณ์ความเสี่ยงที่สำคัญและจำเป็นต้องเตือนภัยทางการเงินให้แก่สหกรณ์ภายในเวลาที่เหมาะสม
2. เพื่อส่งสัญญาณเตือนภัยให้ผู้บริหารสหกรณ์ได้ทราบภาวะเศรษฐกิจของสหกรณ์ เพื่อให้สามารถวางแผนงานรับสถานการณ์ได้ทันเวลา รวมถึงนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานของสหกรณ์
3. เสนอผลการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจ พร้อมให้ข้อเสนอแนะเพื่อการเฝ้าระวังทางการเงินของสหกรณ์ เพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันมิให้เกิดผลเสียหาย
4. เพื่อสร้างตัวชี้วัดที่เป็นมาตรฐานอย่างเป็นรูปธรรมสำหรับสหกรณ์

โครงสร้างธุรกิจของสหกรณ์

สหกรณ์ในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง ซึ่งสหกรณ์ทั้ง 3 ประเภทนี้ จัดอยู่ในสหกรณ์ที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการเกษตร ส่วนสหกรณ์อีก 3 ประเภท คือ สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ และสหกรณ์ออมทรัพย์จัดอยู่ในสหกรณ์ที่ทำธุรกิจไม่เกี่ยวกับการเกษตร

สำหรับสหกรณ์ประเภทสหกรณ์เครดิตยูเนียนอาจจัดกลุ่มเป็นได้ทั้งสองอย่าง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสหกรณ์ว่า ดำเนินธุรกิจเหมือนสหกรณ์ออมทรัพย์หรือสหกรณ์การเกษตร และรูปแบบงบการเงินก็เป็นไปตามรูปแบบของสหกรณ์ประเภทนั้น ธุรกิจของสหกรณ์ที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

1. การรับฝากเงินจากสมาชิก
2. การให้เงินกู้แก่สมาชิก
3. การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย
4. การรวบรวมผลิตผลและแปรรูป
5. การให้บริการและส่งเสริมการเกษตร

สหกรณ์ภาคเกษตร การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ภาคเกษตร (เกษตร ประมง นิคม) เป็นแบบอเนกประสงค์ซึ่งต่างกับการดำเนินธุรกิจของกิจการอื่นที่อาจจะดำเนินธุรกิจเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น สามารถจำแนกธุรกิจที่สำคัญของสหกรณ์ภาคการเกษตรได้ ดังนี้

สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์ประมง	สหกรณ์นิคม
♦ การรับฝากเงิน <ul style="list-style-type: none"> • ออมทรัพย์ • ประจำ 	♦ การรับฝากเงิน <ul style="list-style-type: none"> • ออมทรัพย์ • ประจำ 	♦ การรับฝากเงิน <ul style="list-style-type: none"> • ออมทรัพย์ • ประจำ
♦ การให้เงินกู้แก่สมาชิก <ul style="list-style-type: none"> • เงินกู้ระยะสั้น • เงินกู้ระยะปานกลาง • เงินกู้ระยะยาว 	♦ การให้เงินกู้แก่สมาชิก <ul style="list-style-type: none"> • เงินกู้ระยะสั้น • เงินกู้ระยะปานกลาง 	♦ การให้เงินกู้แก่สมาชิก <ul style="list-style-type: none"> • เงินกู้ระยะสั้น • เงินกู้ระยะปานกลาง • เงินกู้ระยะยาว
♦ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	♦ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	♦ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย
♦ การรวบรวมผลิตผลและแปรรูป <ul style="list-style-type: none"> • รวบรวมผลิตผลเพื่อขาย • รวบรวมผลิตผลเพื่อแปรรูป 	♦ การรวบรวมผลิตผล	♦ การรวบรวมผลิตผล
♦ การให้บริการและส่งเสริมการเกษตร <ul style="list-style-type: none"> • การส่งเสริมเผยแพร่ความรู้การเกษตร • การวางแผนการเพาะปลูก 	♦ การให้บริการและส่งเสริมการเกษตร	♦ การให้บริการและส่งเสริมการเกษตร

สหกรณ์นอกภาคเกษตร

การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์นอกภาคเกษตร (ร้านค้า บริการ ออมทรัพย์) เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์แต่ละประเภทที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

สหกรณ์ร้านค้า	สหกรณ์บริการ	สหกรณ์ออมทรัพย์
-	<ul style="list-style-type: none"> ◇ การรับฝากเงิน • ออมทรัพย์ • ประจำ 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ การรับฝากเงิน • ออมทรัพย์ • ประจำ
-	<ul style="list-style-type: none"> ◇ การให้เงินกู้แก่สมาชิก • เงินกู้ระยะสั้น • เงินกู้ระยะปานกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> ◇ การให้เงินกู้แก่สมาชิก • เงินกู้ฉุกเฉิน • เงินกู้สามัญ • เงินกู้พิเศษ
◇ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	◇ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	-

หมายเหตุ: สหกรณ์เครดิตยูเนียนสามารถจัดประเภทเป็นสหกรณ์ภาคเกษตรและสหกรณ์นอกภาคเกษตร

ก่อนที่จะพิจารณาถึงแนวทางการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ผู้วิเคราะห์จำเป็นต้องทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์เพื่อช่วยเหลือสมาชิก โดยเข้าร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และการจัดตั้งสหกรณ์ มิได้มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร แต่มุ่งระดมคนมากกว่าระดมทุน ราคาหุ้นคงที่และสมาชิกมีสิทธิออกเสียงได้คนละหนึ่งเสียง และไม่สามารถออกเสียงแทนกันได้ รวมทั้งกำไรจะถูกจัดสรรตามปริมาณธุรกรรมที่ซื้อขายหรือทำธุรกิจกับสหกรณ์ หากเปรียบเทียบกับกิจการอื่นการดำเนินธุรกิจมุ่งหวังกำไรสูงสุด มุ่งระดมทุนและราคาหุ้นเปลี่ยนแปลงตามฐานะของกิจการ และมีจำนวนหุ้นจำกัด รวมทั้งออกเสียงตามจำนวนหุ้นและกำไรจะต้องจัดสรรตามจำนวนหุ้น แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญคือความเป็นนิติบุคคลของสหกรณ์ทำให้สหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัท จำกัด แต่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

ธุรกิจสหกรณ์ มีดังนี้

1. **ธุรกิจเงินรับฝาก** เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ โดยสหกรณ์จะรับฝากเงินจากสมาชิก 2 ประเภท คือ เงินรับฝากออมทรัพย์หรือออมทรัพย์พิเศษ และเงินรับฝากประจำ โดยสหกรณ์จะจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากให้สมาชิกในอัตราที่เป็นธรรมแต่ไม่เกินอัตราที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ซึ่งปัจจุบันไม่เกินร้อยละ 7 ต่อปี ซึ่งปกติอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของสหกรณ์จะสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารพาณิชย์

2. **ธุรกิจการให้เงินกู้แก่สมาชิก** การให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์จะมีการแนะนำและมีการควบคุมการใช้เงินกู้ ซึ่งจะมีการสอบสวนแผนงานเฉพาะปลูกของสมาชิก และการใช้เงินกู้ตามแผนงาน สหกรณ์จ่ายเงินกู้ให้สมาชิก 3 ประเภท คือ

2.1 **เงินกู้ระยะสั้น** เป็นเงินกู้เพื่อเป็นค่าดำเนินงานในการเกษตรสำหรับฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ เช่น ค่าปุ๋ย ค่าจ้างแรงงาน ค่ายาป้องกันและปราบศัตรูพืช เป็นต้น เงินกู้ระยะสั้นนี้กำหนดให้เกษตรกร ผู้กู้ชำระคืนภายในเวลาไม่เกิน 12 เดือน ยกเว้นในกรณีพิเศษสามารถชำระคืนไม่เกิน 18 เดือน

สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน จะใช้คำว่า เงินกู้ฉุกเฉิน เป็นเงินกู้เพื่อใช้จ่ายอันจำเป็นเร่งด่วน วงเงินกู้จะกำหนดไว้ค่อนข้างต่ำ ระยะเวลาชำระหนี้จะสั้น ปกติไม่เกิน 2 เดือน เว้นแต่ สหกรณ์บางแห่งมีขนาดใหญ่และทุนดำเนินงานสูง ระยะเวลาชำระหนี้มากกว่า 2 เดือน

2.2 **เงินกู้ระยะปานกลาง** เป็นเงินกู้เพื่อการลงทุนในสินทรัพย์เกษตร ซึ่งโดยปกติใช้ประโยชน์ได้เกินกว่าฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ และสามารถชำระคืนได้ภายในระยะเวลาไม่นานนัก เช่น การปรับปรุงที่ดิน ทำการเกษตร ซื้อเครื่องจักรกลทางการเกษตรและอุปกรณ์การเกษตร เงินกู้ประเภทนี้กำหนดให้เกษตรกรชำระคืนภายในเวลา 3 ปี เว้นแต่ กรณีพิเศษอาจจะผ่อนผันชำระคืนภายใน 5 ปี นับจากวันเปิดรับสินเชื่อ

สำหรับออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน จะใช้คำว่า เงินกู้สามัญ เป็นเงินกู้เพื่อใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น หรือมีประโยชน์แก่การครองชีพ โดยทั่วไปจะกำหนดวงเงินกู้ไว้สูงขึ้นตามฐานะของสหกรณ์และความต้องการของสมาชิก ระยะเวลาในการชำระหนี้ปกติกำหนดไว้ไม่เกิน 6 ปี (72 งวด)

2.3 **เงินกู้ระยะยาว** เป็นสินเชื่อการเกษตรเพื่อให้เกษตรกรนำไปลงทุน สำหรับปรับปรุงทรัพยากรทางการเกษตร หรือลงทุนทางการเกษตรที่ต้องใช้เวลานานจึงจะให้ผลคุ้มค่ากับการลงทุน เช่น การวางรูปแบบการประกอบการเกษตรขึ้นใหม่ การซื้อ การสร้าง หรือปรับปรุงสินทรัพย์ประจำ และการซื้อที่ดิน เงินกู้ประเภทนี้กำหนดชำระคืนมากกว่า 5 ปี ขึ้นไป

สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน จะใช้คำว่า เงินกู้พิเศษ เป็นเงินกู้เพื่อสร้างฐานะหลักฐานที่มั่นคงแก่สมาชิก เช่น เพื่อซื้อที่ดิน บ้านพร้อมที่ดิน ซื้อยานพาหนะ หรือเพื่อลงทุนประกอบอาชีพ เงินกู้ประเภทนี้ปกติจะกำหนดวงเงินค่อนข้างสูง ระยะเวลาชำระหนี้ไม่เกิน 15 ปี เงินกู้ประเภทนี้จะต้องใช้หลักทรัพย์ (โฉนดที่ดิน) เป็นหลักประกัน

3. **ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย** สหกรณ์ทำหน้าที่จัดหาเครื่องใช้ในการเพาะปลูก เช่น รถเครื่องยนต์สูบน้ำ รถไถ ปุ๋ย และยาฆ่าแมลง เป็นต้น กับสิ่งของที่จำเป็นสำหรับครอบครัวของสมาชิก เช่น ข้าวสาร น้ำปลา น้ำตาล เป็นต้น มาขายแก่สมาชิกต่อไปนี้

3.1 **การจัดหาสินค้า** สหกรณ์จะสำรวจความต้องการสินค้าจากสมาชิก เพื่อจัดหาสินค้ามาจำหน่ายให้เพียงพอและไม่ให้สินค้าเหลือมากจนเกินไป

3.2 **การขาย** ปกติสหกรณ์จะขายสินค้าด้วยเงินสด ซึ่งเป็นวิธีที่สหกรณ์ไม่เสี่ยงต่อความเสียหายและสมาชิกจะซื้อได้ด้วยราคาถูกกว่าการซื้อด้วยเงินเชื่อ สำหรับสหกรณ์จะขายสินค้าเป็นเงินเชื่อได้ ต้องกำหนดระเบียบรองรับ

4. **ธุรกิจรวบรวมผลผลิตและแปรรูป** สหกรณ์จะหาตลาด และพยายามขายผลผลิตผลการเกษตรของสมาชิกให้ได้ราคาที่เป็นธรรม ทั้งนี้ สหกรณ์จะดำเนินการให้สอดคล้องกันไปทั้งในการวางแผน การเพาะปลูก และการขาย สำหรับการขายนั้นสหกรณ์จะดำเนินงานตั้งแต่การรวบรวม การเก็บรักษา การคัดคุณภาพ การแปรรูป และการตลาด

5. **ธุรกิจการให้บริการและส่งเสริมการเกษตร** ในการส่งเสริมการเกษตรเป็นหน้าที่สำคัญของสหกรณ์การเกษตร โดยสหกรณ์จะติดตั้งเครื่องสูบน้ำ ตลอดจนจัดระบบการส่งน้ำ และการระบายน้ำเพื่อให้การใช้น้ำเกิดประโยชน์แก่การเพาะปลูกของสมาชิกอย่างทั่วถึง ซึ่งสหกรณ์จะเรียกเก็บเงินค่าบริการจากสมาชิกตามสมควรเพื่อทดแทนเงินที่สหกรณ์ได้ลงทุนไป การส่งเสริมการเกษตรของสหกรณ์การเกษตร มีดังนี้

5.1 การส่งเสริมเผยแพร่ความรู้การเกษตร

5.2 การวางแผนการเพาะปลูก

ประเด็นการวิเคราะห์

จากการศึกษาวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ทางการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS นักศึกษาเห็นว่าโครงสร้างธุรกิจของสหกรณ์มีความสำคัญกับการวิเคราะห์ทางการเงินโดย CAMELS อย่างไรบ้าง

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 3.3.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 3.3.1

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 3 ตอนที่ 3.3 เรื่องที่ 3.3.1

เรื่องที่ 3.3.2 การวิเคราะห์ทางการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS

การวิเคราะห์ทางการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS ใช้วิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินเพื่อการรายงานและติดตามประเมินผลทางการเงินของสหกรณ์ได้ถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการอ้างอิงเพื่อเทียบเคียง (Benchmarking Process) ในลักษณะ Financial Performance Benchmarking ซึ่งเป็นการเทียบเคียงเฉพาะผลการปฏิบัติงานเพื่อดูความสามารถในการปฏิบัติงานของสหกรณ์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความเข้มแข็ง ความมั่นคง และความยั่งยืนทางการเงินของสหกรณ์เป็นหลัก

อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์เป็นค่าอ้างอิงในการเปรียบเทียบ (Benchmark) เพื่อเฝ้าระวังเสถียรภาพทางการเงินในเบื้องต้น ซึ่งเป็นการกำหนดค่ามาตรฐานเริ่มต้นให้สหกรณ์ใช้เทียบเคียงเพื่อปรับเข้าถึงค่ามาตรฐานได้ ทำให้สหกรณ์ประสบความสำเร็จในระยะแรก ซึ่งการใช้อัตราส่วนมาตรฐานนี้จะช่วยให้ผู้วิเคราะห์ CAMELS สะดวกมากขึ้น โดยผู้วิเคราะห์ต้องให้ความสำคัญกับอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่เป็นจุดสนใจเบื้องต้นก่อน และเชื่อมโยงกับอัตราส่วนด้านอื่น ๆ ของ CAMELS ในการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงิน สู่การสร้างการดำเนินงานของสหกรณ์ที่เข้มแข็งและมีเสถียรภาพทางการเงิน CAMELS เป็นเครื่องมือวัดประสิทธิภาพการดำเนินงาน และต่อมาได้พัฒนาเป็นเครื่องมือทางการเงินเพื่อสร้างสัญญาณเตือนภัยทางการเงินล่วงหน้า อักษรแต่ละตัวของ CAMELS จะทำหน้าที่เฝ้าดูแต่ละเรื่องแตกต่างกัน แต่ทุกตัวมีความสัมพันธ์กัน และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของสหกรณ์

1. องค์ประกอบที่สำคัญในมุมมอง 6 มิติ ของ CAMELS

มิติที่ 1 ความเข้มแข็งของเงินทุนหรือความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง: C (Capital Strength)

เป็นการวิเคราะห์ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์แหล่งเงินทุนที่สามารถรองรับหรือป้องกันผลกระทบจากความเสียหายทางด้านธุรกิจ และการเงินที่เกิดขึ้นกับสหกรณ์ เงินทุนดำเนินงานของสหกรณ์ประกอบด้วย ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ทุนสะสมตามระเบียบข้อบังคับ กำไรสุทธิและการจัดหาเงินทุนในรูปของการก่อหนี้ผูกพัน

ความเพียงพอและความเข้มแข็งของเงินทุน เน้นแหล่งเงินทุนภายในสหกรณ์เป็นหลัก ได้แก่เงินรับฝากจากสมาชิก และทุนของสหกรณ์ เงินทุนดำเนินงานของสหกรณ์ประกอบด้วยทุนของสหกรณ์เอง และหนี้สินซึ่งทุนของสหกรณ์เป็นทุนที่สมาชิกถือหุ้นในสหกรณ์เรียกว่าทุนเรือนหุ้น ทุนเรือนหุ้นไม่สามารถไถ่ถอนได้ จะถอนได้ต่อเมื่อลาออกจากการเป็นสมาชิก นอกจากนั้นสหกรณ์จะต้องจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเป็นทุนสำรองไว้ตามกฎหมายสหกรณ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิประจำปีทุกปี และจัดสรรเป็นทุนสะสมตามข้อบังคับและอื่น ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ใช้เงินทุนของสหกรณ์แต่ละแห่ง ส่วนหนี้สินประกอบด้วยการระดมเงินทุนจากสมาชิกด้วยการรับฝากเงิน และจากการกู้เงินจากบุคคลอื่นและรับฝากเงินจากสหกรณ์อื่น ในการดำเนินงานหากเงินทุนได้จากการก่อหนี้มากกว่าทุนของสหกรณ์ แสดงว่าทุนของสหกรณ์ไม่เพียงพอและมีภาวะผูกพันทางการเงิน ผู้บริหารสหกรณ์ต้องเพิ่มความระมัดระวังในการใช้ทุนเพื่อสร้างรายได้รองรับ ในการวิเคราะห์ด้านความเข้มแข็งของเงินทุนหรือความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงจะเป็นการวิเคราะห์ถึงความเพียงพอและความเข้มแข็งของทุน และการก่อหนี้

ความเสี่ยงของเงินทุน การก่อหนี้ในอัตราที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ด้วยทุนของสหกรณ์มีความเสี่ยงจากสัดส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุนของสหกรณ์ ถ้าหนี้สินน้อยกว่าทุน สหกรณ์ย่อมสามารถรองรับหนี้ได้ด้วยตนเอง และสร้างความมั่นใจให้กับเจ้าหนี้ หากหนี้สินมากกว่าทุน สหกรณ์มีความเสี่ยงต้องระดมทุนและบริหารสินทรัพย์เพื่อสร้างรายได้รองรับความเสี่ยง

การให้ผลตอบแทน ผลตอบแทนมากหรือน้อย วัดจากอัตรากำไรต่อส่วนของทุนสหกรณ์ หากมีอัตราสูงแสดงว่าทุนไปสร้างรายได้ดี หรือลงทุนในสินทรัพย์คุณภาพดีเพื่อสร้างรายได้

มิติที่ 2 คุณภาพสินทรัพย์: A (Asset Quality) เป็นการวิเคราะห์ว่าสินทรัพย์ที่ลงทุนได้ก่อให้เกิดรายได้แก่สหกรณ์อย่างไร และได้ถูกใช้ไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ สินทรัพย์ที่จะวัดประสิทธิภาพ เช่น ลูกหนี้ สินค้าคงเหลือ และสินทรัพย์รวม

การลงทุนในสินทรัพย์ พิจารณาว่าการลงทุนในสินทรัพย์มีความเสี่ยง หรือไม่ก่อให้เกิดรายได้ หรือจมอยู่ในสินทรัพย์ที่เกินความต้องการ เช่น สินค้า เงินฝากธนาคาร เป็นต้น อาจส่งถึงสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์ การวิเคราะห์คุณภาพของสินทรัพย์จะมุ่งเน้นไปที่สินทรัพย์ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เช่น กรณีของการมีหนี้ค้างชำระและสินเชื่อไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) มีการสำรองหนี้สูญหรือไม่ สำรองไว้สูงเกินไปหรือต่ำเกินไป

สินทรัพย์นำไปสร้างรายได้และการให้ผลตอบแทน คุณภาพสินทรัพย์ที่ดีสามารถแปลงเป็นรายได้สินทรัพย์หมุนเวียนให้ผลตอบแทนเท่าไร วัตถุประสงค์กำไรหรือรายได้ต่อสินทรัพย์ หากอัตราสูงแสดงว่าคุณภาพสินทรัพย์ดีมีรายได้เข้ามา หากอัตราต่ำแสดงว่าสินทรัพย์ด้อยคุณภาพไม่ก่อให้เกิดรายได้ สหกรณ์ต้องบริหารสินทรัพย์ดังกล่าวให้เกิดประสิทธิภาพมีสภาพคล่อง

มิติที่ 3 ขีดความสามารถในการบริหาร: M (Management Ability) ขีดความสามารถในการบริหารงานเป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถของฝ่ายบริหารในการวางกลยุทธ์ และจัดโครงสร้างองค์กรในการนำพาองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่สหกรณ์เผชิญอยู่

การบริหารจัดการและโครงสร้างธุรกิจ ทุกธุรกิจต้องมีความสมดุลกัน และประเภทสหกรณ์กับโครงสร้างธุรกิจมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันเป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เช่น สหกรณ์ประเภทการเกษตรเน้นไปที่ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย และธุรกิจการรวบรวมผลิตผลและแปรรูป ทั้งนี้ การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ

ขีดความสามารถบริหารงานและการควบคุมภายใน พิจารณาการปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมีระบบการควบคุมภายในที่ดี ซึ่งมีผลต่อสภาพคล่อง และการทำกำไรของสหกรณ์ บทบาทการบริหารในอนาคตต่อภาวะแข่งขันเพื่อการวางแผนในอนาคต

มิติที่ 4 การทำกำไร: E (Earning) เป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถในการแข่งขันของสหกรณ์ในธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินอยู่ ซึ่งจะประกอบไปด้วยการรักษาอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานให้ต่ำและเพิ่มอัตรากำไรขั้นต้นในแต่ละธุรกิจให้มากที่สุด รวมทั้งวิเคราะห์ถึงคุณภาพและแนวโน้มของกำไรในอนาคตของสหกรณ์

ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับค่าใช้จ่าย กำไรและคุณภาพของกำไรขึ้นอยู่กับการบริหารควบคุมรายจ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ เปรียบเทียบรายได้กับค่าใช้จ่ายที่ละรายการว่ามีกำไรขั้นต้นหรือไม่ หากบริหารค่าใช้จ่ายดีมีประสิทธิภาพ กำไรจะสูง ตรงข้ามบริหารค่าใช้จ่ายไม่ดีไม่เหมาะสมกับรายได้ กำไรก็จะต่ำ รวมถึงอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานให้อยู่ในอัตราที่ต่ำ

วินัยทางการเงินมีผลต่อรายได้ ระบบสหกรณ์มีได้มุ่งเน้นกำไรเป็นหลัก หากแต่มุ่งเน้นสมาชิกเป็นหลัก ซึ่งมีฐานะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ กำไรจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพชีวิตที่ดี การมีวินัยทางการเงินหรือการจัดการทางการเงินที่ดีของสมาชิก หากสมาชิกมีอัตราหนี้สินมากกว่าเงินออม กำลังความสามารถชำระหนี้ของสมาชิกลดลง ส่งผลต่อรายได้และฐานะการเงินของสหกรณ์

มิติที่ 5 สภาพคล่อง: L (liquidity) สภาพคล่องหรือความเพียงพอต่อความต้องการใช้เงิน เป็นการพิจารณาความเพียงพอของเงินสด หรือสินทรัพย์ที่มีสภาพใกล้เคียงเงินสด รวมถึงสินทรัพย์อื่นที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย สภาพคล่องวัดได้จากอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งคำนวณได้จากสัดส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน หากสหกรณ์มีความเสี่ยงของเงินทุน สหกรณ์จำเป็นต้องรักษาสภาพคล่องให้สูงเพียงพอ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน

ความเพียงพอของสินทรัพย์ในการแปลงสภาพเป็นเงินสด ความเพียงพอของสภาพคล่องต่อความต้องการใช้เงิน พิจารณาสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน หากสินทรัพย์หมุนเวียนมากกว่า ถือว่ามีสภาพคล่องดี หรือมีความเพียงพอต่อความต้องการใช้เงิน อย่างไรก็ตามต้องพิจารณารายการแต่ละรายการของสินทรัพย์หมุนเวียนที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็ว

ความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์สภาพคล่องกับภาระผูกพันทางการเงิน เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์สภาพคล่องกับภาระผูกพันทางการเงิน มีสินทรัพย์สภาพคล่องดำรงไว้เพียงพอต่อภาระผูกพันทางการเงิน หรือสหกรณ์มีแหล่งที่มาของกระแสเงินสดเพียงพอกับภาระผูกพันทางการเงินที่จะถึงกำหนดหรือไม่ สาเหตุหลักของการขาดสภาพคล่องนั้นมาจากการบริหารสินทรัพย์และหนี้สินไม่ดีพอ รวมถึงปัญหาจากผลการดำเนินงาน เช่น มีภาระหนี้สินระยะสั้นมาก การถอนเงินฝากมากกว่าปกติ การนำเงินกู้ยืมระยะสั้นไปให้กู้ระยะยาว เป็นต้น ครอบคลุมของการเปลี่ยนเป็นเงินสด หรือกระแสเงินสดเข้ามาเพียงพอหรือไม่ เช่น อัตราลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ชำระหนี้ได้ตามกำหนดต่อหนี้ถึงกำหนดชำระและอายุเฉลี่ยของสินค้า เป็นต้น

มิติที่ 6 ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ: S (Sensitivity) เป็นปัจจัยเสี่ยงที่มีผลกระทบในแง่ลบต่อธุรกิจ

ปัจจัยเสี่ยง พิจารณาปัจจัยแวดล้อมสหกรณ์ สาเหตุการเกิดปัจจัยเสี่ยง อาจมาจากภาครัฐหรือจากสถานการณ์ทั่วไป ภาวะวิกฤต ภัยธรรมชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ อันประกอบด้วย ภาวะคู่แข่งทางธุรกิจ นโยบายการเงินของรัฐ อัตราดอกเบี้ย นโยบายช่วยเหลือของภาครัฐ ระเบียบ ข้อบังคับ พระราชบัญญัติ สหกรณ์ สภาพตลาด เทคโนโลยี และวิทยาการใหม่ ๆ หากสหกรณ์ไม่สามารถวางกลยุทธ์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อธุรกิจของสหกรณ์

ผลกระทบต่อธุรกิจ ผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยงซึ่งประกอบไปด้วยการลดลงของรายได้ การลดลงของค่าใช้จ่าย

อัตราส่วนการวิเคราะห์งบการเงินโดย CAMELS

รายการ	อัตราส่วนทางการเงิน	สูตรการคำนวณ
มิติที่ 1 ความเข้มแข็งของเงินทุนหรือความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง C: Capital Strength	อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (เท่า)	$\frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้น}}{\text{ทุนของสหกรณ์}}$
	อัตราทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า)	$\frac{\text{ทุนสำรอง}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้น}}$
	อัตราการเติบโตทุนของสหกรณ์ (%)	$\frac{\text{ทุนของสหกรณ์ปีปัจจุบัน} - \text{ทุนของสหกรณ์ปีก่อน} \times 100}{\text{ทุนของสหกรณ์ปีก่อน}}$
	อัตราการเติบโตของหนี้ (%)	$\frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้นปีปัจจุบัน} - \text{หนี้สินทั้งสิ้นปีก่อน} \times 100}{\text{หนี้สินทั้งสิ้นปีก่อน}}$

ตาราง (ต่อ)

รายการ	อัตราส่วนทางการเงิน	สูตรการคำนวณ
มิติที่ 1 (ต่อ)	อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (%)	$\frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ทุนของสหกรณ์ต้นเฉลี่ย}}$
มิติที่ 2 คุณภาพสินทรัพย์ A: Asset Quality	อัตราการค้าชำระ (%) (สำหรับสหกรณ์ภาคการเกษตร)	$\frac{\text{หนี้ที่ไม่สามารถชำระได้ตามกำหนด} \times 100}{\text{หนี้ที่ถึงกำหนดชำระ}}$
	อัตรามูลของสินทรัพย์ (%)	$\frac{\text{ขาย/บริการ (รายได้ธุรกิจหลัก)}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}}$
	อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (%)	$\frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน} \times 100}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}}$
	อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (%)	$\frac{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีปัจจุบัน} - \text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีก่อน} \times 100}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}}$
มิติที่ 3 การบริหารจัดการ M: Management Ability	อัตราการเติบโตของธุรกิจ (%) มูลค่าธุรกิจ: ยอดเพิ่มระหว่างปี แต่ละธุรกิจ (รับฝากเงิน ให้เงินกู้ จัดหาสินค้า รวบรวม ให้บริการอื่น)	$\frac{\text{มูลค่าธุรกิจรวมปีปัจจุบัน} - \text{มูลค่าธุรกิจรวมปีก่อน} \times 100}{\text{มูลค่าธุรกิจรวมปีก่อน}}$
	แนวโน้มปีหน้า (สมาชิก ทุนธุรกิจ กำไร)	เป็นการพยากรณ์หรือการคาดการณ์จากข้อมูลอดีต (ข้อมูลย้อนหลังอย่างน้อย 5 ปี มาทำการพยากรณ์) โดยใช้โปรแกรม SPSS หรือโปรแกรมใน Excel
มิติที่ 4 การทำกำไร E: Earning Sufficiency	อัตรากำไรต่อสมาชิก (บาท)	$\frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$
	อัตราเงินออมต่อสมาชิก (บาท) (เงินออม = เงินฝาก สิ้นปีของสมาชิก + เงินหุ้นของสมาชิก)	$\frac{\text{เงินรับฝากของสมาชิก} + \text{ทุนเรือนหุ้น}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$

ตาราง (ต่อ)

รายการ	อัตราส่วนทางการเงิน	สูตรการคำนวณ
มิติที่ 4 (ต่อ)	อัตรานี้สิน ต่อสมาชิก (บาท) (หนี้สินของสมาชิก ก่อนหักหนี้ สงสัยจะสูญ หรือ หนี้คลาดเคลื่อน = ลูกหนี้เงินกู้ + ลูกหนี้การค้า + ลูกหนี้บริการอื่น ๆ)	$\frac{\text{ลูกหนี้เงินกู้} + \text{ลูกหนี้การค้า} + \text{ลูกหนี้ค่าบริการอื่น}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$
	อัตราค่าใช้จ่าย ดำเนินงานต่อ กำไรก่อนหัก ค่าใช้จ่าย ดำเนินงาน (%)	$\frac{\text{ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน} \times 100}{\text{กำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}}$
	อัตราค่าใช้จ่าย ดำเนินงาน (%)	$\frac{\text{ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน} \times 100}{\text{ขาย/บริการ}}$
	อัตราการเติบโตของ ทุนสำรอง (%)	$\frac{\text{ทุนสำรองปีปัจจุบัน} - \text{ทุนสำรองปีก่อน} \times 100}{\text{ทุนสำรองปีก่อน}}$
	อัตราการเติบโตของ ทุนสะสมอื่น (%)	$\frac{\text{ทุนสะสมอื่นปีปัจจุบัน} - \text{ทุนสะสมอื่นปีก่อน} \times 100}{\text{ทุนสะสมอื่นปีก่อน}}$
	อัตราการเติบโตของ กำไร (%)	$\frac{\text{กำไรสุทธิปีปัจจุบัน} - \text{กำไรสุทธิปีก่อน} \times 100}{\text{กำไรสุทธิปีก่อน}}$
	อัตรากำไรสุทธิ (%) (สหกรณ์ออมทรัพย์ เทียบกับรายได้ดอกเบี้ย และผลตอบแทนจาก การลงทุน)	$\frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ขาย/บริการ}}$
	อัตรากำไรขั้นต้น ของสินค้า.....	$\frac{\text{กำไรขั้นต้นของสินค้า.....} \times 100}{\text{ขาย.....สุทธิ}}$

ตาราง (ต่อ)

รายการ	อัตราส่วนทางการเงิน	สูตรการคำนวณ
มิตินี้ 5 สภาพคล่อง L: Liquidity	อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (เท่า)	$\frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$
	อัตราหมุนของสินค้า (ครั้ง) (เฉพาะธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย)	$\frac{\text{ต้นทุนสินค้าขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย}}$
	อายุเฉลี่ยสินค้า (วัน)	$\frac{365 \text{ วัน}}{\text{อัตราหมุนของสินค้า}}$
	อัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด (%)	$\frac{\text{ลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด} \times 100}{\text{ลูกหนี้เงินกู้ระยะสั้นที่ถึงกำหนดชำระ}}$

มิตินี้ 1 ความเข้มแข็งของเงินทุนหรือความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง การวิเคราะห์ด้านความเข้มแข็งของเงินทุนหรือความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงจะเป็นการวิเคราะห์ถึงความเพียงพอและความเข้มแข็งของทุน และการก่อหนี้ มีดังนี้

1) อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (เท่า)

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน} = \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้น}}{\text{ทุนของสหกรณ์}}$$

เป็นการเทียบสัดส่วนระหว่างหนี้สินทั้งสิ้นกับทุนของสหกรณ์ในงบแสดงฐานะการเงิน

2) อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ (เท่า)

$$\text{อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์} = \frac{\text{ทุนสำรอง}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้น}}$$

เป็นการเทียบสัดส่วนของทุนสำรองเทียบกับสินทรัพย์รวมทั้งสิ้น ถ้าอัตราที่สูงแสดงว่าสหกรณ์มีเกราะป้องกันทางการเงิน ทุนสำรองสามารถชดเชยสินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อทุน แสดงออกถึงความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ที่มีเงินทุนสำรองมากพอต่อการรองรับสภาพการณ์ทางธุรกิจ

3) อัตราการเติบโตของสหกรณ์ (%)

$$\text{อัตราการเติบโตของสหกรณ์} = \frac{\text{ทุนของสหกรณ์ปีปัจจุบัน} - \text{ทุนของสหกรณ์ปีก่อน} \times 100}{\text{ทุนของสหกรณ์ปีก่อน}}$$

เป็นอัตราการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของทุนของสหกรณ์เทียบกับงวดปัจจุบันกับงวดก่อน

4) อัตราการเติบโตของหนี้ (%)

$$\text{อัตราการเติบโตของหนี้} = \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้นปีปัจจุบัน} - \text{หนี้สินทั้งสิ้นปีก่อน} \times 100}{\text{หนี้สินทั้งสิ้นปีก่อน}}$$

เป็นอัตราการเพิ่มขึ้นหรือลดลงหนี้สินของสหกรณ์เทียบกับงวดปัจจุบันกับงวดก่อน

5) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน (%)

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ทุนของสหกรณ์ถัวเฉลี่ย}}$$

เป็นอัตราร้อยละของผลตอบแทนจากเงินทุน ในส่วนของทุนสหกรณ์ โดยนำกำไร (ขาดทุน) สุทธิเทียบกับทุนของสหกรณ์ถัวเฉลี่ย (ทุนของสหกรณ์งวดปีปัจจุบัน บวกงวดก่อนแล้วหาร 2) กรณีที่มีผลขาดทุนจะมีค่าติดลบ

มติที่ 2 คุณภาพสินทรัพย์ การวิเคราะห์คุณภาพสินทรัพย์ จะเป็นการเน้นที่หนี้ค้างชำระและสินเชื่อไม่ก่อให้เกิดรายได้และผลกระทบต่อฐานะการเงินของสหกรณ์ ความเพียงพอของทุนสำรองต่อการด้อยคุณภาพของสินทรัพย์ เพื่อป้องกันผลกระทบที่มีต่อฐานะการเงินของสหกรณ์ และแหล่งที่มาของเงินทุนเพื่อนำมาลงทุนในสินทรัพย์เหล่านั้น ซึ่งมีอัตราส่วนการวัดดังนี้

1) อัตราการค้างชำระ (%)

$$\text{อัตราการค้างชำระ} = \frac{\text{หนี้ที่ไม่สามารถชำระได้ตามกำหนด} \times 100}{\text{หนี้ที่ถึงกำหนดชำระ}}$$

เป็นอัตราร้อยละของลูกหนี้ที่ค้างชำระต่อสหกรณ์ โดยนำหนี้ที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระได้ตามกำหนดเทียบกับหนี้ที่ลูกหนี้ถึงกำหนดชำระ ซึ่งอัตรานี้ใช้เฉพาะสหกรณ์ภาคการเกษตร

หนี้ที่ไม่สามารถชำระได้ตามกำหนด หมายถึง จำนวนต้นเงินลูกหนี้เงินกู้ที่ถึงกำหนดชำระในรอบงวดบัญชีทั้งหมด แต่ไม่สามารถชำระหนี้ได้

หนี้ที่ถึงกำหนดชำระ หมายถึง จำนวนต้นเงินของลูกหนี้เงินกู้ที่ถึงกำหนดชำระในรอบงวดบัญชีทั้งหมด

2) อัตราหมุนของสินทรัพย์ (รอบ/ครั้ง)

$$\text{อัตราหมุนของสินทรัพย์} = \frac{\text{ขาย/บริการ (รายได้ธุรกิจหลัก)}}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}}$$

อัตราส่วนนี้เป็นการวัดรอบหมุนของการใช้สินทรัพย์ก่อให้เกิดรายได้ที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจตามวัตถุประสงค์หลักของสหกรณ์ ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจการรวบรวมผลผลิตและแปรรูป ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร โดยนำยอดขาย/บริการเทียบกับสินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย อัตราส่วนนี้มีหน่วยเป็นรอบ กรณีเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ให้เปลี่ยน จาก “ขาย/บริการ” เป็น “รายได้ดอกเบี้ยและผลตอบแทนจากการลงทุน”

3) อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ (%)

$$\text{อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน} \times 100}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย}}$$

ร้อยละของผลตอบแทนจากการลงทุนโดยนำกำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงานเทียบกับสินทรัพย์ทั้งสิ้นถัวเฉลี่ย กรณีมีผลขาดทุนจะแสดงด้วยค่าติดลบ

4) อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (%)

$$\text{อัตราการเติบโตของสินทรัพย์} = \frac{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีปัจจุบัน} - \text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีก่อน} \times 100}{\text{สินทรัพย์ทั้งสิ้นปีก่อน}}$$

เป็นอัตราการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของสินทรัพย์ทั้งสิ้น เทียบงวดปัจจุบันกับงวดก่อน

มิติที่ 3 ชัดความสามารถในการบริหาร การวิเคราะห์งบการเงินด้านขีดความสามารถในการบริหาร นอกจากวิเคราะห์การเติบโตของธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินงานแล้ว จะวิเคราะห์แนวโน้มในอนาคต รวมทั้งวัดขีดความสามารถหรือสมรรถนะของคณะกรรมการและฝ่ายจัดการ รวมทั้งการปฏิบัติงานและการบริหารงานเป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและมีระบบการควบคุมภายใน อัตราที่ใช้วัด มีดังนี้

อัตราการเติบโตของธุรกิจ

$$\text{อัตราการเติบโตของธุรกิจ} = \frac{\text{มูลค่าธุรกิจรวมปีปัจจุบัน} - \text{มูลค่าธุรกิจรวมปีก่อน} \times 100}{\text{มูลค่าธุรกิจรวมปีก่อน}}$$

อัตราการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของปริมาณธุรกิจ (มูลค่าธุรกิจ) รวมเทียบงวดปัจจุบันกับงวดก่อน อัตรานี้มีหน่วยเป็นอัตราร้อยละ

ปริมาณธุรกิจ หมายถึง ผลรวมของการดำเนินงานแต่ละธุรกิจตามวัตถุประสงค์หลักของสหกรณ์ในระหว่างงวด ได้แก่ การรับฝากเงิน การให้สินเชื่อ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย การรวบรวมผลผลิตและแปรรูป การให้บริการและส่งเสริมการเกษตร

มติที่ 4 การทำกำไร

1) อัตรากำไรต่อสมาชิก(บาท)

$$\text{อัตรากำไรต่อสมาชิก} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$$

เป็นการหาค่าเฉลี่ยกำไร (ขาดทุน) ต่อคน โดยคำนวณจากกำไร (ขาดทุน) สุทธิ หารด้วยจำนวนสมาชิก กรณีขาดทุนจะแสดงด้วยค่าติดลบ มีหน่วยเป็นบาท

จำนวนสมาชิก หมายถึง จำนวนสมาชิกคงเหลือ ณ วันสิ้นงวดปัจจุบัน เพื่อทราบว่าสหกรณ์ดำเนินงานแล้วมีกำไรจำนวนเท่าใดต่อสมาชิก 1 ราย

2) อัตราเงินออมต่อสมาชิก (บาท)

$$\text{อัตราเงินออมต่อสมาชิก} = \frac{\text{เงินรับฝากของสมาชิก} + \text{ทุนเรือนหุ้น}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$$

เป็นการหาค่าเฉลี่ยเงินออมต่อคน คำนวณจากเงินค่าหุ้นรวมกับเงินรับฝากของสมาชิก หารด้วยจำนวนสมาชิก

3) อัตราหนี้สินต่อสมาชิก (บาท)

$$\text{อัตราหนี้สินต่อสมาชิก} = \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้นของสมาชิก}}{\text{จำนวนสมาชิก}}$$

เป็นการหาค่าเฉลี่ยหนี้สินของสมาชิกต่อคน คำนวณจากลูกหนี้เงินกู้รวมกับลูกหนี้การค้า และลูกหนี้อื่น ๆ ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ หารด้วยจำนวนสมาชิก ณ วันสิ้นปี

ลูกหนี้เงินกู้ หมายถึง จำนวนต้นเงินลูกหนี้เงินให้สมาชิกกู้ก่อนหักค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญหรือหนี้ตลาดเคลื่อน

ลูกหนี้การค้า หมายถึง ลูกหนี้ที่เกิดจากการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อก่อนหักค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญหรือหนี้ตลาดเคลื่อน

ลูกหนี้ค่าบริการอื่น ๆ หมายถึง ลูกหนี้ที่เกิดจากธุรกิจการให้บริการเป็นเงินเชื่อแก่สมาชิกและลูกหนี้อื่น ๆ ที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์ก่อนหักค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญหรือหนี้ตลาดเคลื่อน

4) อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (%)

$$\text{อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน} \times 100}{\text{กำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน}}$$

เป็นการหาอัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายดำเนินงานเทียบกับกำไร (ก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน) เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการบริหารค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ซึ่งเปรียบเสมือนค่าใช้จ่ายคงที่ หากรายได้มีความผันผวนสูงและผู้บริหารไม่สามารถควบคุมค่าใช้จ่ายดำเนินงานให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับรายได้ก็อาจประสบผลขาดทุนหรือกำไรลดลง ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินตามมาได้

5) อัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (%)

$$\text{อัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน} \times 100}{\text{ขาย/บริการ}}$$

เป็นการหาอัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเทียบกับยอดขาย/บริการ ว่าสหกรณ์มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเป็นร้อยละเท่าไรของยอดขาย/บริการ การหาอัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานกรณีสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ให้เปลี่ยนจาก “ยอดขาย/บริการ” เป็น “รายได้ดอกเบียและผลตอบแทนจากการลงทุน”

6) อัตราการเติบโตของทุนสำรอง (%)

$$\text{อัตราการเติบโตของทุนสำรอง} = \frac{\text{ทุนสำรองปีปัจจุบัน} - \text{ทุนสำรองปีก่อน} \times 100}{\text{ทุนสำรองปีก่อน}}$$

เป็นการหาอัตราการเพิ่มขึ้น/ลดลงของทุนสำรอง เทียบงวดปีปัจจุบันกับงวดปีก่อน

7) อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น (%)

$$\text{อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น} = \frac{\text{ทุนสะสมอื่นปีปัจจุบัน} - \text{ทุนสะสมอื่นปีก่อน} \times 100}{\text{ทุนสะสมอื่นปีก่อน}}$$

เป็นการหาอัตราการเพิ่มขึ้น/ลดลงของทุนสะสมอื่น เทียบงวดปีปัจจุบันกับงวดปีก่อน

8) อัตราการเติบโตของกำไร (%)

$$\text{อัตราการเติบโตของกำไร} = \frac{\text{กำไรสุทธิปีปัจจุบัน} - \text{กำไรสุทธิปีก่อน} \times 100}{\text{กำไรสุทธิปีก่อน}}$$

เป็นการหาอัตราการเพิ่มขึ้น/ลดลงของกำไรสุทธิ เทียบงวดปีปัจจุบันกับงวดปีก่อน

9) อัตรากำไรสุทธิ (%)

$$\text{อัตรากำไรสุทธิ} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ขาย/บริการ (รายได้ธุรกิจหลัก)}}$$

เป็นการหาอัตราร้อยละของการทำกำไร โดยใช้กำไรสุทธิเทียบกับยอดขาย/บริการในงบกำไรขาดทุน กรณีเป็นสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์เทียบกับยอดรายได้ดอกเบี้ยและผลตอบแทนจากการลงทุน

10) อัตรากำไรขั้นต้น (%)

$$\text{อัตรากำไรขั้นต้นของ....} = \frac{\text{กำไรขั้นต้นของ.....} \times 100}{\text{ขาย.....สุทธิ}}$$

เป็นการหาอัตราร้อยละของกำไรขั้นต้นของสินค้าที่ขาย เช่น ถ้าวิเคราะห์อัตรากำไรขั้นต้นของสินค้าทั่วไป ก็ให้นำรายละเอียดเฉพาะสินค้าทั่วไปมาวิเคราะห์ ได้แก่ กำไรขั้นต้นของสินค้าทั่วไป ขยายสินค้าทั่วไปสุทธิ

มิตินี้ 5 สภาพคล่อง

1) อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (เท่า)

$$\text{อัตราส่วนทุนหมุนเวียน} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

เป็นอัตราส่วนวัดสภาพคล่องทางการเงิน โดยสินทรัพย์หมุนเวียนเทียบกับหนี้สินหมุนเวียน

2) อัตราส่วนหมุนของสินค้า (ครั้ง)

$$\text{อัตราส่วนหมุนของสินค้า} = \frac{\text{ต้นทุนสินค้าขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย}}$$

เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดประสิทธิภาพของการบริหารสินค้าคงเหลือ ซึ่งแสดงถึงจำนวนครั้งของสินค้าที่ได้ขายในรอบปีของธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

3) อายุเฉลี่ยของสินค้า (วัน)

$$\text{อายุเฉลี่ยของสินค้า} = \frac{365 \text{ วัน}}{\text{อัตราหมุนของสินค้า}}$$

เป็นการคำนวณหาอายุเฉลี่ยของสินค้าที่สามารถขายสินค้าได้กี่วันต่อรอบ

4) อัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด (%)

$$\text{อัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด} = \frac{\text{ลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด} \times 100}{\text{ลูกหนี้ระยะสั้นที่ถึงกำหนดชำระ}}$$

อัตราส่วนนี้เป็นการเปรียบเทียบลูกหนี้เงินกู้ที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดในรอบปีกับหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ อัตราส่วนนี้แสดงถึงความสามารถในการเรียกเก็บหนี้จากลูกหนี้ ความสามารถเรียกเก็บหนี้จากลูกหนี้ได้ในอัตราสูงจะส่งผลต่อสภาพคล่องทางการเงินดีต่อการดำเนินงานและมีความเพียงพอต่อความต้องการใช้เงินไปขยายธุรกิจให้เติบโตขึ้น และยังสามารถชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ได้ตามกำหนด การคำนวณอัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนดจากร้อยละของลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนดเทียบกับลูกหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ อัตราส่วนนี้หน่วยวัดเป็นร้อยละ

มิติที่ 6 ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ การประเมินผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ในการวิเคราะห์งบการเงินจะต้องพิจารณาปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยแวดล้อมสหกรณ์ สาเหตุการเกิดปัจจัยเสี่ยง อาจมาจากภาครัฐหรือจากสถานการณ์ทั่วไป ภาวะวิกฤต ภัยธรรมชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ อันประกอบด้วย ภาวะคู่แข่งทางธุรกิจ นโยบายการเงินของรัฐ อัตราดอกเบี้ย นโยบายช่วยเหลือของภาครัฐ ระเบียบ ข้อบังคับ พระราชบัญญัติสหกรณ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สภาพตลาด เทคโนโลยี และวิทยาการใหม่ หากสหกรณ์ไม่สามารถวางแผนกลยุทธ์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อธุรกิจของสหกรณ์ และผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยงซึ่งประกอบไปด้วยการลดลงของรายได้การลดลงของต้นทุน

2. แบบการนำเสนอผลการวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS

การวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS ผู้วิเคราะห์จะต้องเตือนภัยทางการเงินให้กับสหกรณ์ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 6 มิติ เพื่อให้ง่ายต่อการนำเสนอภาวะเศรษฐกิจทางการเงินหรือการบริหารและการจัดการของสหกรณ์อาจนำอัตราส่วนต่าง ๆ เสนอตามแบบ ดังนี้

ให้นำข้อมูลทางการเงินที่ได้จากงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนมาบันทึก และนำผลการคำนวณอัตราส่วนตามสูตรที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นตามมิติต่าง ๆ มาบันทึกในแบบให้ครบถ้วน

มิตินี้ 1 C: ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง/ความเข้มแข็งของเงินทุน

① เงินทุนดำเนินงาน

.....บาท

ผลตอบแทนต่อส่วนของทุน
.....%

② แหล่งเงินทุน

ภายในสหกรณ์บาท%

- เงินรับฝากสมาชิกบาท.....%

- ทุนของสหกรณ์บาท.....%

- อื่น ๆบาท.....%

ภายนอกสหกรณ์บาท.....%

- เงินกู้ยืม/เครดิตการค้าบาท.....%

- เงินรับฝากสหกรณ์และอื่น ๆบาท.....%

ทุนสำรองต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้นเท่า

③ สัดส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุนของสหกรณ์เท่า

หนี้สินทั้งสิ้นบาท

ทุนของสหกรณ์บาท

การเติบโตของสหกรณ์%

การเติบโตของหนี้สิน%

หมายเหตุ: ① เงินทุนดำเนินงาน หมายถึง หนี้สินและทุนของสหกรณ์ในงบแสดงฐานะการเงิน

มิตินี้ 2 A: คุณภาพของสินทรัพย์

④ สินทรัพย์

.....บาท

ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์
.....%

⑤ การลงทุนในสินทรัพย์

เงินสด/เงินฝากธนาคาร/สกบาท.....%

ลูกหนี้ (ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ) (.....) บาท.....%

ที่ดิน/อาคาร/อุปกรณ์บาท.....%

หลักทรัพย์/ตราสารบาท.....%

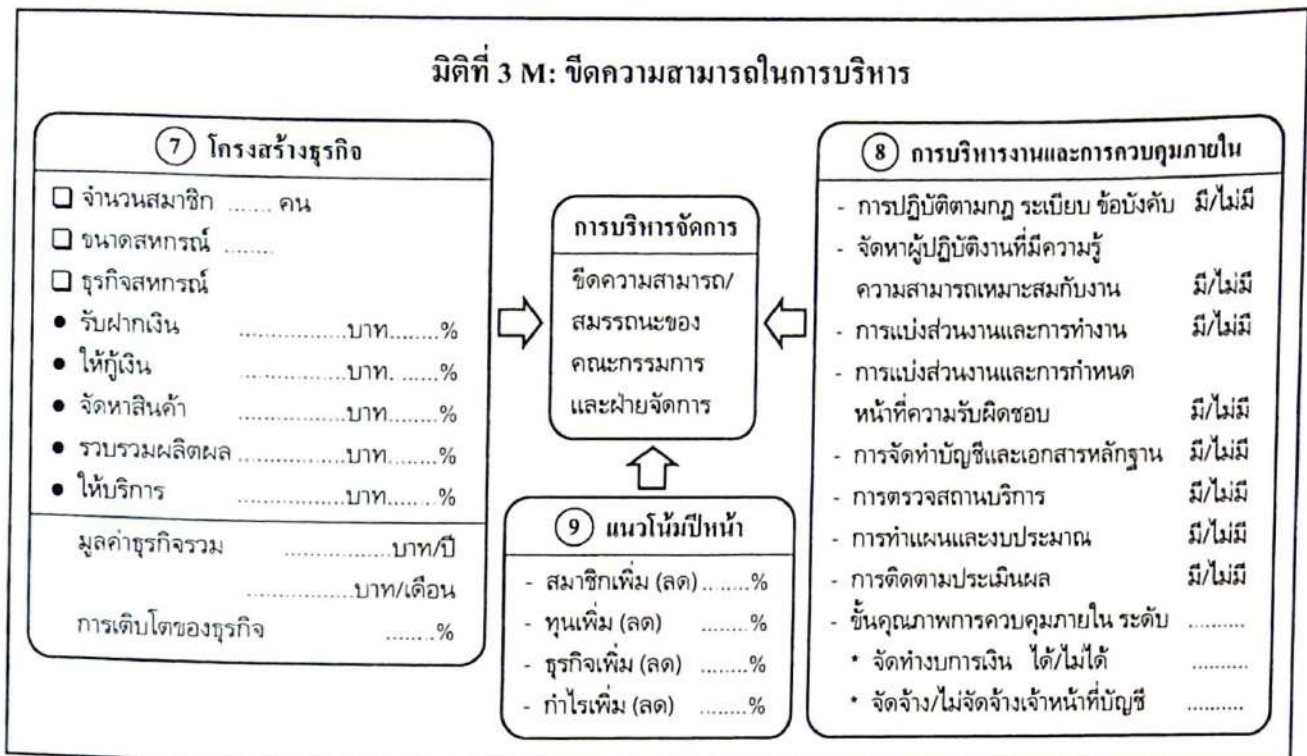
สินค้าและอื่น ๆบาท.....%

NPL/หนี้ชำระไม่ได้ตามกำหนดบาท
หรืออัตราการค้าชำระหนี้%

⑥ อัตราหมุนของสินทรัพย์รอบ

ขาย/บริการบาท
(รายได้ธุรกิจหลัก)

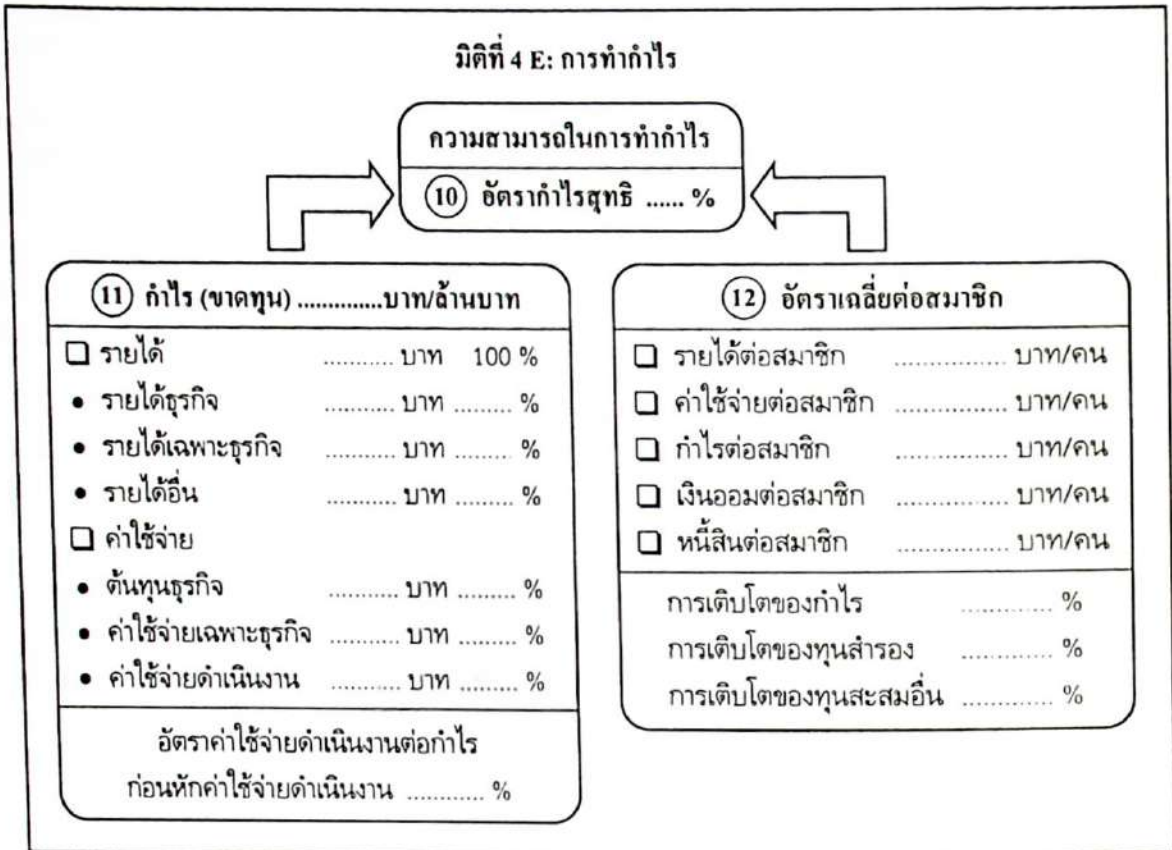
การเติบโตของสินทรัพย์%

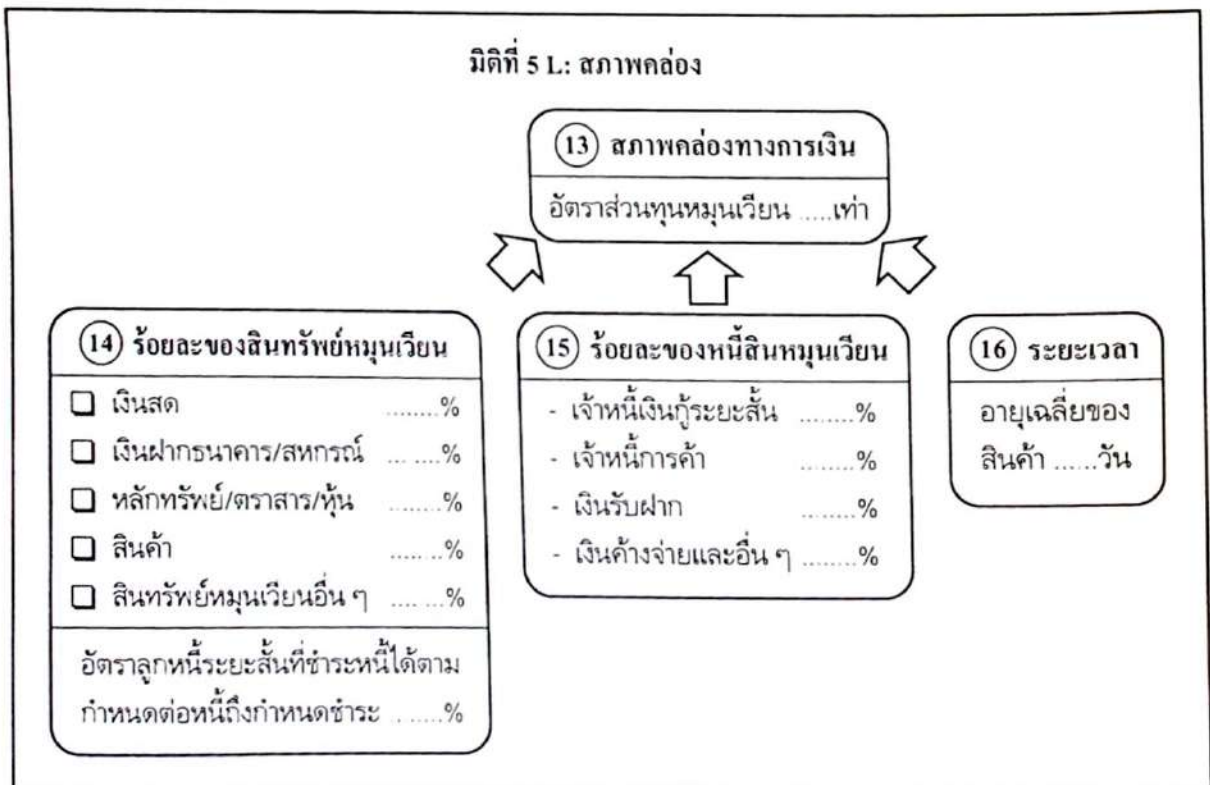
หมายเหตุ: ⑦ ขนาดสหกรณ์ หมายถึง เกณฑ์ขนาดสหกรณ์ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้จัดทำไว้แล้ว
 ธุรกิจสหกรณ์ หมายถึง ปริมาณธุรกิจ (มูลค่าธุรกิจ) และร้อยละของธุรกิจสหกรณ์คือ ยอดเพิ่ม
 ระหว่างปีแต่ละธุรกิจ

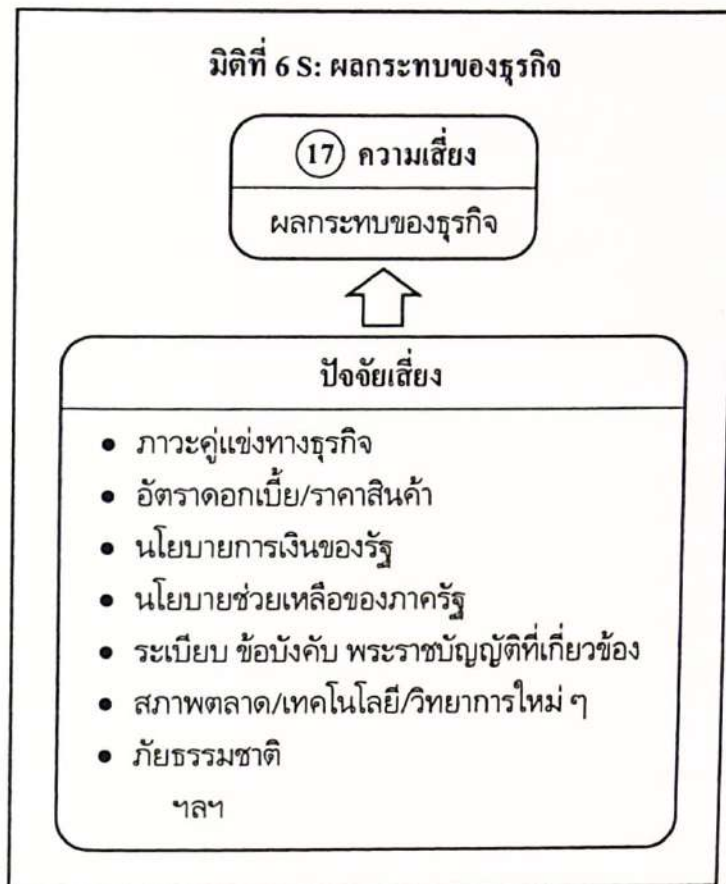
⑧ ชั้นคุณภาพการควบคุมภายใน อยู่ในระดับใดนั้นให้ใช้ตามเกณฑ์ที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้จัดทำไว้

⑨ แนวโน้มปีหน้า หมายถึง การคาดการณ์/การพยากรณ์หรือการประมาณการณ์ในอนาคตด้วย โดย
 เปรียบเทียบข้อมูลปัจจุบันกับปีก่อน และให้ปีก่อนเป็นปีฐาน

หมายเหตุ: ⑫ การเติบโตของกำไร/ทุนสำรอง/ทุนสะสมอื่น หมายถึง อัตราการเพิ่ม/ลดของกำไร/ทุนสำรอง/ทุนสะสมอื่นเทียบปีปัจจุบันกับปีก่อน

3. กรณีตัวอย่างการวิเคราะห์ทางการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS

การวิเคราะห์ทางการเงินโดย CAMELS เป็นเครื่องมือทางการเงินที่สหกรณ์ใช้ในการวางแผนควบคุมการปฏิบัติงาน และการตัดสินใจ รวมทั้งผู้สอบบัญชีสหกรณ์ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ไว้ในรายงานผลการสอบบัญชีเพื่อการเตือนภัยทางการเงิน จึงขอยกตัวอย่างสหกรณ์ 2 ประเภท โดยตัวอย่างสหกรณ์การเกษตรใช้ตามแบบการนำเสนอผลการวิเคราะห์ทางการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS ส่วนสหกรณ์ออมทรัพย์ใช้แบบตารางในการวิเคราะห์ทางการเงิน ดังนี้

ตัวอย่างที่ 3.18

สหกรณ์การเกษตร กษค จำกัด
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 31 มีนาคม 25x2 และ 25x1

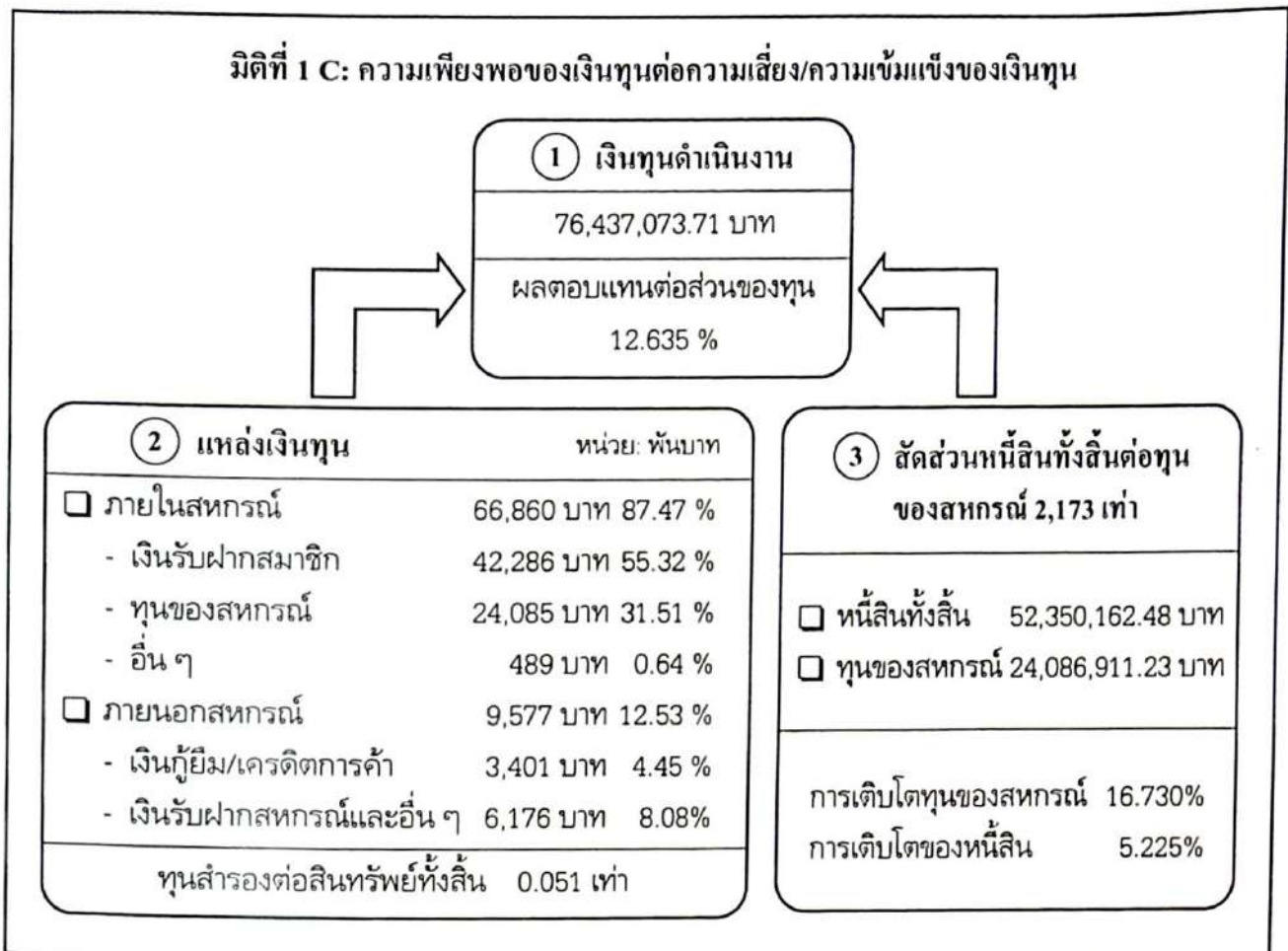
	ปี 25x2 บาท	ปี 25x1 บาท
สินทรัพย์		
สินทรัพย์หมุนเวียน		
เงินสดและเงินฝากธนาคาร	1,783,426.67	3,490,830.72
เงินฝากชุมชนสหกรณ์การเกษตร จำกัด	26,108.11	25,721.63
เงินให้กู้ระยะสั้น-สุทธิ	35,198,397.74	31,176,414.98
ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับ-สุทธิ	4,532,940.60	4,470,258.78
สินค้าคงเหลือ	3,356,000.51	2,958,118.62
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	2,227,474.09	1,653,597.41
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	<u>240,580.84</u>	<u>157,331.23</u>
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		
เงินลงทุนระยะยาว	47,364,928.56	43,932,273.37
เงินให้กู้ยืมระยะยาว-สุทธิ		
ลูกหนี้ระยะยาว	380,600.00	380,600.00
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์-สุทธิ	23,038,036.49	20,011,496.23
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	361,700.00	316,100.00
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	<u>5,262,449.66</u>	<u>5,684,203.23</u>
รวมสินทรัพย์	<u>29,359.00</u>	<u>60,577.00</u>
	<u>29,072,145.15</u>	<u>26,452,976.46</u>
	<u>76,437,073.71</u>	<u>70,385,249.83</u>

หนี้สินและทุนของสหกรณ์		
หนี้สินหมุนเวียน		
เงินกู้ยืมระยะสั้น	1,500,000.00	11,000,000.00
เจ้าหนี้การค้า	1,707,115.00	1,301,610.00
ส่วนของหนี้สินไม่หมุนเวียนที่ถึงกำหนดชำระภายในหนึ่งปี	100,000.00	100,000.00
เงินรับฝาก	46,897,595.17	35,317,514.55
ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยค้างจ่าย	30,000.00	50,000.00
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	<u>719,629.48</u>	<u>697,138.72</u>
รวมหนี้สินหมุนเวียน	<u>50,954,339.65</u>	<u>48,466,263.27</u>
หนี้สินไม่หมุนเวียน		
เงินกู้ระยะยาว	100,000.00	200,000.00
หนี้สินไม่หมุนเวียน	<u>1,295,822.83</u>	<u>1,084,276.74</u>
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน	<u>1,395,822.83</u>	<u>1,284,276.74</u>
รวมหนี้สิน	<u>52,350,162.48</u>	<u>49,750,540.01</u>
ทุนของสหกรณ์		
ทุนเรือนหุ้น	14,024,800.00	12,320,050.00
ทุนสำรอง	3,921,284.41	3,117,353.90
ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่น ๆ	3,315,475.33	1,805,165.33
กำไรสุทธิประจำปี	<u>2,825,351.49</u>	<u>3,392,140.59</u>
รวมทุนของสหกรณ์	<u>24,086,911.23</u>	<u>20,634,709.82</u>
รวมหนี้สินและทุนของสหกรณ์	<u>76,437,073.71</u>	<u>70,385,249.83</u>

สหกรณ์การเกษตร กชค จำกัด
งบกำไรขาดทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 25x2 และ 25x1

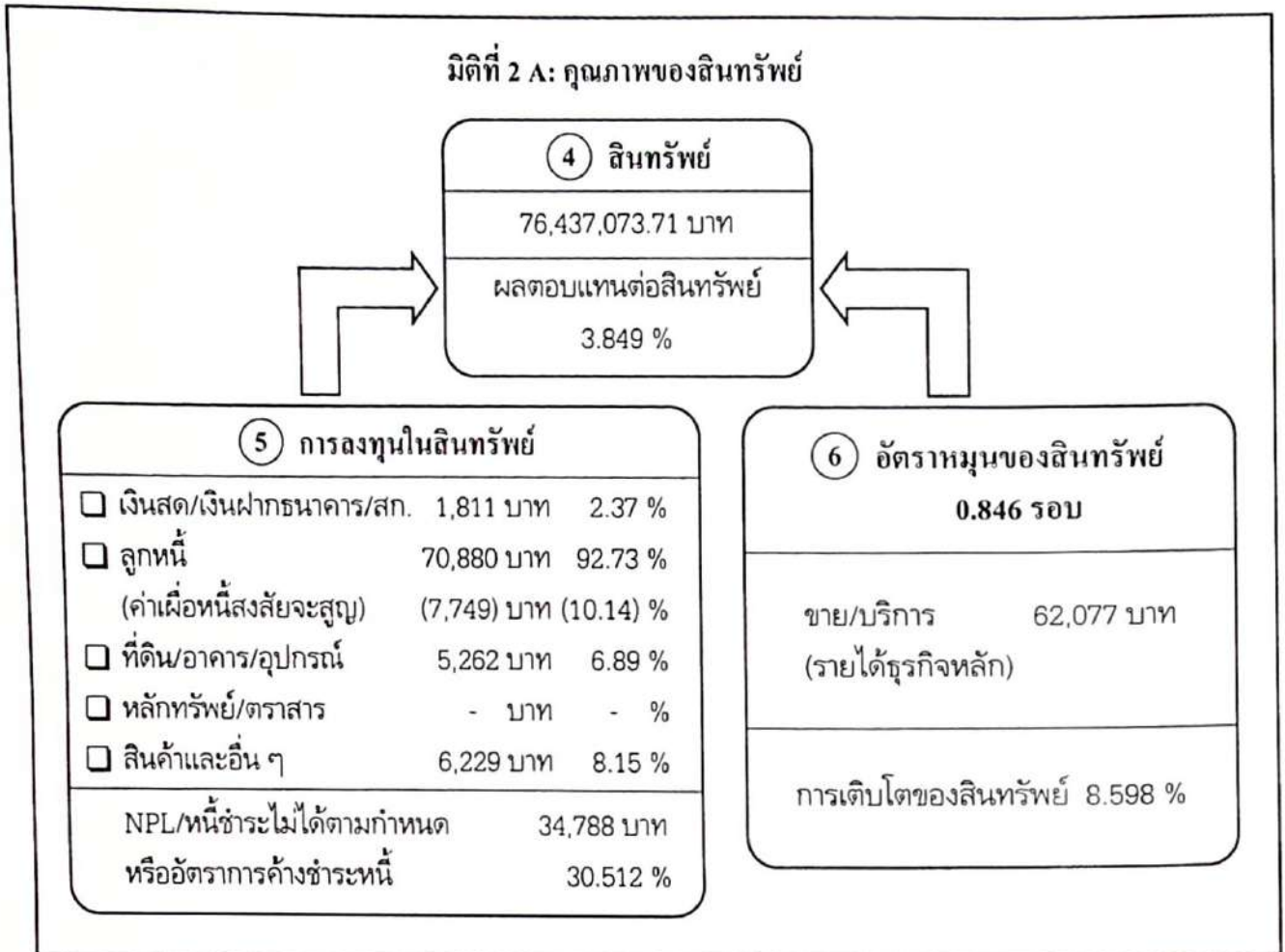
	ปี 25x5		ปี 25x4	
	บาท	%	บาท	%
ขาย/บริการ	62,077,382.83	100.00	50,428,695.46	100.00
หัก ต้นทุนขาย/บริการ	55,094,062.44	88.75	44,108,472.78	87.47
กำไรขั้นต้น	6,983,320.39	11.25	6,320,222.68	12.53
บวก รายได้เฉพาะธุรกิจ	<u>773,455.27</u>	<u>1.24</u>	<u>755,171.37</u>	<u>1.50</u>
	7,756,775.66	12.49	7,075,394.05	14.03
หัก ค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ	<u>1,627,830.55</u>	<u>2.62</u>	<u>815,484.99</u>	<u>1.62</u>
กำไรเฉพาะธุรกิจ	6,128,945.11	9.87	6,259,909.06	12.41
บวก รายได้อื่น	<u>888,218.68</u>	<u>1.43</u>	<u>196,461.04</u>	<u>0.39</u>
รวม	7,017,163.79	11.30	6,456,370.10	12.80
หัก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	<u>4,191,812.30</u>	<u>6.75</u>	<u>3,064,229.51</u>	<u>6.08</u>
กำไรสุทธิ	<u><u>2,825,351.49</u></u>	<u><u>4.55</u></u>	<u><u>3,392,140.59</u></u>	<u><u>6.72</u></u>

สหกรณ์การเกษตร กชค จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 25x2 สหกรณ์ดำเนินธุรกิจ ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร และการรับฝากเงิน การวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์ การวิเคราะห์ให้นำข้อมูลในงบการเงินของสหกรณ์ และผลการคำนวณตามสูตรในแต่ละมิติมาบันทึกให้ครบถ้วน ซึ่งการวิเคราะห์ควรนำข้อมูลปีก่อนมาเปรียบเทียบกับด้วย ดังนี้

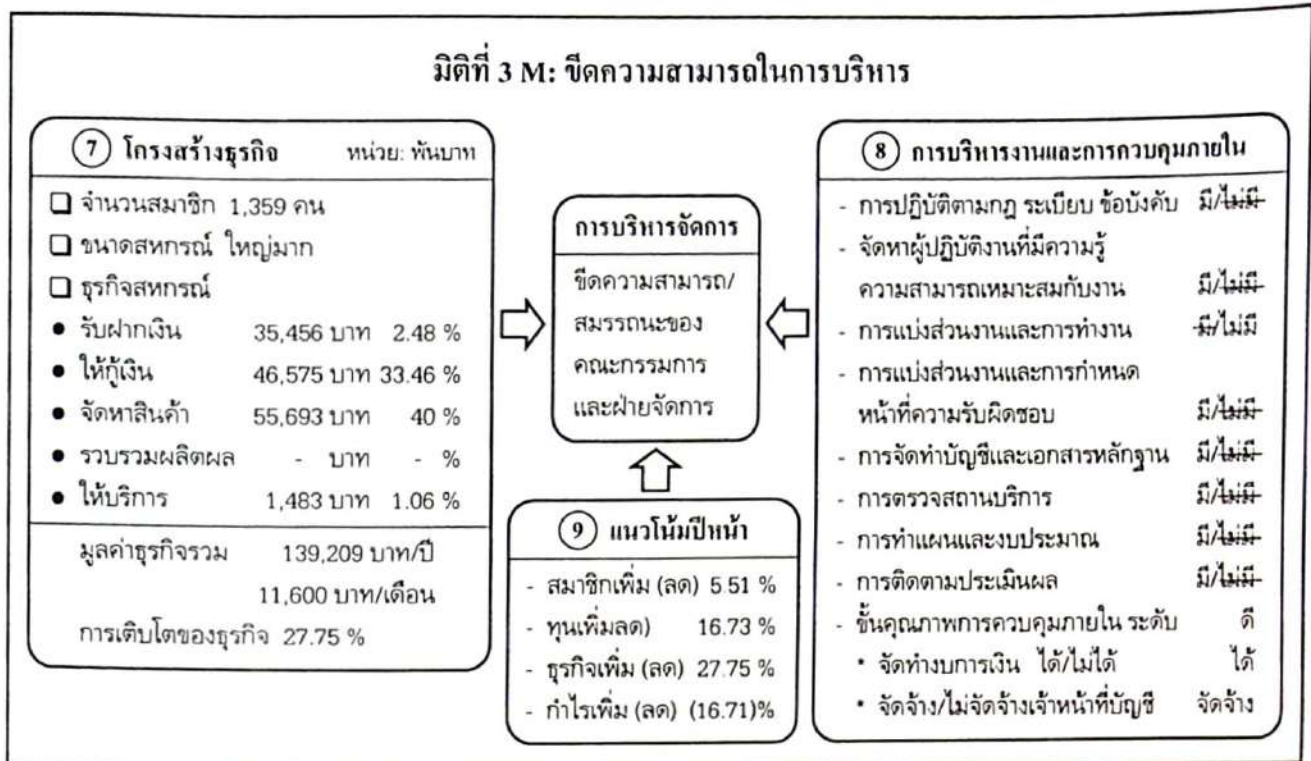
การแปลความหมาย: ความเพียงพอของเงินทุน

สหกรณ์มีทุนดำเนินงานทั้งสิ้น จำนวน 76,437,073.71 บาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 6,051,823.88 บาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.60 ทุนดำเนินงานส่วนใหญ่มาจากแหล่งเงินทุนภายใน ร้อยละ 87.47 ประกอบด้วย เงินรับฝากร้อยละ 55.32 ทุนของสหกรณ์ร้อยละ 31.51 และหนี้สินหมุนเวียนร้อยละ 0.64 ส่วนที่เหลืออีก ร้อยละ 12.53 มาจากแหล่งเงินทุนภายนอกซึ่งได้มาจากการกู้ยืมร้อยละ 2.22 เครดิตทางการค้าร้อยละ 2.23 เงินรับฝากจากบุคคลภายนอกร้อยละ 6.04 หนี้สินหมุนเวียนอื่นและไม่หมุนเวียนอื่นร้อยละ 2.04 หากพิจารณาถึงความเข้มแข็งและเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงแล้วเจ้าหนี้ยังคงมีความเสี่ยงอยู่ ถึงแม้ว่าปี ปัจจุบันสหกรณ์จะมีอัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุน 2.17 เท่า ซึ่งลดลงจากปีก่อนที่มีอัตราส่วน 2.41 เท่า และการเติบโตของทุนของสหกรณ์มีแนวโน้มเติบโตมากกว่าหนี้สินก็ตาม จากอัตราส่วนดังกล่าวแสดงว่าทุนของ สหกรณ์ยังไม่สามารถคุ้มครองหนี้ได้ทั้งหมด ประกอบกับสหกรณ์ยังมีอัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ ค่อนข้างต่ำคือปีปัจจุบัน 0.05 เท่า ปีก่อน 0.04 เท่า ดังนั้น สหกรณ์ควรเฝ้าระวังพิเศษเร่งด่วนโดยต้องปรับปรุง ในด้านทุนสำรองต่อสินทรัพย์ด้วยการพิจารณาจัดสรรกำไรสุทธิเป็นทุนสำรองของสหกรณ์ในจำนวนที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความมั่นคงของสหกรณ์เป็นอันดับแรก และควรระมัดระวังในการก่อหนี้เพิ่มขึ้น รวมถึงพิจารณา ระดมเงินทุนจากภายในสหกรณ์แทนการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนภายนอกซึ่งต้องรับภาระดอกเบี้ยจ่าย ขณะ เดียวกันต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารเงินทุนในส่วนของหนี้เพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้นด้วย

การแปลความหมาย: คุณภาพของสินทรัพย์

สหกรณ์ได้นำทุนดำเนินงานของสหกรณ์ที่มีอยู่ไปลงทุนในเงินให้กู้ยืมสุทธิเป็นส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 76.19 ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น ซึ่งเป็นส่วนของเงินให้กู้ยืมระยะสั้น-สุทธิร้อยละ 46.05 เงินให้กู้ยืมร้อยละ 30.14 ลงทุนในลูกหนี้การค้าสุทธิและลูกหนี้อื่นสุทธิร้อยละ 6.40 สินค้าคงเหลือร้อยละ 2.91 ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ร้อยละ 6.89 เงินสดและเงินฝากธนาคารและเงินฝากสหกรณ์อื่นร้อยละ 2.37 ส่วนที่เหลือเป็นสินทรัพย์อื่น ๆ ร้อยละ 5.24 ทั้งนี้ มีลูกหนี้เงินให้กู้ยืมระยะสั้นที่ชำระหนี้ได้ตามกำหนดเพียงร้อยละ 69.49 ของหนี้ถึงกำหนดชำระ สินทรัพย์ของสหกรณ์ที่มีอยู่ได้นำไปใช้ในการดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดรายได้ 0.85 รอบ เพิ่มขึ้นจากปีก่อนที่ใช้สินทรัพย์แล้วก่อให้เกิดรายได้ 0.78 รอบ ส่งผลให้สหกรณ์ดำเนินงานมีกำไรสุทธิจำนวน 2,825,351.49 บาท อย่างไรก็ตามคณะกรรมการดำเนินการควรพิจารณาหาแนวทางในการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ที่มีอยู่ให้มากขึ้นและทำให้เกิดผลตอบแทนสูงสุด โดยเฉพาะการติดตามเร่งรัดหนี้ให้เป็นไปตามกำหนด

การแปลความหมาย: ความสามารถในการบริหารจัดการ

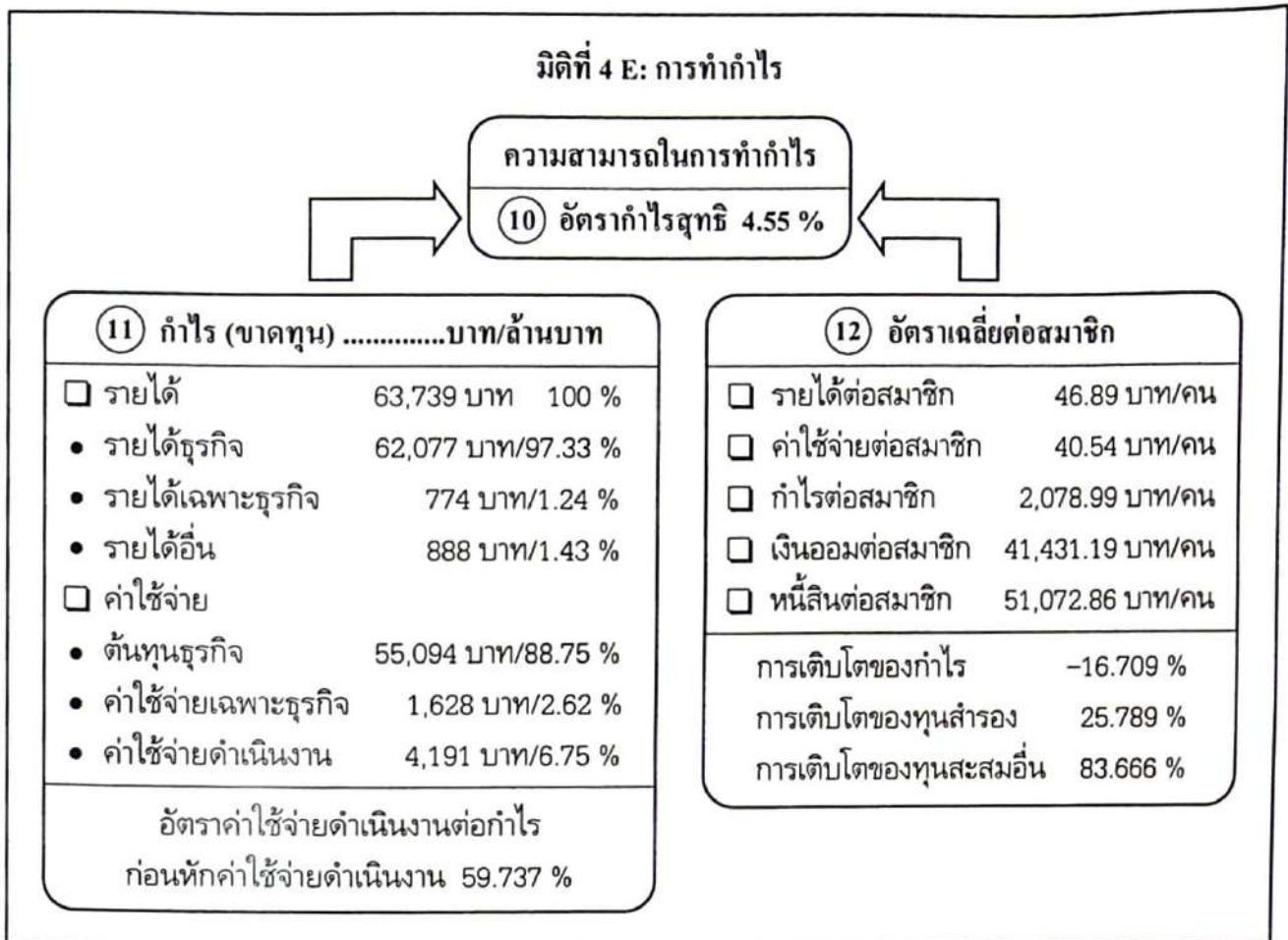
สหกรณ์มีสมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 1,359 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 71 คน และมีมูลค่าธุรกิจรวมทั้ง 139,209,063.28 บาท เฉลี่ยเดือนละ 11,600,755.271 บาท และการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์มีการเติบโตเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 27.75 โดยเป็นการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายมากที่สุดร้อยละ 40.01 รองลงมาเป็นการให้เงินกู้ยืมร้อยละ 33.46 การรับฝากเงินร้อยละ 25.47 และการให้บริการและส่งเสริมการเกษตรร้อยละ 1.06 การบริหารธุรกิจแต่ละด้านสรุปได้ ดังนี้

1. ธุรกิจสินเชื่อ ระหว่างปีสหกรณ์ให้เงินกู้แก่สมาชิกจำนวน 46,575,055.00 บาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 7,785,990.00 บาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.07 สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้จำนวน 2,575,055.00 บาท ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ทั้งสิ้นจำนวน 39,904,009.50 บาท ในจำนวนนี้เป็นหนี้ที่ชำระได้ตามกำหนดจำนวน 24,174,723.65 บาท หรือร้อยละ 69.49 ของหนี้ถึงกำหนดชำระ วันสิ้นปีมีลูกหนี้เงินกู้คงเหลือจำนวน 762 คน เป็นเงิน 62,585,978.23 บาท เป็นลูกหนี้เงินให้กู้ผิดสัญญาชำระหนี้จำนวน 210 คน เป็นเงิน 10,615,209.25 บาท หรือร้อยละ 16.96 ของลูกหนี้ ณ วันสิ้นปี และมีดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับจำนวน 5,839,618.31 บาท ค่าปรับเงินให้กู้ค้างรับจำนวน 596,295.00 บาท ผลการดำเนินงานมีกำไรเฉพาะธุรกิจจำนวน 4,701,295.23 บาท ลดลงจากปีก่อนจำนวน 162,792.86 บาท หรือลดลงร้อยละ 3.35 เนื่องจากสหกรณ์มีค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจสูงขึ้นจากปีก่อนโดยเฉพาะค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ ส่งผลให้สหกรณ์มีกำไรเฉพาะธุรกิจลดลง

2. **ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย** สหกรณ์จัดหาสินค้ามาจำหน่ายจำนวน 55,693,938.12 บาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 11,531,454.17 บาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 26.11 สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนด จำนวน 6,543,938.12 บาท โดยจำหน่ายสินค้าให้กับสมาชิกจำนวน 29,087,979.06 บาท มีสมาชิกได้รับการบริการ 577 คน คิดเป็นร้อยละ 42.46 ปีก่อนร้อยละ 53.11 ของสมาชิกวันสิ้นปี ถือได้ว่าสหกรณ์สามารถอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกได้พอควรแต่ลดลงจากปีก่อน ผลการดำเนินงานมีกำไรเฉพาะธุรกิจจำนวน 784,254.29 บาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 290,667.80 บาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 58.89 เนื่องจากสหกรณ์มีปริมาณธุรกิจเพิ่มขึ้น ประกอบกับมีค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจลดลงจากปีก่อน โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการขายและดอกเบี้ยจ่าย เงินกู้เพื่อจัดหาวัสดุการเกษตร

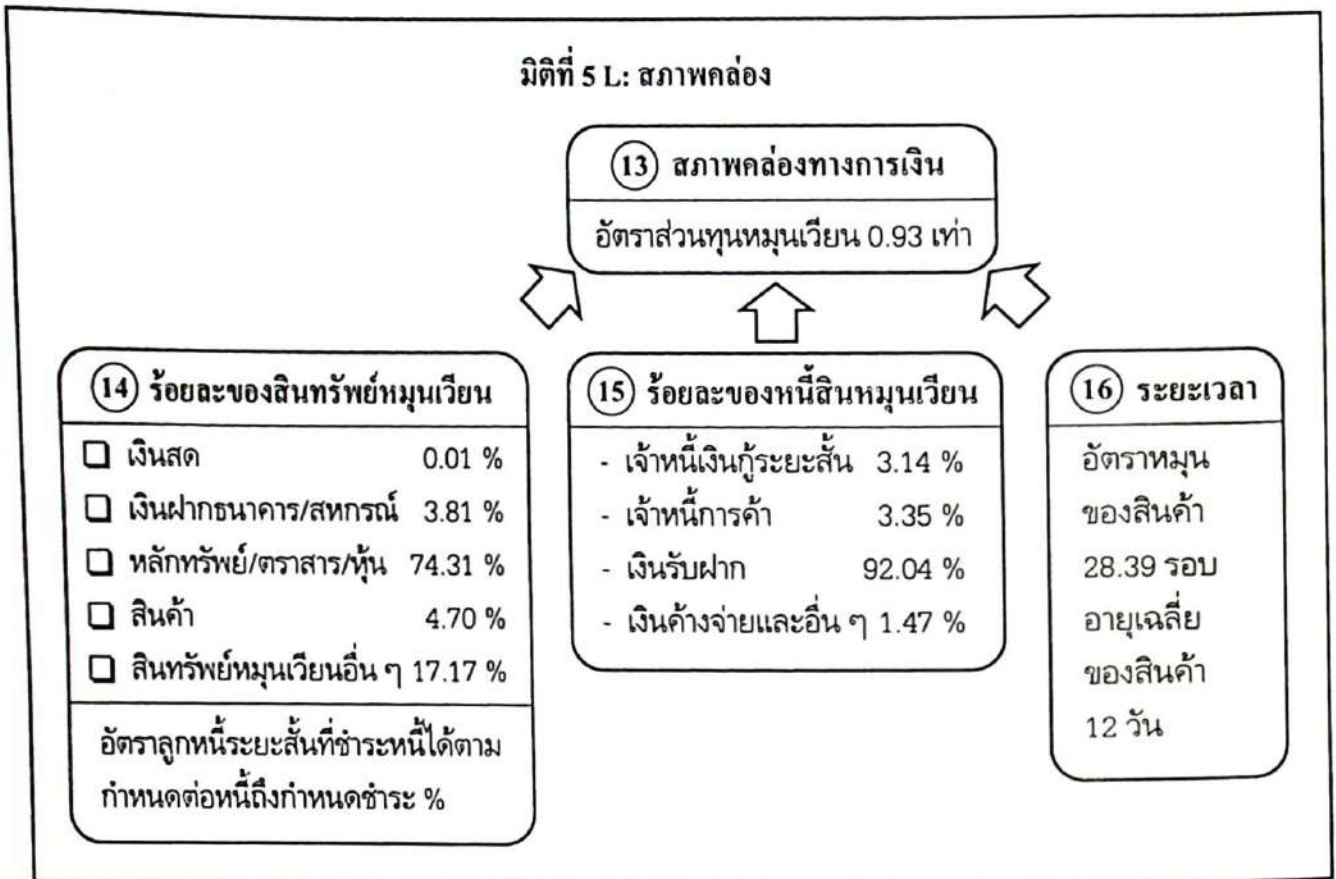
3. **ธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร** สหกรณ์ให้บริการธุรกิจตลาดกลางข้าวเปลือก โดยให้พ่อค้ามารับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิกและเกษตรกรทั่วไป ณ ตลาดกลางข้าวเปลือกของสหกรณ์ ระหว่างปี สหกรณ์ให้บริการตลาดกลางซื้อขายข้าวเปลือกทั้งสิ้น 20,494,480 กิโลกรัม ลดลงจากปีก่อนจำนวน 7,688,720 กิโลกรัม หรือลดลงร้อยละ 27.28 ต่ำกว่าเป้าหมายจำนวน 9,505,520 กิโลกรัม มีรายได้ค่าบริการตลาดกลางข้าวเปลือกจำนวน 1,483,593.78 บาท ลดลงจากปีก่อนจำนวน 313,676.47 บาท หรือลดลงร้อยละ 17.45 ผลการดำเนินงานมีกำไรเฉพาะธุรกิจ จำนวน 643,395.59 บาท ลดลงจากปีก่อนจำนวน 258,838.89 บาท หรือลดลงร้อยละ 28.69 เนื่องจากสหกรณ์มีการแข่งขันเพิ่มขึ้นทำให้ธุรกิจให้บริการตลาดกลางข้าวเปลือกของสหกรณ์มีปริมาณลดลง

4. **การรับฝากเงิน** ระหว่างปีสหกรณ์รับฝากเงินจากสมาชิกและสหกรณ์อื่นจำนวน 35,456,476.38 บาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อนจำนวน 11,234,834.871 บาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 46.38 ณ วันสิ้นปีมีเงินรับฝากคงเหลือ 1,788 บัญชี เป็นเงิน 46,897,595.17 บาท โดยเป็นเงินรับฝากจากสมาชิกร้อยละ 90.15 และสหกรณ์อื่นร้อยละ 9.85

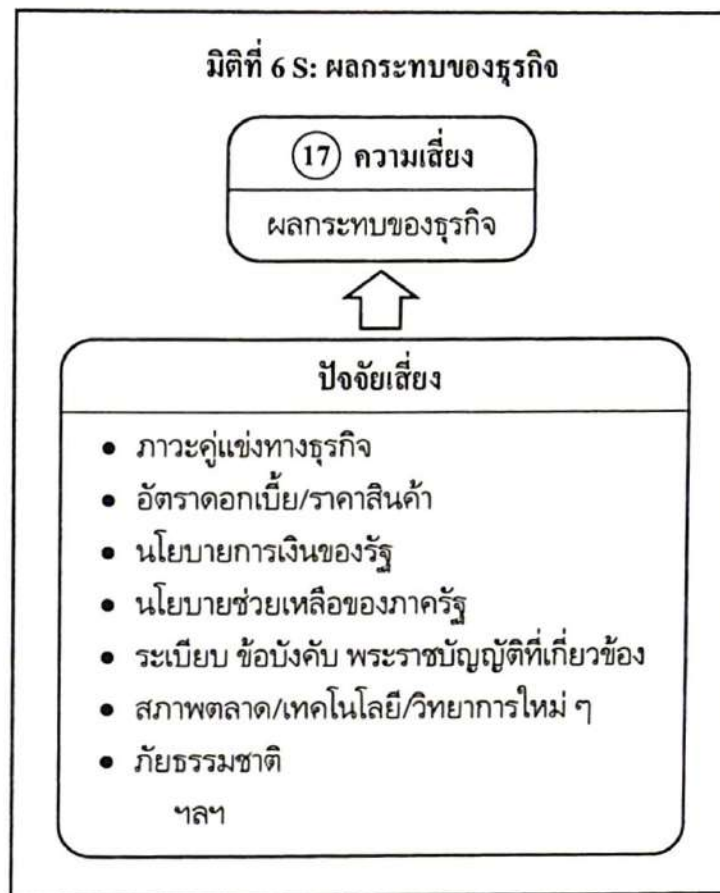
การแปลความหมาย: การทำกำไร

สหกรณ์มีรายได้ทั้งสิ้นจำนวน 63,739,056.78 บาท และมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 60,913,705.29 บาท จึงมีกำไรสุทธิจำนวน 2,825,351.49 บาท คิดเป็นร้อยละ 4.55 ของยอดขาย/บริการ ลดลงจากปีก่อนจำนวน 566,789.10 บาท การเติบโตของกำไรลดลงร้อยละ 16.71 มีกำไรเฉลี่ยต่อสมาชิกจำนวน 2,078.99 บาท ปีก่อน 2,633.65 บาท แม้ว่าสหกรณ์จะมีความสามารถในการทำกำไร แต่หากพิจารณาเปรียบเทียบสัดส่วนปริมาณเงินออมเฉลี่ยต่อสมาชิกจำนวน 41,431.19 บาทกับหนี้สินเฉลี่ยต่อสมาชิก 51,072.86 บาท สะท้อนถึงกำลังความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกในอนาคต ที่อาจส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของสหกรณ์ในการบริหารจัดการด้านลูกหนี้ได้ สหกรณ์จะต้องวางแผนในการติดตามเร่งรัดหนี้สินให้เป็นไปตามกำหนดสัญญา

การแปลความหมาย: สภาพคล่องทางการเงิน

สหกรณ์มีสัดส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน 0.93 เท่า ปีก่อน 0.91 เท่า แสดงว่าในหนี้สินหมุนเวียน 1 บาท มีสินทรัพย์หมุนเวียนเป็นประกันการชำระหนี้ได้ 0.93 อย่างไรก็ตามสินทรัพย์หมุนเวียนส่วนใหญ่เป็นลูกหนี้เงินให้กู้ยืมระยะสั้นสุทธิถึงร้อยละ 74.31 เมื่อนำอัตราส่วนทุนหมุนเวียนไปเปรียบเทียบกับปีก่อน ผลปรากฏว่ามีอัตราส่วนลดลง ซึ่งแสดงว่าสหกรณ์มีสภาพคล่องทางการเงินในระยะสั้นเพื่อการชำระหนี้ลดลง และเมื่อพิจารณาสินทรัพย์หมุนเวียนส่วนใหญ่สหกรณ์นำเงินไปลงทุนในลูกหนี้เงินให้กู้ยืมเป็นจำนวนมาก ดังนั้น สภาพคล่องทางการเงินในระยะสั้นของสหกรณ์จะดีเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการบริหารลูกหนี้ คุณภาพของลูกหนี้ด้วย ซึ่งผู้บริหารสหกรณ์ควรให้ความสนใจการบริหารงานด้านสินเชื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การแปลความหมาย: กระทบของธุรกิจ

จากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม อาจส่งผลกระทบให้สหกรณ์เกิดความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ เงินทุนส่วนหนึ่งของสหกรณ์มาจากการกู้ยืม เงินรับฝาก และเครดิตการค้า หากอัตราดอกเบี้ยและราคาสินค้ามีการปรับตัวเพิ่มขึ้นก็จะมีผลกระทบการจัดการหาเงินทุน รวมถึงต้นทุนสินค้าของสหกรณ์ในอนาคต และอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญ นอกจากนี้ในด้านการให้บริการตลาดกลางข้าวเปลือกซึ่งมีการแข่งขันมากขึ้น ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลในการรับซื้อข้าวเปลือกมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ ทั้งด้านราคาและการรับจำนำข้าวเปลือก ดังนั้น สหกรณ์ต้องเตรียมการรองรับผลกระทบนั้นในด้านการจัดหาเงินทุน ด้านการจัดการสินค้ามาจำหน่ายและการให้บริการ โดยหาแนวทางในการบริหารจัดการธุรกิจให้ดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาพแวดล้อมดังกล่าว

ตัวอย่างสหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์แสงจันทร์ จำกัด ดำเนินธุรกิจให้สินเชื่อและการรับฝากเงิน การวิเคราะห์งบการเงินของสหกรณ์ การวิเคราะห์ที่ให้นำข้อมูลในงบการเงินของสหกรณ์ และผลการคำนวณตามสูตรในแต่ละมิติมาบันทึกให้ครบถ้วน ซึ่งการวิเคราะห์ควรนำข้อมูลปีก่อนมาเปรียบเทียบกับ การวิเคราะห์ที่อาจนำเสนอเป็นตาราง ดังนี้

ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง	
อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	1.083 เท่า
อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์	0.006 เท่า
อัตรากำไรสุทธิของสหกรณ์	26.716%
อัตรากำไรสุทธิของหนี้	22.050%
อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	6.012%
คุณภาพสินทรัพย์	
อัตราหนี้ค้างชำระ	0.532%
อัตราหมุนของสินทรัพย์	0.055 รอบ
อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	2.861%
อัตรากำไรสุทธิของสินทรัพย์	24.246%
ขีดความสามารถในการบริหาร	
อัตรากำไรสุทธิของธุรกิจ	15.094%
การทำกำไร	
กำไรต่อสมาชิก	5,374.386 บาท
เงินออมต่อสมาชิก	200,332.754 บาท
หนี้สินต่อสมาชิก	162,409.759 บาท
อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไร	22.863%
อัตรากำไรสุทธิของทุนสำรอง	72.454%
อัตรากำไรสุทธิของทุนสะสมอื่น	38.321%
อัตรากำไรสุทธิของกำไร/ขาดทุน	35.382%
อัตรากำไรสุทธิ	51.648%
สภาพคล่อง	
อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	0.621 เท่า
อัตราหมุนของสินค้า	คำนวณไม่ได้
อายุเฉลี่ยสินค้า	คำนวณไม่ได้
อัตราลูกหนี้ระยะอื่นที่ชำระได้ตามกำหนด	99.468%

ความเสี่ยงพอของเงินต่อความเสี่ยง สหกรณ์มีทุนดำเนินงานทั้งสิ้นจำนวน 740,985,637.33 บาท ได้มาจากแหล่งเงินทุนภายในของสหกรณ์ซึ่งเป็นเงินรับฝากจากสมาชิกร้อยละ 51.64 และจากทุนเรือนหุ้น ร้อยละ 44.61 โดยมีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน 1.083 เท่า แสดงว่าเจ้าหนี้ไม่ได้รับความคุ้มครองจากทุนของ สหกรณ์ หรืออาจกล่าวได้ว่า สหกรณ์อาจมีทุนไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของเจ้า หนี้แล้ว ส่วนใหญ่เป็นเงินรับฝากจากสมาชิก ประกอบกับอัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น สหกรณ์มี เพียง 0.006 เท่า ซึ่งต่ำมาก อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน ร้อยละ 6.012 ซึ่งเมื่อพิจารณาความเข้มแข็ง และความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง นับว่าสหกรณ์มีความเสี่ยงพอควรเนื่องจากสหกรณ์มีเงินทุนไม่ เพียงพอ และมีความเสี่ยงที่สมาชิกผู้ฝากจะถอนเงินฝากเมื่อใดก็ได้ ดังนั้นเพื่อให้สหกรณ์มีความเข้มแข็ง และป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สหกรณ์ควรพิจารณาสะสมทุนสำรองให้มากขึ้นเพื่อใช้เป็น ทุนหมุนเวียนเพราะไม่มีภาระต้นทุนของเงิน ส่วนเงินรับฝากและการถือหุ้นเพิ่มของสมาชิก มีภาระต้นทุนของ ดอกเบี้ยจ่ายและเงินปันผล และเมื่อพิจารณาอัตราการเติบโตของหนี้ ร้อยละ 22.050 กับอัตราการเติบโตของ ทุนของสหกรณ์ ร้อยละ 26.716 สหกรณ์ควรบริหารเงินทุนโดยไม่ควรให้อัตราการเติบโตของหนี้สูงกว่าอัตรา การเติบโตของทุน เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

คุณภาพของสินทรัพย์ ทุนดำเนินงานของสหกรณ์จำนวน 740,985,637.33 บาท ส่วนใหญ่นำเงินไป ลงทุนโดยให้เงินกู้แก่สมาชิกจำนวน 576,725,510.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 77.83 ของทุนดำเนินงานทั้งสิ้น โดยมีอัตราหนี้ค้างชำระ ร้อยละ 0.532 สหกรณ์ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต้นเงินกู้จำนวน 1,329,845.13 บาท แสดงให้เห็นว่า สินทรัพย์ในสภาพของลูกหนี้อยู่ในเกณฑ์ที่ดีพอควร ทั้งนี้สหกรณ์ได้จัดทำประกันหนี้ของ สมาชิกกับบริษัท เพื่อป้องกันความเสี่ยงไว้ด้วย นอกจากนี้สหกรณ์ได้ลงทุนในตั๋วแลกเงิน หุ้นกู้ ทุนชุมชน สหกรณ์ออมทรัพย์ และพันธบัตรรัฐบาล จำนวน 87,073,500.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.50 ของทุนดำเนินงาน ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการลงทุนในหลักทรัพย์ที่ไม่มีความเสี่ยง สินทรัพย์ที่มีอยู่ได้นำไปใช้ในการดำเนินงานเพื่อ ก่อให้เกิดรายได้ 0.055 รอบสร้างผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ร้อยละ 2.861 และสร้างอัตราการเติบโตให้กับ สินทรัพย์ร้อยละ 24.246 แสดงให้เห็นถึงการบริหารสินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดผลตอบแทนมีประสิทธิภาพ พอควร อย่างไรก็ตามสหกรณ์ควรใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่ให้เกิดผลตอบแทนสูงสุดและรักษาคุณภาพของลูกหนี้ ให้มีอัตราหนี้ค้างชำระในระดับดังกล่าว

ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ พิจารณาจากความสามารถในการบริหารธุรกิจของสหกรณ์ ซึ่งมีมูลค่าธุรกิจรวม 695,628,584.39 บาท ให้บริการสมาชิกโดยจ่ายเงินกู้ จำนวน 364,794,870.00 บาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน จำนวน 100,282,270.00 บาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 37.91 รับฝากเงินจากสมาชิก จำนวน 348,833,714.39 บาท ลดลงจากปีก่อน 6,693,523.55 บาท ลดลงร้อยละ 1.88 ผลการดำเนินงานทำให้สหกรณ์ มีอัตราการเติบโตของธุรกิจร้อยละ 15.094

พิจารณาจากความสามารถในการทำกำไร ซึ่งสหกรณ์มีรายได้รวมทั้งสิ้น 37,131,615.98 บาท มีค่า ใช้จ่ายทั้งสิ้น 17,998,800.70 บาท ทำให้มีกำไรสุทธิ 19,132,815.28 บาท คิดเป็นร้อยละ 51.66 ของรายได้ ทั้งสิ้น เมื่อเปรียบเทียบอัตรากำไรสุทธิปีก่อน อัตราร้อยละ 54.05 ของรายได้ทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่า อัตรา กำไรสุทธิลดลง ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารลูกหนี้ของสหกรณ์ สมาชิกชำระหนี้ไม่เป็นไปตามกำหนด ทำให้

มีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ นอกจากนี้เมื่อพิจารณากำไรต่อสมาชิกมีจำนวน 5,374.38 บาท เงินออมต่อสมาชิก 200,332.75 บาท หนี้สินต่อสมาชิก 162,409.76 บาท แสดงให้เห็นว่าสมาชิกมีเงินออมมากกว่าหนี้สินถึงแม้ว่าการบริหารเงินรับฝากจะลดลงจากปีก่อนก็ตาม

ด้านสภาพคล่องทางการเงิน

สหกรณ์มีสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน 0.621 เท่า ซึ่งใกล้เคียงกับปีก่อนซึ่งเท่ากับ 0.63 จะเห็นได้ว่าสินทรัพย์หมุนเวียนไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ระยะสั้น ซึ่งเป็นเงินรับฝากจากสมาชิก แม้ว่าจะไม่มีความเสี่ยงในการชำระหนี้ หากแต่สหกรณ์จะต้องบริหารเงินรับฝากให้ทันต่อสถานการณ์และระมัดระวังเงินไหลออกจากการถอนเงินฝากของ ผู้ฝากเงินรายใหญ่ ซึ่งหากมีการถอนเงินพร้อมกันในคราวเดียวกันอาจส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องของสหกรณ์

ด้านผลกระทบของธุรกิจ การแข่งขันด้านบริการ ด้านอัตราดอกเบี้ย และผลตอบแทนที่ได้รับ อาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจสินเชื่อและการรับฝากเงิน สหกรณ์ควรติดตามสถานการณ์ และปรับเปลี่ยนการบริหารธุรกิจของสหกรณ์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ประเด็นการวิเคราะห์

จงอธิบายองค์ประกอบการวิเคราะห์ทางการเงินโดย CAMELS ประกอบด้วยอะไรบ้าง

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 3.3 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 3.3.2
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 3 ตอนที่ 3.3 เรื่องที่ 3.3.2

บรรณานุกรม

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2542). *การวิเคราะห์ทางการเงิน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ De Line.
- _____. (2552). *CFSAWS: ss ระบบเฝ้าระวังและเตือนภัยทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ แอร์บอร์น ปรินต์.
- _____. (2548). *คู่มือการประยุกต์ใช้ CAMELS ANALYSIS วิเคราะห์ภาวะทางเศรษฐกิจ*. ดร.ปัญญา หิรัญรัมย์ และสงเสริม หอมกลิ่น. (2548). *การบัญชีและการเงินสหกรณ์เพื่อการบริหาร*. หน่วยที่ 3 การวิเคราะห์ทางการเงินของสหกรณ์. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ดร.วรศักดิ์ ทุมมานนท์ และคณะ. *มิติใหม่ของงบการเงินและการวิเคราะห์*. โรงพิมพ์ บริษัทธรรมนิติ เพรส จำกัด.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2547). *การวิเคราะห์ทางการเงินของสหกรณ์การเกษตร*. โรงพิมพ์ หจก. แสงเทียนการพิมพ์.

หน่วยที่ 4

การพยากรณ์ทางการเงินและระบบงบประมาณ เพื่อการบริหารสหกรณ์

รองศาสตราจารย์ดลพร บุญพารอด
รองศาสตราจารย์กัลยาณี กิตติจิตต์

ชื่อ รองศาสตราจารย์ดลพร บุญพารอด
วุฒิ บช.บ., บช.ม. (บัญชี) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
หน่วยที่เขียน หน่วยที่ 4 ตอนที่ 4.1

ชื่อ รองศาสตราจารย์กัลยาณี กิตติจิตต์
วุฒิ บช.บ., บช.ม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
หน่วยที่เขียน หน่วยที่ 4 ตอนที่ 4.2

หน่วยที่ 4

การพยากรณ์ทางการเงินและระบบงบประมาณ เพื่อการบริหารสหกรณ์

เค้าโครงเนื้อหา

ตอนที่ 4.1 การพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์

4.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์

4.1.2 การพยากรณ์ยอดขายเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยการวิเคราะห์ด้วยอนุกรมเวลา

4.1.3 การพยากรณ์รายงานทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยวิธีอัตราร้อยละ
ของยอดขาย

4.1.4 การพยากรณ์เงินสดเพื่อการบริหารสหกรณ์

ตอนที่ 4.2 ระบบงบประมาณกับการบริหารสหกรณ์

4.2.1 ความรู้เกี่ยวกับงบประมาณเพื่อการบริหาร

4.2.2 งบประมาณดำเนินการของสหกรณ์

4.2.3 งบประมาณการเงินของสหกรณ์

4.2.4 การใช้งบประมาณเพื่อการบริหารสหกรณ์

แนวคิด

1. การพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ หมายถึง การคาดคะเนภาวะแวดล้อมภายนอกสหกรณ์ ผลกระทบของภาวะแวดล้อมนั้นต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ และคาดคะเนรายการทางการเงินในอนาคตของสหกรณ์ กระบวนการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ ได้แก่ ศึกษาข้อมูลทางการเงินทั้งในอดีตและปัจจุบัน วิเคราะห์รายการหรือข้อมูลทางการเงินที่ได้ การพยากรณ์ยอดขาย และพยากรณ์รายการทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ การวิเคราะห์รายการหรือข้อมูลทางการเงินที่ได้เพื่อการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ ได้แก่ การวิเคราะห์ระดับเศรษฐกิจ การวิเคราะห์ระดับอุตสาหกรรม และการวิเคราะห์ระดับสหกรณ์

2. งบประมาณเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้บริหารใช้ในการวางแผนและควบคุม งบประมาณหลักขององค์การประกอบด้วย งบประมาณที่สำคัญคือ งบประมาณดำเนินการและงบประมาณการเงิน งบประมาณดำเนินการของสหกรณ์ ประกอบด้วย ชุดของงบประมาณที่มีความต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทั้งหมด ส่วนงบประมาณการเงินของสหกรณ์ เป็นงบประมาณที่เกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินของสหกรณ์

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 4.1 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายแนวคิดและการพยากรณ์รายการทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ได้
2. อธิบายระบบงบประมาณกับการบริหารสหกรณ์ได้

ตอนที่ 4.1

การพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 4.1 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวเรื่อง

- เรื่องที่ 4.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์
- เรื่องที่ 4.1.2 การพยากรณ์ยอดขายเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยการวิเคราะห์ด้วยอนุกรมเวลา
- เรื่องที่ 4.1.3 การพยากรณ์รายงานทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยวิธีอัตราร้อยละของยอดขาย
- เรื่องที่ 4.1.4 การพยากรณ์เงินสดเพื่อการบริหารสหกรณ์

แนวคิด

1. การพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ หมายถึง การคาดคะเนภาวะแวดล้อมภายนอกสหกรณ์ ผลกระทบของภาวะแวดล้อมนั้นต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ และคาดคะเนรายการทางการเงินในอนาคตของสหกรณ์ กระบวนการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ ได้แก่ ศึกษาข้อมูลทางการเงินทั้งในอดีตและปัจจุบัน วิเคราะห์รายการหรือข้อมูลทางการเงินที่ได้ การพยากรณ์ยอดขาย และพยากรณ์รายการทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ การวิเคราะห์รายการหรือข้อมูลทางการเงินที่ได้เพื่อการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ ได้แก่ การวิเคราะห์ระดับเศรษฐกิจ การวิเคราะห์ระดับอุตสาหกรรม และการวิเคราะห์ระดับสหกรณ์
2. การวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลา เป็นการวิเคราะห์ถึงความเคลื่อนไหวของข้อมูลชุดหนึ่ง ๆ ตามระยะเวลา โดยวิเคราะห์ถึงความผันแปรซึ่งเกิดขึ้นในข้อมูลที่รวบรวมมา ณ เวลาต่าง ๆ กัน เพื่อศึกษาถึงรูปแบบและลักษณะการเปลี่ยนแปลงของความผันแปรองค์ประกอบของข้อมูลอนุกรมเวลาประกอบด้วยความผันแปร 4 ชนิด คือ ความผันแปรเนื่องจากแนวโน้ม ความผันแปรเนื่องจากฤดูกาล ความผันแปรเนื่องจากวัฏจักร และความผันแปรเนื่องจากเหตุการณ์ผิดปกติ

3. การพยากรณ์รายการทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ เป็นการพยากรณ์รายการทางการเงินแต่ละรายการเพื่อนำผลที่ได้ไปพยากรณ์ความต้องการเงินทุนในอนาคต หรือเพื่อพยากรณ์ภาวะทางการเงินทั้งสหกรณ์ แต่ก็มีบางรายการทางการเงินที่กิจการไม่จำเป็นต้องพยากรณ์ ทั้งนี้เนื่องจากมีนโยบายหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้แน่นอนแล้ว วิธีการพยากรณ์รายการทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ อาจทำได้ 2 วิธี ดังนี้คือ วิธีอัตราร้อยละของยอดขาย และวิธีการทางสถิติ
4. สหกรณ์จำเป็นต้องจัดทำแผนการเงินซึ่งมีทั้งแผนทางการเงินระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งจะให้ประโยชน์ทั้งแก่บุคคลภายนอกและภายในสหกรณ์ บุคคลภายนอกจะใช้เพื่อวิเคราะห์สหกรณ์ประกอบการลงทุนหรือให้สินเชื่อ ส่วนบุคคลภายในจะใช้แผนการเงินเป็นเครื่องมือที่ช่วยทั้งในเชิงของแนวทางชี้้นำการทำงาน ช่วยในการประสานงานและช่วยในการควบคุม งบประมาณเงินสด เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวางแผนทางการเงินและการพยากรณ์เงินสดเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยปกติมักจะใช้ในการพยากรณ์ทางการเงินระยะสั้น เพื่อให้ทราบถึงจำนวนเงินและเวลาที่มีการไหลเข้าและออกของเงินสดเพื่อใช้ในการวางแผนเกี่ยวกับเงินสด

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 4.1 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ได้
2. พยากรณ์ยอดขายเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยการวิเคราะห์ด้วยอนุกรมเวลาได้
3. พยากรณ์รายการทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยวิธีอัตราร้อยละของยอดขายได้
4. พยากรณ์เงินสดเพื่อการบริหารสหกรณ์ได้

เรื่องที่ 4.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพยากรณ์ทางการเงิน เพื่อการบริหารสหกรณ์

ฝ่ายบริหารจึงจำเป็นต้องมีการพยากรณ์เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนทางการเงิน การพยากรณ์ทางการเงินถือเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนทางการเงิน โดยทั่วไปผู้จัดการฝ่ายการเงินจะมีหน้าที่รับผิดชอบการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์

แนวคิดเกี่ยวกับการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ มีประเด็นสำคัญที่ควรศึกษา 4 ประเด็น ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์
2. ประโยชน์ของการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์
3. ข้อจำกัดในการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์
4. กระบวนการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์

1. ความหมายและความสำคัญของการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์

การพยากรณ์ทางการเงิน (Financial Forecasting) เพื่อการบริหารสหกรณ์ หมายถึง การคาดคะเนภาวะแวดล้อมภายนอกสหกรณ์ ผลกระทบของภาวะแวดล้อมนั้นต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ และคาดคะเนรายการทางการเงินในอนาคตของสหกรณ์ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการบริหารการเงินให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อสหกรณ์

การพยากรณ์ทางการเงินจัดเป็นเครื่องมือที่จะช่วยผู้จัดการการเงินให้สามารถคาดคะเนทางการเงิน ทั้งด้านการจัดหาเงินทุนและการใช้เงินทุนของธุรกิจในอนาคตได้อย่างสมเหตุสมผล ทั้งนี้เพราะในการพยากรณ์ทางการเงินนั้น จะต้องคาดคะเนภาวะแวดล้อมภายนอกสหกรณ์ และผลกระทบของภาวะแวดล้อมนั้นต่อการดำเนินงานของสหกรณ์อย่างรอบคอบ

รายการทางการเงินของสหกรณ์ที่มีการพยากรณ์โดยทั่วไป แบ่งได้เป็น

- 1.1 สินทรัพย์
- 1.2 หนี้สิน

1.1 สินทรัพย์ (Assets) หมายถึง ทรัพยากรที่อยู่ในความครอบครองของสหกรณ์ ซึ่งทรัพยากรนี้เป็นผลจากเหตุการณ์ในอดีตที่สหกรณ์คาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากทรัพยากรนั้นในอนาคต และสามารถแสดงค่าของทรัพยากรเป็นตัวเงินได้

สินทรัพย์อาจจัดเป็นหมวดใหญ่ ๆ ได้ 2 หมวด ดังนี้คือ

1.1.1 **สินทรัพย์หมุนเวียน (Current Assets)** หมายถึง สินทรัพย์ที่สหกรณ์คาดว่าจะสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดหรือขายหรือใช้หมดไปภายใน 12 เดือน หรือภายในรอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติแล้วแต่เวลาใดจะยาวกว่า เช่น เงินสดและเงินฝากธนาคาร ลูกหนี้การค้าและตัวเงินรับ สินค้าคงเหลือ และค่าใช้จ่ายล่วงหน้า หมายถึง รายจ่ายค่าสินค้าหรือบริการที่กิจการจ่ายไปแล้วล่วงหน้าแต่ยังไม่ได้รับสินค้าหรือบริการนั้น เช่น ค่าเช่าอาคารจ่ายล่วงหน้า เป็นต้น

1.1.2 **สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน (Non Current Assets) หรือที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ (Property Plant and Equipments)** หมายถึง สินทรัพย์ที่กิจการคาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจนานเกินกว่า 12 เดือน หรือหนึ่งรอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติ และกิจการมิได้มีไว้เพื่อขายแต่มีไว้เพื่อใช้ในการดำเนินงาน เช่น ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ สำนักงานของสหกรณ์ เป็นต้น

1.2 **หนี้สิน (Liabilities)** หมายถึง ภาระผูกพันของสหกรณ์ในปัจจุบัน ซึ่งภาระผูกพันนี้เป็นผลจากเหตุการณ์ในอดีต เช่น การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน การชำระภาระผูกพันนี้คาดว่าจะส่งผลให้สหกรณ์สูญเสียทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจ เป็นต้น นั่นคือ สหกรณ์ต้องชำระคืนในภายหน้าด้วยสินทรัพย์หรือบริการ เช่น การจ่ายเงินสดเพื่อชำระหนี้เงินกู้

หนี้สินอาจจัดเป็นหมวดใหญ่ ๆ ได้ 2 หมวด ดังนี้คือ

1.2.1 **หนี้สินหมุนเวียน (Current Liabilities)** หมายถึง หนี้สินของกิจการที่จะครบกำหนดชำระคืน ภายในรอบระยะเวลา 12 เดือน หรือหนึ่งรอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติ แล้วแต่เวลาใดจะนานกว่า เช่น เงินเดือนค้างจ่าย เงินเบิกเกินบัญชี เจ้าหนี้การค้า เป็นต้น

1.2.2 **หนี้สินไม่หมุนเวียนหรือหนี้สินระยะยาว (Non Current Liabilities)** หมายถึง หนี้สินของกิจการที่จะครบกำหนดชำระคืน ภายในรอบระยะเวลา นานกว่า 12 เดือน หรือหนึ่งรอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติ แล้วแต่เวลาใดจะนานกว่า เช่น เงินกู้ระยะยาว เป็นต้น

หลังจากที่พยากรณ์รายการทางการเงินแต่ละรายการแล้ว จะมีการจัดทำงบการเงินล่วงหน้า อันได้แก่ งบประมาณงบกำไรขาดทุนหรืองบกำไรขาดทุนล่วงหน้า งบประมาณเงินสดและงบประมาณงบแสดงฐานะการเงินหรืองบแสดงฐานะการเงินล่วงหน้า เพื่อแสดงฐานะและผลการดำเนินงานในอนาคตอันเป็นแผนในการดำเนินงานเหล่านี้จะขึ้นอยู่กับนโยบายของการบริหารและเป็นการจัดหาเงินทุนเพื่อให้สอดคล้องกับการใช้เงินทุนของสหกรณ์

2. ประโยชน์ของการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์

การพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์นั้น สามารถจัดแบ่งประโยชน์ออกเป็น 2 ประการหลักดังนี้

2.1 ประโยชน์ต่อการวางแผนทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ได้แก่

2.1.1 **ประโยชน์ด้านการจัดหาเงินทุนในอนาคตของสหกรณ์** การพยากรณ์ทางการเงินทำให้สหกรณ์ ทราบว่าสหกรณ์ต้องการเงินทุนเมื่อใด และจำนวนเท่าไร จะนำมาซึ่งข้อมูลในการบริหารการ

จัดหาเงินทุนให้มีประสิทธิภาพทางการเงินสูงสุด และสหกรณ์มีแผนการเงินที่ดีซึ่งสามารถนำไปจัดหาแหล่งเงินทุนได้ สะดวก และง่ายขึ้น

2.1.2 **ประโยชน์ทางการใช้เงินทุนในอนาคตของสหกรณ์** การพยากรณ์ทางการเงินทำให้ผู้บริหารทางการเงินทราบว่าในช่วงเวลาใดที่สหกรณ์จะมีเงินสดเหลือ หรือขาดมือและจำนวนเท่าใด เพื่อนำมาซึ่งข้อมูลในการจัดการเกี่ยวกับเงินสด ตลอดจนการวางแผนการลงทุนในหลักทรัพย์สหกรณ์สามารถจัดทำแผนลงทุนในสินทรัพย์ถาวร หรือโครงการลงทุนในระยะยาวได้ดี ทั้งนี้เพื่อให้สหกรณ์มีการขยายตัวและเจริญเติบโตก้าวหน้าทางการเงินอย่างแข็งแกร่ง

2.2 **ประโยชน์ต่อการควบคุมทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์** การพยากรณ์ทางการเงินทำให้สหกรณ์

2.2.1 **เกิดการวางแผนทางการเงินที่ดี** เมื่อสหกรณ์มีการดำเนินงานก็จะใช้แผนการเงินเป็นเกณฑ์ในการควบคุมให้เป็นไปตามแผนนั้น

2.2.2 **สามารถประเมินผลการปฏิบัติงานได้** การพยากรณ์ก่อให้เกิดแผนหรือเกณฑ์ในการควบคุม โดยเปรียบเทียบแผนกับผลการดำเนินงานจริงที่เกิดขึ้น และก่อให้เกิดเกณฑ์ในการประเมินผลเพื่อใช้ประเมินผลการดำเนินงานของฝ่ายบริหารและผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อพิจารณาความดีความชอบของผู้ปฏิบัติงาน

3. ข้อจำกัดในการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์

การพยากรณ์ย่อมมีข้อจำกัดบางประการทางการเงิน ดังนี้

3.1 การพยากรณ์เป็นเรื่องของอนาคต ย่อมมีความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลงเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งสหกรณ์จำเป็นต้องพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้

- ความยืดหยุ่นในการพยากรณ์ เช่น จัดทำแผนการเงินที่ยืดหยุ่นได้แทนแผนการเงินที่คงที่
- ความเสี่ยงและโอกาสความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ทางการเงิน
- การปรับแผนที่ได้จากการพยากรณ์ให้เป็นปัจจุบันและเข้ากับความจริงตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น การปรับดอกเบี๋ยรับที่คาดคะเนไว้ให้เป็นดอกเบี๋ยรับที่รับจริง เป็นต้น

3.2 การพยากรณ์บางเหตุการณ์ขึ้นอยู่กับดุลพินิจส่วนตัว (Subjective) ของผู้พิจารณามากเกินไป

ทำให้การพยากรณ์อาจมีความผิดพลาดหรือมีความลำเอียงได้ เช่น การพยากรณ์อัตราดอกเบี๋ยเพื่อกู้ยืมเงินมาขยายสหกรณ์ ถ้าคาดคะเนอัตราดอกเบี๋ยต่ำไป และตัดสินใจกู้ยืมเงินมาขยายสหกรณ์ไปแล้ว ในภาวะจริงอัตราดอกเบี๋ยกลับสูงกว่าที่คาดคะเน ทำให้ต้นทุนสูงขึ้นอาจไม่คุ้มกับการลงทุนขยายสหกรณ์

3.3 การใช้ข้อมูลในอดีตเป็นฐานในการพยากรณ์ ซึ่งบางครั้งข้อมูลในอดีตล้าสมัยไปแล้ว เช่น ถ้าสหกรณ์มีโครงการประหยัดค่าใช้จ่ายในอนาคต อัตราค่าใช้จ่ายต่อยอดขายควรจะต่ำลง มีผลทำให้อัตรากำไรต่อยอดขายสูงขึ้น แต่หากนำอัตราค่าใช้จ่ายต่อยอดขาย และอัตรากำไรต่อยอดขายในอดีตมาพยากรณ์ อาจก่อให้เกิดผลที่แตกต่างจากที่ควรจะเป็น หากว่าข้อมูลในอดีตไม่ได้สะท้อนถึงการพยากรณ์ในอนาคตได้อย่างครอบคลุม

3.4 การพยากรณ์เป็นเพียงการคาดคะเน ค่าที่เกิดขึ้นจริงอาจไม่ได้เป็นไปตามนั้น ถ้านำตัวเลขที่ได้จากการพยากรณ์ไปใช้โดยไม่คำนึงถึงข้อนี้ ก็อาจเกิดความผิดพลาดและเสียหายทางการเงินได้

4. กระบวนการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์

การพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ ควรจะดำเนินการตามกระบวนการดังต่อไปนี้

4.1 ศึกษาข้อมูลทางการเงินทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น

4.1.1 ข้อมูลจากภายในสหกรณ์ ได้แก่ งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด และรายงานทางการเงินอื่น ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรบุคคลการวางแผนกำลังผลิตของสหกรณ์ และนโยบายทางการเงินของสหกรณ์ เช่น นโยบายเกี่ยวกับเงินสด นโยบายการให้สินเชื่อ เป็นต้น

4.1.2 ข้อมูลจากภายนอกสหกรณ์ ได้แก่ นโยบายการให้สินเชื่อจากเจ้าหนี้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ข้อมูลจากแหล่งเงินทุน สถาบันการเงิน ข้อมูลจากผู้ถือหุ้น ข้อมูลจากนักวิชาการและวารสารทางการเงินที่เกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศ ภาวะอุตสาหกรรม ภาวะการเมือง ภาวะการลงทุน ตลอดจนภาวะเศรษฐกิจทั้งในและต่างประเทศ เป็นต้น

4.1.3 ข้อมูลจากการวิเคราะห์เพื่อการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ เช่น ข้อมูลทางการเงินที่ได้จากการวิเคราะห์ระดับเศรษฐกิจ ระดับอุตสาหกรรม และระดับสหกรณ์ เป็นต้น

4.1.4 นโยบายทางการเงินของสหกรณ์ทั้งปัจจุบันและอนาคต เช่น นโยบายการดำรงเงินสด นโยบายการให้สินเชื่อของสหกรณ์ นโยบายการถือสินค้าคงเหลือ นโยบายการลงทุนในโครงการลงทุนในระยะยาว เช่น การขยายสาขาสหกรณ์ในจังหวัดอื่น ๆ นโยบายการกักเก็บเงินทุนระยะยาว และนโยบายการออกหุ้นใหม่ เป็นต้น

4.2 การวิเคราะห์รายการหรือข้อมูลทางการเงินที่ได้ เพื่อการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์การวิเคราะห์ข้อมูลภายในสหกรณ์จะทำให้ผู้บริหารทางการเงินทราบถึงจุดอ่อนและจุดแข็งทางการเงินของสหกรณ์ ส่วนข้อมูลจากภายนอกสหกรณ์จะเป็นประโยชน์ต่อการพยากรณ์สภาพทางธุรกิจโดยทั่วไปและโอกาสทางธุรกิจของสหกรณ์

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินนั้น สหกรณ์จำเป็นต้องศึกษาภาวะแวดล้อมในอนาคต ผลกระทบของภาวะแวดล้อมดังกล่าวต่อสหกรณ์ และปัจจัยภายในสหกรณ์ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว เป็นการวิเคราะห์เพื่อการพยากรณ์โดยใช้หลักของการวิเคราะห์ขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

4.2.1 การวิเคราะห์ระดับเศรษฐกิจ

4.2.2 การวิเคราะห์ระดับอุตสาหกรรม

4.2.3 การวิเคราะห์ระดับสหกรณ์

4.2.1 การวิเคราะห์ระดับเศรษฐกิจ หมายถึง การวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจระดับประเทศ รวมทั้งภาวะเศรษฐกิจจากต่างประเทศอันมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจในประเทศด้วย ทั้งภาวะเศรษฐกิจระดับประเทศและภาวะเศรษฐกิจจากต่างประเทศที่มีผลกระทบต่อการทำงานของสหกรณ์ เนื่องจากสหกรณ์

ดำเนินงานภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และที่สำคัญคือ ภาวะเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สหกรณ์ควบคุมไม่ได้ สหกรณ์จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับภาวะเศรษฐกิจเหล่านั้นเพื่อความอยู่รอดและเจริญเติบโตของสหกรณ์ในอนาคตต่อไป

4.2.2 การวิเคราะห์ระดับอุตสาหกรรม หมายถึง การวิเคราะห์ภาวะแวดล้อมของประเภทสหกรณ์ที่ประกอบการ เช่น ถ้าสหกรณ์อยู่ในธุรกิจอุตสาหกรรมโคนม การวิเคราะห์ระดับอุตสาหกรรมโคนม จะเป็นการพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่น

- โอกาสในการขยายตัวของอุตสาหกรรมโคนมเป็นอย่างไร นั่นคือ ยังมีตลาดสำหรับอุตสาหกรรมโคนมหรือไม่
- ตลาดหรือลูกค้ากลุ่มผู้บริโภคโคนมมีปริมาณมากน้อยเพียงไร มีคุณภาพอย่างไร และมีกำลังซื้อมากน้อยเพียงใด

4.2.3 การวิเคราะห์ระดับสหกรณ์ หมายถึง การวิเคราะห์การดำเนินงานของสหกรณ์ โดยพิจารณาจากข้อมูลในอดีตเพื่อพยากรณ์อนาคต ข้อมูลในอดีตที่สำคัญ ๆ ได้แก่

- งบการเงินของสหกรณ์ เช่น งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด เป็นต้น
- ข้อมูลทางการเงินและการบัญชีอื่น ๆ เช่น แหล่งที่มาของเงินทุนและต้นทุนของเงินทุน การลงทุนในสินทรัพย์หรือโครงการลงทุนต่าง ๆ และผลตอบแทนจากการลงทุนของสหกรณ์

4.3 การพยากรณ์ยอดขายเพื่อการบริหารสหกรณ์ การพยากรณ์ยอดขายเพื่อการบริหารสหกรณ์สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การพยากรณ์ยอดขายโดยใช้อนุกรมเวลา (รายละเอียดจะกล่าวในเรื่องที่ 4.1.2) การพยากรณ์ยอดขายของสหกรณ์โดยอาศัยข้อมูลยอดขายในอดีต และการพยากรณ์โดยใช้ดุลยพินิจ เป็นต้น

4.4 พยากรณ์รายการทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ คือ พยากรณ์สินทรัพย์หมุนเวียน สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียน รายการทางการเงินที่มีการพยากรณ์ การพยากรณ์รายการทางการเงินที่นิยมใช้ โดยทั่วไปมี 2 วิธี ได้แก่ วิธีอัตราร้อยละของยอดขาย (Percentage of Sale Method) และวิธีการทางสถิติ (Statistical Method)

4.5 พยากรณ์ความต้องการทางการเงินทุนและเงินสดเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยการจัดทำงบประมาณงบการเงินหรืองบการเงินล่วงหน้า เช่น งบประมาณกำไรขาดทุน งบประมาณงบแสดงฐานะการเงิน และงบประมาณเงินสด เป็นต้น หลังจากที่มีการพยากรณ์รายการทางการเงินได้แล้ว ทั้งนี้เพื่อให้ฝ่ายบริหารสามารถตัดสินใจเลือกแหล่งเงินทุนได้อย่างเหมาะสมที่สุด และสามารถพยากรณ์เงินทุนและเงินสดของเพื่อการบริหารสหกรณ์ ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ประเด็นการวิเคราะห์

ตามกระบวนการพยากรณ์ทางการเงินนั้น ถ้าสหกรณ์การเกษตรแห่งหนึ่ง พยากรณ์ว่าปีหน้าจะต้องจ่ายเงินกู้เพิ่มขึ้น 120 ล้านบาท สหกรณ์จะดำเนินการพยากรณ์ทางการเงินอย่างไร จึงจะสามารถได้ยอดเงินดังกล่าว ในภาวะการณ์ปัจจุบันการวิเคราะห์ระดับเศรษฐกิจ การวิเคราะห์ระดับอุตสาหกรรม และการวิเคราะห์ระดับสหกรณ์ จะมีผลกระทบอย่างไรต่อการพยากรณ์ทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์อย่างไร

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 4.1.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 4.1.1
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 4 ตอนที่ 4.1 เรื่องที่ 4.1.1

เรื่องที่ 4.1.2 การพยากรณ์ยอดขายเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยการวิเคราะห์ด้วยอนุกรมเวลา

การพยากรณ์ยอดขายเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยการวิเคราะห์ด้วยอนุกรมเวลา มีประเด็นสำคัญที่ควรศึกษา 3 ประเด็น ดังนี้

1. ลักษณะของอนุกรมเวลา
2. องค์ประกอบของข้อมูลอนุกรมเวลา
3. รูปแบบของการวิเคราะห์อนุกรมเวลา

1. ลักษณะของอนุกรมเวลา

ข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) คือ กลุ่มของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาตามลำดับเวลาที่ได้เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยปกติระยะห่างของการเก็บมักจะเท่ากันคือ เก็บเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน รายไตรมาส รายปี เช่น รายได้และรายจ่ายเฉลี่ยของเกษตรกรตั้งแต่ปีเพาะปลูก ปี 25x2 ถึงปีเพาะปลูก 25x6 ยอดเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์พิจิตรตั้งแต่ ปี 25x6-25x9 ยอดขายของสหกรณ์ร้านค้าตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม ปี 25x5 เป็นต้น

ข้อมูลอนุกรมเวลาแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

1. **ข้อมูล ณ จุดเวลา (Point Data)** เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมในเวลาที่ไม่แน่นอน เช่น ยอดเงินฝากของสหกรณ์ออมทรัพย์พิจิตรในแต่ละวันเมื่อเวลา 15.30 น. เป็นต้น
2. **ข้อมูลระยะคาบ (Period Data)** เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาภายในช่วงเวลา ซึ่งช่วงเวลาอาจเป็นวัน เป็นสัปดาห์ เดือน ไตรมาสหรือเป็นปีก็ได้ เช่น กำไรของสหกรณ์ร้านค้าในแต่ละปี เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลา เป็นการวิเคราะห์ความผันแปรซึ่งเกิดขึ้นในข้อมูลที่รวบรวมมา ณ เวลาต่าง ๆ กัน เพื่อศึกษาถึงรูปแบบและลักษณะการเปลี่ยนแปลงของความผันแปรดังกล่าว ดังนั้นกล่าวได้ว่า การวิเคราะห์อนุกรมเวลา เป็นการวิเคราะห์ถึงความเคลื่อนไหวของข้อมูลชุดหนึ่ง ๆ ตามระยะเวลา เช่น ยอดขายของสหกรณ์ร้านค้าในแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์ ซึ่งยอดขายนี้อาจจะถูกกระทบด้วยปัจจัยต่าง ๆ หลายปัจจัย เช่น การขยายตัวของสหกรณ์ในระยะยาว ฤดูกาล วัฏจักรของสหกรณ์ และเหตุการณ์ผิดปกติต่าง ๆ เช่น น้ำท่วม มหันตภัยสึนามิ แผ่นดินไหว ฝนแล้ง ซึ่งมีอาจคาดการณ์ได้ ข้อมูลอนุกรมเวลาแต่ละค่าจะประกอบด้วยความผันแปรต่าง ๆ ซึ่งอาจจะมีส่วนประกอบของความผันแปรทั้งหมด หรืออาจจะประกอบด้วยความผันแปรเพียง 2 หรือ 3 ชนิดก็ได้

ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลาทางสถิติ ก็คือการแยกความผันแปรที่เป็นส่วนประกอบทางข้อมูลอนุกรมเวลาออกมา เพื่อให้เห็นว่ามีค่าความผันแปรชนิดใดบ้างที่อยู่ในข้อมูลอนุกรมเวลานั้น และมีมากน้อยเพียงใด เพื่อประโยชน์ในการนำไปสู่การพยากรณ์เหตุการณ์ในอนาคต ภายใต้เงื่อนไขว่ารูปแบบของการผันแปรนั้นจะไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก

การรวบรวมข้อมูลอนุกรมเวลาอาจเก็บรวบรวมเป็นระยะเวลาสั้นหรือยาวก็ได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เก็บว่าต้องการข้อมูลไปใช้ทำอะไร เช่น สหกรณ์ร้านค้าวางแผนสั่งสินค้าเข้าร้านก็จะต้องมีการเก็บข้อมูลเป็นรายวันเพื่อจะทราบว่าในแต่ละวันสินค้าขายได้จำนวนเท่าใด ดังนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลอาจจะเก็บเป็นรายวัน รายเดือน หรือรายปีก็ได้ ส่วนการนำข้อมูลอนุกรมเวลามาอธิบายอาจจะใช้วิธีนำเสนอในรูปตารางหรือกราฟก็ได้ ถ้านำเสนอข้อมูลในรูปกราฟจะใช้แกนนอนเป็นแกนเวลา และแกนตั้งเป็นปริมาณข้อมูลที่ต้องการนำเสนอ การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางหรือกราฟจะเน้นให้ทราบถึงทิศทางการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลในเบื้องต้นได้ระดับหนึ่ง ข้อมูลอนุกรมเวลาซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาซึ่งอาจจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากช่วงเวลาที่ผ่านมานี้มีผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงหรือผันแปรของปัจจัย

อนุกรมเวลาเป็นข้อมูลของตัวแปรตัวใดตัวหนึ่งที่มีเงื่อนไขเวลาเท่ากันเสมอ เช่น ข้อมูลของยอดขายของสหกรณ์การเกษตร ปลื้มไทย จำกัด เป็นระยะเวลา 3 ปี ตั้งแต่ปี 252x1 ถึงปี 25x3

ตัวอย่างของข้อมูลอนุกรมเวลา เช่น ข้อมูลยอดขายของสหกรณ์การเกษตรปลื้มไทย จำกัด ระหว่างปี 25x1-25x3 แสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ยอดขายของ สหกรณ์การเกษตร ปลื้มไทย จำกัด ระหว่างปี 25x1-25x3

(หน่วย: ล้านบาท)

เดือน	25x1	25x2	25x3
มกราคม	29	26	28
กุมภาพันธ์	20	26	28
มีนาคม	21	30	27
เมษายน	22	31	39
พฤษภาคม	27	35	40
มิถุนายน	27	32	34
กรกฎาคม	24	36	33
สิงหาคม	20	30	35
กันยายน	22	35	40
ตุลาคม	26	37	47
พฤศจิกายน	33	38	46
ธันวาคม	36	37	52
รวม	307	393	449

2. องค์ประกอบของข้อมูลอนุกรมเวลา

ข้อมูลอนุกรมเวลาจะประกอบด้วยความผันแปรต่าง ๆ หลายประการด้วยกัน ซึ่งความผันแปรต่าง ๆ เหล่านี้มีสาเหตุมาจากองค์ประกอบของข้อมูลอนุกรมเวลาต่าง ๆ 4 ชนิด คือ

- 2.1 ความผันแปรเนื่องจากแนวโน้ม (Secular Trend or Long-term Trend: T)
- 2.2 ความผันแปรเนื่องจากฤดูกาล (Seasonal Variation: S)
- 2.3 ความผันแปรเนื่องจากวัฏจักร (Cyclical Variation: C)
- 2.4 ความผันแปรเนื่องจากเหตุการณ์ผิดปกติ (Irregular Variation: I)

2.1 ความผันแปรเนื่องจากแนวโน้ม หมายถึง ลักษณะการเคลื่อนไหวหรือแนวโน้มขึ้นหรือลงของเส้นที่ยาวต่อเนื่องกันไปในช่วงระยะเวลาที่ค่อนข้างนาน โดยไม่มีการหักมุม ณ ที่ใด ๆ ของเส้นนั้น

ลักษณะของแนวโน้มเป็นการเคลื่อนตัวของข้อมูลในระยะยาว อาจเป็นเส้นตรงหรือเส้นโค้งก็ได้ ซึ่งจะบอกได้ว่ารายการที่นำมาคำนวณมีแนวโน้มไปในทิศทางใด เป็นแนวโน้มสูงขึ้น หรือต่ำลง การศึกษาข้อมูลที่เก็บมาในระยะยาวของแนวโน้มจะชี้ชัดว่าตัวเลขที่ได้มา มีการเคลื่อนตัวขึ้นหรือลง เมื่อทราบแล้วก็จะได้หาสาเหตุที่ทำให้เกิดการเคลื่อนตัวดังกล่าว

ความผันแปรเนื่องจากแนวโน้มเป็นความผันแปรที่เกิดขึ้นตามปกติในช่วงระยะเวลาานาน ๆ โดยไม่มีอิทธิพลของความผันแปรชนิดอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง การสร้างแนวโน้มโดยทั่วไป ทำได้ 2 แบบ คือ การสร้างแนวโน้มโดยการกะหรือประมาณด้วยสายตา และการสร้างแนวโน้มโดยการคำนวณ

2.2 ความผันแปรเนื่องจากฤดูกาล หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างเดียวกันหรือคล้าย ๆ กันในช่วงระยะเวลาอันสั้นภายในแต่ละปี อาจจะเป็นสัปดาห์หนึ่งหรือเดือนหนึ่ง ถ้าภายในสัปดาห์หนึ่งของหลาย ๆ สัปดาห์เป็นอย่างไร ต่อไปก็มักจะเป็นเช่นนั้น หรือเดือนใดในปีหนึ่ง ๆ เป็นอย่างไร ก็มักจะเหมือนเดือนนั้น ๆ ของปีต่อไป

ลักษณะของการผันแปรตามฤดูกาลเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นคล้าย ๆ กันในระยะเวลาอันสั้น อาจจะมีระยะเวลาเป็นวัน เป็นสัปดาห์ เป็นเดือน หรือเป็นฤดูกาลก็ได้ การเคลื่อนไหวตามฤดูกาลนี้มีประโยชน์ในการค้นคว้าพิจารณาการดำเนินงานต่าง ๆ ให้เข้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามฤดูกาลหรือระยะเวลาสั้น ๆ นั้น เพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น วิธีการคำนวณการผันแปรตามฤดูกาล มี 2 วิธี ดังนี้คือ วิธีอัตราส่วนแนวโน้ม และวิธีอัตราส่วนเฉลี่ยเคลื่อนที่

2.3 ความผันแปรเนื่องจากวัฏจักร หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นระยะเวลานานหลาย ๆ ปี มีลักษณะคล้ายกับแนวโน้ม แต่รูปร่างที่แสดงแตกต่างกัน รูปร่างของการผันแปรตามวัฏจักรนั้นมีระยะเวลารุ่งเรืองถึงสูงสุดจนกระทั่งตกต่ำสุด ซึ่งเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจมักจะเป็นไปในทำนองนี้

ลักษณะการผันแปรตามวัฏจักรเป็นการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลที่เกิดขึ้นเป็นระยะเวลายาวนาน ฉะนั้นถ้ามีข้อมูลเกิดขึ้นในระยะเวลานั้น ๆ อาจไม่เพียงพอที่จะศึกษาถึงวัฏจักร หรือข้อมูลบางชุดถึงจะมีระยะเวลายาวถึง 10 ปี ก็อาจไม่มีการผันแปรตามวัฏจักรก็ได้ ลักษณะของวัฏจักร หมายถึง ในช่วงระยะเวลาหนึ่งนั้นจะต้องมีระยะเวลารุ่งเรืองถึงสุดยอด และมีจุดเสื่อมที่สุด อันเป็นลักษณะทางเศรษฐกิจที่จะหมุนเวียนสูงต่ำในรอบระยะเวลาหนึ่ง ๆ จึงต้องคำนวณว่าวัฏจักรที่อยู่ในระยะที่มีการตกต่ำนานเท่าใด และระยะรุ่งเรืองนานเท่าใด ซึ่งหลังจากระยะนั้นแล้วระยะต่อ ๆ ไปก็จะเช่นเดียวกัน องค์ประกอบของการผันแปรตามวัฏจักร มี 4 ระยะ ดังนี้ คือ ระยะเจริญรุ่งเรือง ระยะเสื่อมโทรม ระยะตกต่ำ และระยะฟื้นฟู

2.4 ความผันแปรเนื่องจากเหตุการณ์ผิดปกติ หมายถึง การเคลื่อนไหวที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่เป็นไปตามปกติหรือนาน ๆ จึงจะเกิดขึ้นครั้งหนึ่ง เช่น การเคลื่อนไหวซึ่งเกิดจากภัยธรรมชาติ เป็นต้นว่า น้ำท่วมมหันตภัยสินามิ แผ่นดินไหว ดินถล่ม หรือในกรณีที่เกิดสงครามทำให้เกิดการเคลื่อนไหวที่ผิดปกติขึ้น

3. รูปแบบของการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลา

ในการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลา จะต้องศึกษาองค์ประกอบแต่ละประเภทที่รวมกันแล้วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในข้อมูลอนุกรมเวลา รูปแบบของการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลามีดังนี้

3.1 **รูปแบบผลบวก (Additive Model)** เป็นการศึกษารองค์ประกอบแต่ละส่วนของข้อมูลอนุกรมเวลาที่อยู่ในรูปของผลบวก ถ้าให้ Y แทนข้อมูลอนุกรมเวลา รูปแบบผลบวกจะแสดงได้ดังนี้

$$Y = T + S + C + I$$

สมมติฐานของรูปแบบผลบวกก็คือ องค์ประกอบแต่ละประเภทของอนุกรมเวลา มีความเป็นอิสระต่อกัน นั่นคือ องค์ประกอบแต่ละประเภทเกิดจากสาเหตุขององค์ประกอบนั้น ๆ โดยเฉพาะ ไม่ได้มีสาเหตุมาจากองค์ประกอบของประเภทอื่น ๆ

3.2 **รูปแบบผลคูณ (Multiplicative Model)** เป็นการศึกษารองค์ประกอบแต่ละส่วนของข้อมูลอนุกรมเวลาที่อยู่ในรูปของผลคูณ ถ้าให้ Y แทนข้อมูลอนุกรมเวลา รูปแบบผลคูณจะแสดงได้ดังนี้

$$Y = T \times S \times C \times I$$

สมมติฐานของรูปแบบผลคูณ ก็คือ องค์ประกอบแต่ละประเภทของอนุกรมเวลา มีความสัมพันธ์กัน นั่นคือ องค์ประกอบแต่ละประเภทเกิดจากสาเหตุหลายสาเหตุ บางสาเหตุอาจมาจากองค์ประกอบประเภทอื่น ๆ

ในบางครั้งผู้วิเคราะห์อาจใช้รูปแบบผสม เช่น

$$Y = T + (S \times C \times I)$$

หรือ $Y = T \times (S + C + I)$

หรือ $Y = (T + S) \times (C + I)$

หรือ $Y = (T \times S) \times (C + I)$

หรือ $Y = (T + S + C) \times I$

หรือ $Y = (T \times S \times C) + I$

ประเด็นการวิเคราะห์

การพยากรณ์ยอดขายเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยใช้ข้อมูลเวลานั้น ลักษณะของอนุกรมเวลา และความผันแปรต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของอนุกรมเวลาที่สำคัญเป็นอย่างไร และสหกรณ์ควรให้ความสำคัญหรือไม่ อย่างไร

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 4.1.2 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 4.1.2

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 4 ตอนที่ 4.1 เรื่องที่ 4.1.2

เรื่องที่ 4.1.3 การพยากรณ์รายการทางการเงินเพื่อการบริหาร สหกรณ์ โดยวิธีอัตราร้อยละของยอดขาย

การพยากรณ์รายการทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ เป็นการพยากรณ์รายการทางการเงินแต่ละรายการเพื่อนำผลที่ได้ไปพยากรณ์ความต้องการเงินทุนในอนาคต หรือเพื่อพยากรณ์ภาวะทางการเงินทั้งสหกรณ์ เช่น ในการจัดทำงบประมาณงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันใดวันหนึ่งในอนาคต เพื่อให้ทราบฐานะการเงินของสหกรณ์ในอนาคต ก็จำเป็นพยากรณ์รายการเงินสด ลูกหนี้การค้า สินค้าคงเหลือ ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ เจ้าหนี้การค้า ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายต่าง ๆ เป็นต้น แต่ก็มีบางรายการทางการเงินที่กิจการไม่จำเป็นต้องพยากรณ์ ทั้งนี้เนื่องจากมีนโยบายหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้แน่นอนแล้ว เช่น นโยบายเกี่ยวกับการออกหุ้นทุนใหม่เพิ่มเติม ก็จะพยากรณ์หรือกำหนดไว้ตามที่สหกรณ์ระบุ หรือนโยบายการไถ่ถอนเงินกู้หรือหุ้นระยะยาว หรือนโยบายการจ่ายเงินปันผลของสหกรณ์ สหกรณ์ไม่จำเป็นต้องพยากรณ์รายการในลักษณะเช่นนี้ แต่จะประมาณการตามที่สหกรณ์มีนโยบายกำหนดไว้ เป็นต้น

วิธีการพยากรณ์รายการทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ อาจทำได้ 2 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 วิธีอัตราร้อยละของยอดขาย (Percentage of Sale Method) (รายละเอียดจะกล่าวในเรื่องนี้)

วิธีที่ 2 วิธีการทางสถิติ (Statistical Method) (รายละเอียดจะกล่าวในชุดวิชาระดับสูงต่อไป) ที่สหกรณ์จะนำมาใช้ในการพยากรณ์รายการทางการเงินนั้น อาจแบ่งได้เป็น 2 วิธีคือ วิธีวิเคราะห์แนวโน้ม และวิธีวิเคราะห์การถดถอย

วิธีที่ 1 การพยากรณ์รายการทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยวิธีอัตราร้อยละของยอดขาย

วิธีอัตราร้อยละของยอดขาย วิธีนี้ถือว่ารายการทางการเงินต่าง ๆ ในงบแสดงฐานะการเงินและงบกำไรขาดทุนมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน เช่น ยอดขายมีความสัมพันธ์กับต้นทุนขาย ถ้าสหกรณ์คาดว่าในอนาคตยอดขายจะลดลง ต้นทุนขายก็ควรจะลดลงด้วย โดยจะลดลงในอัตราส่วนที่ได้จากการคำนวณในอดีต หรือกำไรขั้นต้นสัมพันธ์กับยอดขาย เช่น ถ้าปีที่แล้วกิจการมียอดขายสูงกำไรขั้นต้นก็จะสูงตามไปด้วย และคาดว่าในปีหน้าก็จะเปลี่ยนแปลงในลักษณะเดียวกัน ทั้งนี้สหกรณ์ควรจะพิจารณาจากข้อมูลอื่นประกอบด้วย เป็นต้น

ขั้นตอนการพยากรณ์รายการทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยวิธีอัตราร้อยละของยอดขาย มีดังนี้

1) ใช้ข้อมูลในอดีตในการกะประมาณ หรือคำนวณหาอัตราส่วนความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน ซึ่งอาจจะใช้อัตราส่วนคงที่เท่าเดิมหรืออาศัยหลักของแนวโน้มมาประกอบ เช่น ถ้าคำนวณอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขายได้ในอัตราร้อยละ 15 และคาดว่าในปีหน้าอัตราส่วนจะเป็นเช่นเดิม ก็ใช้อัตราร้อยละ 15 ในการพยากรณ์

กำไรสุทธิ และเมื่อพิจารณาข้อมูลอื่นประกอบ ตลอดจนจากประสบการณ์แล้ว สหกรณ์คาดว่าแนวโน้มอัตรากำไรสุทธิจะเพิ่มอีกร้อยละ 3 ดังนั้นอัตราที่จะนำไปพยากรณ์กำไรสุทธิในปีหน้าจะเท่ากับร้อยละ 18 (ได้จาก $15 + 3$) เป็นต้น

2) พยากรณ์ค่าตัวแปรหลัก ตัวแปรหลักหรือตัวแปรอิสระ ซึ่งถือเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายการทางการเงินที่ต้องการพยากรณ์แต่ละรายการ

3) พยากรณ์ค่ารายการทางการเงินที่ต้องการ โดยนำอัตราส่วนที่ได้จาก ข้อ 1) คูณกับค่าตัวแปรหลักที่พยากรณ์ได้ในข้อ 2)

ตัวอย่างที่ 4.1 ผู้จัดการสหกรณ์การเกษตร ปลื้มใจ จำกัด ต้องการพยากรณ์ยอดกำไรขั้นต้นในปีหน้า จากการพิจารณาโดยทั่วไปแล้วพบว่า ยอดกำไรขั้นต้นจะมีความสัมพันธ์กับยอดขายเสมอ สหกรณ์จึงใช้ยอดขายเป็นตัวแปรหลักหรือตัวแปรอิสระ ซึ่งยอดกำไรขั้นต้นจะเป็นตัวแปรตามยอดขายที่เปลี่ยนแปลงไป ขั้นตอนการพยากรณ์กำไรขั้นต้นในปีหน้าของสหกรณ์ เป็นดังนี้

1) คำนวณหาอัตราส่วนกำไรขั้นต้นต่อยอดขายของสหกรณ์ จากงบกำไรขาดทุนในปีที่ผ่านมาปรากฏว่าเท่ากับอัตราร้อยละ 30 และจากอดีตใน 5 ปี ที่ผ่านมา อัตรากำไรขั้นต้นต่อยอดขายอยู่ในช่วง 29-30% ดังนั้น ผู้จัดการสหกรณ์จึงเลือกใช้อัตรา 30% นี้ในการพยากรณ์ยอดกำไรขั้นต้นปีต่อไป

2) พยากรณ์ยอดขายของสหกรณ์ โดยคาดว่ายอดขายของสหกรณ์ในปีหน้าจะเพิ่มขึ้นจากยอดขายที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุนปีก่อน 15% สมมติว่ายอดขายในปีนั้นเท่ากับ 10 ล้าน ดังนั้นยอดขายในปีหน้าจะพยากรณ์ได้เท่ากับ 11.5 ล้าน (มาจาก $10 \times \frac{11.5}{100}$)

3) ดังนั้น พยากรณ์กำไรขั้นต้นในปีหน้าของสหกรณ์ได้เท่ากับ 3.45 ล้านบาท การคำนวณเป็นดังนี้

$$\begin{aligned} \text{กำไรขั้นต้น} &= \text{อัตราส่วนกำไรขั้นต้นต่อยอดขาย} \times \text{ยอดขาย} \\ &= \frac{30 \times 11.5}{100} \\ &= 3.45 \text{ ล้านบาท} \end{aligned}$$

การคาดคะเนความต้องการเงินทุนเพื่อการบริหารสหกรณ์ ที่นิยมใช้ มี 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 การพยากรณ์ความต้องการเงินทุนเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยวิธีอัตราร้อยละของยอดขาย (รายละเอียดจะกล่าวในเรื่องนี้)

วิธีที่ 2 การพยากรณ์ความต้องการเงินทุนเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยวิธีถดถอย (รายละเอียดจะกล่าวในชุดวิชาการระดับสูงต่อไป)

วิธีที่ 1 การพยากรณ์ความต้องการเงินทุนเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยวิธีอัตราร้อยละของ ยอดขาย

การพยากรณ์ความต้องการเงินทุนเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยวิธีอัตราร้อยละของยอดขาย (Percentage of Sale Method) นี้ เป็นวิธีที่ง่ายและนิยมใช้กันมาก และมีสมมติฐานว่าความต้องการในเงินทุน (รายการทางด้านสินทรัพย์ของงบแสดงฐานะการเงิน) และเงินทุนจากการดำเนินงาน บางรายการจะเปลี่ยนแปลงไปตามยอดขายที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น วิธีการคาดคะเนจึงเริ่มด้วยการคำนวณอัตราส่วน รายการที่เปลี่ยนแปลงไปตามยอดขายโดยวิธีย่อส่วนตามแนวคิด (Common Size) หรืออัตราร้อยละ หรือ แนวตั้ง จากตัวเลขในอดีต แล้ววิเคราะห์ว่า เมื่อค่าขายเปลี่ยนไปแล้ว อัตราร้อยละเหล่านั้นจะยังคงที่หรือ เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรในอนาคต ในบางครั้งอาจเป็นไปได้ว่าธุรกิจจะสามารถดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ สูงกว่าเดิม เช่น คาดว่าจะสามารถเร่งรัดการชำระหนี้จากลูกหนี้ได้เร็วขึ้น หรือสามารถจะควบคุมระดับสินค้า คงเหลือได้ดีขึ้น ในกรณีเช่นนี้ อัตราส่วนของลูกหนี้ต่อยอดขาย และอัตราส่วนร้อยละของสินค้าคงเหลือ ต่อยอดขายในอนาคตก็ควรจะลดน้อยลงกว่าอัตราร้อยละของรายการเหล่านี้ในอดีต ผลจากการคำนวณอัตรา ร้อยละของยอดขายจากรายการต่าง ๆ ในงบการเงิน จะทำให้สามารถคำนวณจำนวนเงินที่คาดคะเนว่าจะเป็น ของรายการเหล่านั้นซึ่งปรากฏในประมาณการงบการเงินหรืองบการเงินล่วงหน้า

ขั้นตอนของการพยากรณ์ความต้องการเงินทุนเพื่อการบริหารสหกรณ์ โดยวิธีอัตราร้อยละของยอด ขาย มีดังนี้

ขั้นที่ 1 พิจารณาว่ารายการทางการเงินรายการใด ในงบกำไรขาดทุนและงบแสดงฐานะการเงินที่มี ความสัมพันธ์ผันแปรโดยตรงกับยอดขาย และรายการใดที่ไม่ผันแปรกับยอดขาย

ขั้นที่ 2 คำนวณร้อยละของยอดขายเฉพาะรายการที่มีความสัมพันธ์ผันแปรเปลี่ยนแปลงไปตาม ยอดขาย (ทั้งงบกำไรขาดทุนและงบแสดงฐานะการเงิน)

ขั้นที่ 3 พยากรณ์ยอดขายในอนาคต

ขั้นที่ 4 นำอัตราร้อยละที่คำนวณได้จากขั้นที่ 2 คูณกับยอดขายที่พยากรณ์ได้จากขั้นที่ 3

ขั้นที่ 5 จัดทำประมาณการงบกำไรขาดทุน และงบประมาณงบแสดงฐานะการเงินโดยใช้ตัวเลขที่ ได้จากการคำนวณในขั้นที่ 4

ขั้นที่ 6 พยากรณ์ความต้องการของเงินทุนสหกรณ์จากงบประมาณงบแสดงฐานะการเงินที่ได้จาก ขั้นที่ 5

ตัวอย่างที่ 4.2 สมมติว่า สหกรณ์โคนม ปลื้มไทย จำกัด มีงบการเงินดังนี้

ขั้นที่ 1 พิจารณาว่ารายการทางการเงินรายการใด ในงบกำไรขาดทุนและงบแสดงฐานะการเงินที่มี ความสัมพันธ์ผันแปรโดยตรงกับยอดขาย และรายการใดที่ไม่ผันแปรเปลี่ยนแปลงไปตามยอดขาย

สหกรณ์โคนม ปลื้มไทย จำกัด
งบกำไรขาดทุน
ประจำปี สิ้นสุดเพียงวันที่ 31 ธันวาคม 25x3

	(หน่วย: พันบาท)
ยอดขาย	10,000
หัก ต้นทุนสินค้าขาย	<u>5,000</u>
กำไรขั้นต้น	5,000
หัก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน:	
ค่าใช้จ่ายในการขาย	1,000
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร	<u>1,600</u>
กำไรสุทธิ	<u><u>2,400</u></u>

สหกรณ์โคนม ปลื้มไทย จำกัด
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x3

	(หน่วย: พันบาท)
สินทรัพย์	
เงินสด	1,000
หลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด*	1,000
ลูกหนี้การค้า	2,000
สินค้าคงเหลือ	2,400
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์	<u>11,600</u>
รวมสินทรัพย์	<u><u>18,000</u></u>
หนี้สินและทุนสหกรณ์	
ตัวเงินจ่าย	4,000
เจ้าหนี้การค้า	1,000
เงินกู้ระยะยาว*	1,000
ทุนเรือนหุ้น*	4,000
ทุนสำรอง*	<u>8,000</u>
รวมหนี้สินและทุนสหกรณ์	<u><u>18,000</u></u>

หมายเหตุ: * รายการที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามยอดขาย

ขั้นที่ 2 คำนวณร้อยละของยอดขายเฉพาะรายการที่มีความสัมพันธ์ผันแปรเปลี่ยนแปลงไปตาม ยอดขาย (ทั้งในงบกำไรขาดทุนและงบแสดงฐานะการเงิน)

ในกรณีการพยากรณ์งบการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์ โคนมปลื้มไทย จำกัด ปี 25x4 สามารถทำได้โดยคำนวณร้อยละของยอดขาย ในงบกำไรขาดทุนและงบแสดงฐานะการเงินในอดีตของสหกรณ์ โคนมปลื้มไทย จำกัด ดังนี้

สหกรณ์โคนมปลื้มไทย จำกัด		
งบกำไรขาดทุน		
ประจำปี สิ้นสุดเพียงวันที่ 31 ธันวาคม 25x3		
	พันบาท	ร้อยละของยอดขาย
ยอดขาย	10,000	100
หัก ต้นทุนสินค้าขาย	<u>5,000</u>	50
กำไรขั้นต้น	5,000	50
หัก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน:		
ค่าใช้จ่ายในการขาย	1,000	10
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร	<u>1,600</u>	<u>16</u>
กำไรสุทธิ	<u><u>2,400</u></u>	<u><u>24</u></u>
ตัวอย่างการคำนวณ:		

$$\text{ต้นทุนขาย ร้อยละ 50} = \frac{\text{ต้นทุนขาย 5,000,000 (บาท)} \times 100}{\text{ยอดขาย 10,000,000 (บาท)}}$$

สหกรณ์โคนม ปลื้มไทย จำกัด

งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x3

สินทรัพย์	พันบาท	ร้อยละของยอดขาย
เงินสด	1,000	10
หลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด*	1,000	xx
ลูกหนี้การค้า	2,000	20
สินค้าคงเหลือ	2,400	24
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์	11,600	116
รวมสินทรัพย์	18,000	180
หนี้สินและทุนสหกรณ์		
ตัวเงินจ่าย	4,000	40
เจ้าหนี้การค้า	1,000	10
เงินกู้ระยะยาว*	1,000	xx
ทุนเรือนหุ้น*	4,000	xx
ทุนสำรอง*	8,000	xx
รวมหนี้สินและทุนสหกรณ์	18,000	180

หมายเหตุ: * รายการที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามยอดขาย

ตัวอย่างการคำนวณ:

$$\text{เงินสด ร้อยละ 10} = \frac{\text{เงินสด 1,000,000 (บาท)} \times 100}{\text{ยอดขาย 10,000,000 (บาท)}}$$

ขั้นที่ 3 พยากรณ์ยอดขายในอนาคตเพื่อการบริหารสหกรณ์

1) พยากรณ์ยอดขายในอนาคตเพื่อการบริหารสหกรณ์ สมมติว่าในปีถัดไป สหกรณ์โคนม ปลื้มไทย จำกัด คาดว่าจะขายสินค้าได้เพิ่มขึ้นอีก 2,000,000 บาท เป็นยอดขายทั้งหมด 12,000,000 บาท (ได้จาก 10,000,000 + 2,000,000 บาท)

2) นำยอดขายที่พยากรณ์ได้มาจัดทำประมาณการงบกำไรขาดทุนตามอัตราร้อยละที่คำนวณไว้ โดยมีข้อสมมติฐานว่าอัตราร้อยละของยอดขายของรายการที่เปลี่ยนแปลงไปตามยอดขายยังเหมือนเดิม และประสิทธิภาพในการควบคุมค่าใช้จ่ายและการควบคุมการดำเนินงานด้านอื่นยังเหมือนเดิม นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลเพิ่มเติมว่าสหกรณ์มีนโยบายจ่ายเงินปันผลในปี 25x4 เท่ากับ 60% ของกำไรสุทธิ

ขั้นที่ 4 นำอัตราร้อยละที่คำนวณได้จากขั้นที่ 2 คูณกับยอดขายที่พยากรณ์ได้จากขั้นที่ 3

ขั้นที่ 5 จัดทำประมาณการงบกำไรขาดทุน และงบประมาณงบแสดงฐานะการเงินโดยใช้ตัวเลขที่ได้จากการคำนวณในขั้นที่ 4

1) ประมาณการงบกำไรขาดทุนหรืองบกำไรขาดทุนล่วงหน้า สามารถแสดงได้ดังนี้

สหกรณ์โคนม ปลื้มไทย จำกัด		
ประมาณการงบกำไรขาดทุน		
ประจำปี สิ้นสุดเพียงวันที่ 31 ธันวาคม 25x4		
	พันบาท	ร้อยละของยอดขาย
ยอดขาย	12,000	100
หัก ต้นทุนสินค้าขาย	<u>6,000</u>	<u>50</u>
กำไรขั้นต้น	6,000	50
หัก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน:		
ค่าใช้จ่ายในการขาย	1,200	10
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร	<u>1,920</u>	<u>16</u>
กำไรสุทธิ	2,880	24
เงินปันผล 60% ของกำไรสุทธิ (60% 2,880)	<u>1,728</u>	
โอนเข้าบัญชีทุนสำรอง	<u><u>1,152</u></u>	(ได้จาก 2,880 - 1,728)

ตัวอย่างการคำนวณ:

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนขาย } 6,000,000 \text{ บาท} &= 50\% \text{ ของประมาณการยอดขาย} \\ &= 50\% \text{ } 12,000,000 \text{ บาท} \end{aligned}$$

2) นำยอดขายที่คำนวณได้มาจัดทำงบแสดงฐานะการเงินล่วงหน้า ตามอัตราร้อยละที่คำนวณไว้สำหรับการจัดทำประมาณงบแสดงฐานะการเงินหรืองบแสดงฐานะการเงินล่วงหน้าของสหกรณ์นั้น อันดับแรกให้คำนวณอัตราส่วนรายการที่เปลี่ยนแปลงไปตามยอดขายโดยวิธีย่อส่วนตามแนวตั้งงบประมาณงบแสดงฐานะการเงินหรืองบแสดงฐานะการเงินล่วงหน้าของสหกรณ์โคนม ปลื้มไทย จำกัด สามารถแสดงได้ดังนี้

สหกรณ์โคนมปลื้มไทย จำกัด
 ประมาณการงบแสดงฐานะการเงิน
 ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x4

สินทรัพย์

	ร้อยละของยอดขาย
เงินสด	10
หลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด*	xx
ลูกหนี้การค้า	20
สินค้าคงเหลือ	24
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	116
รวมสินทรัพย์	<u>180</u>

หนี้สินและทุนสหกรณ์

ตัวเงินจ่าย	40
เจ้าหนี้การค้า	10
เงินกู้ระยะยาว*	xx
ทุนเรือนหุ้น*	xx
ทุนสำรอง*	<u>xx</u>
รวมหนี้สินและทุนสหกรณ์	<u>180</u>

หมายเหตุ: *รายการที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามยอดขาย

สังเกตได้ว่า ทางด้านการใช้เงินทุน (ด้านสินทรัพย์ของงบแสดงฐานะการเงิน) รายการหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดเป็นรายการที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามยอดขาย เพราะการถือหลักทรัพย์ประเภทนี้ไว้ก็เมื่อสหกรณ์มีเงินสดเหลืออยู่ในมือ และที่มีได้จ่ายเป็นเงินปันผลคืนให้ผู้ถือหุ้นก็เพราะสหกรณ์มีโครงการที่จะใช้เงินสดจำนวนนี้ในอนาคตอันใกล้ อนึ่ง สหกรณ์บางประเภทก็ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะถือหลักทรัพย์ไว้เพื่อเป็นการลงทุน การที่มีรายการนี้ปรากฏก็เนื่องมาจากไม่ต้องการเก็บเงินสดไว้เฉย ๆ การถือหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด นอกจากจะมีผลตอบแทนแล้วยังสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้รวดเร็วและขาดทุนน้อยอีกด้วย ฉะนั้น เมื่อสหกรณ์ขยายการขายเพิ่มขึ้นและมีผลทำให้ต้องการเงินทุนเพิ่มขึ้น หลักทรัพย์ประเภทนี้จึงควรเปลี่ยนเป็นเงินสดมาใช้ก่อน และเมื่อเงินสดเหลือใช้ในระยะเวลาสั้น สหกรณ์ก็จะถือหลักทรัพย์อีกปกติรายการหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดจะเป็นดังที่กล่าว ยกเว้นกรณีที่สหกรณ์มีนโยบายเด่นชัดให้ถือหลักทรัพย์ในจำนวนคงที่

สำหรับทางด้านที่มาหรือแหล่งของเงินทุน (ด้านเงินทุนและหนี้สินของงบแสดงฐานะการเงิน) เงินกู้ระยะยาวและทุนเรือนหุ้นเป็นรายการที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามยอดขาย แหล่งเงินทุนทั้งสองถือว่าเป็นแหล่งเงิน

ทุนที่สหกรณ์จะต้องจัดหาเพิ่มขึ้น ในกรณีที่เงินทุนที่ได้มาโดยอัตโนมัติจากการดำเนินงาน (Spontaneous Sources of Funds) ไม่พอ เช่น เงินทุนจากการมีเจ้าหนี้การค้าและตัวเงินจ่ายเพิ่มขึ้น ส่วนเงินทุนจากกำไรจากการดำเนินงานนั้นก็ยังไม่ถือว่าเปลี่ยนแปลงตามยอดขายทีเดียว แต่เป็นผลจากการควบคุมรายจ่ายอื่นๆ ที่ปรากฏในประมาณการงบกำไรขาดทุน

จากเหตุผลข้างต้น สหกรณ์อาจจัดทำงบแสดงฐานะการเงินล่วงหน้าบางส่วนโดยถือว่า รายการที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามยอดขายอันได้แก่ เงินกู้ระยะยาว ทุนเรือนหุ้นและทุนสำรองยังคงเดิม ยกเว้นรายการหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดเพราะถือว่าต้องนำมาใช้ก่อนอื่นงบประมาณงบแสดงฐานะการเงินบางส่วนของสหกรณ์จะปรากฏดังนี้

สหกรณ์โคนม ปลื้มไทย จำกัด
ประมาณการงบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25x4

(หน่วย: พันบาท)

สินทรัพย์	
เงินสด	1,200
หลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด *	1,000
ลูกหนี้การค้า	2,400
สินค้าคงเหลือ	2,880
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์	<u>13,920</u>
รวมสินทรัพย์	<u>21,400</u>
หนี้สินและทุนสหกรณ์	
ตัวเงินจ่าย	4,800
เจ้าหนี้การค้า	1,200
เงินกู้ระยะยาว *	1,000
ทุนสหกรณ์ *	4,000
ทุนสำรอง *	<u>9,152</u>
รวมหนี้สินและทุนสหกรณ์	<u>20,152</u>

หมายเหตุ: ทุนสำรอง * 9,152 บาท มาจาก ทุนสำรอง (ปี 25x3) 8,000 + กำไรสุทธิที่โอนเข้าบัญชีทุนสำรอง.

ปี 25x 4 จำนวน 1,152 บาท

*รายการที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามยอดขาย ให้ใช้ยอด ณ ปี 25x3

ตัวอย่างการคำนวณ:

เงินสด 1,200,000 บาท = 10% ของ ประมาณการยอดขาย
= 10% 2,000,000 บาท

เรื่องที่ 4.1.4 การพยากรณ์เงินสดเพื่อการบริหารสหกรณ์

การพยากรณ์เงินสดเพื่อการบริหารสหกรณ์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการวางแผนงานทางการเงิน ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ แผนทางการเงินระยะยาว (Long-term Financial Plan) และแผนทางการเงินระยะสั้น (Short-term Financial Plan) โดยทั่วไปแล้วแผนทางการเงินระยะยาวจะหมายถึงแผนกลยุทธ์ทางการเงินในระยะยาว ส่วนแผนทางการเงินระยะสั้นจะเป็นแผนปฏิบัติการทางการเงินที่นำไปสู่ความสำเร็จและบรรลุผลในระยะยาวตามแผนกลยุทธ์ นั้นเอง

การพยากรณ์เงินสดเพื่อการบริหารสหกรณ์ มีประเด็นที่ควรศึกษา 6 ประเด็น ดังนี้

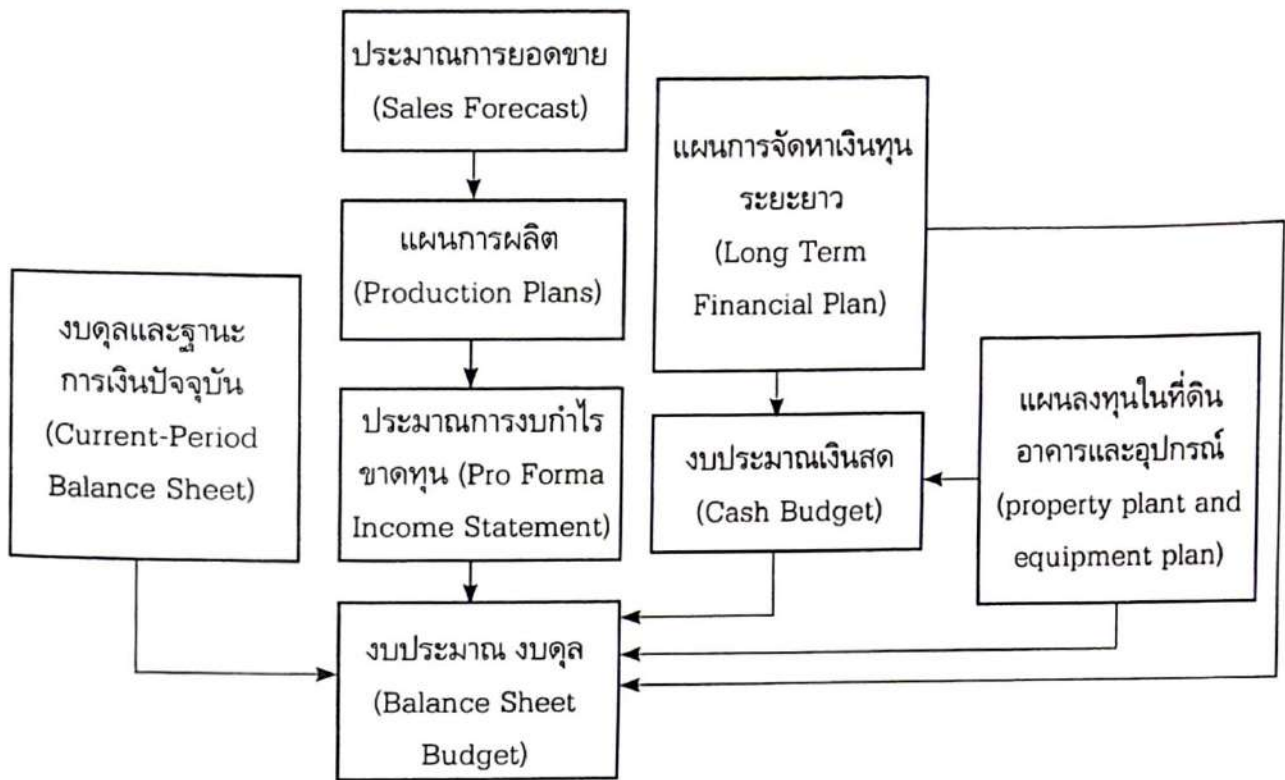
1. องค์ประกอบที่สำคัญในการวางแผนทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์
2. แผนเงินสด: งบประมาณเงินสด
3. ความสำคัญของการวางแผนเงินสดของสหกรณ์
4. การพยากรณ์เงินสดของสหกรณ์โดยใช้งบประมาณเงินสด
5. ขั้นตอนในการจัดทำงบประมาณเงินสด
6. การประเมินสภาพคล่องจากงบประมาณเงินสด

1. องค์ประกอบที่สำคัญในการวางแผนทางการเงินเพื่อการบริหารสหกรณ์

แผนการเงินเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์ทั้งแก่บุคคลภายนอกและภายในสหกรณ์ บุคคลภายนอกจะใช้เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ประกอบการลงทุนหรือให้สินเชื่อ ส่วนบุคคลภายในจะใช้แผนการเงินเป็นเครื่องมือที่ช่วยเป็นแนวทางชี้้นำการทำงาน ช่วยในการประสานงานและช่วยในการควบคุม แผนการเงินระยะสั้นจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ

1. **แผนกำไร (Profit Planning)** เป็นการเตรียมการที่เกี่ยวข้องกับงบการเงิน จัดทำในรูปของงบประมาณ เช่น งบประมาณการงบกำไรขาดทุนหรืองบกำไรขาดทุนล่วงหน้า และงบประมาณงบแสดงฐานะการเงิน หรืองบแสดงฐานะการเงินล่วงหน้า เป็นต้น (รายละเอียดกล่าวแล้วในเรื่องที่ 4.1.2)

2. **แผนเงินสด (Cash Planning)** เป็นการเตรียมการที่เกี่ยวข้องกับเงินสดของสหกรณ์ จัดทำในรูปของงบประมาณเงินสด (รายละเอียดจะกล่าวในเรื่องนี้)

ภาพที่ 4.1 แสดงแผนทางการเงินระยะสั้นและกระบวนการของการจัดทำแผนทางการเงิน

ภาพที่ 4.1 แสดงถึงการได้มาของแผนการเงินระยะสั้น ซึ่งประกอบด้วยประมาณการงบกำไรขาดทุน (Pro Forma Income Statement) ประมาณการงบแสดงฐานะการเงิน (Pro Forma Balance Sheet) และงบประมาณเงินสด (Cash Budget) จากภาพแนวเส้นลูกศรจะบอกถึงแหล่งข้อมูลการเงินที่จำเป็นที่ต้องใช้ในการจัดทำงบประมาณ เริ่มจากการคาดคะเนการขาย (sales forecast) ข้อมูลการขายเป็นฐานในการวางแผนการผลิตที่สามารถคาดคะเนถึงจำนวนเงินที่ต้องใช้จ่ายเพื่อการผลิตได้ การดำเนินกิจการต้องใช้เงินเป็นปัจจัยเพื่อการผลักดัน แผนการจัดหาเงินทุนระยะยาว และแผนการลงทุนในสินทรัพย์ถาวร ล้วนเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อกระแสเงินสดและฐานะการเงินของสหกรณ์ทั้งหมด การคิดและเตรียมการล่วงหน้าที่สามารถประมาณการเป็นตัวเงินได้จึงเป็นข้อมูลที่สามารถจัดทำเป็นแผนทางการเงินในรูปของงบประมาณเงินสด ประมาณการงบกำไรขาดทุน และงบประมาณงบแสดงฐานะการเงิน แต่ทั้งนี้จะสังเกตเห็นว่าฐานะการเงินในปัจจุบันเป็นการประมาณการมาจากอดีต การจัดทำงบประมาณจึงต้องอาศัยข้อมูลเดิมเพื่อเป็นฐานในการวางแผนทางการเงินด้วย

2. แผนเงินสด: งบประมาณเงินสด

เงินสด (Cash) หมายถึง เงินที่มีอยู่ในมือ เงินฝากในธนาคาร รายการเทียบเท่าเงินสด ตัวสัญญาใช้เงินซึ่งสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย ส่วนรายการที่เป็นลูกหนี้ สินค้าคงเหลือ ค่าใช้จ่ายล่วงหน้าและสินทรัพย์อื่น ๆ ไม่ถือว่าเป็นเงินสด เพราะสินทรัพย์เหล่านี้ แม้ว่าจะสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ก็ตาม แต่